

الله أكبر

ملاحظات حقوقی ناظر بر وضع عوارض محلی و
کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری
با نگاهی به آراء ابطالی هیأت عمومی
دیوان عدالت اداری

معاونت حقوقی، پیشگیری و پژوهش

دیوان عدالت اداری

زمستان ۱۳۹۸

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
ملاحظات حقوقی در خصوص صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی.....	۷
موضوع اول: نقض مفاد قانون مالیات بر ارزش افزوده از جهت اخذ عوارض مضاعف.....	۱۳
۱. طرح بحث	۱۳
۲. نکات کلیدی	۱۴
۳. قوانین و مقررات	۱۸
۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....	۲۰
موضوع دوم: اخذ عوارض محلی مغایر با عوارض ملی (به جز عوارض ملی مقرر در قانون مالیات بر ارزش افزوده).....	۲۹
۱. طرح بحث	۲۹
۲. نکات کلیدی	۲۹
۳. قوانین و مقررات	۳۲
۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....	۳۹
موضوع سوم: اعتراض به برخی موارد اخذ عوارض کسب و پیشه (مشاغل).....	۴۹
۱. طرح بحث.....	۴۹
۲. نکات کلیدی.....	۴۹
۳. قوانین و مقررات	۵۶
۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....	۵۹
۵. آرای هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری	۶۲
موضوع چهارم: اعتراض به تعیین و وضع عوارض مغایر سیاستهای عمومی دولت.....	۶۵
۱. طرح بحث.....	۶۵
۲. نکات کلیدی.....	۶۵
۳. قوانین و مقررات	۷۰
۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.....	۷۵

موضوع پنجم: اعتراض به اخذ عوارض تغییر کاربری یا ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری..... ۸۳

۱. طرح بحث..... ۸۳

۲. نکات کلیدی..... ۸۴

۳. قوانین و مقررات ۸۹

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۹۱

موضوع ششم: اعتراض به جهت اخذ عوارض نصب تابلو..... ۹۹

۱. طرح بحث..... ۹۹

۲. نکات کلیدی..... ۹۹

۳. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۱۰۲

۴. آرای هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری..... ۱۰۴

موضوع هفتم: اعتراض به دلیل اخذ عوارض افراز و تفکیک..... ۱۰۹

۱. طرح بحث..... ۱۰۹

۲. نکات کلیدی..... ۱۱۰

۳. قوانین و مقررات..... ۱۱۳

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۱۱۵

موضوع هشتم: اعتراض به دلیل اخذ عوارض ورود به محدوده قانونی شهر..... ۱۲۱

۱. طرح بحث..... ۱۲۱

۲. نکات کلیدی..... ۱۲۱

۳. قوانین و مقررات..... ۱۲۵

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۱۲۵

موضوع نهم: اعتراض به جهت اخذ همزمان جریمه های مندرج در آراء صادره کمیسیونهای ماده صد و

عوارض تخلفات ساختمانی..... ۱۳۵

۱. طرح بحث..... ۱۳۵

۲. نکات کلیدی..... ۱۳۶

۳. قوانین و مقررات مربوط..... ۱۴۴

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۱۴۵

۵. آرای هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری..... ۱۵۲

۶. نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه..... ۱۵۳

موضوع دهم: اعتراض به دلیل وضع عوارض بر امور و فعالیتهای تشکیلات ملی یا امور و فعالیتهای خارج از

محدوده شهر..... ۱۵۷

۱. طرح بحث..... ۱۵۷

۲. نکات کلیدی..... ۱۵۸

۳. قوانین و مقررات..... ۱۶۲

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۱۶۳

موضوع یازدهم: اعتراض به اخذ عوارض برای زمینهای افتاده و فاقد حصار و بناهای مخروبه و نیمه

تمام ۲۰۵

۱. طرح بحث..... ۲۰۵

۲. نکات کلیدی..... ۲۰۵

۳. قوانین و مقررات..... ۲۰۸

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری..... ۲۱۰

منابع ۲۱۳

عوارض یکی از منابع مهم درآمدی شهرداری‌ها محسوب می‌گردد. تنوع و گستردگی عوارض و قوانین و مقررات گوناگونی که در این رابطه به تصویب رسیده است اختلاف بین مودی و شهرداری را اجتناب ناپذیر نموده است به نحوی که قانونگذار در ماده ۷۷ قانون شهرداری‌ها مرجع مستقلی را برای رسیدگی به این امر پیش‌بینی نموده است که رفع این گونه اختلافات به این کمیسیون ارجاع می‌گردد. در چارچوب بند ۲ ماده ۱۰ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲، اعتراض به آرای قطعی کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری در صلاحیت شعب دیوان قرار دارد. در این رابطه، در نوشتار پیش رو، بر مبنای آرای ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و به تناسب موضوعات مطروحه در کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری، ملاحظات حقوقی ناظر بر صلاحیت شورای شهر در وضع عوارض اعم از ممنوعیت وضع عوارض مضاعف، ممنوعیت وضع عوارض مغایر سیاست‌های عمومی دولت، ممنوعیت وضع عوارض بر غیر منابع درآمدی اهالی، ممنوعیت وضع عوارض بر امور و فعالیت‌های تشکیلات ملی یا امور و فعالیت‌های خارج از محدوده شهر مورد بحث و بررسی قرار گرفته و مستندات قانونی و نکات پیرامون آن تشریح و تحلیل می‌شود. امید است خوانندگان محترم با ارائه نظرات ارزشمند خود بر غنای این مجموعه بیفزایند.

جا دارد از زحمات جناب آقای محمود فریدونی فرد؛ مدیرکل پیشگیری و پژوهش، جناب آقای صادق نجار فیروزجائی؛ مدیرکل آموزش و سرکار خانم دکتر زهرا علی پور؛ معاون آن اداره کل که نظارت لازم را جهت آماده سازی پژوهش حاضر به عمل آورده‌اند، همچنین جناب آقای زین‌العابدین یزدان‌پناه و جناب آقای دکتر مرتضی نجابت خواه عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران، پژوهشگران محترمی که در تهیه و نظارت علمی بر این نوشتار با این معاونت همکاری داشته‌اند، تشکر و قدردانی به عمل آید. با عنایت به مصون نبودن دستاوردهای بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و اشتباه، از همه صاحب‌نظران این حوزه تقاضا می‌نمایم از ارائه نظرات صائب خویش در جهت ارتقای کیفیت این اثر دریغ نورزند.

محمد موحد

معاون قضائی در امور حقوقی، پیشگیری و پژوهش

دیوان عدالت اداری

اسفند ماه ۱۳۹۸

قوانین ناظر بر صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی

- بند ۲۶ و ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵
- ^۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ماده ۸۰- وظایف شورای اسلامی شهر به شرح زیر است:...

بند ۱۶- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود.

بند ۲۶- تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها.

ماده ۸۵- (اصلاحی ۱۳۸۶/۸/۲۷) شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی موردنیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید.

- مواد ۱، ۵ و تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱

ماده ۱- از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون صورت می‌پذیرد و کلیه قوانین و مقررات مربوط به برقراری، اختیار و یا اجازه برقراری و دریافت وجوه که توسط هیأت وزیران، مجامع، شوراها و سایر مراجع، وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی از جمله آن دسته از دستگاه‌های اجرائی که شمول قوانین بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است، همچنین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی صورت می‌پذیرد به استثنای «قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۰۳ و اصلاحات بعدی آن، قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۰۶/۰۷، قانون مقررات تردد و وسائل نقلیه خارجی مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۲، عوارض آزادراه‌ها، عوارض موضوع ماده (۱۲) قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴/۱۲/۲۲ و عوارض موضوع بند (ب) ماده (۴۶)، بند (ب) ماده

^۱ ماده ۸۰ پیش از تغییرات تیرماه ۱۳۹۶ در شماره مواد به عنوان ماده ۷۱ و ماده ۸۵ پیش از تغییرات تیرماه ۱۳۹۶ در شماره مواد به عنوان ماده ۷۷ درج می‌شد.

(۱۳۰) و بندهای (الف) و (ب) ماده (۱۳۲) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۰۱/۱۷ لغو می‌گردد.

ماده ۵- برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده (۴) این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد. تبصره ۱- وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی، می‌بایستی حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام عمومی گردد.

• مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷

ماده ۵۰- برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱- شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند.

تبصره ۲- عبارت « پنج در هزار » مندرج در ماده (۲) قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷/۹/۷ به عبارت «یک درصد (۱٪)» اصلاح می‌شود.

تبصره ۳- قوانین و مقررات مربوط به اعطاء تخفیف یا معافیت از پرداخت عوارض یا وجوه به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ملغی می‌گردد.

تبصره ۴- وزارت کشور موظف است بر حسن اجرای این ماده در سراسر کشور نظارت نماید.

ماده ۵۲- از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و اصلاحیه‌های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد. حکم این ماده شامل قوانین و مقررات مغایری که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است، نیز می‌باشد.

موارد زیر از شمول حکم این قانون مستثنی می‌باشد:

۱- قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران؛

- ۲- قانون مالیات‌های مستقیم مصوب اسفند ۱۳۶۶ و اصلاحیه‌های بعدی آن؛
- ۳- قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷؛
- ۴- قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۹/۵؛
- ۵- قانون مقررات تردد وسایل نقلیه خارجی مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۲؛
- ۶- عوارض آزادراه‌ها، عوارض موضوع ماده (۱۲) قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴/۱۲/۲۶؛
- ۷- قانون نحوه تأمین هزینه اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و اتاق تعاون مصوب ۱۳۷۲/۸/۱۱ و اصلاحات بعدی آن؛
- ۸- مواد (۶۳) و (۸۷) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت مصوب ۱۳۷۳/۱۲/۲۸.

تبصره- هزینه، کارمزد و سایر وجوهی که از درخواست کننده در ازاء ارائه مستقیم خدمات خاص و یا فروش کالا که طبق قوانین و مقررات مربوطه دریافت می‌شود و همچنین خسارات و جرائمی که به موجب قوانین و یا اختیارات قانونی لغو نشده دریافت می‌گردد، از شمول این ماده مستثنی می‌باشد. مصادیق خدمات خاص، نحوه قیمت گذاری و میزان بهای تعیین شده برای خدمات موضوع این تبصره به پیشنهاد دستگاه اجرائی مربوط و تصویب هیأت وزیران تعیین می‌گردد.

• ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۸

ماده ۳- عوارض موضوع این آیین‌نامه از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر، موضوع تبصره (۱) ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - و در مورد بخش و روستا، محدوده موضوع مواد (۶ و ۱۳) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - که به تصویب هیأت وزیران رسیده یا برسد و در مورد شهرک‌ها محدوده‌ای که به تصویب کمیسیون موضوع ماده (۱۳) آیین‌نامه مربوط به استفاده از اراضی و احداث بنا و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها - مصوب ۱۳۵۵ - رسیده است، باشد.

ملاحظات حقوقی در خصوص صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی

طبق ماده ماده ۷۷ قانون شهرداری (اصلاحی مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۱)، "رفع هر گونه اختلاف بین مؤدی و شهرداری در مورد عوارض و بهای خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن به کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارت کشور و دادگستری و انجمن شهر ارجاع می‌شود و تصمیم کمیسیون مزبور قطعی است بدهی‌هایی که طبق تصمیم این کمیسیون تشخیص شود طبق مقررات اسناد لازم الاجرا بوسیله اداره ثبت قابل وصول می‌باشد. اجرای ثبت مکلف است بر طبق تصمیم کمیسیون مزبور به صدور اجرائیه و وصول طلب شهرداری مبادرت نماید. در نقاطی که سازمان قضائی نباشد رئیس دادگستری شهرستان یک نفر را بنماینده دادگستری تعیین می‌نماید و در غیاب انجمن شهر انتخاب نماینده انجمن از طرف شورای شهرستان بعمل خواهد آمد."

بررسی موضوعات ناظر بر اعتراض به آراء قطعی کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری، در گرو تبیین دقیق ابعاد صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی قرار دارد. در این راستا باید اشاره داشت که پس از پیروزی انقلاب، با تصویب قانون تشکیلات شوراهای اسلامی در سال ۱۳۶۱ در بند ۱ ماده ۳۵ قانون مذکور چنین مقرر شد:

"مادامی که درآمدهای پیش‌بینی شده کافی نباشد، شورای شهر می‌تواند با تنفیذ ولی امر برای تأمین هزینه‌های شهرداری عوارضی متناسب با امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده تعیین نماید."

این در حالی است که مطابق قانون الحاق یک تبصره به ماده ۵۳ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری مصوب ۱۳۶۴ تا تشکیل شورای اسلامی در هر شهر، وزیر کشور یا سرپرست وزارت کشور جانشین شورای اسلامی آن شهر در مورد مربوط به شهرداری‌ها خواهد بود."

در همین راستا، با تصویب قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳، که از ابتدای سال ۱۳۷۴ اجرایی شد، وضع هرگونه عوارض جدید یا افزایش عوارض موجود دچار تحولاتی شد چرا که به موجب بند (الف) ماده ۴۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین "در صورتی که وصول درآمدهای ناشی از عوارض تکافوی هزینه‌های شهرداری‌ها را ننماید، وضع عوارض جدید و افزایش عوارض موجود صرفاً با پیشنهاد وزیر کشور و تصویب رئیس جمهور خواهد بود."

اما در نظام کنونی وضع عوارض محلی از سوی شوراهای شهر، با تصویب قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ مقرر گردیده است که:

"ماده ۷۱- وظایف شورای اسلامی شهر به شرح زیر است: ...

بند ۱۶- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود."

به موجب ماده ۷۷ قانون فوق‌الذکر "شورای اسلامی شهر و دهستان می‌توانند نسبت به وضع عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر و روستا طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نمایند."

و در نهایت، با تغییرات اصلاحی ۱۳۸۶/۰۸/۲۷ ماده ۷۷ مذکور به شرح زیر دچار تغییر گردید:

"شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید."

لازم به ذکر است که با تغییرات قانون در تیرماه ۱۳۹۶، شماره مواد ۷۱ و ۷۷ مذکور به ترتیب به مواد ۸۰ و ۸۵ تغییر یافت.

در سال‌های پس از اجرایی شدن قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، تصویب هر یک از قوانین ذیل آثار قابل توجهی بر حدود صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی داشته است:

الف- قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱؛

ب- قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷:

طبق صدر ماده ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، "از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و اصلاحیه بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هرگونه مالیات غیرمستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیرمستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه‌دهندگان خدمات ممنوع

می‌باشد... "همچنین تبصره یک ماده ۵۰ قانون مزبور در خصوص صلاحیت شورای شهر در وضع عوارض محلی مقرر می‌دارد: "شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند."

بنابراین در حال حاضر، از یکسو طبق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون شوراها، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. از سوی دیگر طبق تبصره یک ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند.

در همین رابطه، در نوشتار کنونی، در پرتو آراء ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، به تناسب هر یک از موضوعات مطروحه از حیث اعتراض به آراء قطعی کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری، ملاحظات حقوقی ناظر بر صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض اعم از ممنوعیت وضع عوارض مضاعف، ممنوعیت وضع عوارض مغایر سیاست‌های عمومی دولت، ممنوعیت وضع عوارض بر غیر منابع درآمدی اهالی، ممنوعیت وضع عوارض بر امور و فعالیت‌های تشکیلات ملی یا امور و فعالیت‌های خارج از محدوده شهر تبیین می‌گردد.

موضوع اول

نقض مفاد قانون مالیات بر ارزش افزوده

از جهت اخذ عوارض مضاعف

موضوع اول: نقض مفاد قانون مالیات بر ارزش افزوده از جهت اخذ عوارض مضاعف

۱. طرح بحث

در نوشتار پیش رو نقض قانون مالیات بر ارزش افزوده از جهت اخذ عوارض مضاعف مورد بررسی قرار می‌گیرد. به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون (از ابتدای سال ۱۳۸۸) مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، "برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، ...، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است" و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است. لازم به ذکر است که در مواد ۱۶ و ۳۸ قانون مذکور، از یک سو نرخ "مالیات بر ارزش افزوده" و از سوی دیگر نرخ "عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها" (علاوه بر مالیات بر ارزش افزوده) در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون تعیین گردیده است. بنابراین به موجب قانون مالیات بر ارزش افزوده و نرخ‌های مقرر در آن، به کالا و خدمات مشمول قانون مذکور مالیاتی با عنوان "مالیات بر ارزش افزوده" و عوارضی با عنوان "عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها" تعلق می‌گیرد. در همین راستا عوارض ذیل از سوی هیأت عمومی دیوان اداری به دلیل نقض قانون مالیات بر ارزش افزوده از جهت اخذ عوارض مضاعف ابطال گردیده است:

-وضع عوارض بر درآمد ناشی از ارائه خدمات مهندسی از قبیل وضع عوارض بر درآمد حق النظاره مهندسان؛

- عوارض حق الارض؛

- عوارض بر معامله املاک، مستقلات، مستحدثات و سرقفلی؛

- عوارض استخرهای روباز و سرپوشیده؛

-عوارض بر دکل‌ها و تاسیسات و آنتن‌های مخابراتی؛

-عوارض بر قراردادهای پیمانکاری؛

-عوارض بر بهای بلیط.

۲. نکات کلیدی

به موجب ماده ۴ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ که تا آغاز حاکمیت قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ اعتبار داشته است، نرخ مالیات و عوارض دریافتی از خدمات مذکور در بندهای ذیل آن توسط مقنن تعیین و احصاء شده بود و مطابق ماده ۵ قانون یاد شده برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده ۴ تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع قلمداد شده و در ماده ۱۰ آن قانون، کلیه قوانین و مقررات خاص و عام مغایر لغو شده بود.

به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون (از ابتدای سال ۱۳۸۸) مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است. مراد از عرضه کالا، انتقال کالا از طریق هر نوع معامله و مراد از ارائه خدمات، انجام خدمات برای غیر در قبال مابه‌ازاء می‌باشد (مواد ۴ و ۵ قانون مالیات بر ارزش افزوده).

مطابق قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷، نرخ مالیات بر ارزش افزوده، یک و نیم درصد می‌باشد (ماده ۱۶). همچنین در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر، نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون (علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون) تعیین شده است. در این رابطه، عوارض ذیل از سوی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به دلیل نقض قانون مالیات بر ارزش افزوده از جهت اخذ عوارض مضاعف ابطال گردیده است:

۱- وضع عوارض بر درآمد ناشی از ارائه خدمات مهندسی از قبیل وضع عوارض بر درآمد حق النظاره مهندسان/ دریافت عوارض حق النظاره دفاتر مهندسی/ عوارض از رقم حق النظاره دریافتی مهندس ناظر/ وضع عوارض حق محاسبه، نقشه کشی و نظارت ساختمان:

در راستای مقدمه پیش گفته، نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات در این قانون که تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، ممنوع شده است و مطابق ماده ۵۲ قانون مذکور دریافت هر گونه عوارض از وارد کنندگان کالا، تولید کنندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات نیز ممنوع می‌باشد، نظر به این که در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر، نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون (علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون)، تعیین شده است لذا وضع عوارض بر درآمد ناشی از ارائه خدمات مهندسی از قبیل وضع عوارض بر درآمد حق النظاره مهندسان/ دریافت عوارض حق النظاره دفاتر مهندسی/ عوارض از رقم حق النظاره دریافتی مهندس ناظر/ وضع عوارض حق محاسبه، نقشه کشی و نظارت ساختمان، از سوی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده شده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۶۶۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۷) / (دادنامه شماره ۶۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۸)

۲- عوارض حق الارض:

وفق تبصره ۶ از ماده ۹۶ قانون شهرداری، کلیه اراضی و خیابان‌های شهر ملک عمومی محسوب شده و در مالکیت شهرداری قرار دارد که مکلف به دریافت اسناد مالکیت آنها می‌باشد. معمولاً شرکت‌های آب و فاضلاب، برق، گاز و مخابرات از معابر عمومی که ملک شهرداری است استفاده می‌کنند. به همین منظور عوارضی تحت عنوان عوارض حق الارض (عوارض خدمات بهره برداری از معابر عمومی شهرداری برای استفاده از تأسیسات شهری با عناوین مختلف از قبیل عوارض حق الارض، عوارض اجازه تأسیسات شهری، حق بهره‌برداری، حق عبور تأسیسات شهری) که به عبارتی دریافت هزینه‌های فراهم آوردن امکان ارائه خدمات توسط شرکت‌های خدماتی و سازمان‌ها به شمار می‌آید در دستور کار شهرداری‌ها قرار گرفته است، به شکلی که هر یک از شرکت‌های خدماتی بابت مقادیری از معابر که (متعلق به شهرداری هستند) برای ارائه خدمات استفاده می‌کنند و وجه خدمات ارائه شده را از مشترکان خود می‌گیرند، حقوقی را به شهرداری بپردازند. لیکن هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در آراء متعدد مصوبات شوراها و اسلامی شهر را در خصوص تصویب عوارض حق الارض ابطال کرده است.

به عبارت دیگر؛ به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در قانون مزبور تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، توسط شوراهای اسلامی شهرها ممنوع است. نظر به این که در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر، نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون، تعیین شده است و تأمین آب، برق، گاز، تلفن و خطوط فاضلاب از مصادیق ارائه خدمات است. بنابراین وضع عوارض مجدد تحت عنوان حق الارض در این گونه موارد و جهات قانونی ندارد؛ به عبارت بهتر تدارک و تأمین آب، برق، گاز، تلفن و خطوط فاضلاب از ناحیه ادارات ذی‌ربط از مصادیق ارائه خدمات است و مشمول قانون مالیات بر ارزش افزوده قرار می‌گیرد. بنابراین وضع عوارض جدید در این گونه موارد و جهات قانونی ندارد.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۵۰۱ الی ۱۵۲۷ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴) / (دادنامه شماره ۲۹۴ الی ۳۰۷ و ۳۳۴ و ۳۳۶ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸)

۳- عوارض بر معامله املاک، مستغلات، مستحدثات و سرقفلی:

نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع اعلام شده است و در قانون مالیات‌های مستقیم از جمله مواد ۵۹ و ۵۲ برای نقل و انتقال قطعی املاک و واگذاری حقوق اشخاص حقیقی و حقوقی بر املاک، مالیات تعیین شده است، بنابراین مصوبه شوراهای اسلامی شهر در تعیین عوارض بر معامله املاک، مستغلات، مستحدثات و سرقفلی (عوارض کلیه معاملات رسمی اعم از تجاری، مسکونی، خدماتی، اداری و غیره) از سوی هیأت عمومی دیوان مغایر قانون تشخیص داده شده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۸۷۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۱۴)

۴- عوارض استخراج روباز و سرپوشیده:

از یک سو، با عنایت به حکم صدر ماده یک قانون موسوم به تجمیع عوارض که مقرر داشته است از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون صورت می‌پذیرد و نظر به بند (د) ماده ۴ قانون مذکور که عوارض خدمات باشگاهها را به میزان ۲ درصد هزینه تعیین کرده و در ماده ۵ قانون فوق‌الذکر برقراری هر گونه عوارض در مورد آن دسته از خدماتی که در ماده ۴ قانون تکلیف آن از حیث پرداخت عوارض تعیین شده، صریحاً ممنوع گردیده است. از سوی دیگر، در حال حاضر با اجرایی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده و تعلق مالیات بر ارزش افزوده و عوارض شهرداری‌ها و

دهیاری‌ها بر ارائه کالا و خدمات مشمول قانون (به شرح ماده ۱۶ و ۳۸)، مصوبات شوراها در خصوص برقراری عوارض از استخرهای روباز و سرپوشیده و سایر باشگاه‌ها (که فعالیت آن‌ها از مصادیق ارائه خدمات به شمار می‌آید)، از سوی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ابطال گردیده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۸۳۲ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۷) / (دادنامه شماره ۲۵۲ - مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۲۱)

۵- عوارض بر دکل‌ها و تاسیسات و آنتن‌های مخابراتی: عوارض نصب دکل‌های مخابراتی و دکل‌های برق و کیوسک تلفن و تاسیسات و تجهیزات شهری و عوارض حق تشعشع از هر دکل مخابراتی یا بخش خصوصی / عوارض در قبال آنتن‌های اشخاص حقیقی یا حقوقی (غیر از آنتن تلویزیون واحدهای شخصی):

به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون (علاوه بر مالیات بر ارزش افزوده مقرر در ماده ۱۶) تعیین شده است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده توسط شوراها و اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است. نظر به این که دکل‌ها و آنتن‌های مخابراتی مورد استفاده شرکت‌های مخابراتی و بانک‌ها جزئی از فرآیند تولید و عرضه خدمت نهایی مراجع مذکور است و در نهایت خدمت ارائه شده مشمول نرخ عوارض و مالیات بر ارزش افزوده مصرح در قانون فوق‌الذکر خواهد بود، وضع عوارضی مضاعف در رابطه با آنها مغایر قانون می‌باشد.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۷۹۶ الی ۱۸۰۵، ۱۸۰۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۹)

۶- عوارض بر قرار دادهای پیمانکاری:

نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده، ممنوع اعلام گردیده است و در ماده ۱۶ قانون مذکور نرخ مالیات بر ارزش افزوده و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است و فعالیت‌های پیمانکاری نیز از مصادیق ارائه خدمات است، بنابراین تعیین عوارض بر قراردادهای پیمانکاری از سوی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مغایر قانون تشخیص داده شده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۵۵۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۸/۰۸).

۷- عوارض بر بهای بلیط:

مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و نیز ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات توسط شوراهای اسلامی شهرها و سایر مراجع ممنوع اعلام شده است و به موجب ماده ۵۲ قانون یاد شده برقراری و دریافت عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع است. در ماده ۱۶ قانون مذکور، نرخ مالیات بر ارزش افزوده و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداریها و دهیاریها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است. در همین راستا مصوبه شوراهای اسلامی شهرها مبنی بر تعیین عوارض بر بلیط سینما و تئاتر و نمایش، مسابقات ورزشی، استخرها، شهربازی، سیرک، اماکن تفریحی، فرهنگی و هنری و برپایی نمایشگاه، از سوی هیأت عمومی دیوان مغایر قانون قلمداد شده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۵۶۴ الی ۵۶۹ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵) / (دادنامه شماره ۱۸۴۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۳)

۳. قوانین و مقررات

• مواد ۱، ۴، ۵، ۱۶، ۳۸، ۵۰، ۵۲ قانون ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۲:

ماده ۱- عرضه کالاها و خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها مشمول مقررات این قانون می باشد.

ماده ۴- عرضه کالا در این قانون، انتقال کالا از طریق هر نوع معامله است.

ماده ۵- ارائه خدمات در این قانون، به استثناء موارد مندرج در فصل نهم، انجام خدمات برای غیر در قبال مابه ازاء می باشد.

ماده ۱۶- نرخ مالیات بر ارزش افزوده، یک و نیم درصد (۱/۵٪) می باشد.

تبصره- نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالاهای خاص به شرح زیر تعیین می گردد:

۱- انواع سیگار و محصولات دخانی، دوازده درصد (۱۲٪).

۲- انواع بنزین و سوخت هواپیما بیست درصد (۲۰٪).

ماده ۳۸- نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون، علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده (۱۶) این قانون، به شرح زیر تعیین می‌گردد:

الف- کلیه کالاها و خدمات مشمول نرخ صدر ماده (۱۶) این قانون، یک و نیم درصد (۱٪/۵)؛

ب- انواع سیگار و محصولات دخانی، سه درصد (۳٪)؛

ج- انواع بنزین و سوخت هواپیما، ده درصد (۱۰٪)؛

د- نفت سفید و نفت گاز، ده درصد (۱۰٪) و نفت کوره پنج درصد (۵٪).

ماده ۵۰- برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱- شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند.

ماده ۵۲- از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و اصلاحیه‌های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد. حکم این ماده شامل قوانین و مقررات مغایری که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است، نیز می‌باشد.

• مواد ۵۲ و ۵۹ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی

ماده ۵۲- درآمد شخص حقیقی یا حقوقی ناشی از واگذاری حقوق خود نسبت به املاک واقع در ایران پس از کسر معافیت‌های مقرر در این قانون مشمول مالیات بر درآمد املاک می‌باشد.

ماده ۵۹ - نقل و انتقال قطعی املاک به مأخذ ارزش معاملاتی و به نرخ پنج درصد (۵٪) و همچنین انتقال حق واگذاری محل به مأخذ وجوه دریافتی مالک یا صاحب حق و به نرخ دو درصد (۲٪) در تاریخ انتقال از طرف مالکان عین یا صاحبان حق مشمول مالیات می‌باشد.

تبصره ۱ - چنانچه برای مورد معامله ارزش معاملاتی تعیین نشده باشد، ارزش معاملاتی نزدیکترین محل مشابه مبنای محاسبه مالیات خواهد بود.

تبصره ۲ - حق واگذاری محل از نظر این قانون عبارت است از حق کسب یا پیشه یا حق تصرف محل یا حقوق ناشی از موقعیت تجاری محل.

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف - (دادنامه شماره ۶۶۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۷)

موضوع خواسته: تقاضای ابطال ماده ۱۸ مصوبه شماره ۶۲۳۹/ش/ق - مورخ ۸۷/۱۱/۱۴ شورای اسلامی شهر قم

"نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات در این قانون که تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، ممنوع شده است و مطابق ماده ۵۲ قانون مذکور دریافت هر گونه عوارض از وارد کنندگان کالا، تولید کنندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات نیز ممنوع می‌باشد، لذا وضع عوارض بر درآمد حق‌النظاره مهندسان از این حیث که از مصادیق ارائه خدمت و مأخذ محاسبه مالیات است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

ب - (دادنامه شماره ۶۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۸)

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه‌های عوارض محلی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر شیروان

"... ب - نظر به مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها تعیین شده است و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع شده است، بنابراین وضع عوارض حق محاسبه، نقشه کشی و نظارت ساختمان به موجب تعرفه‌های عوارض محلی سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲ از این حیث که مواد مذکور از مصادیق ارائه خدمت و مأخذ محاسبه مالیات

است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۱۵۰۱ الی ۱۵۲۷ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴)

موضوع خواسته: ابطال مصوبات تعدادی از شوراهای اسلامی شهرها در کشور

"مطابق ماده ۱۸ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶، عبور کانال خطوط برق در معابر عمومی شهرها و حریم اماکن و دیوارهای مستغلات و اماکن خصوصی مشرف به معابر عمومی به صورت مجانی است و از طرفی به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در قانون مزبور تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، توسط شوراهای اسلامی شهرها ممنوع است. نظر به این که در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر، نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون، تعیین شده است و تأمین آب، برق، گاز، تلفن و خطوط فاضلاب از مصادیق ارائه خدمات است. بنابراین وضع عوارض مجدد تحت عنوان حق‌الارض در این گونه موارد و جاهت قانونی ندارد و پیش از این در رأی شماره ۶۶ الی ۸۸ - مورخ ۱۳۹۲/۲/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز بر همین امر تأکید شده است. بنابراین مصوبات مورد شکایت شکات در بخش تعیین و اخذ عوارض حق‌الارض به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شوند. با اعمال ماده ۱۳ قانون اخیرالذکر و تسری ابطال مصوبات به زمان تصویب آنها موافقت نشد."

د- (دادنامه شماره ۲۹۴ الی ۳۰۷ و ۳۳۴ و ۳۳۶ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸)

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه‌های شوراهای اسلامی شهرهای شاهدهیه، رامشیر، ملکان، ملایر، بهبهان، ششمند، کمیشان، کرمانشاه، فاضل آباد، مینودشت، کلاله، ملک آباد، آزادشهر، کردکوی، تبریز و گرگان

"با توجه به این که مطابق ماده ۱۸ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶، عبور کانال خطوط برق در معابر عمومی شهرها و حریم اماکن و دیوارهای مستغلات و اماکن خصوصی مشرف به معابر عمومی به صورت مجانی است و از طرفی مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در قانون مزبور تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، توسط شوراهای اسلامی شهرها ممنوع است و در بند الف ماده ۳۸ قانون اخیرالذکر نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده ۱۶ قانون، یک و نیم درصد تعیین شده است و تدارک و تأمین آب، برق، گاز، تلفن و خطوط فاضلاب از ناحیه ادارات ذی ربط از مصادیق ارائه خدمات است، بنابراین وضع

عوارض جدید در این گونه موارد و جاهت قانونی ندارد. بنابراین مصوبات شوراهای اسلامی شهرها به شرح مندرج در گردش کار در قسمت تعیین و برقراری عوارض حق‌الارض خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی طرف شکایت است و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شوند."

ه- (دادنامه شماره ۸۷۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۱۴)

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۲۴ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر

مرند

"نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری عوارض بر درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات ممنوع اعلام شده است و در مواد ۵۹ و ۵۲ قانون مالیات‌های مستقیم، برای نقل و انتقال قطعی املاک و واگذاری حقوق اشخاص حقیقی و حقوقی بر املاک، مالیات تعیین شده است و در رأی شماره ۷۹۹-۱۳۹۱/۱۱/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبه شورای اسلامی شهر رشت که ناظر بر تعیین عوارض بر معامله املاک، مستغلات، مستحقات غیر تجاری، تجاری و سرقفلی اماکن واقع در محدوده قانونی حریم شهر بوده، ابطال شده است و از طرفی در ماده ۴۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، مالیات نقل و انتقال انواع خودرو مورد حکم مقنن قرار گرفته است، بنابراین ماده ۲۴ مصوبه شورای اسلامی شهر مرند، در تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ در قسمت مربوط به عوارض نقل و انتقال املاک، مغایر مواد قانونی صدرالذکر و رأی شماره ۷۹۹-۱۳۹۲/۱۱/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری است و در قسمتی که ناظر بر عوارض نقل و انتقال خودروها می‌باشد مغایر ماده ۴۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

و- (دادنامه شماره ۸۳۲ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۷)

موضوع خواسته: ابطال بند ۵ تبصره یک و قسمت اول تبصره ۲ مصوبه پنجاه و هفتمین جلسه - مورخ

۱۳۸۷/۱۸/۱۷ شورای اسلامی شهر تهران

"با عنایت به حکم صدر ماده یک قانون موسوم به تجمیع عوارض که مقرر داشته است از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون صورت می‌پذیرد و نظر به بند (د) ماده ۴ قانون مذکور که عوارض خدمات باشگاه‌ها را به میزان ۲ درصد هزینه تعیین کرده و در ماده ۵ قانون فوق‌الذکر برقراری هرگونه عوارض در مورد آن دسته از خدماتی که در ماده ۴ قانون، تکلیف آن از حیث پرداخت عوارض تعیین شده صریحاً ممنوع گردیده است، بند ۵ تبصره یک و تبصره ۲ مصوبه پنجاه و هفتمین جلسه - مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۷ شورای اسلامی شهر تهران در خصوص برقراری عوارض از استخرهای روباز و سرپوشیده و سایر باشگاه‌ها، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر

تهران تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

ز- (دادنامه شماره ۲۵۲ - مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۲۱)

موضوع خواسته: ابطال اصلاحیه بند (ج) مصوبه جلسه - مورخ ۱۳۸۵/۶/۶ شورای اسلامی شهر مشهد
 "اصلاحیه بند (ج) موضوع مصوبه شماره ۲/۲۶۵۹ - مورخ ۱۳۸۵/۶/۷ شورای اسلامی شهر مشهد در تعیین عوارض سالیانه استخرهای مشمول مصوبه ۲/۱۶۰۱/ش - مورخ ۱۳۸۳/۳/۱۸ شورای مذکور به مأخذ مقرر در مصوبه، به لحاظ مخالفت با حکم مقرر در بند (د) ماده ۴ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ و با مدنظر قراردادن رأی شماره ۸۳۲ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مستند به بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

ح- (دادنامه شماره ۱۷۹۶ الی ۱۸۰۵، ۱۸۰۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۹)

موضوع خواسته: درخواست ابطال برخی مصوبات شورای اسلامی شهرها
 "۱- به موجب ماده ۴ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ که تا آغاز حاکمیت قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ اعتبار داشته است، نرخ مالیات و عوارض دریافتی از خدمات مذکور در بندهای ذیل آن توسط مقنن تعیین و احصاء شده است و مطابق ماده ۵ قانون یاد شده برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده ۴ تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۱۰ آن قانون، کلیه قوانین و مقررات خاص و عام مغایر لغو شده است.

۲- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هر

گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است.

نظر به این که دکلها و آنتنهای مخابراتی مورد استفاده شرکت‌های مخابراتی و بانک‌ها جزئی از فرآیند تولید و عرضه خدمت نهایی مراجع مذکور است و در نهایت خدمت ارائه شده مشمول نرخ عوارض مصرح در ماده ۳۸ قانون فوق‌الذکر خواهد بود و ارائه خدمت توسط شرکت‌های مخابراتی و بانک‌ها محدود به قلمرو جغرافیایی شهر نیست، بنابراین مصوبات شوراهاى اسلامی شهر به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مراجع وضع تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، ابطال می‌شود. با اعمال ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مبنی بر تسری ابطال مصوبات مورد اعتراض به زمان تصویب آنها موافقت نشد."

ط- (دادنامه شماره ۵۵۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۸/۰۸)

موضوع خواسته: تقاضای ابطال تعرفه شماره ۴۱ عوارض برای قراردادهای پیمانکاری

"نظر به این که در ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده، ممنوع اعلام گردیده است و در بند الف ماده ۳۸ از همین قانون، نرخ عوارض خدمات ۱/۵ درصد تعیین شده است و فعالیت‌های پیمانکاری نیز از مصادیق ارائه خدمات است و از سویی به موجب ماده ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ صریحاً لغو شده است و رأی شماره ۱۴۷۶ - ۱۳۸۶/۱۲/۱۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که مستند به قانون پیش گفته، برقراری عوارض نیم درصد از قراردادهای پیمانکاری توسط شورای اسلامی شهر اردکان را مغایر قانون تشخیص نداده بود، با لحاظ ماده ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده و ماده ۵۳ الحاقی به آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۸۴ واجد اثر قانونی نیست، بنابراین تعیین عوارض بر قراردادهای پیمانکاری مصرح در تعرفه شماره ۴۱ عوارض شهرداری در سال ۱۳۸۸ مصوب شورای اسلامی شهر اراک مغایر حکم مقنن به شرح مذکور است. لذا با استناد به بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال آن صادر و اعلام می‌شود."

ی- (دادنامه شماره ۵۶۴ الی ۵۶۹ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شورای اسلامی شهرهای محمد شهر، ملارد، خرم آباد، قدس،

شهریار، هشتگرد از تاریخ تصویب

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه در آراء شماره ۸۳۲-۱۳۸۷/۱۱/۲۷، ۱۵۱-۱۳۹۲/۲/۳۰ و ۱۸۴۸-۱۳۹۳/۱۱/۱۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای تهران، اراک و قزوین در خصوص اخذ عوارض از اماکن فرهنگی، ورزشی، تفریحی و نمایشگاه‌ها به لحاظ مغایرت با قانون ابطال شده است و شورای اسلامی شهرهای محمدشهر، ملارد، خرم آباد، قدس، شهریار و شهر جدید هشتگرد بدون رعایت مفاد آراء مذکور، عوارض بر بلیط سینما و تئاتر و نمایش، مسابقات ورزشی، استخرها، شهرسازی، سیرک، اماکن تفریحی، فرهنگی و هنری و برپایی نمایشگاه به شرح مندرج در گردش کار وضع کرده‌اند، بنابراین موارد مذکور با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳، ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شوند."

ک- (دادنامه شماره ۱۸۴۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۳)

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۵۸۳-۱۳۸۹/۱۱/۱۴ شورای اسلامی شهر قزوین

"مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و نیز ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات توسط شوراهای اسلامی شهرها و سایر مراجع ممنوع اعلام شده است و به موجب ماده ۵۲ قانون یاد شده برقراری و دریافت عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع است. همچنین در بند الف ماده ۳۸ قانون مذکور، نرخ عوارض خدمات تعیین شده است. بنا به مراتب مصوبه شماره ۵۸۳-۱۳۸۹/۱۱/۱۴ شورای اسلامی شهر قزوین در قسمت مورد شکایت مبنی بر اخذ ۵٪ بهای بلیط کلیه نمایشگاه‌ها اعم از لوازم خانگی، صنعتی و ... که از مصادیق ارائه خدمات عمومی محسوب می‌شود و مطابق مقررات پیش گفته اخذ عوارض از آن ممنوع است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، ابطال می‌شود."

موضوع دوم

اخذ عوارض محلی مغایر با عوارض ملی
(به جز عوارض ملی مقرر در قانون
مالیات بر ارزش افزوده)

موضوع دوم: اخذ عوارض محلی مغایر با عوارض ملی (به جز عوارض ملی مقرر در قانون مالیات بر ارزش افزوده)

۱. طرح بحث

مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است. از سوی دیگر مطابق اصل ۱۰۵ قانون اساسی، تصمیمات شوراها نباید مخالف موازین اسلام و قوانین کشور باشد. در همین راستا، مطابق آراء متعدد ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، چنانچه در مواردی سایر قوانین عادی نیز پیرامون برخی موضوعات به وضع عوارض مبادرت نموده باشند، عوارض مصوب شوراهای محلی پیرامون این موضوعات، نقض قوانین اخیر و خارج از حدود صلاحیت شوراها تشخیص داده می شود. بنابراین چنانچه علاوه بر قانون مالیات بر ارزش افزوده سایر قوانین عادی نیز در مواردی پیرامون موضوعی به وضع عوارض ملی مبادرت نمایند، موضوع اخیر از صلاحیت شوراهای شهر جهت وضع عوارض محلی خارج می گردد. همچنین از یک منظر دیگر، وضع عوارض از سوی شوراهای شهر پیرامون موضوعاتی که در قوانین عادی به مثابه عوارض ملی ماخذ وضع عوارض قرار گرفته اند، به جهت آنکه از مصادیق وضع عوارض مضاعف به شمار می آید، خارج از حدود صلاحیت شوراهای شهر تشخیص داده می شود.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می آید و مطابق ماده ۸۵ قانون مزبور شورای اسلامی شهر می تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تامین بخشی از هزینه های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید.

نکته ۲- از یک سو مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، برقراری هر گونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده؛ همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکتها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است.

از سوی دیگر مطابق اصل ۱۰۵ قانون اساسی، تصمیمات شوراها نباید مخالف موازین اسلام و قوانین کشور باشد. موضوعی که در ماده ۹۰ قانون شوراها مورد توجه قرار گرفته است.

مطابق ماده ۹۰ قانون شوراها، (اصلاحی ۱۳۹۲/۱/۲۷) "مصوبات کلیه شوراهای موضوع این قانون در صورتی که پس از دو هفته از تاریخ ابلاغ مورد اعتراض "هیأت تطبیق مصوبات شوراهای اسلامی کشور با قوانین" که در قانون به اختصار "هیأت تطبیق مصوبات" نامیده می شود - قرار نگیرد، لازم الاجراء است و چنانچه مسئولان ذی ربط آن را مغایر با موازین اسلام یا قوانین و مقررات کشور یا خارج از حدود وظایف و اختیارات شوراها تشخیص دهند، حداکثر ظرف دو هفته از تاریخ ابلاغ مصوبه می توانند با ذکر مورد و به طور مستدل اعتراض خود را به شورای اسلامی اعلام و درخواست تجدید نظر تجدید نظر کنند. شورا موظف است ظرف (۱۰) روز از تاریخ وصول اعتراض، تشکیل جلسه دهد و به موضوع رسیدگی و اعلام نظر کند. در صورتی که شورا در بررسی مجدد از مصوبه مورد اختلاف عدول نکند، با درخواست رسمی مقام صلاحیت دار معترض که حداکثر باید ظرف دو هفته پس از اعلام کتبی شورا صادر شود موضوع توسط آن مقام صلاحیت دار به هیأت حل اختلاف ذی ربط ارجاع می شود. هیأت مزبور مکلف است ظرف مدت (۲۰) روز به موضوع رسیدگی و اعلام نظر نماید. در صورت عدم اعلام نظر هیأت در مدت مذکور، مصوبه شورا لازم الاجراء می شود." ...

"تبصره ۶- اعتراض به مصوبات شوراهای اسلامی کشور مطابق این ماده و تبصره های آن، مانع از اعتراض اشخاص نزد مراجع صالح قضایی نیست و نافی صلاحیت فقهای شورای نگهبان در نظارت شرعی بر مصوبات شوراهای مذکور نمی باشد."

در همین رابطه، مطابق آراء متعدد ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، چنانچه در مواردی سایر قوانین عادی نیز پیرامون برخی موضوعات به وضع عوارض ملی مبادرت نموده باشند، عوارض مصوب شوراهای محلی پیرامون این موضوعات، نقض قوانین اخیر و خارج از حدود صلاحیت شوراها تشخیص داده می شود.

مراد از عوارض ملی، کلیه عوارضی است که مرجع برقراری آن شورای اسلامی شهر نبوده و قانونگذار با توجه به صلاحیت عام قانونگذاری خویش به وضع آن مبادرت نموده است.

همچنین مطابق رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در رسیدگی به شکایات از آیین نامه و مصوبات دولتی، صلاحیت شوراهای محلی در وضع عوارض نباید به وضع عوارض مضاعف منجر گردد. به عبارت دیگر در مواردی که قانونگذار پیرامون موضوعی به پرداخت مالیات یا عوارض حکم نموده است، موضوع مزبور نمی‌تواند از جانب شوراهای محلی ماخذ وضع عوارض محلی قرار گیرد (ممنوعیت وضع عوارض و مالیات متعدد بر ماخذ واحد). در همین راستا وضع عوارض از سوی شوراهای محلی پیرامون موضوعاتی که در قوانین عادی (به مثابه عوارض ملی) ماخذ وضع عوارض قرار گرفته‌اند، به جهت آنکه از مصادیق وضع عوارض مضاعف به شمار می‌آید، مغایر قانون و خارج از حدود صلاحیت شوراهای محلی تشخیص داده می‌شود. بنابراین در بسیاری از موارد، نقض قوانین عادی ناظر بر وضع عوارض از سوی شوراهای اسلامی شهر از آن جهت که به وضع عوارض مضاعف منجر می‌شود نیز خارج از صلاحیت شوراهای شهر قرار می‌گیرد. در همین خصوص،

۱- از آنجایی که اخذ عوارض برای قطع و جابجایی هرگونه درخت در معابر و اماکن عمومی، دولتی و خصوصی واقع در محدوده و حریم شهر، در تبصره ۳ ماده ۵ آیین نامه اجرایی اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهرها مصوب ۱۳۸۸ و ماده ۱۹ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶ پیش‌بینی شده است، مصوبه شورای اسلامی شهر در خصوص موضوع اخیر، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات است (دادنامه شماره ۱۲۳۸ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸).

۲- به دلیل آنکه ماده ۱۰ قانون اساسنامه شرکت نفت حکم خاصی پیرامون دریافت هرگونه مالیات و عوارض نسبت به شرکت‌های نفتی مقرر داشته، مصوبه شورای اسلامی شهر مبنی بر وضع عوارض برای چاه‌های نفت (وضع عوارض برای هر حلقه چاه) مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی است (دادنامه شماره ۱۰۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲).

۳- باتوجه به احکام قانونی مختلف پیرامون اخذ اراضی و املاک اشخاص در راستای تأمین خدمات عمومی از جمله ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری‌ها و تبصره ۱۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک و اراضی واقع در طرح‌های دولتی و همچنین عوارض صدور پروانه‌های ساختمانی که از سوی شهرداری‌ها مطابق با مصوبه شورای شهر اخذ می‌گردد، وضع عوارض تحت عنوان عوارض تأمین خدمات عمومی و شهری از مالکان باغ‌ها (چنانچه مالکین بخواهند بر اساس مقررات، ساخت و سازی در باغات داشته باشند.

۱. "تبصره ۴- در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان‌سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده‌سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند."

باید مبلغی را به عنوان عوارض یا هزینه خدمات پردازند) از مصادیق عوارض مضاعف محسوب شده و خارج از حدود اختیارات شورای شهر است (دادنامه شماره ۱۱۵۴ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۰).

۴- گذشته از مغایرت وضع عوارض حمل و نقل کالا از برنامه‌های حمل بار با قانون مالیات بر ارزش افزوده، احکام قانونی مختلف (از جمله بند الف ماده ۱۶۳ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۹) مبنی بر کسر درصدی از ارزش برنامه‌ها و واریز آن به حساب خزانه، دلالت بر ملی بودن عوارض حمل و نقل کالا از برنامه‌های حمل بار دارد، بنابراین وضع عوارض اخیر از صلاحیت شوراهای شهر خارج است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۶۰۴ - مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۶) / (دادنامه شماره ۵۷۵ و ۵۷۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵) / (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵) / (دادنامه شماره ۱۳۵۳ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷) / (دادنامه شماره ۸۱۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۳).

۵- از آنجایی که ضوابط ناظر بر تعیین و تصویب هزینه‌های مدیریت پسماند در مواد ۲، ۷ و ۸ قانون مدیریت پسماندها مقرر گردیده است، وضع عوارض مربوط به مدیریت هزینه پسماند (تصویب بهای نرخ خدمات شهری) مغایر قانون و از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خارج است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۵۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۹) / (دادنامه شماره ۱۸۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۲).

۶- از آنجایی که تکلیف تمدید پروانه‌های ساختمانی و چگونگی اخذ عوارض بابت تمدید پروانه‌های ساختمانی در تبصره ۲ ماده ۲۹ قانون نوسازی و عمران شهری معین شده است، وضع عوارض تمدید پروانه ساختمانی خارج از حدود صلاحیت شوراهای شهر و مغایر قانون است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۱۷۶ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷) / (دادنامه شماره ۱۱۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)

۷- از آنجایی که چگونگی وضع عوارض بر کالاهای ترانزیتی در ماده ۱۲ قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴ پیش بینی شده است، وضع عوارض محلی بر آن خارج از حدود اختیارات و خلاف قانون است (دادنامه شماره ۲۰۰ - مورخ ۱۳۸۵/۰۴/۰۴).

۳. قوانین و مقررات

• ماده ۱۰ قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران مصوب ۱۳۵۶

"ماده ۱۰- مالیات بر درآمد شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن بر اساس نرخ و مقررات قانونی مربوط به مالیات بر درآمد شرکت‌های نفتی از سود ویژه وصول خواهد شد و هیچ گونه مطالبه دیگری از شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن تحت عنوان مالیات و یا عوارض و حقوق و غیره زائد بر آن چه طبق

مقررات قانونی از شرکت‌های نفتی قابل وصول باشد جایز نخواهد بود. منافع شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن از فعالیت‌های غیر نفتی مشمول مقررات عمومی مالیاتی کشور خواهد بود."

• تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب

۱۳۶۷/۰۸/۲۹

"تبصره ۴ - در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان‌سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده‌سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند."

• قانون اصلاح ماده ۱۰۱ قانون شهرداری (ماده واحده) مصوب ۱۳۹۰

ماده واحده - ماده (۱۰۱) قانون شهرداری به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۰۱- ادارات ثبت اسناد و املاک و حسب مورد دادگاه‌ها موظفند در موقع دریافت تقاضای تفکیک یا افراز اراضی واقع در محدوده و حریم شهرها، از سوی مالکین، عمل تفکیک یا افراز را براساس نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تأیید شهرداری مربوط رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه نموده و جهت تصویب در قبال رسید، تسلیم شهرداری می‌نماید، باید پس از کسر سطوح معابر و قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی از کل زمین، از طرف شهرداری حداکثر ظرف سه ماه تأیید و کتباً به مالک ابلاغ شود.

بعد از انقضاء مهلت مقرر و عدم تعیین تکلیف از سوی شهرداری مالک می‌تواند خود تقاضای تفکیک یا افراز را به دادگاه تسلیم نماید. دادگاه با رعایت حداکثر نصاب‌های مقرر در خصوص معابر، شوارع و سرانه‌های عمومی با أخذ نظر کمیسیون ماده (۵)، به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم می‌نماید.

کمیسیون ماده (۵) حداکثر ظرف دو ماه باید به دادگاه مذکور پاسخ دهد. در صورت عدم ارسال پاسخ در مدت فوق، دادگاه با ملاحظه طرح جامع و تفصیلی در چهارچوب سایر ضوابط و مقررات، به موضوع رسیدگی و رأی مقتضی صادر می‌نماید.

تبصره ۱- رعایت حدنصاب‌های تفکیک و ضوابط و مقررات آخرین طرح جامع و تفصیلی مصوب در محدوده شهرها و همچنین رعایت حدنصاب‌ها، ضوابط، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین از جمله قوانین ذیل، در تهیه و تأیید کلیه نقشه‌های تفکیکی موضوع این قانون توسط شهرداری‌ها الزامی است:

- مواد (۱۴) و (۱۵) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶

- قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن به شرکت‌های تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی مصوب سال ۱۳۸۱

- قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مصوب سال ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی آن

- قانون جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی - اقتصادی مصوب سال ۱۳۸۵ و اصلاحات بعدی آن

- ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات بعدی آن

تبصره ۲- در مورد اراضی دولتی، مطابق تبصره (۱) ماده (۱۱) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶ اقدام خواهد شد.

تبصره ۳- در اراضی با مساحت بیشتر از پانصد مترمربع که دارای سند ششدانگ است شهرداری برای تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف بیست و پنج درصد (۲۵٪) و برای تأمین اراضی موردنیاز احداث شوارع و معابر عمومی شهر در اثر تفکیک و افزاز این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک، تا بیست و پنج درصد (۲۵٪) از باقیمانده اراضی را دریافت می‌نماید. شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را براساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری دریافت نماید.

تبصره ۴- کلیه اراضی حاصل از تبصره (۳) و معابر و شوارع عمومی و اراضی خدماتی که در اثر تفکیک و افزاز و صدور سند مالکیت ایجاد می‌شود، متعلق به شهرداری است و شهرداری در قبال آن هیچ وجهی به صاحب ملک پرداخت نخواهد کرد.

در مواردی که امکان تأمین انواع سرانه، شوارع و معابر از زمین مورد تفکیک و افزاز میسر نباشد، شهرداری می‌تواند با تصویب شورای اسلامی شهر معادل قیمت آن را به نرخ کارشناسی دریافت نماید.

تبصره ۵- هرگونه تخلف از موضوع این قانون در تفکیک یا افزاز اراضی، جرم تلقی شده و متخلفین، طبق قانون مجازات اسلامی و قانون تخلفات اداری تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

• بند الف ماده ۱۶۳ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب

۱۳۸۹

«به منظور تأمین منابع مورد نیاز جهت توسعه و نگهداری و بهره برداری امور حمل و نقل جاده‌ای به سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای اجازه داده می‌شود از جابه جایی کالا و مسافر در جاده‌های کشور به استثناء جاده‌های روستایی و عشایری بر اساس تن کیلومتر و نفر کیلومتر با پیشنهاد مجمع عمومی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای و با تصویب شورای اقتصاد عوارض وصول نماید.»

• مواد ۲، ۷ و ۸ قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳

"ماده ۲ - عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است دارای معانی زیر می‌باشد:

الف - سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست.

ب - پسماند: به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده زائد تلقی می‌شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می‌شوند:

۱ - پسماندهای عادی:

به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به صورت معمول از فعالیت‌های روزمره انسان‌ها در شهرها، روستاها و خارج از آنها تولید می‌شود از قبیل زباله‌های خانگی و نخاله‌های ساختمانی.

۲ - پسماندهای پزشکی (بیمارستانی):

به کلیه پسماندهای عفونی و زیان‌آور ناشی از بیمارستان‌ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه‌های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می‌شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.

۳ - پسماندهای ویژه:

به کلیه پسماندهایی گفته می‌شود که به دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری‌زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خورندگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد و آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند جزء پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند.

۴ - پسماندهای کشاورزی:

به پسماندهای ناشی از فعالیتهای تولیدی در بخش کشاورزی گفته می‌شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان)، محصولات کشاورزی فاسد یا غیر قابل مصرف.

۵- پسماندهای صنعتی:

به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می‌شود از قبیل براده‌ها، سرریزها و لجن‌های صنعتی.

ج - مدیریت اجرایی پسماند: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه‌ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع‌رسانی در این زمینه می‌باشد.

۱ - دفع: کلیه روش‌های از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی، زباله‌سوزی.

۲ - پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی، بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.

د - منظور از آلودگی همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - است.

تبصره ۱ - پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جزو پسماندهای ویژه محسوب می‌شوند.

تبصره ۲ - فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان، با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط‌زیست خواهد رسید.

تبصره ۳ - پسماندهای ویژه پرتوزا تابع قوانین و مقررات مربوط به خود می‌باشند.

تبصره ۴ - لجن‌های حاصل از تصفیه فاضلاب‌های شهری و تخلیه چاه‌های جذبی فاضلاب خانگی در صورتی که خشک یا کم‌رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.

ماده ۷ - مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به عهده بخش‌داری‌ها می‌باشد. مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و ویژه به عهده تولیدکننده خواهد بود. در صورت تبدیل آن به پسماند عادی به عهده شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و بخش‌داری‌ها خواهد بود.

تبصره - مدیریت‌های اجرایی می‌توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع‌آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.

ماده ۸ - مدیریت اجرایی می تواند هزینه های مدیریت پسماند را از تولیدکننده پسماند با تعرفه ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی برحسب نوع پسماند تعیین می شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه های مدیریت پسماند نماید."

• تبصره ۲ ماده ۲۹ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷

"تبصره ۲ - در پروانه های ساختمانی که از طرف شهرداری ها صادر می شود باید حداکثر مدتی که برای پایان یافتن ساختمان ضروری است قید گردد و کسانی که در میدان ها و معابر اصلی شهر اقدام به ساختمان می کنند باید ظرف مدت مقرر در پروانه ها ساختمان خود را به اتمام برسانند و در صورتی که تا دو سال بعد از مدتی که برای اتمام بنا در پروانه قید شده باز هم ناتمام بگذارند عوارض مقرر در این قانون به دو برابر افزایش یافته و از آن به بعد نیز اگر ساختمان همچنان ناتمام باقی بماند برای هر دو سالی که بگذرد عوارض به دو برابر مأخذ دو سال قبل افزایش خواهد یافت تا به ۴ درصد در سال بالغ گردد. ابنیه ناتمام که از طرف مقامات قضایی توقیف شده باشد مشمول این ماده نخواهد بود."

• ماده ۱۲ قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران

مصوب ۱۳۷۴

"ماده ۱۲ - وضع هر گونه عوارض به کالاهای ترانزیتی به پیشنهاد شورای عالی هماهنگی ترابری و تصویب هیأت وزیران خواهد بود."

• ماده ۵ آیین نامه اجرایی "اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهرها مصوب سال

۱۳۵۹ شورای انقلاب" مصوب ۱۳۸۸

"برای قطع و جابجایی هر گونه درخت در معابر و اماکن عمومی، دولتی و خصوصی واقع در محدوده و حریم شهر، با درخواست مالکین، متولیان، متصدیان و اشخاص مسئول این اماکن، در موارد زیر پس از تصویب کمیسیون موضوع ماده ۷ آیین نامه، شهرداری مکلف به صدور مجوز می باشد.

الف) درخت غیر مثمری که به سن بهره وری رسیده باشد و به قصد انتفاع از چوب آن درخواست قطع داده شده باشد که در این صورت باید به جای آن که توسط مالک با متقاضی مجدداً درخت غرس شود.

چنانچه شهرداری مایل به حفظ درخت باشد، بهای عادله چوب آن را با توافق با مالک پرداخت می نماید و در صورت اختلاف بهای آن طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری تعیین و به مالک پرداخت خواهد شد.

ب) درختی که به علت آفت زدگی، بیماری، انگل و یا علل غیر عمد دیگر خشک شده و یا احتمال سرایت آفت و بیماری از آن به دیگر درختان و گیاهان وجود داشته باشد و یا احتمال سقوط آن برود که در این صورت باید به جای آنها نهال به میزان دوبرابر محیط بن درخت غرس شود. (مطابق تبصره ۲ انجام شود)

ج) درخت در محل احداث ساختمان و یا مسیر راه، کانال و مجاری آب، خطوط انتقال برق، لوله کشی نفت، گاز، تلفن و نظایر آن قرار گرفته باشد و یا به هر نوعی مانع از اجرای طرح‌های عمرانی و عمومی باشد.

د) درخت واقع در معابر و یا میدانی مانع عبور و مرور طبیعی باشد و یا وجود آن برای مالکین و ساکنین مزاحمت ایجاد کرده باشد.

تبصره ۱ - کلیه دستگاه‌های ارائه دهنده خدمات شهری (از قبیل آب، فاضلاب، گاز، برق، مخابرات، شرکت پخش فراورده‌های نفتی و شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن ..) موظفند قبل از انجام هرگونه عملیات عمرانی که مستلزم قطع درختان و یا تخریب فضای سبز باشد، علاوه بر سایر مجوزهای لازم، از شهرداری (کمیسیون موضوع ماده ۷ آیین نامه) مجوز اخذ نماید.

تبصره ۲ - در مورد بندهای (ج) و (د) اولویت با انتقال درختان در فصل مناسب با نظارت شهرداری و با رعایت اصول علمی و فنی می باشد و در صورت اجتناب ناپذیر بودن قطع درخت و عدم امکان واکاری می باید با رعایت اصول ایمنی به ازای درخت‌هایی که اجازه قطع آن از طرف کمیسیون ماده ۷ این آیین نامه صادر می شود به تعداد دو برابر مجموع محیط بن‌ها در محل تعیین شده که شهرداری معین می کند غرس نماید.

تبصره ۳ - عوارض قطع درخت موضوع این ماده طبق تعرفه‌ای که به پیشنهاد شهرداری به تصویب شورای اسلامی شهر می رسد، توسط شهرداری اخذ خواهد شد.

تبصره ۴ - فعالیت و بهره برداری از از خزانه، قلمستان یا عمده فعالیت آنها بر اساس مجوز و دستورالعمل شهرداری بلامانع است."

• ماده ۱۹ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶

"ماده ۱۹ - در صورتی که در مسیر خطوط هوایی نیروی برق درختان باشد که ایجاد مخاطرات فنی نمایند وزارت آب و برق و مؤسسات و شرکت‌های تابعه آن می توانند اقدام به هرس یا قطع آن درختان نمایند بهای درختان قطع شده طبق ماده ۱۶ این قانون پرداخت خواهد شد."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۱۰۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲)

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۲۳-۱۳۹۳/۱/۳۱ شورای اسلامی مسجد سلیمان

"۱- با توجه به اینکه طرق خاصی برای پرداخت مالیات و عوارض نسبت به شرکت‌های نفتی در ماده ۱۱۰ قانون اساسنامه شرکت نفت پیش‌بینی شده است، بنابراین بند یک مصوبه در خصوص وضع عوارض برای هر حلقه چاه به مبلغ بیست میلیارد ریال بر خلاف مذکور بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ب- (دادنامه شماره ۱۱۵۴ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۰)

درخواست ابطال مصوبات شماره ۳۱۱۲۱/ش الف س- ۱۳۹۱/۱۱/۹ و ۲۶۳۷۲/ش الف س- ۱۳۹۰/۱۲/۱۱

شورای اسلامی شهر شیراز

"طبق ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری‌ها نحوه تفکیک و اخذ میزان زمین برای شوارع و معابر و سرانه‌های خدمات عمومی مشخص شده است و همچنین در تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک و اراضی واقع در طرح‌های دولتی شهرداری برای استفاده از مزایای محدوده شهر در ورود به محدوده خدماتی شهر برای املاک واقع در حریم شهر اخذ ۲۰ درصد به صورت رایگان تعیین تکلیف شده است. از سوی دیگر عوارض مندرج در بند ب ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران برای ارزش افزوده ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری است و در همین ماده بر کاهش عوارض صدور پروانه‌های ساختمانی تأکید شده است و شهرداری برای صدور پروانه‌های ساختمانی عوارض قانونی را بر اساس مصوبات شورای اسلامی شهر اخذ می‌کند. با توجه به مراتب وضع عوارض تحت عنوان عوارض تأمین خدمات عمومی و شهری از مالکان باغ‌ها از عوارض مضاعف محسوب شده، بنابراین مصوبه مورد شکایت مغایر قوانین مذکور

۱. "ماده ۱۰- مالیات بر درآمد شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن بر اساس نرخ و مقررات قانونی مربوط به مالیات بر درآمد شرکت‌های نفتی از سود ویژه وصول خواهد شد و هیچ‌گونه مطالبه دیگری از شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن تحت عنوان مالیات و یا عوارض و حقوق و غیره زائد بر آنچه طبق مقررات قانونی از شرکت‌های نفتی قابل وصول باشد جایز نخواهد بود. منافع شرکت و شرکت‌های فرعی و وابسته آن از فعالیت‌های غیر نفتی مشمول مقررات عمومی مالیاتی کشور خواهد بود."

۲. "تبصره ۴- در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان‌سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده‌سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند."

و خارج از حدود اختیار تشخیص و با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۶۰۴ - مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۶)

موضوع خواسته: اعمال ماده ۵۳ الحاقی به آیین دادرسی دیوان عدالت اداری نسبت به دادنامه شماره ۹۳۵ - مورخ ۸۶/۹/۴، شماره ۱۹۷ - مورخ ۱۳۸۰/۶/۱۸ و شماره ۳۰۴ - مورخ ۱۳۸۶/۵/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری.

"به موجب حکم مقرر در ذیل تبصره ۴ ماده واحده قانون «اصلاح قانون تأسیس شرکت سهامی خاص پایانه‌های عمومی وسایل نقلیه باربری مصوب ۱۳۷۴» یک درصد ارزش بارنامه‌های صادره در سراسر کشور توسط شرکت مذکور وصول و به حساب خزانه واریز می‌گردد و صددرصد وجوه واریزی به عنوان منابع تأمین اعتبار براساس بودجه سالانه، جهت توسعه و احداث پایانه‌های جدید یا مجتمع‌های خدمات رفاهی بین راهی در اختیار شرکت سهامی خاص پایانه‌های عمومی وسایل نقلیه باربری قرار می‌گیرد. همچنین مطابق بند (ز) تبصره ۳۲ قانون بودجه سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸، یک درصد فوق‌الذکر به دو درصد افزایش یافته است و حسب بند (الف) ماده ۱۳۲ قانون «برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» به سازمان حمل و نقل جاده‌ای کشور اجازه داده شده تا پس از تعیین میزان عوارض حمل کالا و تصویب آن توسط شورای اقتصاد، نسبت به اخذ این عوارض و واریز آن به حساب خزانه‌داری کل اقدام نماید. نظر به اینکه حکم مقرر در قوانین فوق‌الذکر بر کسر درصدی از ارزش بارنامه‌ها و واریز آن به حساب خزانه، دلالت بر ملی بودن عوارض مذکور دارد و مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای اهواز، ساوه و شیراز در اخذ عوارض حمل و نقل کالا از بارنامه‌های حمل بار به عنوان عوارض محلی خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی شهر مصرح در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ بوده و مغایر احکام قانونگذار به شرح قوانین فوق‌الاشعار می‌باشد. مضافاً اینکه مصوبه یکصدوسی و چهارمین جلسه - مورخ ۱۳۸۴/۵/۲۳ شورای اسلامی شهر ساوه پس از لازم‌الاجراء شدن «قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۲۲» صادر گردیده و در فراز پایانی ماده یک قانون مذکور حکم مقرر در بندهای (الف) و (ب) ماده ۱۳۲ «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی» از شمول قانون استثناء گردیده و این حکم به موجب ماده ۲۹ «قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» عیناً تنفیذ گردیده است. بنابراین آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه‌های ۱۹۷ - مورخ ۱۳۸۰/۶/۱۸، ۳۰۴ - مورخ ۱۳۸۶/۵/۲ و ۹۳۵ - مورخ ۱۳۸۶/۹/۴ که به موجب آنها مصوبات مورد

شکایت، مغایر قانون تشخیص نگردیده است، با اجازه حاصل از ماده ۵۳ الحاقی به آیین دادرسی دیوان عدالت اداری نقض و مصوبات مورد شکایت در اخذ عوارض از بارنامه‌های حمل کالا به دلایل مارالذکر و مستنداً به بند ۱ ماده ۱۹ و مواد ۲۰ و ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری از تاریخ تصویب آنها، ابطال می‌گردند."

د- (دادنامه شماره ۵۷۵ و ۵۷۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۱-۳ تعرفه عوارض و بهای خدمات شورای اسلامی شهر هشتگرد در سال ۱۳۹۵ و بند ۲۷ تعرفه عوارض و بهای خدمات شورای اسلامی شهر شهریار در سال ۱۳۹۴ از تاریخ تصویب

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به این که در رأی دیوان عدالت اداری مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای اهواز، ساوه و شیراز در خصوص شماره ۶۰۴ - ۱۳۸۹/۲/۱۶ هیأت عمومی اخذ عوارض حمل و نقل کالا از بارنامه‌های حمل بار به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده‌اند و شورای اسلامی شهرهای جدید هشتگرد، شهریار، بدون رعایت مفاد رأی مذکور، عوارض حق کمیسیون دفاتر باربری و عوارض بر بارنامه‌های حمل بار برون شهری را به شرح مندرج در گردش کار وضع کرده‌اند، بنابراین بندهای مذکور با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شوند."

ه- (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۵۹ تعرفه عوارض (ساختمانی، محلی، صنوف) مصوب شورای اسلامی شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۳

"به موجب حکم مقرر در ذیل تبصره ۴ ماده واحده قانون اصلاح قانون تأسیس شرکت سهامی خاص پایانه‌های عمومی وسایل نقلیه باربری مصوب سال ۱۳۷۴، یک درصد ارزش بارنامه‌های صادر شده در سراسر کشور توسط شرکت مذکور وصول و به حساب خزانه واریز می‌گردد و صد در صد وجوه واریزی به عنوان منابع تأمین اعتبار بر اساس بودجه سالانه، جهت توسعه و احداث پایانه‌های جدید یا مجتمع‌های خدمات رفاهی بین راهی در اختیار شرکت سهامی خاص پایانه‌های عمومی وسایل نقلیه باربری قرار می‌گیرد و مطابق بند (ز) تبصره ۳۲ قانون بودجه سال‌های ۱۳۷۸ و ۱۳۷۷، یک درصد فوق‌الذکر، دو درصد افزایش یافته و

حسب بند الف ماده ۱۳۲ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به سازمان حمل و نقل جاده ای کشور اجازه داده شده تا پس از تعیین میزان عوارض حمل کالا و تصویب آن توسط شورای اقتصاد، نسبت به اخذ این عوارض و واریز آن به حساب خزانه داری کل اقدام نماید. نظر به این که حکم مقرر در قوانین فوق الذکر بر کسر درصدی از ارزش بارنامه ها و واریز آن به حساب خزانه، دلالت بر ملی بودن عوارض مذکور دارد و ماده ۵۹ تعرفه عوارض مصوب شورای اسلامی شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۳ در اخذ عوارض حمل بار معادل ۲٪ وضعیت بارنامه به عنوان عوارض محلی، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع می باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

و- (دادنامه شماره ۱۳۵۳ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای جیرفت و کهنوج در خصوص برقراری عوارض حمل بار

"با عنایت به استدلال مندرج در دادنامه شماره ۶۰۴-۱۳۸۹/۲/۱۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری که در نتیجه آن اخذ عوارض از بارنامه های حمل کالا به دلایل مذکور در دادنامه ابطال شده است و با توجه به بند الف ماده ۱۶۳ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۹ که مقرر داشته است «به منظور تأمین منابع مورد نیاز جهت توسعه و نگهداری و بهره برداری امور حمل و نقل جاده ای به سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای اجازه داده می شود از جابه جایی کالا و مسافر در جاده های کشور به استثناء جاده های روستایی و عشایری بر اساس تن کیلومتر و نفر کیلومتر با پیشنهاد مجمع عمومی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای و با تصویب شورای اقتصاد عوارض وصول نماید.» بنابراین مصوبات مورد شکایت از شوراهای اسلامی شهرهای جیرفت و کهنوج در خصوص برقراری هزینه ناشی از خدمات حمل بار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شوند."

ز- (دادنامه شماره ۸۱۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۳)

موضوع خواسته: ابطال بندهای ۲ و ۴ مصوبه شماره ۹۵۴/ش-۱۳۹۲/۱۱/۸ شورای اسلامی شهر اندیمشک

"با توجه به اینکه طرف های شکایت در لوائح تقدیمی پذیرفته اند مصوبه مورد شکایت ناظر بر اخذ ۱٪ عوارض حمل و نقل از اندیمشک به خارج از استان بوده و نظر به اینکه حمل و نقل کالا از انواع ارائه خدمات بوده در ماده ۳۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، میزان عوارض شهرداریها در ارائه خدمات مشخص و تعیین شده و قانونگذار هم در تبصره ۱ ماده ۵۰ همان قانون، وضع هرگونه عوارض که در این

قانون تعیین و مشخص شده را منع کرده است، بنابراین مصوبه در قسمت‌های مورد شکایت با توجه به وحدت ملاک رأی شماره ۱۳۵۳ - ۱۳۹۵/۱۲/۱۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر منع شورای اسلامی در وضع عوارض هزینه ناشی از خدمات حمل بار، خلاف قانون است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ح- (دادنامه شماره ۵۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۹)

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شماره ۴۵۸۰/۱۶-۱۳۸۷/۱۱/۱۲ و ۴۸۲-۱۳۹۰/۱۱/۵ شورای اسلامی شهر زرقان و آراء کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری علیه آن شرکت

"با عنایت به اینکه طبق بند (ج) ماده ۲ قانون مدیریت پسماندها مصوب سال ۱۳۸۳، مدیریت اجرایی پسماند مسئولیت جمع‌آوری، ذخیره سازی، جداسازی و حمل و نقل پسماند را بر عهده دارد و در ماده (۷) آن قانون، مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و حریم روستاها به عهده شهرداری و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، به عهده بخشداری است و طبق ماده ۸ آن قانون، مدیریت اجرایی می‌تواند با تعرفه‌ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی بر حسب نوع پسماند تعیین می‌شود هزینه‌های مدیریت پسماندها را از تولید کننده پسماند دریافت نمایند و فقط صرف هزینه‌های مدیریت پسماند کنند، بنابراین تصویب عوارض خارج از ضوابط مقرر در این قانون از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر زرقان خارج بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، مصوبات شورای اسلامی شهر زرقان به شرح مندرج در گردش کار ابطال می‌شود. رسیدگی به خواسته ابطال آراء کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری در خصوص شرکت شاکی به شعبه دیوان عدالت اداری ارجاع می‌شود."

ط- (دادنامه شماره ۱۸۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۲)

موضوع خواسته: درخواست ابطال بندهای ۱۲ تا ۱۷ ماده ۶۷ و ماده ۶۸ در خصوص عوارض و اعطای پروانه کسب به تأسیسات اقامتی و ماده ۶۶ تعرفه تصویبی بهای خدمات و عوارض شهرداری سرعین برای سال ۱۳۹۳ مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۱۵

"الف - به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای اسلامی شهر می‌باشد. نظر به اینکه به موجب لایحه شورای اسلامی شهر سرعین زمینه ارائه خدمت موضوع ماده ۶۶ تعرفه عوارض محلی و بهای خدمات سال ۱۳۹۲ شهرداری سرعین مصوب شورای اسلامی شهر سرعین فراهم نشده است و شهرداری در

این خصوص خدمات ارائه نمی‌کند که در مقابل استحقاق دریافت بهای آن را داشته باشد، بنابراین ماده ۶۶ تعرفه یاد شده خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی سرعین می‌باشد.

ب- با عنایت به اینکه به موجب ماده ۷ قانون مدیریت پسماند مصوب سال ۱۳۸۳، مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداری و دهیاری‌ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به عهده بخشداری‌ها محول شده است تا مطابق ماده ۸ قانون یاد شده هزینه‌های مدیریت پسماند را از تولید کننده پسماند با تعرفه‌ای که طبق دستورالعمل وزارت کشور توسط شورای اسلامی بر حسب نوع پسماند تعیین می‌شود، دریافت کند و فقط صرف هزینه‌های مدیریت پسماند شود، بنابراین ماده ۶۷ تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۳ در بندهای مورد شکایت «بندهای ۱۲ الی ۱۷» که خارج از ضوابط مقرر قانونی مبادرت به تعیین عوارض جهت حمل و خدمات زباله کرده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر سرعین تشخیص می‌شود و در نتیجه ماده ۶۶، بندهای ۱۲ الی ۱۷ ماده ۶۷ و ماده ۶۸ تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر سرعین با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ی- (دادنامه شماره ۱۱۷۶ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)

موضوع خواسته: ابطال بند ۸ از فصل دوم تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۵ شهرداری یزد مصوب شورای اسلامی شهر یزد

"نظر به اینکه در تبصره ۲ ماده ۲۹ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب سال ۱۳۴۷ تکلیف تمدید پروانه ساختمانی و چگونگی اخذ عوارض بابت تمدید پروانه ساختمانی معین شده است، بنابراین مصوبه مورد اعتراض به علت مغایرت با قانون و خارج بودن از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر یزد مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ک- (دادنامه شماره ۱۱۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)

موضوع خواسته: ابطال عوارض تمدید یا تجدید پروانه ساختمانی موضوع بخش ۲ فصل ۲ دفترچه تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری کرج در سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ مصوب شورای اسلامی شهر کرج

"نظر به اینکه در تبصره ۲ ماده ۲۹ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب سال ۱۳۴۷ تکلیف تمدید پروانه ساختمانی و چگونگی اخذ عوارض بابت تمدید پروانه ساختمانی معین شده است، بنابراین مصوبات مورد اعتراض به علت مغایرت با قانون و خارج بودن از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر کرج مستند به بند ۱

ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.^۱

ل- (دادنامه شماره ۲۰۰ - مورخ ۱۳۸۵/۰۴/۰۴)

موضوع خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۹۱۰۷/۱/۴/۴۲ - مورخ ۱۳۷۷/۶/۱ استانداری گیلان

"به صراحت ماده ۱۲ قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴ وضع هرگونه عوارض به کالاهای ترانزیتی به پیشنهاد شورای عالی هماهنگی ترابری و تصویب هیأت وزیران است. بنابه جهات فوق الذکر و عنایت به اختصاص وضع عوارض به قوه مقننه و یا مأذون از قبل آن قوه، بخشنامه شماره ۹۱۰۷/۱/۴/۴۲ - مورخ ۱۳۷۷/۶/۱ استانداری گیلان به عنوان شهرداری بندر انزلی در خصوص وصول مبلغ پنج هزار ریال در هر تن از فرآورده‌های نفتی ترانزیتی به عنوان هزینه تأمین خسارات وارده به تأسیسات زیربنایی استان و ارائه خدمات، خلاف حکم مقنن و خارج از حدود اختیارات قانونی استاندار گیلان تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

م- (دادنامه شماره ۱۲۳۸ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸)

موضوع خواسته: ابطال مصوبه‌های شورای اسلامی شهر کلانله مبنی بر اخذ عوارض هرس درختان در سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳

"طبق تبصره ۳ ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهرها مصوب ۱۳۸۸ فقط برای قطع درخت در محدوده خدماتی شهر، وضع عوارض تجویز شده است و همچنین در ماده ۱۹ قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶، وزارت آب و برق و مؤسسات و شرکت‌های تابعه موظف شده‌اند در صورتی که در مسیر خطوط هوایی نیروی برق، درختانی باشد که ایجاد مخاطرات فنی نماید، اقدام به هرس و قطع درختان نمایند و بهای درختان قطع شده طبق ماده ۱۶ این قانون پرداخت شود. با توجه به مراتب وضع عوارض برای هرس درختان و جلوگیری از مخاطرات فنی، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر کلانله است و مصوبات مذکور در گردش کار مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

۱. "تبصره ۳- عوارض قطع درخت موضوع این ماده طبق تعرفه ای که به پیشنهاد شهرداری به تصویب شورای اسلامی شهر می‌رسد، توسط شهرداری اخذ خواهد شد."

۲. "ماده ۱۹- در صورتی که در مسیر خطوط هوایی نیروی برق درختان باشد که ایجاد مخاطرات فنی نمایند وزارت آب و برق و مؤسسات و شرکت‌های تابعه آن می‌توانند اقدام به هرس یا قطع آن درختان نمایند بهای درختان قطع شده طبق ماده ۱۶ این قانون پرداخت خواهد شد."

موضوع سوم

اعتراض به برخی موارد اخذ عوارض
کسب و پیشه (مشاغل)

موضوع سوم: اعتراض به برخی موارد اخذ عوارض کسب و پیشه (مشاغل)

۱. طرح بحث

به موجب دسته‌ای از آراء اخیر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض مشاغل (وضع عوارض بر اصناف و مشاغل داخل در محدوده شهر) قانونی شناخته شده است. به عبارت بهتر، با توجه به این که در قانون مالیات بر ارزش افزوده عوارضی تحت عنوان عوارض مشاغل تصویب نگردیده و با لحاظ این که جزء مشاغلی هستند که در حوزه شهری فعالیت نموده و از خدمات شهرداری مربوطه منتفع می‌گردند، بنابراین شوراهای اسلامی شهر با اختیار حاصل از قانون تشکیلات شوراها و به استناد ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک ... مصوب ۱۳۷۵ از صلاحیت تصویب عوارض مشاغل بر اصناف و مشاغل اعم از اصناف مشمول قانون نظام صنفی و اصناف و مشاغل دارای قانون خاص برخوردار می‌باشند. اما پیرامون عوارض کسب و پیشه، بر اساس برخی آراء ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، ما با برخی صنوف و مشاغل مواجهیم که در آن محل انجام فعالیت شغلی مذکور از مصادیق "محل کسب و کار" به شمار نمی‌آید، و نتیجتاً اخذ عوارض کسب و پیشه بر برخی اماکن کسب و کار مانند دفاتر و کالت و مطب پزشکان مغایر قانون است. همچنین وضع "عوارض افتتاحیه واحدهای صنفی" به صورت مقطوع، علاوه بر کلیه عوارض کسب و پیشه که در زمان صدور پروانه کسب اخذ می‌شود، از مصادیق وضع عوارض مضاعف بوده و مغایر قانون است.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از صلاحیت‌های شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. همچنین مطابق ماده ۳ آیین‌نامه نحوه وضع و وصول عوارض مصوب ۱۳۷۸ «عوارض موضوع این آیین‌نامه از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی و صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر...

است.» در همین رابطه، عوارض شغلی جزء عوارض محلی هستند چرا که صنوف و مشاغلی که در داخل شهر فعالیت می‌نمایند از خدمات شهرداری منتفع گردیده و باید هزینه آن را در راستای تأمین هزینه‌های عمرانی و خدماتی و در قالب عوارض محلی به شهرداری مربوطه پرداخت نمایند.

نکته ۲- از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی (موسوم به قانون تجمع عوارض) صورت می‌پذیرد (ماده ۱ قانون مذکور). برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی مذکور در ماده ۳ و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده (۴) این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده‌گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد (ماده ۵).

با اجرایی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده از ابتدای سال ۱۳۸۸، عرضه کالاها و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها مشمول مقررات این قانون می‌باشد (ماده ۱). ارائه کالاها و خدمات به شرح نرخ مقرر در ماده ۱۶ مشمول مالیات بر ارزش افزوده قرار گرفته است. همچنین نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون، (علاوه بر نرخ مالیات بر ارزش افزوده)، به شرح مقرر در ماده ۳۸ تعیین گردیده است.

برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده‌گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد (ماده ۵۰).

همچنین برابر تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، شوراهای اسلامی جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آن در قانون مشخص نشده از صلاحیت وضع عوارض بهره‌مند می‌باشند، بنابراین مطابق رویکرد برخی از آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، با وجود شمول مالیات و عوارض مقرر بر ارائه کالا و خدمات، موجبی برای وضع عوارض کسب و پیشه (وضع عوارض بر صنوف و مشاغل داخل در محدوده شهر) موجود نمی‌باشد، چرا که به اخذ عوارض مضاعف منجر خواهد شد.

برای نمونه، نگاه کنید به (دادنامه شماره ۱۳۱۱ - مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸) پیرامون مبادرت به وضع عوارض کسب و پیشه برای هتل‌ها و هتل پارک‌های رشت که مقرر می‌دارد:

"با توجه به احکام مقرر در مواد ۵، ۱۶، ۳۸، ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، میزان عوارض ارائه خدمات در قانون مذکور مشخص شده است و هتلها هم مشمول این قانون هستند و باید مالیات و عوارض ناشی از ارزش افزوده را پرداخت کنند، بنابراین بند ب ماده ۵۴ تعرفه عوارض محلی شهرداری رشت در سال ۱۳۹۰ و بند ب ماده ۵۱ تعرفه عوارض محلی شهرداری رشت در سال ۱۳۹۲ مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی رشت تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

همچنین نگاه کنید به: ذیل دادنامه شماره ۵۶۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴ پیرامون اخذ عوارض کسب و پیشه از وکلا که اشعار می‌دارد:

"...به علاوه مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای ارائه خدمات که در قانون مذکور تکلیف مالیات و عوارض آن مشخص شده و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع شده است. در بند الف ماده ۳۸ قانون مورد بحث، نرخ عوارض ارائه خدمات معین شده، همچنین طبق ماده ۵۲ همین قانون دریافت هرگونه عوارض دیگر از ارائه دهندگان خدمت منع شده است، بنابراین رأی شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۳۰ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری که بدون توجه و رعایت موازین موصوف، شکایت از بند ۱۶ تعرفه عوارض کسب و پیشه در مورد دفاتر حقوقی و وکالت از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر شهریار را رد کرده است نقض و در نتیجه بند ۱۶ تعرفه مورد شکایت، خلاف قانون و خارج از حدود اختیار مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌گردد."

در جهت دفاع از چنین رویکردی لازم به ذکر است که هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در رسیدگی به عوارضی مانند حق الارض یا عوارض آنتن‌های مخابراتی همواره بر این نظر بوده است که: از آنجایی که بهره برداری از معابر عمومی در عوارض حق الارض و نصب آنتن‌های مخابراتی در محدوده شهر بخشی از فرآیند ارائه خدمات به حساب می‌آید و ارائه خدمات مشمول مالیات و عوارض مقرر در قانون مالیات بر ارزش افزوده قرار گرفته است، بنابراین وضع عوارض حق الارض و عوارض نصب آنتن‌های مخابراتی مغایر قانون است. مطابق منطق استدلال به کار رفته در این دسته از آراء هیأت عمومی، پیرامون عوارض کسب و پیشه نیز می‌توان گفت، فعالیت‌هایی که در محل‌های کسب و پیشه اصناف و مشاغل مختلف صورت می‌گیرد، نهایتاً به ارائه خدمتی خاص یا تولید و عرضه کالایی خاص منجر می‌شود و از آنجایی که مالیات و عوارض

تولید و عرضه کالا تابع احکام مقرر در قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد، وضع عوارض محلی بر آن از صلاحیت شوراها خارج می‌باشد. اما ادعای مغایرت عوارض کسب و پیشه با قانون مالیات بر ارزش افزوده نیازمند تامل بیشتری است، چرا که موضوع مالیات بر ارزش افزوده و عوارض کسب و پیشه مشترک نمی‌باشد. به موجب قانون مالیات بر ارزش افزوده موضوع مالیات و عوارض مقرر در این قانون "کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات" می‌باشد اما موضوع عوارض کسب و پیشه، فعالیت در یک کسب و کار مشخص در محدوده قانونی شهر مشخص می‌باشد. به عنوان مثال زمانی که لیوان تولید و به مصرف کننده عرضه می‌کنیم، مالیات بر ارزش افزوده به لیوان تعلق می‌گیرد، این در حالی است که متعلق عوارض کسب و پیشه لیوان فروش بودن یا اشتغال به کسب و کار لیوان فروشی در شهر می‌باشد.

به عبارت دیگر، هرچند مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷، "برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات" توسط شوراهای اسلامی ممنوع می‌باشد. اما توجه به این نکته حائز اهمیت است که موضوع عوارض بر اصناف و مشاغل درآمد واحدهای اخیر نمی‌باشد. بلکه موضوع عوارض اخیر فعالیت در یک کسب و کار مشخص یا پیشه کردن یک کسب و کار به مثابه شغل در محدوده و حریم شهر است (پیشه کردن یک کسب و کار در شهر به مثابه یک مأخذ برای وضع عوارض). صنوف و مشاغلی که ضمن بهره بردن از خدمات عمومی شهری در داخل شهر فعالیت می‌نمایند و باید هزینه آن را در راستای تامین هزینه های عمرانی و خدماتی و در قالب عوارض محلی به شهرداری مربوطه پرداخت نمایند.

نکته ۳- به موجب دسته‌ای از آراء اخیر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض مشاغل بر اصناف و مشاغل داخل در محدوده شهر، قانونی شناخته شده است. به عبارت بهتر، با توجه به این که در قانون مالیات بر ارزش افزوده عوارضی تحت عنوان عوارض مشاغل تصویب نگردیده و با لحاظ این که جزء مشاغلی هستند که در حوزه شهری فعالیت نموده و از خدمات شهرداری مربوطه منتفع می‌گردند، بنابراین شورای اسلامی شهر با اختیار حاصل از قانون تشکیلات شوراها و به استناد ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک ... مصوب ۱۳۷۵ از صلاحیت تصویب عوارض مشاغل بر اصناف و مشاغل اعم از اصناف مشمول قانون نظام صنفی و اصناف و مشاغل دارای قانون خاص برخوردار می‌باشند.

در همین راستا، (دادنامه شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۶/۲۹ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد) قابل اشاره است:

"طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست‌های عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای

اسلامی شهرها محسوب شده و در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، با رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و در موارد مشابه، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۱۳۴-۱۳۹۰/۰۳/۳۰ اخذ عوارض از این گونه مشاغل را غیرقانونی اعلام ننموده است. بنابراین مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۴/۱۰ مبنی بر وضع عوارض برای مشاغل از جمله دفاتر اسناد رسمی مصوب شورای اسلامی شهر تهران مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی نبوده و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور از سوی رئیس دیوان و یا ده نفر از قضات دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است.^۱

(دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴) هیأت عمومی دیوان نیز در این باره قابل ذکر است که مقرر

می‌دارد:

"هر چند به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ وضع عوارض برای مشاغل از وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهرها می‌باشد. لیکن افزایش عوارض مورد نظر به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون فوق‌الذکر منوط به رعایت سیاست‌های عمومی دولت است. نظر به اینکه الزامات مورد نظر قانونگذار در افزایش دوازده برابری مصوبه مورد شکایت رعایت نشده است، بنابراین خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خرمشهر تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

و در نهایت باید به به دادنامه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره ۲۲۳۹ مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۲ اشاره کرد که به موجب آن "... عوارض مشاغل طبق مقررات از همه مشاغل سطح شهر اعم از صنوف مشمول قانون نظام صنفی و مشاغل خاص مثل پزشکان، بانک‌ها، بورس و غیره به استناد بند ۱۶ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده اخذ می‌شود و این گونه مصوبات در دیوان مغایر قانون و خارج از حدود تشخیص نشده است."

۱. به موجب دادنامه شماره ۱۱۳۶ مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری - استدلال مصرح در لایحه ۱۲ نفر از قضات دیوان عدالت اداری به شرح مندرج در گردش کار برای نقض رأی شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۰۶/۲۹ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری موجه تشخیص نشد، در نتیجه رأی مذکور هیأت تخصصی از اعتبار قانونی برخوردار است.

نکته ۴- وضع "عوارض افتتاحیه واحدهای صنفی" به صورت مقطوع علاوه بر کلیه عوارض کسب و پیشه که در زمان صدور پروانه کسب اخذ می‌شود، از مصادیق وضع عوارض مضاعف بوده و مغایر قانون است.

در همین خصوص، (دادنامه شماره ۱۰۰۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۵) قابل ذکر است:

"هر چند در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده وضع عوارض جزء وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهرها بوده است، لکن عوارض افتتاح علاوه بر سایر عوارض قانونی است مثل عوارض احداث بنا، پذیره و غیره و در آراء مربوط به بانکها نیز عوارض افتتاح بر بانکها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبه مورد شکایت، مبنی بر وضع عوارض افتتاح، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

نکته ۵- دسته‌ای از آراء ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری پیرامون عوارض کسب و پیشه بر این نظرند که ما با برخی صنوف و مشاغل مواجهیم که در آن محل انجام فعالیت شغلی مذکور از مصادیق "محل کسب و کار" به شمار نمی‌آید، نتیجتاً اخذ عوارض کسب و پیشه بر برخی اماکن کسب و کار مانند دفاتر وکالت و مطب پزشکان مغایر قانون است. به عبارت بهتر، مطابق حکم تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری، "دائر کردن دفتر وکالت و مطب و دفتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق و دفتر روزنامه و مجله و دفتر مهندسی وسیله مالک از نظر این قانون استفاده تجاری محسوب نمی‌شود" و بر اساس رأی شماره ۶۰۷-۱۳۷۵/۶/۲۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، دفتر وکالت محلی است برای پذیرایی موکلین و تنظیم امور وکالتی که در واقع به اعتبار شخص وکیل اداره می‌شود نه به اعتبار محل کار و از مصادیق محل کسب و پیشه و تجارت محسوب نمی‌گردد. همچنین مطابق ماده واحده قانون محل مطب پزشکان مصوب سال ۱۳۶۶ مقرر شده است "فعالیت شغلی پزشکان و صاحبان حرف وابسته در ساختمان‌های مسکونی و تجاری و ملکی و اجاره‌ای بلامانع است." و با توجه به رأی شماره ۵۷۶-۱۳۷۱/۷/۱۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، اماکن استیجاری مطب پزشکان که برای خدمت علمی و تخصصی پزشکی و معالجه بیماران مورد استفاده واقع می‌شود، محل کسب و پیشه یا تجارت محسوب نمی‌شود.

برای نمونه نگاه کنید به (دادنامه شماره ۵۶۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴):

"مطابق حکم تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری، دایر کردن دفتر وکالت به وسیله مالک استفاده تجاری محسوب نمی‌شود و بر اساس رأی شماره ۶۰۷-۱۳۷۵/۶/۲۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، دفتر وکالت محلی است برای پذیرایی موکلین و تنظیم امور وکالتی که در واقع به اعتبار شخص وکیل اداره می‌شود نه به اعتبار محل کار و از مصادیق محل کسب و پیشه و تجارت محسوب نمی‌گردد. به علاوه مطابق ماده

۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای ارائه خدمات که در قانون مذکور تکلیف مالیات و عوارض آن مشخص شده و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع شده است. در بند الف ماده ۳۸ قانون مورد بحث، نرخ عوارض ارائه خدمات معین شده، همچنین طبق ماده ۵۲ همین قانون دریافت هرگونه عوارض دیگر از ارائه دهندگان خدمت منع شده است، بنابراین رأی شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۳۰ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری که بدون توجه و رعایت موازین موصوف، شکایت از بند ۱۶ تعرفه عوارض کسب و پیشه در مورد دفاتر حقوقی و وکالت از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر شهریار رارد کرده است نقض و در نتیجه بند ۱۶ تعرفه مورد شکایت، خلاف قانون و خارج از حدود اختیار مرجع وضع تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می گردد."

همچنین (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۱) که اشعار می دارد:

"الف- مطابق ماده واحده قانون محل مطب پزشکان مصوب سال ۱۳۶۶ مقرر شده است « فعالیت شغلی پزشکان و صاحبان حرف وابسته در ساختمان های مسکونی و تجاری و ملکی و اجاره ای بلامانع است.» به موجب قسمت آخر تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری نیز دایر کردن مطب توسط مالک در محل مسکونی از نظر قانون مذکور به عنوان استفاده تجاری محسوب نشده است و با توجه به رأی شماره ۵۷۶-۱۳۷۱/۷/۱۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، اماکن استیجاری مطب پزشکان که برای خدمت علمی و تخصصی پزشکی و معالجه بیماران مورد استفاده واقع می شود، محل کسب و پیشه یا تجارت محسوب نمی شود. با توجه به مراتب بندهای (۱-۱۳-۲۱) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ و (۱۴-۲۱) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر ارومیه در خصوص عوارض سالانه کسب و پیشه از پزشکان، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود...".

آراء هیأت عمومی دیوان عالی کشور در این خصوص به شرح ذیل می باشد:

۱. دادنامه شماره ۶۰۷-مورخ ۱۳۷۵/۸/۳:

"نظر به اینکه شغل وکالت دادگستری تابع قانون خاص بوده و طبق آئین نامه و مقررات مربوط به خود، دفتر آن محلی است برای پذیرایی موکلین و تنظیم امور وکالتی که در واقع به اعتبار شخص وکیل اداره می شود نه به اعتبار محل کار و نیز در زمره هیچ یک از مشاغل احصاء شده در ماده ۲ قانون تجارت نبوده و به لحاظ داشتن مقررات خاص به موجب تبصره یک ماده ۲ قانون نظام صنفی از شمول مقررات آن مستثنا شده است لذا به اقتضای مراتب فوق دفتر وکالت دادگستری را نمی توان از مصادیق محل کسب و پیشه و تجارت

و مشمول مقررات قانون روابط موجر و مستأجر مصوب سال ۱۳۵۶ دانست بلکه مشمول عموماً قانون مدنی و قانون روابط موجر و مستأجر سال ۱۳۶۲ است. علی‌هذا به نظر اکثریت اعضاء هیأت عمومی دیوان عالی کشور آراء صادره از دادگاه‌های حقوقی اهواز و بندرعباس که بر تخلیه محل مورد اجاره (دفتر و کالت) اصدار یافته صحیح و منطبق با موازین قانونی تشخیص می‌شوند..."

۲. رای شماره ۵۷۶- مورخ ۱۳۷۱/۷/۲۵:

"اماکن استیجاری مطب پزشکان که برای عرضه خدمات علمی و تخصصی پزشکی و معالجه بیماران مورد استفاده واقع می‌شود محل کسب و پیشه یا تجارت محسوب نمی‌گردد تا حق کسب و پیشه یا تجارت به آن تعلق گیرد. تخلیه این اماکن هم مشمول مقررات قانون روابط موجر و مستأجر مصوب سیزدهم اردیبهشت ماه ۱۳۶۲ و ماده ۴۹۴ قانون مدنی و شرایط بین طرفین در ضمن عقد اجاره است. بنابراین رأی شعبه پنجم دادگاه حقوقی یک اهواز که با این نظر مطابقت دارد صحیح تشخیص می‌شود."

نکته ۶- قابل توجه آن است که مطابق بند الف ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰)، شوراها و شهرداری‌ها و سایر مراجع ذی‌ربط موظفند تا پایان سال اول برنامه از طریق تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری‌ها با اعمال سیاست‌های ذیل اقدام نمایند:

"الف - کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری‌های مسکونی همان منطقه با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض به عوارض و بهای خدمات بهره‌برداری از واحدهای احداثی این کاربری‌ها..."

مطابق حکم اخیر در مدت اجرای قانون برنامه پنجم توسعه، اخذ عوارض ناشی از بهره‌برداری از کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی، امری است که در صلاحیت شوراها و شهر قرار داشته است.

لازم به ذکر است که مطابق قانون تمدید قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران با اصلاح ماده (۲۳۵) این قانون (مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ مجلس شورای اسلامی) "قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ حداکثر تا پایان سال ۱۳۹۵ هجری شمسی تمدید و با تصویب برنامه ششم توسعه و ابلاغ آن ملغی‌الاثراً شده است."

۳. قوانین و مقررات

• مواد ۱، ۴، ۵، ۱۶، ۳۸، ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷:

"ماده ۱- عرضه کالاها و خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها مشمول مقررات این قانون

می‌باشد.

ماده ۴- عرضه کالا در این قانون، انتقال کالا از طریق هر نوع معامله است.

ماده ۵- ارائه خدمات در این قانون، به استثناء موارد مندرج در فصل نهم، انجام خدمات برای غیر در قبال مابه ازاء می باشد.

ماده ۱۶- نرخ مالیات بر ارزش افزوده، یک و نیم درصد (۱٪/۵) می باشد.

تبصره- نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالاهای خاص به شرح زیر تعیین می گردد:

۱- انواع سیگار و محصولات دخانی، دوازده درصد (۱۲٪).

۲- انواع بنزین و سوخت هواپیما بیست درصد (۲۰٪).

ماده ۳۸- نرخ عوارض شهرداری ها و دهیاری ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون، علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده (۱۶) این قانون، به شرح زیر تعیین می گردد:

الف- کلیه کالاها و خدمات مشمول نرخ صدر ماده (۱۶) این قانون، یک و نیم درصد (۱٪/۵)؛

ب- انواع سیگار و محصولات دخانی، سه درصد (۳٪)؛

ج- انواع بنزین و سوخت هواپیما، ده درصد (۱۰٪)؛

د- نفت سفید و نفت گاز، ده درصد (۱۰٪) و نفت کوره پنج درصد (۵٪).

ماده ۵۰- برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می باشد.

تبصره ۱- شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند.

ماده ۵۲- از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و اصلاحیه های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از

تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می باشد. حکم این ماده شامل قوانین و مقررات مغایری که شمول قوانین و مقررات عمومی بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است، نیز می باشد."

• تبصره بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری مصوب اصلاحی ۱۳/۰۷/۱۳۴۲:

"تبصره - شهرداری در شهرهایی که نقشه جامع شهر تهیه شده مکلف است طبق ضوابط نقشه مذکور در پروانه های ساختمانی نوع استفاده از ساختمان را قید کند. در صورتی که بر خلاف مندرجات پروانه ساختمانی در منطقه غیر تجاری محل کسب یا پیشه و یا تجارت دائر شود شهرداری مورد را در کمیسیون مقرر در تبصره یک ماده ۱۰۰ این قانون مطرح می نماید و کمیسیون در صورت احراز تخلف مالک یا مستأجر با تعیین مهلت مناسب که نباید از دو ماه تجاوز نماید در مورد تعطیل محل کسب یا پیشه و یا تجارت ظرف مدت یک ماه اتخاذ تصمیم می کند.

این تصمیم وسیله مأمورین شهرداری اجرا می شود و کسی که عالماً از محل مزبور پس از تعطیل برای کسب و پیشه و یا تجارت استفاده کند به حبس جنحه ای از شش ماه تا دو سال و جزای نقدی از پنج هزار و یک ریال تا ده هزار ریال محکوم خواهد شد و محل کسب نیز مجدداً تعطیل می شود.

دائر کردن دفتر وکالت و مطب و دفتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق و دفتر روزنامه و مجله و دفتر مهندسی وسیله مالک از نظر این قانون استفاده تجاری محسوب نمی شود."

• بند الف ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴) -

۱۳۸۹) مصوب

"ماده ۱۷۴- شوراها و شهرداری ها و سایر مراجع ذی ربط موظفند تا پایان سال اول برنامه از طریق تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری ها با اعمال سیاست های ذیل اقدام نمایند:

الف - کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری های مسکونی همان منطقه با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض به عوارض و بهای خدمات بهره برداری از واحدهای احداثی این کاربری ها و همچنین عوارض بر ارزش افزوده اراضی و املاک، ناشی از اجرای طرح های توسعه شهری ..."

• قانون محل مطب پزشکان (ماده واحده) مصوب ۱۳۶۶

"ماده واحده - فعالیت شغلی پزشکان و صاحبان حرف و وابسته در ساختمان های مسکونی و تجاری ملکی و اجاری بلامانع است.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه بیستم دی ماه یک هزار و سیصد و شصت و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۶۶،۱۰،۲۰ به تأیید شورای نگهبان رسیده است."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۱۳۱۱ - مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند (ب) از مواد ۵۱ و ۵۴ مصوبه تعیین و وصول عوارض و بهای خدمات شهرداری رشت در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲

"با توجه به احکام مقرر در مواد ۵، ۱۶، ۳۸، ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، میزان عوارض ارائه خدمات در قانون مذکور مشخص شده است و هتل‌ها هم مشمول این قانون هستند و باید مالیات و عوارض ناشی از ارزش افزوده را پرداخت کنند، بنابراین بند ب ماده ۵۴ تعرفه عوارض محلی شهرداری رشت در سال ۱۳۹۰ و بند ب ماده ۵۱ تعرفه عوارض محلی شهرداری رشت در سال ۱۳۹۲ مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی رشت تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ب- (دادنامه شماره ۵۶۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ردیف ۱۶ از گروه شش شغلی (تعرفه عوارض کسب و پیشه ماهانه شهریار) مصوب ۱۳۸۹/۱۱/۶ شورای اسلامی شهر شهریار از تاریخ تصویب

"مطابق حکم تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری، دایر کردن دفتر و کالت به وسیله مالک استفاده تجاری محسوب نمی‌شود و بر اساس رأی شماره ۶۰۷-۱۳۷۵/۶/۲۰ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، دفتر و کالت محلی است برای پذیرایی موکلین و تنظیم امور و کالتی که در واقع به اعتبار شخص وکیل اداره می‌شود نه به اعتبار محل کار و از مصادیق محل کسب و پیشه و تجارت محسوب نمی‌گردد به علاوه مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای ارائه خدمات که در قانون مذکور تکلیف مالیات و عوارض آن مشخص شده و برقراری عوارض به درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات ممنوع شده است. در بند الف ماده ۳۸ قانون مورد بحث، نرخ عوارض ارائه خدمات معین شده، همچنین طبق ماده ۵۲ همین قانون دریافت هرگونه عوارض دیگر از ارائه دهندگان خدمت منع شده است، بنابراین رأی شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۳۰ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری که بدون توجه و رعایت موازین موصوف، شکایت از بند ۱۶ تعرفه عوارض کسب و پیشه در مورد دفاتر حقوقی و وکالت از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر شهریار راد کرده است نقض

و در نتیجه بند ۱۶ تعرفه مورد شکایت، خلاف قانون و خارج از حدود اختیار مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌گردد."

ج- (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بندهای (۲-۲۹) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ و (بند الف ردیف ۲-۲۹) از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ و (بند ۲ ذیل تبصره ۲ ماده ۱-۲۹) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ مصوب شورای اسلامی شهر ارومیه در قسمت اخذ عوارض از تابلوهای پزشکان

"الف- مطابق ماده واحده قانون محل مطب پزشکان مصوب سال ۱۳۶۶ مقرر شده است «فعالیت شغلی پزشکان و صاحبان حرف وابسته در ساختمان‌های مسکونی و تجاری و ملکی و اجاره‌ای بلامانع است.» به موجب قسمت آخر تبصره ذیل بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری نیز دایر کردن مطب توسط مالک در محل مسکونی از نظر قانون مذکور به عنوان استفاده تجاری محسوب نشده است و با توجه به رأی شماره ۵۷۶-۱۳۷۱/۷/۱۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور، اماکن استیجاری مطب پزشکان که برای خدمت علمی و تخصصی پزشکی و معالجه بیماران مورد استفاده واقع می‌شود، محل کسب و پیشه یا تجارت محسوب نمی‌شود. با توجه به مراتب بندهای (۱-۱۳-۲۱) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ و (۱۴-۲۱) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر ارومیه در خصوص عوارض سالانه کسب و پیشه از پزشکان، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود...".

د- (دادنامه شماره ۱۰۰۹- مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۵):

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بند ۲ از قسمت «الف» فصل هفدهم عوارض مصوب سال ۱۳۹۵ شهرداری شهرکرد با عنوان عوارض افتتاحیه

"هر چند در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده وضع عوارض جزء وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهرها بوده است، لکن عوارض افتتاح علاوه بر سایر عوارض قانونی است مثل عوارض احداث بنا، پذیره و غیره و در آراء مربوط به بانک‌ها نیز عوارض افتتاح بر بانک‌ها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبه مورد شکایت، مبنی بر وضع عوارض افتتاح، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۱۱۳۶ - ۱۳۹۶/۱۱/۰۳):

موضوع شکایت و خواسته: اعتراض به رأی شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۰۶/۲۹ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد که مقرر داشته بود:

"طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست‌های عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها محسوب شده و در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، با رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و در موارد مشابه، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۱۳۴-۱۳۹۰/۰۳/۳۰ اخذ عوارض از این گونه مشاغل را غیرقانونی اعلام ننموده است. بنابراین مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۰۴/۱۰ مبنی بر وضع عوارض برای مشاغل از جمله دفاتر اسناد رسمی مصوب شورای اسلامی شهر تهران مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی نبوده و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور از سوی رئیس دیوان و یا ده نفر از قضات دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است."

رأی هیأت عمومی:

"استدلال مصرح در لایحه ۱۲ نفر از قضات دیوان عدالت اداری به شرح مندرج در گردش کار برای نقض رأی شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۰۶/۲۹ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری موجه تشخیص نشد، در نتیجه رأی مذکور هیأت تخصصی از اعتبار قانونی برخوردار است."

و- (دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه ۴/۱۹۱۲-۹۳- مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۸ افزایش عوارض مشاغل صادره از شورای اسلامی شهر خرمشهر

"هر چند به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ وضع عوارض برای مشاغل از وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهرها می‌باشد. لیکن افزایش عوارض مورد نظر به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون فوق‌الذکر منوط به رعایت سیاست‌های عمومی دولت است. نظر به اینکه الزامات مورد نظر قانونگذار در افزایش دوازده برابری مصوبه مورد شکایت رعایت نشده است، بنابراین خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خرمشهر تشخیص می‌شود و به

استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۵. آرای هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری

الف- دادنامه شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۲۰- هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد:

"طبق بند ۱۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست‌های عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها محسوب شده و در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، با رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و با توجه به رأی شماره ۵۶۱ و ۱۳۹۰/۱۲/۸-۵۶۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر تجویز عوارض و بهای خدمات از دفاتر و کلا بند ۱۶ از مصوبه ۱۳۹۰/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر شهریار مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات نبوده و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور از سوی رئیس محترم دیوان عدالت اداری و یا ۱۰ نفر از قضات محترم دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است."

ب- دادنامه شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۶/۲۹- هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد:

"طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست‌های عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها محسوب شده و در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، با رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و در موارد مشابه، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۱۳۴-۱۳۹۰/۰۳/۳۰- اخذ عوارض از این گونه مشاغل را غیرقانونی اعلام ننموده است. بنابراین مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۰۴/۱۰ مبنی بر وضع عوارض برای مشاغل از جمله دفاتر اسناد رسمی مصوب شورای اسلامی شهر تهران مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی نبوده و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور از سوی رئیس دیوان و یا ده نفر از قضات دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است."

موضوع چهارم

اعتراض به تعیین و وضع عوارض مغایر
سیاست‌های عمومی دولت

موضوع چهارم: اعتراض به تعیین و وضع عوارض مغایر سیاست‌های عمومی دولت

۱. طرح بحث

تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید.

در همین راستا هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۷/۷ بنا به پیشنهاد وزارت کشور و به استناد مواد (۹۴) و (۷۷) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ - و همچنین برای تعیین سیاست‌های عمومی دولت موضوع بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون فوق‌الذکر، آیین‌نامه اجرایی ماده (۷۷) و بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون یاد شده را با عنوان "آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵" تصویب کرد.

در آیین‌نامه فوق‌الذکر، صلاحیت شوراهای محلی در وضع و برقراری عوارض به رعایت سیاست‌های کلی دولت (ضوابط و شرایط مندرج در مادتين ۱۴ و ۱۵ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک) مقید و مشروط گردیده است. در همین رابطه، دسته‌ای از آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به جهت عدم رعایت سیاست‌های عمومی دولت در وضع عوارض، عوارض مصوب شوراهای شهر را ابطال نموده‌اند.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید. (بند ۱۶ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ با اصلاحات بعدی). شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و

درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید (ماده ۸۵).

در همین خصوص هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۰۷/۰۷ بنا به پیشنهاد وزارت کشور و به استناد مواد (۹۴) و (۷۷) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ - و همچنین برای تعیین سیاست‌های عمومی دولت موضوع بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون فوق‌الذکر، آیین‌نامه اجرایی ماده (۷۷) و بند (۱۶) ماده (۷۱) قانون یاد شده را تصویب نمود که مطابق مواد ۱۴ و ۱۵ آیین‌نامه اجرایی مذکور:

"ماده ۱۴ - شوراها موظفند به هنگام تصمیم‌گیری راجع به عوارض علاوه بر توجه به سیاست‌های کلی که در برنامه پنجساله و قوانین بودجه سالیانه اعلام می‌شود، سیاست‌های عمومی دولت را به شرح ذیل مراعات نمایند:

الف - نیل به سمت خود کفایی شهرداری، دهیاری و شهرک مربوط از طریق وضع و وصول عوارض متناسب با هزینه‌های مورد نیاز؛

ب - رعایت تناسب میزان عوارض با ارایه خدمات عمومی و عمرانی به اقشار و بخش‌های مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی؛

پ - جهت‌گیری به سوی وضع عوارض‌هایی که به صورت غیر مستقیم وصول می‌شوند؛

ت - تناسب وضع عوارض در هر محل با تولیدات و درآمدهای اهالی؛

ث - توجه به اثرات تبعی وضع عوارض بر اقتصاد محل؛

ج - هماهنگی و وحدت رویه در نظام عوارض؛

چ - رعایت اولویت وضع عوارض به صورت درصدی از قیمت فروش کالا و خدمات بر سایر روش‌ها از جمله روش وضع عوارض مقطوع؛

ح - وضع عوارض متناسب با ارزش افزوده زمین ناشی از تصمیمات مراجع قانونی و یا اجرای طرح‌های عمرانی؛

خ - جلوگیری از وضع عوارض مضاعف بر کالاهای تولیدی؛

د - توجه داشتن به رشد تولید و گسترش واحدهای تولیدی در منطقه به هنگام وضع عوارض بر تولید؛

ذ - محاسبه وصول عوارض در مورد واحدهای تولیدی بر اساس فروش واقعی در دوره مورد نظر؛

ر - خودداری از وضع عوارض بر کالاهای صادراتی؛

ز - توجه به اقبال کم درآمد هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن؛

ژ - رعایت حال ایثارگران هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن؛

س - اعمال رویه‌های تشویقی برای پرداخت به موقع عوارض؛

ش - وضع بدون تبعیض عوارض بر اساس اصل (۳) قانون اساسی.

تبصره - افزایش میزان عوارض موضوع این آیین‌نامه زودتر از یک سال صورت نخواهد گرفت و وضع عوارض جدید و افزایش عوارض قبلی عطف به ماسبق نمی‌شود.

ماده ۱۵- نسبت عوارض شهر، روستا و شهرک با درآمدها، عرضه کالاها و خدمات و سایر موضوعات حداکثر براساس نرخ‌ی است که سالانه توسط وزارت کشور پیشنهاد شده است و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. مادام که این نسبت در هر سال به تصویب نرسیده است، نسبت تعیین شده در سال قبل مجری خواهد بود. برای تعیین حداکثر (سقف) نسبت عوارض به درآمدها و عواید محلی باید استاندارد هزینه‌های عمرانی، اداری و خدماتی شهرداری‌ها توسط وزارت کشور با هماهنگی کمیته موضوع تبصره ماده (۱۱) این آیین‌نامه تنظیم و به هیأت وزیران ارایه گردد. در تنظیم استانداردها باید سهم هزینه‌هایی که به موجب تصمیمات مراجع ملی یا فرامحلی در طرح‌های عمرانی و یا خدماتی و یا در اجرای طرح‌های جامع و هادی در شهرها، شهرک‌ها و روستاها ایجاد می‌شود، به طور جداگانه مشخص گردد.

تبصره - در سال جاری و مادام که استانداردها و نسبت‌های موضوع این ماده تعیین نشده‌اند، مجموع عوارض وصولی در هر محل با رعایت ماده (۳) این آیین‌نامه نباید در مورد درآمدها بیش از حداکثر دو درصد (۲٪) درآمد سالیانه، در مورد فروش کالاها یا خدمات بیش از حداکثر دو درصد (۲٪) قیمت عمده فروشی و در مورد دارایی و ثروت بیش از حداکثر نیم درصد ارزش معاملاتی آن با احتساب میزان عوارض قابل وصول موجود باشد."

در این باره لازم به ذکر است که با توجه به رای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، افزایش ۳۳ درصدی میزان عوارض سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ غیرقابل توجیه بوده است و این امر به منزله عدم رعایت ضوابط و اهداف و سیاست‌های اقتصادی دولت، ابلاغی از جانب وزارت کشور به شمار آمده است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۰۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۵).

همچنین در وضع عوارض از سوی شوراهای محلی، افزایش دوازده برابری در مصوبه مورد شکایت عدم رعایت سیاست‌های عمومی دولت به شمار می‌آید. نگاه کنید: (دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴).

نکته ۲- در خصوص آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک لازم به ذکر است که:

مطابق لایحه اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی (موسوم به قانون تجمیع عوارض) از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولید کنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون صورت می‌پذیرد (ماده ۱). برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده (۴) این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده‌گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد. در سایر موارد، شوراهای اسلامی در اجرای قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن و در چارچوب ضوابط، اهداف و سیاست‌های اقتصادی دولت که از طریق وزارت کشور به آنها ابلاغ می‌شود مجاز به برقراری عوارض محلی از جمله عوارض کسب و پیشه می‌باشند. (ماده ۵) همچنین وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی، می‌بایستی حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام عمومی گردد (تبصره ماده ۵).

در همین راستا، نظر به عموم و اطلاق قانون فوق‌الاشعار و حکومت آن بر قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و نسخ قسمت‌هایی از قانون اخیرالذکر، در نتیجه اختیارات شوراهای اسلامی صرفاً به تبصره یک ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم... محدود می‌گردد. با ملاحظه جهات یاد شده آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸/۷/۷ هیأت وزیران در محدوده قانون مؤخر اعتبار دارد و وضع هر نوع عوارض توسط شوراهای اسلامی سراسر کشور خارج از محدوده تبصره یک ماده ۵ مذکور، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و به همین جهت اولاً آن قسمت از آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸/۷/۷ هیأت وزیران که ترتیبات دیگری را ورای قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه... مقرر داشته و همچنین تبصره ماده ۲ ذیل ماده که هیأتی را با ترکیب خاص مسئول رسیدگی به شکایات در مورد عوارض محلی می‌نماید و همچنین ماده ۱۰ و تبصره ماده ۱۱ و ماده ۱۲ و ۱۳ و تبصره ماده ۱۴ به موجب رای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات هیأت وزیران تشخیص و ابطال شده است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۳۶۱ - مورخ ۱۳۸۲/۰۹/۰۹).

در حال حاضر مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۰۲/۱۷، "برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف

مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد." همچنین "شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند". (تبصره یک ماده ۵۰)

نکته ۳- پیرامون لزوم تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، لازم به ذکر است که:

مطابق تبصره ۳ ماده ۵ قانون تمرکز امور مربوط به تاکسیرانی "هزینه خدمات و هزینه صدور پروانه‌ها و مجوزهای موضوع این آیین‌نامه و حق امتیاز پروانه بهره‌برداری حق امتیاز واگذاری نمایندگی به اشخاص حقوقی با تصویب شورای شهر یا جانشین قانونی آن و تأیید وزارت کشور توسط شهرداری از متقاضیان اخذ خواهد شد". در همین رابطه، وزارت کشور مطابق مصوبه شماره ۴۴۲۹/۱-۱۳۷۹/۶/۱۶-۱۳۷۹/۶/۱۶ حق امتیاز و هزینه‌های نقل و انتقال پروانه بهره‌برداری همراه با انتقال سند خودرو را حداقل ۱٪ و حداکثر ۴٪ ارزش روز خودرو تصویب کرده است. هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبه شماره ۸۵/۱۴۳۹۴/۳-۸۵/۱۴۳۹۴/۳ شورای اسلامی شهر گرگان که بدون رعایت مصوبه یاد شده وزارت کشور تصویب شده را به جهت عدم رعایت "تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود" خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر تشخیص داده و ابطال نمود. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۹۶۲ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱).

نکته ۴- مطابق ماده ۳۰ آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها، "هر شهرداری دارای دارای تعرفه‌ای خواهد بود که در آن کلیه انواع عوارض و بهاء خدمات و سایر درآمدهایی که به وسیله شهرداری و مؤسسات تابعه و وابسته به آن وصول یا تحصیل می‌شود درج و هر نوع عوارض یا بها خدمات جدیدی که وضع و تصویب می‌گردد یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آنها صورت می‌گیرد در تعرفه مذکور منعکس می‌شود. وزارت کشور برای طرز تنظیم تعرفه و درج تغییرات بعدی و همچنین چگونگی وضع و تشخیص و وصول انواع عوارض و درآمدها دستورالعمل جامع تهیه و برای راهنمایی به شهرداری‌ها ابلاغ خواهد کرد." مطابق نظر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مفاد ماده مذکور بدین معناست که عنوان عوارض احتمالی باید توسط وزارت کشور تعیین و ابلاغ گردد. در همین رابطه، نظر به اینکه وضع عوارض برای اختصاص به خدمات ورزشی ابلاغ نشده و اساساً تأمین فضای ورزشی ارتباطی به شهرداری ندارد، وضع عوارض به موجب مصوبه شوراهای شهر در این خصوص مغایر قانون قلمداد شده است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۴۳۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰)

۳. قوانین و مقررات

• آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۸^۱

"ماده ۱. شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک می توانند برای تأمین بخشی از هزینه های شهر، بخش و یا شهرک مربوط اعم از هزینه های خدماتی، اداری و عمرانی با رعایت ضوابط، ترتیبات و سیاست های موضوع این آیین نامه عوارض وضع نمایند.

ماده ۲. وضع عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، شهرک و بخش در حدود درآمدها، عرضه کالاها و خدمات و سایر موضوع هایی است که مربوط به شهر، شهرک یا بخش ذی ربط باشد.

تبصره - وضع عوارض جدید بر تولیداتی که برای عرضه در سایر نقاط یا برای صادرات اختصاص می یابد و همچنین وضع عوارض بر درآمدهای ناشی از معادن، منابع و طرح های ملی بر عهده سایر مراجع که در قوانین و مقررات مربوط تعیین شده یا می شوند، خواهد بود.

ماده ۳. عوارض موضوع این آیین نامه از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر، موضوع تبصره (۱) ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - و در مورد بخش و روستا، محدوده موضوع مواد (۶ و ۱۳) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - که به تصویب هیأت وزیران رسیده یا برسد و در مورد شهرک ها محدوده ای که به تصویب کمیسیون موضوع ماده (۱۳) آیین نامه مربوط به استفاده از اراضی و احداث بنا و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها - مصوب ۱۳۵۵ - رسیده است، باشد.

تبصره ۱. در صورتی که محدوده شهر و روستا تعیین نشده باشد، در مورد شهرها محدوده ای که در طرح جامع موضوع بند (۳) ماده (۲) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران - مصوب ۱۳۵۱ - و در مورد روستاها محدوده ای که در طرح هادی موضوع ماده (۷) اساسنامه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۶۶، تعیین شده است، ملاک خواهند بود.

تبصره ۲. مراجع تصمیم گیر در مورد محدوده شهر، مجاز نمی باشند محدوده هایی را که توسط سایر مراجع قانونی برای ایجاد شهرک یا مراکز جمعیتی دیگر خارج از شهرها تعیین شده یا می شوند، بدون جلب نظر مراجع قانونی یادشده به حدود شهر ملحق نمایند.

^۱ تبصره ماده ۲، ذیل ماده ۸، ماده ۱۰، ماده ۱۱، ماده ۱۲ و ۱۳ و تبصره ماده ۱۴ ابطال گردیده است.

ماده ۴. وصول عوارضی که طبق این آیین‌نامه توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می‌شود، در مورد عوارض شهر برعهده شهرداری، در مورد روستا برعهده دهیار و دهیاری و در مورد شهرک-ها برعهده مسئولان اجرایی شهرک مربوط خواهد بود که مطابق مقررات مربوط و ضمانت‌های اجرایی آن اقدام می‌نمایند. مرجع وصول مکلف به دادن رسید رسمی به مؤدی است.

ماده ۵. نحوه وصول عوارضی که به موجب این آیین‌نامه توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می‌شوند، توسط همان شورا تعیین می‌گردد.

تبصره - وزارت کشور به استناد ماده (۹۴) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ - و به منظور تامین هماهنگی در شیوه محاسبه عوارض در شوراهای بخش و شهرک و همچنین ایجاد یکنواختی در نظام عوارض در سراسر کشور، آیین‌نامه‌های لازم را تهیه و جهت تصویب به هیأت وزیران ارایه می‌نماید. درخصوص شوراهای اسلامی شهر دستورالعمل‌های موضوع ماده (۳۰) آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها مراعات می‌گردد.

ماده ۶. عوارضی که به موجب این آیین‌نامه توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و یا شهرک وضع می‌شوند، حسب مورد برای تأمین هزینه‌های همان شهر، روستا و یا شهرک در قالب بودجه مصوب شهرداری و شوراهای شهر، شهرک و بخش مربوط مصرف خواهد شد.

ماده ۷. شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک می‌توانند برای تأمین تمام یا بخشی از هزینه‌های طرح‌های خاص خدماتی یا عمرانی، عوارض خاصی برای مدت و مورد معین وضع نمایند. عوارضی که از این طریق وصول می‌گردد، صرفاً در همان مدت و مورد تعیین شده در مصوبه وضع عوارض، قابل مصرف می‌باشد.

ماده ۸. مرجع رسیدگی به شکایت در مورد میزان، نحوه محاسبه و وصول و سایر موضوع‌های مربوط به عوارضی که توسط شوراها با رعایت این آیین‌نامه وضع می‌شوند و یا عوارض محلی که قبلاً توسط مراجع ذیصلاح وضع شده و موضوع تبصره ماده (۲) این آیین‌نامه نمی‌باشند، در مورد عوارض شهر به ترتیبی است که در ماده (۷۷) قانون شهرداری‌ها مقرر شده است و درخصوص عوارض موضوع این آیین‌نامه که توسط شوراهای اسلامی بخش و شهرک وضع شده است، به عهده هیأتی مرکب از وزارت کشور، وزیر دادگستری و شوراهای اسلامی بخش یا شهرک می‌باشد.

تبصره. در مورد عوارض شهر، مرجع رسیدگی به اعتراض از تصمیمات کمیسیون موضوع ماده (۷۷) قانون شهرداری‌ها دیوان عدالت اداری است و در مورد نظر هیأت مذکور در قسمت اخیر ماده (۸) معترض می‌تواند به مرجع قانونی ذی‌ربط مراجعه نماید.

ماده ۹. شوراها می‌توانند در هنگام وضع عوارض جدید یا در زمان مقتضی نسبت به موارد معافیت، کاهش، تخفیف و لغو عوارضی که تصویب نموده‌اند، با توجه به سیاست‌های مقرر در این آیین‌نامه اتخاذ تصمیم نمایند.

ماده ۱۰. لغو، کاهش، افزایش، اعطای تخفیف و یا معافیت از عوارض که قبل از تشکیل شوراهای اسلامی شهر، شهرک و بخش موضوع قانون مصوب ۱۳۷۵، توسط سایر مراجع ذی‌صلاح وضع شده و موضوع تبصره ماده (۲) این آیین‌نامه نمی‌باشند، به عهده شورای اسلامی شهر، بخش و شهرک ذی‌ربط می‌باشد.

ماده ۱۱. عوارضی که تاکنون توسط مراجع ذی‌صلاح وضع شده و دارای شرایط مذکور در تبصره ماده (۲) آیین‌نامه است، به شرح مندرج در فهرست پیوست این آیین‌نامه کماکان توسط مراجعی که در مصوبات مربوط به وضع عوارض و اصلاحات آن تعیین شده است وصول می‌شود و به ترتیب مقرر در همان مصوبات به مصرف خواهند رسید. صادرات غیر نفتی در سال ۱۳۷۸ مطابق تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۷۸ از پرداخت هر گونه عوارض از جمله عوارض شهرداری به استناد هر قانونی که وضع شده باشد، معاف است.

تبصره. وزارت کشور مکلف است کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بازرگانی، وزارت صنایع، نماینده دستگاه ذی‌ربط و نماینده رییس جمهور به منظور بررسی عوارض موضوع تبصره ماده (۲) این آیین‌نامه و ارایه راهکارهای لازم در خصوص مرجع وضع، کاهش، افزایش و اعطای تخفیف و معافیت از این عوارض، نحوه و چگونگی وصول و مصرف آن، سهم دستگاه وصول‌کننده، مرجع حل اختلاف بین مؤدی و دستگاه وصول‌کننده و سایر موارد مربوط تشکیل دهد. کمیته مذکور کلیه جوانب موضوع را ظرف سه ماه بررسی و نتیجه را از طریق وزارت کشور به هیأت وزیران منعکس خواهد نمود. همچنین این کمیته وظیفه دارد عوارضی را که قبلاً توسط مراجع ذی‌صلاح وضع شده است و واجد اوصاف مذکور در تبصره ماده (۲) این آیین‌نامه می‌باشد، با این آیین‌نامه و سیاست‌های عمومی دولت انطباق دهد و نتیجه را برای تصمیم‌گیری به مراجع مسئول ارائه نماید.

ماده ۱۲. شوراهای اسلامی مکلفند نسخه‌ای از مصوبات مربوط به عوارض را ظرف یک هفته از تاریخ تصویب به همراه مستندات و گزارش توجیهی آن جهت ارسال به وزارت کشور به استناداری محل ارسال نمایند. استناداری‌ها مکلفند حداکثر ظرف دو هفته پس از وصول چنین مصوباتی مصوبه شورا و ضمایم آن را به همراه نظرات کارشناسی خود و همچنین فهرستی از عوارض محلی وضع شده و قابل وصول در محدوده شهر، بخش و یا شهرک مربوط (موضوع ماده (۳) و تبصره (۱) همان ماده از این آیین‌نامه) به وزارت کشور ارسال نمایند. چنانچه مصوبات مزبور در مدت یک ماه از تاریخ وصول به وزارت کشور مورد ایراد یا لغو توسط وزیر کشور واقع نشد، شوراها مکلفند مصوبه را از طریق درج در روزنامه‌ها و جراید محلی یا روزنامه

های کثیرالانتشار یا از طریق انتشار اعلامیه و یا هر طریق دیگری که جنبه اعلان عمومی دارد، به آگاهی عموم برسانند. عوارض مربوط از تاریخ اعلان قابل وصول است.

تبصره. مصوبات مربوط به عوارض توسط شورای اسلامی شهر تهران مستقیماً به وزارت کشور ارسال می‌شود.

ماده ۱۳. اجرای مصوبات ناظر به وضع عوارض جدید یا افزایش عوارض قبلی در مورد وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی در صورتی که قبل از تنظیم نهایی لایحه بودجه کل کشور در دولت به تصویب شوراهای اسلامی ذی‌ربط رسیده باشد، از آغاز سال مالی بعد امکان‌پذیر می‌باشد و در صورتی که بعد از تنظیم لایحه بودجه و قبل از پایان همان سال تصویب شده باشد، مصوبه از ابتدای دومین سال مالی بعد از تصویب عوارض قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۱۴. شوراها موظفند به هنگام تصمیم‌گیری راجع به عوارض علاوه بر توجه به سیاست‌های کلی که در برنامه‌های پنجساله و قوانین بودجه سالیانه اعلام می‌شود، سیاست‌های عمومی دولت را به شرح ذیل مراعات نمایند:

الف - نیل به سمت خودکفایی شهرداری، دهیاری و شهرک مربوط از طریق وضع و وصول عوارض متناسب با هزینه‌های مورد نیاز

ب - رعایت تناسب میزان عوارض با ارایه خدمات عمومی و عمرانی به اقشار و بخش‌های مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی

پ - جهت‌گیری به سوی وضع عوارض‌هایی که به صورت غیر مستقیم وصول می‌شوند.

ت - تناسب وضع عوارض در هر محل با تولیدات و درآمدهای اهالی

ث - توجه به اثرات تبعی وضع عوارض بر اقتصاد محل

ج - هماهنگی و وحدت رویه در نظام عوارض

چ - رعایت اولویت وضع عوارض به صورت درصدی از قیمت فروش کالا و خدمات بر سایر روش‌ها از جمله روش وضع عوارض مقطوع

ح - وضع عوارض متناسب با ارزش افزوده زمین ناشی از تصمیمات مراجع قانونی و یا اجرای طرح‌های عمرانی

خ - جلوگیری از وضع عوارض مضاعف بر کالاهای تولیدی

د - توجه داشتن به رشد تولید و گسترش واحدهای تولیدی در منطقه به هنگام وضع عوارض بر تولید

ذ - محاسبه و وصول عوارض در مورد واحدهای تولیدی بر اساس فروش واقعی در دوره مورد نظر

ر - خودداری از وضع عوارض بر کالاهای صادراتی

ز - توجه به اқشار کم درآمد هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن

ژ - رعایت حال ایثارگران هنگام وضع عوارض با اعطای تخفیف، معافیت و نظایر آن

س - اعمال رویه‌های تشویقی برای پرداخت به موقع عوارض

ش - وضع بدون تبعیض عوارض بر اساس اصل (۳) قانون اساسی

تبصره. افزایش میزان عوارض موضوع این آیین‌نامه زودتر از یک سال صورت نخواهد گرفت و وضع

عوارض جدید و افزایش عوارض قبلی عطف به ماسبق نمی‌شود.

ماده ۱۵. نسبت عوارض شهر، روستا و شهرک با درآمدها، عرضه کالاها و خدمات و سایر موضوعها

حداکثر بر اساس نرخ است که سالانه توسط وزارت کشور پیشنهاد شده است و به تصویب هیأت وزیران

می‌رسد. مادام که این نسبت در هر سال به تصویب نرسیده است، نسبت تعیین شده در سال قبل مجری خواهد

بود. برای تعیین حداکثر (سقف) نسبت عوارض به درآمدها و عواید محلی باید استاندارد هزینه‌های عمرانی،

اداری و خدماتی شهرداری‌ها توسط وزارت کشور با هماهنگی کمیته موضوع تبصره ماده (۱۱) این آیین‌نامه

تنظیم و به هیأت وزیران ارایه گردد. در تنظیم استانداردها باید سهم هزینه‌هایی که به موجب تصمیمات مراجع

ملی یا فرامحلی در طرح‌های عمرانی و یا خدماتی و یا در اجرای طرح‌های جامع و هادی در شهرها، شهرک‌ها

و روستاها ایجاد می‌شود، به طور جداگانه مشخص گردد.

تبصره. در سال جاری و مادام که استانداردها و نسبت‌های موضوع این ماده تعیین نشده‌اند، مجموع

عوارض وصولی در هر محل با رعایت ماده (۳) این آیین‌نامه نباید در مورد درآمدها بیش از حداکثر دو

درصد (۲٪) درآمد سالیانه، در مورد فروش کالاها یا خدمات بیش از حداکثر دو درصد (۲٪) قیمت عمده

فروشی و در مورد دارایی و ثروت بیش از حداکثر نیم درصد ارزش معاملاتی آن با احتساب میزان عوارض

قابل وصول موجود باشد.

ماده ۱۶. شوراها می‌توانند بر اساس اختیارات قانونی خود از طریق جلب مشارکت مردم با استفاده از روش

انتشار اوراق مشارکت و سایر روش‌ها با رعایت قوانین و مقررات مربوط نسبت به تأمین منابع مالی مورد نیاز

اتخاذ تصمیم نمایند.

ماده ۱۷. وزارت کشور مکلف است با همکاری سازمان‌ها و مراکز ذی ربط آموزش‌های لازم را جهت

توجیه این آیین‌نامه و سایر آیین‌نامه‌های مربوط به اعضای شوراها ارائه نماید. وزارت کشور مسوول نظارت

بر حسن اجرا و رعایت این آیین‌نامه در مورد مصوبات مربوط به وضع عوارض توسط شوراهای در سراسر کشور است."

• ماده ۳۰ آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها مصوب ۱۳۴۶/۴/۱۲

"ماده ۳۰ - هر شهرداری دارای تعرفه‌ای خواهد بود که در آن کلیه انواع عوارض و بهاء خدمات و سایر درآمدهایی که به وسیله شهرداری و مؤسسات تابعه و وابسته به آن وصول یا تحصیل می‌شود درج و هر نوع عوارض یا بها خدمات جدیدی که وضع و تصویب می‌گردد یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آنها صورت می‌گیرد در تعرفه مذکور منعکس می‌شود. وزارت کشور برای طرز تنظیم تعرفه و درج تغییرات بعدی و همچنین چگونگی وضع و تشخیص و وصول انواع عوارض و درآمدها دستورالعمل جامع تهیه و برای راهنمایی به شهرداری‌ها ابلاغ خواهد کرد."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف - (دادنامه شماره ۳۶۱ - مورخ ۱۳۸۲/۰۹/۰۹):

موضوع خواسته: ابطال آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸/۷/۷ هیأت وزیران

"مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۲ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی را تصویب که در مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۵ به تأیید شورای نگهبان رسیده است و از ابتدای سال ۱۳۸۲ لازم الاجراء می‌باشد. با توجه به تصویب و لازم‌الاجراء شدن قانون مذکور و با عنایت به اینکه در این قانون نسبت به انواع تولید کالاها و خدمات و نیز کالاهای صادراتی و نیز فرآورده‌های نفتی و واردات تعیین تکلیف شده و به شرح ماده یک قانون یاد شده برقراری هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب قانون یاد شده مجاز می‌باشد و سایر قوانین لغو گردیده و در مواد ۲ و ۳ و ۴ انواع عوارض و سایر وجوه دریافتی از کالاهای وارداتی و یا تولیداتی و نیز ارائه خدمات بیان و تعریف شده است و مطابق ماده ۵ قانون مذکور نیز برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و خدمات مذکور در ماده ۴ قانون مزبور همچنین برقراری عوارض به درآمدها و مآخذ محاسبه مالیات سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع اعلام شده است. البته در تبصره یک ماده ۵ قانون ترتیب خاصی برای وضع عوارض محلی

جدید و یا افزایش نرخ هریک از عوارض محلی داده شده که حداکثر تا ۱۵ بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد باید تصویب و اعلام عمومی گردد. نظر به عموم و اطلاق قانون فوق‌الاشعار و حکومت آن بر قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و نسخ قسمت‌هائی از قانون اخیرالذکر در نتیجه اختیارات شوراهای اسلامی صرفاً به تبصره یک ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم... محدود می‌گردد با ملاحظه جهات یاد شده آئین‌نامه اجرائی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸/۷/۷ هیأت وزیران در محدوده قانون مؤخر اعتبار دارد و وضع هر نوع عوارض توسط شوراهای اسلامی سراسر کشور خارج از محدوده تبصره یک ماده ۵ مذکور خلاف قانون و خلاف اختیارات تشخیص و به همین جهت اولاً آن قسمت از آئین‌نامه که ترتیبات دیگری را ورای قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه... مقرر داشته خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات هیأت وزیران تشخیص و ابطال می‌گردد.

ثانیاً تبصره ماده ۲ ذیل ماده ۸ که هیأتی را با ترکیب خاص مسئول رسیدگی به شکایات در مورد عوارض محلی می‌نماید و همچنین ماده ۱۰ و تبصره ماده ۱۱ و ماده ۱۲ و ۱۳ و تبصره ماده ۱۴ مستنداً به ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

ب- (دادنامه شماره ۴۴۹ - مورخ ۱۳۸۴/۰۹/۰۶):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۱۶۰/۴۶۰/۱۶۷۲۵ - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران
 "قانونگذار به شرح ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ صلاحیت و اختیار شورای اسلامی شهر در وضع عوارض به منظور تأمین هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر را در حدود مقررات آئین‌نامه هیأت وزیران تجویز کرده است و هیأت وزیران با استفاده از اختیار مقرر در قانون فوق‌الذکر نحوه و میزان افزایش عوارض وصولی را به شرح ماده ۱۵ آئین‌نامه اجرائی قانون و تبصره ذیل آن مشخص کرده‌اند که شورای اسلامی شهر در خصوص افزایش عوارض وصولی ملزم به رعایت آن است نظر به اینکه مصوبه چهل و پنجمین جلسه - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران در باب افزایش عوارض تابلوهای منصوبه در حوزه شهر تهران بدون رعایت مقررات قانونی فوق‌الذکر تنظیم و تصویب شده است، بنابراین مصوبه مذکور مغایر هدف و حکم مقنن تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

ج- (دادنامه شماره ۵۵۶ - مورخ ۱۳۸۷/۰۸/۱۹):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه چهل و پنجمین جلسه - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران

"به صراحت بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران مصوب ۱۳۷۵ اختیار شوراهای اسلامی شهر و روستا در وضع و برقراری عوارض مقید و مشروط به رعایت سیاست‌های کلی دولت و ضوابط و شرایط مندرج در مادتين ۱۴ و ۱۵ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸ هیأت وزیران به ویژه عدم تجاوز میزان عوارض از حداکثر مقرر در تبصره ماده ۱۵ آیین‌نامه مزبور به میزان نیم درصد ارزش معاملاتی دارایی و ثروت اشخاص است. نظر به مراتب فوق‌الذکر و اعتبار اصل تسلیط و عدم جواز مطالبه عوارض به ادعای عدم اعمال حقوق مالکانه در اراضی اشخاص، مصوبه چهل و پنجمین جلسه - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر تعیین عوارض سالیانه اراضی و املاک بلا استفاده و خالی و متروکه به ماخذ ۲۰ درصد قیمت منطقه‌ای موضوع دفترچه بهاء معاملات املاک خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات آن شورا در وضع عوارض تشخیص داده می‌شود و مصوبه معترض عنه مستنداً به قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۳ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

د- (دادنامه شماره ۱۹۶۲ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۱۳۸۵/۲/۲۴-۸۵/۱۴۳۹۴/۳ شورای اسلامی شهر گرگان

"نظر به این که به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف شورای اسلامی شهر اعلام شده است و وزارت کشور مطابق مصوبه شماره ۱۳۷۹/۶/۱۶-۴۴۲۹/۱ حق امتیاز و هزینه های نقل و انتقال پروانه بهره برداری همراه با انتقال سند خودرو را حداقل ۱٪ و حداکثر ۴٪ ارزش روز خودرو تصویب کرده است، بنابراین مصوبه شماره ۱۳۸۵/۲/۲۴-۸۵/۱۴۳۹۴/۳ شورای اسلامی شهر گرگان که بدون رعایت مصوبه یاد شده وزارت کشور امتیاز واگذاری اولیه تاکسی نارنجی را ۸٪ قیمت خودرو تاکسی اعلامی توسط مراجع ذیصلاح (قیمت روز) تعیین کرده است و مصوبه شماره ۱۳۸۹/۲/۵-۸۹/۴۱۵۲۴ شورای مذکور که حق امتیاز یاد شده از ۸٪ را به ۶٪ کاهش داده است خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر گرگان تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۱۳۰۸ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۰):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۲۹ دفترچه عوارض شورای اسلامی شهر صفادشت در سال ۱۳۹۴ در خصوص وضع عوارض بر املاک رهاشده در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است که: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه در آراء شماره ۵۵۶ - ۱۳۸۷/۰۸/۱۹ و ۱۸۵۰ - ۱۳۹۳/۱۱/۱۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای تهران و مشهد در خصوص تعیین عوارض از اراضی و املاک بلااستفاده و خالی و متروکه به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر صفادشت در تصویب ماده ۲۹ از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۴ بدون رعایت مفاد آراء مذکور عوارض املاک رها شده را وضع کرده است بنابراین با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۹۲ و ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ماده ۲۹ تعرفه مورد اعتراض از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

و- (دادنامه شماره ۴۳۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تبصره ۲-ج از بند ۱-۲-۸ دفترچه تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ شهرداری قائم شهر مصوب شورای اسلامی شهر قائم شهر

"هر چند طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ شورای اسلامی شهرها صلاحیت وضع عوارض دارند لیکن عنوان عوارض طبق ماده ۱۳۰ آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها باید توسط وزارت کشور تعیین و ابلاغ گردد. نظر به اینکه وضع عوارض برای اختصاص به خدمات ورزشی ابلاغ نشده و اساساً تأمین فضای ورزشی ارتباطی به شهرداری ندارد، بنابراین مصوبه مورد شکایت مغایر قانون است و تصویب آن از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خارج

۱. "ماده ۳۰- هر شهرداری دارای تعرفه‌ای خواهد بود که در آن کلیه انواع عوارض و بهاء خدمات و سایر درآمدهایی که به وسیله شهرداری و مؤسسات تابعه و وابسته به آن وصول یا تحصیل می‌شود درج و هر نوع عوارض یا بها خدمات جدیدی که وضع و تصویب می‌گردد یا هر تغییری که در نوع و میزان نرخ آنها صورت می‌گیرد در تعرفه مذکور منعکس می‌شود. وزارت کشور برای طرز تنظیم تعرفه و درج تغییرات بعدی و همچنین چگونگی وضع و تشخیص وصول انواع عوارض و درآمدها دستورالعمل جامع تهیه و برای راهنمایی به شهرداری‌ها ابلاغ خواهد کرد."

می‌باشد و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ز- (دادنامه شماره ۱۰۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال جلسه - مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۸ در خصوص تبدیل عوارض کسب و پیشه (مشاغل) حرفه پزشکی در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ و ابطال مواد ۴۷ و ۴۸ تعرفه عوارض (ساختمانی، محلی، صنوف) شهرداری کرمانشاه در سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ در خصوص عوارض حرف پزشکی

"الف - نظر به اینکه مطابق حکم تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ شورای اسلامی شهر و بخش برای وضع عوارض برای اجراء در سال بعد صلاحیت دارند، مصوبه سال ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر کرمانشاه ناظر بر برقراری عوارض برای سال‌های ماقبل یعنی ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲ مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

ب - با توجه به اختلاف غیرقابل توجیه افزایش ۳۳ درصد میزان عوارض سالهای ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ بدون استناد و رعایت ضوابط و اهداف و سیاست‌های اقتصادی دولت، ابلاغی از جانب وزارت کشور مصرح در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی آن، ماده ۴۷ از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ و ماده ۴۸ از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر کرمانشاه مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ح- (دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه ۴/۱۹۱۲-۹۳ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۸ افزایش عوارض مشاغل صادر از شورای اسلامی شهر خرمشهر

"هر چند به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ وضع عوارض برای مشاغل از وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهرها می‌باشد. لیکن افزایش عوارض مورد نظر به موجب بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون فوق الذکر منوط به رعایت سیاست‌های عمومی دولت است. نظر به اینکه الزامات مورد نظر قانونگذار در افزایش دوازده برابری مصوبه مورد شکایت رعایت نشده است، بنابراین خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خرمشهر تشخیص می‌شود و به

استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

موضوع پنجم

اعتراض به اخذ عوارض تغییر کاربری یا
ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری

موضوع پنجم: اعتراض به اخذ عوارض تغییر کاربری یا ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری

۱. طرح بحث

مطابق ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ عوارض محلی از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ ماده ۸۰ قانون شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند.

بنابراین به ظاهر از یک سو می‌توان چنین استدلال کرد که شورای شهر به جهت ارائه خدمات از سوی شهرداری به منظور انجام عمل تغییر کاربری از صلاحیت تصویب بهای نرخ خدمات برخوردار است. از سوی دیگر از آنجایی که شوراهای شهر از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می‌باشند، لذا می‌توانند با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تغییر کاربری برای مالک به وضع عوارض تغییر کاربری مبادرت نمایند. با این وجود وضع عوارض تغییر کاربری از جمله عوارضی شناخته شده که مغایر قانون به حساب می‌آید چرا که مطابق ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، تعیین کاربری املاک در طرح تفصیلی و تغییر آن، در صلاحیت کمیسیون مقرر در همان ماده است. البته پیشنهاد تغییر کاربری املاک می‌بایست از سوی شهرداری‌ها صورت پذیرد و علیرغم صلاحیت کمیسیون ماده ۵ قانون مذکور در تغییر کاربری املاک، شهرداری‌ها به جهت ارسال پرونده‌ها به کمیسیون مذکور و ارائه پیشنهاد تغییر کاربری املاک با اخذ مصوباتی از شورای اسلامی شهر با عنوان «عوارض و یا بهای خدمات تغییر کاربری»، شهروندان را ملزم به واگذاری قسمتی از اراضی خود و یا بهای آن به صورت رایگان به شهرداری می‌نمایند. البته اینگونه مصوبات با توجه به اعتراض مالکان و شهروندان و دادخواهی آنان در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، ابطال گردیده است.

در پایان لازم به ذکر است که موضوع عوارض مصوب شوراهای شهر منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر می‌باشد (ماده ۸۵ قانون شوراهای و ماده ۳ آیین نامه نحوه وضع و وصول عوارض) و ارزش افزوده

ملک ناشی از تغییر کاربری (اگرچه به موجب تصمیم کمیسیون ماده ۵) از جمله موضوعاتی است که می‌توان بر آن وضع عوارض نمود. نکته‌ای که در بند (ح) ماده ۱۴ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۸ هیأت وزیران مورد توجه قرار گرفته است.

نتیجتاً اگرچه تعلیق وظیفه شهرداری در باب ارسال پیشنهاد تغییر کاربری اراضی مردم به کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به شرط واگذاری رایگان قسمتی از اراضی اشخاص یا بهای آن مغایر قانون است، اما در صلاحیت شورای شهر در وضع عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری ملک تردیدی وجود ندارد، نکته‌ای که در آراء اخیر هیات عمومی دیوان عدالت اداری قابل مشاهده است.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و نیز تغییر نوع و میزان آن و تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد. در همین راستا پیرامون وضع عوارض تغییر کاربری لازم به ذکر است که:

از یک سو نظر به مادتين ۳۰ و ۳۱ قانون مدنی در باب اختیار اصل تسلیط و مالکیت مشروع اشخاص نسبت به اموال و آثار قانونی مترتب بر آن، از قرار آن که: "هر مالکی نسبت به مایملک خود حق همه گونه تصرف و انتفاع دارد مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد" و "هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی‌توان بیرون کرد مگر به حکم قانون" و از سوی دیگر از آنجایی که تأمین نیازمندی‌های شهرداری‌ها به استفاده از اراضی و املاک اشخاص به منظور ایجاد تأسیسات عمومی شهری به حکم قوانین مربوط از جمله لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب ۵۸ و قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ ممکن و مجاز اعلام شده است، سلب قسمتی از مالکیت افراد به عنوان مابه‌ازاء عوارض تغییر کاربری املاک و مستحقات و تملک آن به طور رایگان خلاف صریح حکم قانونگذار و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر است.

در مقابل بایستی خاطر نشان ساخت که مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر

می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی موردنیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. مطابق ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، "عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن در مورد شهرها محدوده قانونی شهر... باشد". از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ ماده ۸۰ قانون شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند.

بنابراین به ظاهر از یک سو می‌توان چنین استدلال کرد که شورای شهر به جهت ارائه خدمات از سوی شهرداری به منظور انجام تغییر کاربری از صلاحیت تصویب بهای نرخ خدمات برخوردار است. از سوی دیگر از آنجایی که شوراهای شهر از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می‌باشند. شوراهای شهر می‌توانند با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از تغییر کاربری برای مالک به وضع قاعده آمره مبنی بر عوارض تغییر کاربری مبادرت نمایند.

نکته ۲- با وجود مقدمه فوق، مطابق آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض تغییر کاربری یا عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری از جمله عوارضی شناخته شده که مغایر قانون به حساب می‌آید، چرا که مطابق بند ۳ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی مصوب سال ۱۳۵۳، طرح تفصیلی عبارت از طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهر، نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها تعیین می‌شود و بر اساس ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب سال ۱۳۵۱ (اصلاحی مصوب ۱۳۸۸)، بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی شهری و تغییرات آنها در هر استان به کمیسیونی خاص محول شده است. نظر به این که تغییر کاربری از جمله وظایف قانونی شورای اسلامی نمی‌باشد یا به عبارت بهتر از جمله اموری است که تصمیم‌گیری پیرامون آن به مرجعی خاص واگذار شده است بنابراین شورای شهر به طریق اولی، از صلاحیت وضع عوارض پیرامون موضوع مربوطه برخوردار نیست.

مطابق بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداریها و تبصره آن، "صدور پروانه برای کلیه ساختمان‌هایی که در شهر می‌شود"، از جمله وظایف شهرداری‌هاست و شهرداری در شهرهایی که نقشه جامع شهر تهیه شده مکلف است طبق ضوابط نقشه مذکور در پروانه‌های ساختمانی نوع استفاده از ساختمان را قید کند. در صورتی که

بر خلاف مندرجات پروانه ساختمانی در منطقه غیر تجاری محل کسب یا پیشه و یا تجارت دائر شود شهرداری مورد را در کمیسیون مقرر در تبصره یک ماده ۱۰۰ این قانون مطرح می‌نماید.

همانطور که گفته شد، مطابق ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، تعیین کاربری املاک در طرح تفصیلی و تغییر آن، در صلاحیت کمیسیون مقرر در همان ماده است. البته پیشنهاد تغییر کاربری املاک می‌بایست از سوی شهرداری‌ها صورت پذیرد و علی‌رغم صلاحیت کمیسیون ماده ۵ قانون مذکور در تغییر کاربری املاک، شهرداری‌ها به جهت ارسال پرونده‌ها به کمیسیون مذکور و ارائه پیشنهاد تغییر کاربری املاک با اخذ مصوباتی از شورای اسلامی شهر با عنوان «عوارض و یا بهای خدمات تغییر کاربری»، شهروندان را ملزم به واگذاری قسمتی از اراضی خود و یا بهای آن به صورت رایگان به شهرداری می‌نمایند. البته اینگونه مصوبات با توجه به اعتراض مالکان و شهروندان و دادخواهی آنان در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، ابطال گردیده است.

رویه شهرداری‌ها در مورد کیفیت اخذ عوارض تغییر کاربری، دو حالت دارد: اخذ قسمتی از زمین و اخذ بهای قسمتی از زمین. بنابراین هر مصوبه‌ای که توسط شورای اسلامی شهرها تصویب شود و در آن اختیار اخذ رایگان قسمتی از زمین و یا بهای آن به نرخ روز به شهرداری داده باشد، غیر قانونی بوده و قابل ابطال در مراجع ذیصلاح یعنی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری است. در این باره برای نمونه نگاه کنید به ابطال عوارض مصوب شوراهای شهر مبنی بر:

الف- واگذاری رایگان قسمتی از ملک، یا هبه به شهرداری به لحاظ درخواست تغییر کاربری: (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸)

ب- اخذ عوارض تغییر کاربری املاک مردم در قبال وجه و یا قسمتی از زمین به نحو رایگان: (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴)

ج- اخذ عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری: (دادنامه شماره ۹۲/۲۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۳)

د- تعیین عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری اراضی و املاکی که در کمیسیون ماده ۵ کاربری آنها به مسکونی و تجاری تغییر می‌کند: (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)

نکته ۳- مطابق با اصل عدم صلاحیت در حقوق عمومی و نظر به این که مطابق ماده ۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰، اخذ هرگونه وجه، کالا و خدمات توسط دستگاه‌های اجرایی به تجویز قانونگذار موکول شده است، کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران نیز از صلاحیت وضع عوارض افراز و تفکیک (ارزش افزوده ناشی از افراز و تفکیک) برخوردار نمی‌باشد.

برای نمونه نگاه کنید به رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر ابطال:

مشروط کردن تغییر کاربری قطعات مورد نظر از ذخیره شهری به مسکونی مطابق طرح تفکیکی پیشنهادی به واگذاری بلاعوض ۳۵ درصد مساحت هر قطعه پس از تعریض به شهرداری به عنوان سهم خدمات: (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵)

نکته ۴- پیرامون صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض تغییر کاربری، رویکرد آرای اخیر هیات عمومی دیوان بسیار حائز اهمیت است. مطابق رویکرد اخیر، موضوع عوارض مصوب شوراهای شهر، منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر می‌باشد (ماده ۸۵ قانون شوراهای و ماده ۳ آیین‌نامه نحوه وضع و وصول عوارض) و ارزش افزوده ملک ناشی از تغییر کاربری (اگرچه به موجب تصمیم کمیسیون ماده ۵) از جمله موضوعاتی است که می‌توان بر آن وضع عوارض نمود.

مطابق بند ح ماده ۱۴ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، "شوراها موظفند به هنگام تصمیم‌گیری راجع به عوارض علاوه بر توجه به سیاست‌های کلی که در برنامه پنج‌ساله و قوانین بودجه سالیانه اعلام می‌شود، سیاست‌های عمومی دولت را به شرح ذیل مراعات نمایند:....

ح - وضع عوارض متناسب با ارزش افزوده زمین ناشی از تصمیمات مراجع قانونی و یا اجرای طرح‌های عمرانی"

در همین راستا باید به بند ۳ و ۴ ماده ۲۲ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ اشاره کرد که به موجب آن:

۳- "تغییر کاربری اراضی برای استقرار هتل‌ها با پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در کمیسیون ماده (۵) موضوع قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به طور فوق‌العاده مورد بررسی و اقدام قرار خواهد گرفت.

۴- عوارض ناشی از تغییر کاربری و فروش تراکم به اقساط پنج تا ده ساله از شروع بهره‌برداری توسط سرمایه‌گذاران به شهرداری مربوط پرداخت خواهد شد."

بنابراین "عوارض ناشی از تغییر کاربری" در بند ۴ ماده ۲۲ قانون اخیر مورد تصریح قرار گرفته است.

همچنین در بنده تبصره ۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۶ نیز صراحتاً به عوارض تغییر کاربری اشاره شده است، مطابق این بند: "به وزارت آموزش و پرورش اجازه داده می‌شود به منظور ساماندهی و بهینه‌سازی کاربری بخشی از املاک و فضاهای آموزشی، ورزشی و تربیتی خود و با رعایت ملاحظات آموزشی و تربیتی، نسبت به احداث، بازسازی و بهره‌برداری از آنها اقدام کند. تغییر کاربری موضوع این بند به پیشنهاد شورای آموزش

و پرورش استان یا شهرستان و تصویب کمیسیون ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران صورت می‌گیرد و از پرداخت کلیه عوارض شامل تغییر کاربری، نقل و انتقال املاک، اخذ گواهی بهره‌برداری، احداث، تخریب و بازسازی و سایر عوارض شهرداری معاف می‌باشد."

نتیجتاً اگرچه تعلیق وظیفه شهرداری در باب ارسال پیشنهاد تغییر کاربری اراضی مردم به کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به شرط واگذاری رایگان قسمتی از اراضی اشخاص یا بهای آن مغایر قانون است؛ اما در صلاحیت شورای شهر در وضع عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری ملک تردیدی وجود ندارد، در همین راستا می‌توان به (رای شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۹۷/۹/۲۰) اشاره کرد:

"۸... با توجه به سیر تاریخی وضع و اخذ عوارض محلی طبق بند ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب سال ۱۳۶۲، عوارض محلی از جمله عوارض تغییر کاربری با پیشنهاد وزیر کشور تصویب و با توجه به بخشنامه شماره ۲۳۱۳۷/۳۴۱-۱۳۶۶/۲/۵ بعد از تأیید نماینده محترم ولی فقیه از مشمولین اخذ شده است و طبق رأی شماره ۵۸۷-۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری تجویز اخذ عوارض دیوانی از جمله تغییر کاربری بعد از ابقاء مستحقات در کمیسیون ماده ۱۰۰ به شرح مقرر در بخشنامه‌های شماره ۳/۲۴۱۵۰-۱۳۶۹/۱۰/۱۳ و ۱۴/۳/۱۰۷۴۰-۱۳۷۱/۶/۴ وزارت کشور، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نشده است. با توجه به بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها است و نظر به تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران موسوم به تجمیع عوارض مصوب سال ۱۳۸۱، وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش عوارض محلی که در این قانون مشخص نشده، تجویز شده است و در حاکمیت قانون اخیرالذکر قانونگذار در بند ۳ ماده ۲۲ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۴ در مقام تسریع در امر توسعه هتل‌ها و اقامتگاه‌ها و سایر تأسیسات گردشگری به تغییر کاربری توسط کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در بند ۴ ماده مذکور به وضع و پرداخت عوارض ناشی از تغییر کاربری با عبارت «عوارض ناشی از تغییر کاربری و فروش تراکم به اقساط پنج تا ده ساله از شروع بهره‌برداری توسط سرمایه‌گذاران به شهرداری مربوط پرداخت خواهد شد.» به صراحت بیان نظر نموده است و حسب تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، تجویز شده است و در حاکمیت همین قانون طبق بند (ه) قانون بودجه سال ۱۳۹۶ به تغییر کاربری در کمیسیون ماده ۵ مذکور و عوارض تغییر کاربری و سایر عوارض شهرداری در مقام ساماندهی و بهینه‌سازی بخشی از املاک و فضاهای آموزشی، ورزشی و تربیتی خود با عبارت «تغییر کاربری به پیشنهاد شورای

آموزش و پرورش و تصویب کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران صورت می‌گیرد و از پرداخت کلیه عوارض شامل تغییر کاربری، نقل و انتقال املاک، گواهی بهره‌برداری، احداث، تخریب و بازسازی و سایر عوارض شهرداری معاف می‌باشند.» تصریحاً اشاره شده است، بنابراین وضع عوارض برای ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری املاک بعد از تصمیم کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در بند ۷ مصوبه شماره ۲۰۶۸/ش - ۱۳۹۲/۱۰/۲۶ شورای اسلامی شهر نیشابور مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات نیست و قابل ابطال تشخیص نشد."

مشابه استدلال فوق در دادنامه شماره ۱۳۱۰- مورخ ۱۳۹۷/۵/۹ قابل مشاهده است.

۳. قوانین و مقررات

• قانون اصلاح ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب

۱۳۸۸/۰۱/۲۳

"ماده واحده - ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ و تبصره اصلاحی آن مصوب ۱۳۶۵/۹/۲۵ به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

ماده ۵ - بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی شهری و تغییرات آنها در هر استان به وسیله کمیسیونی به ریاست استاندار (و در غیاب وی معاون عمرانی استانداری) و با عضویت شهردار و نمایندگان وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی و همچنین رئیس شورای اسلامی شهر ذی‌ربط و نماینده سازمان نظام مهندسی استان (با تخصص معماری یا شهرسازی) بدون حق رأی انجام می‌شود.

تبصره ۱- بررسی‌های فنی این کمیسیون برعهده کارگروه (کمیته) فنی کمیسیون متشکل از نمایندگان کمیسیون و مشاور طرح تفصیلی شهر می‌باشد.

تبصره ۲- دبیرخانه کمیسیون در سازمان مسکن و شهرسازی استان می‌باشد.

تبصره ۳- در مورد شهر تهران معاونین ذی‌ربط وزراء مسکن و شهرسازی، کشور، نیرو، جهاد کشاورزی و معاونین رؤسای سازمان‌های حفاظت محیط زیست و میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و شهردار تهران (رئیس کمیسیون) و همچنین رئیس شورای اسلامی شهر تهران بدون حق رأی، اعضاء کمیسیون می‌باشند.

محل دبیرخانه این کمیسیون در شهرداری تهران خواهد بود. جلسات کمیسیون با حضور اکثریت اعضاء رسمیت یافته و تصمیمات کمیسیون حداقل با چهار رأی موافق معتبر است.

تبصره ۴- در صورت فقدان شورای اسلامی شهر در تهران، نماینده وزیر کشور و در سایر شهرها نماینده معرفی شده از سوی استاندار به جای رئیس شورای اسلامی شهر در کمیسیون ذی ربط شرکت خواهد نمود."

• **بند ۳ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و**

تعیین وظایف آن مصوب ۱۳۵۳/۰۴/۱۶

"۳- طرح تفصیلی:

طرح تفصیلی عبارت از طرحی است بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهر نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها و وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور و میزان و تراکم جمعیت و تراکم ساختمانی در واحدهای شهری و اولویت‌های مربوط به مناطق بهسازی و نوسازی و توسعه و حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری در آن تعیین می‌شود و نقشه‌ها و مشخصات مربوط به مالکیت بر اساس مدارک ثبتی تهیه و تنظیم می‌گردد."

• **تبصره بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری اصلاحی ۱۳۴۲/۰۷/۱۳**

"تبصره - شهرداری در شهرهایی که نقشه جامع شهر تهیه شده مکلف است طبق ضوابط نقشه مذکور در پروانه‌های ساختمانی نوع استفاده از ساختمان را قید کند. در صورتی که بر خلاف مندرجات پروانه ساختمانی در منطقه غیر تجاری محل کسب یا پیشه و یا تجارت دائر شهرداری مورد را در کمیسیون مقرر در تبصره یک ماده ۱۰۰ این قانون مطرح می‌نماید و کمیسیون در صورت احراز تخلف مالک یا مستأجر با تعیین مهلت مناسب که نباید از دو ماه تجاوز نماید در مورد تعطیل محل کسب یا پیشه و یا تجارت ظرف مدت یک ماه اتخاذ تصمیم می‌کند. این تصمیم وسیله مأمورین شهرداری اجرا می‌شود و کسی که عالمأ از محل مزبور پس از تعطیل برای کسب و پیشه و یا تجارت استفاده کند به حبس جنحه‌ای از شش ماه تا دو سال و جزای نقدی از پنج هزار و یک ریال تا ده هزار ریال محکوم خواهد شد و محل کسب نیز مجدداً تعطیل می‌شود.

دائر کردن دفتر وکالت و مطب و دفتر اسناد رسمی و ازدواج و طلاق و دفتر روزنامه و مجله و دفتر

مهندسی وسیله مالک از نظر این قانون استفاده تجاری محسوب نمی‌شود."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸):

موضوع خواسته: ابطال بند سوم مصوبه شماره ۸۶/۲۵۴۴۲/۳ - مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۱ شورای اسلامی شهر گرگان

"با توجه به حکم مقرر در ماده ۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مبنی بر این که دریافت هر گونه وجه، کالا و یا خدمات تحت هر عنوان از اشخاص حقیقی و حقوقی توسط وزارتخانه ها، مؤسسات و شرکت های دولتی غیر از مواردی که در مقررات قانونی مربوط تعیین شده یا می شود ممنوع است و با وحدت ملاک از آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه های ۴۸ - ۱۳۷۸/۲/۲۵، ۳۸۶-۱۳۸۱/۱۰/۲۹ و ۲۱۶-۱۳۸۵/۴/۱۱ تعلیق وظیفه شهرداری در باب ارسال پیشنهاد تغییر کاربری اراضی مردم به کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به شرط واگذاری رایگان قسمتی از اراضی اشخاص، بر خلاف اصل تسلیط و اعتبار حرمت مالکیت مشروع اشخاص است. با توجه به مراتب و به استناد بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال بند ۳ مصوبه شماره ۸۶/۲۵۴۴۲/۳ - مورخ ۱۳۸۸/۱۱/۱۱ شورای اسلامی شهر گرگان صادر و اعلام می شود."

ب- (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴):

موضوع خواسته: ابطال بندهای الف، ب، ج و د ماده ۹ مصوبه شورای شهر شاهرود
"نظر به این که مطابق ماده ۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰، اخذ هر گونه وجه، کالا و خدمات توسط دستگاه های اجرایی به تجویز قانونگذار موکول شده است، بنابراین ماده ۹ مصوبه شورای اسلامی شهر شاهرود و بندهای چهارگانه ذیل آن مبنی بر اخذ عوارض تغییر کاربری املاک مردم در قبال وجه و یا قسمتی از زمین به نحو رایگان، مغایر حکم قانونگذار است و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر شاهرود است. با استناد به بند ۱ ماده ۱۹ و مواد ۲۰ و ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال آن از تاریخ تصویب صادر و اعلام می شود."

ج- (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵):

موضوع خواسته: ابطال بند یک صورت جلسه شماره ۲۵-۱۳۷۴/۱۱/۱۱ کمیسیون ماده ۵ قانون اصلاح قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری در شهرستان اسلام شهر
"نظر به این که به موجب ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب سال ۱۳۵۱ با اصلاحات بعدی، وظیفه و مسئولیت قانونی کمیسیون موضوع ماده مذکور، بررسی و تصویب طرح های تفصیلی شهری و تغییرات آنها در محدوده تعریف طرح تفصیلی مذکور در بند ۳ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و تعیین وظایف آن مصوب سال ۱۳۵۳، با اصلاحیه بعدی آن

است، لذا وضع قاعده خاصی مبنی بر مشروط کردن تغییر کاربری قطعات مورد نظر از ذخیره شهری به مسکونی مطابق طرح تفکیکی پیشنهادی به واگذاری بلاعوض ۳۵ درصد مساحت هر قطعه پس از تعریض به شهرداری به عنوان سهم خدمات، از مقوله تصویب طرح‌های تفصیلی و امور مربوط به آن به شمار نمی‌رود و حسب مقررات، کمیسیون مزبور اجازه و اختیاری در این باب ندارد و با توجه به نظریه شماره ۹۱/۳۰/۴۷۰۴۷-۱۳۹۱/۴/۳ فقهای شورای نگهبان مبنی بر این که «در صورتی که کمیسیون ماده ۵ مطابق قانون اختیار جعل واگذاری بلاعوض مقداری از ملک اشخاص به شهرداری را داشته باشد، مصوبه مذکور خلاف موازین شرع نیست و از جهت مغایرت مصوبه با قانون، مرجع تشخیص آن دیوان است.» چون کمیسیون ماده ۵ در این زمینه اختیاری نداشته است، در تبعیت از مفهوم نظر فقهای شورای نگهبان، مصوبه مورد شکایت مستنداً به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، از تاریخ تصویب ابطال می‌شود.»

د- (دادنامه شماره ۳۱۵- مورخ ۱۳/۰۴/۱۳۹۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ۱- ماده ۱۶ مصوبه شماره ۹۱/۶۱۸۵۸/۳-۱۲/۱۱/۱۳۹۱ تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری گرگان برای سال ۱۳۹۲ ۲- بخش دوم و سوم ماده ۱۷ مصوبه ۳- ماده ۱۳ مصوبه تعرفه بهای خدمات، اخذ عوارض نصب تابلو در معابر عمومی شهر

"الف- هر چند مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون یاد شده تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای اسلامی شهر است، لیکن به جهت اینکه تابلوهای منصوبه بر سر در اماکن تجاری و اداری که مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نیست تا به دریافت عوارض یا بهای خدمات محق باشد، بنابراین ردیف‌های ۳ و ۶ جدول ذیل ماده ۱۳ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۲ مصوب شورای اسلامی شهر گرگان در خصوص دریافت بهای خدمات از تابلوهای معرف شغل و تابلوهای دیجیتال معرف شغل، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب می‌باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود.

ب- به موجب تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ مقرر شده است که «در اراضی با مساحت بیشتر از ۵۰۰ مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است شهرداری برای تامین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف ۲۵ درصد و برای تامین اراضی مورد نیاز احداث شوارع و معابر شهر در اثر

تفکیک و افزاین این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک تا ۲۵ درصد از باقیمانده اراضی را دریافت می‌نماید شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس دادگستری دریافت نماید.» نظر به حکم قانونگذار بخش دوم و سوم ماده ۱۷ از بخش سوم تعرفه عوارض سال ۱۳۹۲ در خصوص عوارض تفکیک و کسری حد نصاب تفکیک خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود.

ج- مطابق بند ۳ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی مصوب سال ۱۳۵۳، طرح تفصیلی عبارت از طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهر، نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها تعیین می‌شود و بر اساس ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب سال ۱۳۵۱، بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی شهری و تغییرات آنها در هر استان به کمیسیون خاص محول شده است و از سویی وظایف شورای اسلامی شهرها در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵/۰۳/۰۱ با اصلاحات بعدی تعیین شده است و در این ماده قانونی امر تغییر کاربری اراضی در صلاحیت شورای اسلامی شهر پیش‌بینی نشده است. با توجه به مراتب، شورای اسلامی شهر که صلاحیتی برای تغییر کاربری اراضی ندارد، به طریق اولی نمی‌تواند در این خصوص مبادرت به وضع قاعده و اخذ عوارض کند. در نتیجه ماده ۱۶ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۲ مصوب شورای اسلامی شهر گرگان در این خصوص خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ۱- تعرفه شماره ۶ (اصلاحیه تعرفه شماره ۱۶ سنوات قبل) ۲- تعرفه شماره ۱۵-۱۳۸۷/۱۱/۲ با عنوان عوارض تفکیک و ارزش افزوده ناشی از تفکیک ۳- بند الف تعرفه اصلاحی شماره ۱-۱۳۸۸/۳/۵ با عنوان بهای خدمات آماده سازی معابری که در اثر تفکیک ایجاد می‌شود.

"الف- به موجب بند الف ۱ ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری‌های مسکونی همان منطقه با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض و بهای خدمات بهره برداری از واحدهای احداثی این کاربری‌ها و همچنین عوارض بر ارزش افزوده اراضی و املاک ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری از جمله اموری است که شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها و سایر مراجع ذی ربط موظف شده‌اند تا پایان سال اول برنامه از طریق تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری‌ها اقدام نمایند. نظر به اینکه مستفاد از بند الف ماده ۱۷۴ قانون یاد شده این است که در صورتی شهرداری مجاز به اخذ عوارض از املاک و اراضی می‌باشد که ارزش افزوده آن ناشی از اجرای طرح‌های مصوب باشد و تغییر کاربری برابر مصوبه کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری چون در اجرای طرح‌های مصوب نبوده است، بنابراین بندهای (ج) و (د) جدول تعرفه شماره ۶ مصوبه شورای اسلامی شهر محلات در تعیین عوارض ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری اراضی و املاکی که در کمیسیون ماده ۵ کاربری آنها به مسکونی و تجاری تغییر می‌کند خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

ب- نظر به اینکه قبل از تصویب ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۲۸ حکمی در قوانین برای اخذ عوارض تفکیک تجویز نشده است، بنابراین تعرفه شماره ۱۵ در خصوص تعیین عوارض تفکیک و ارزش افزوده ناشی از تفکیک عرصه و بهاء خدمات آماده سازی و بند الف تعرفه اصلاحی شماره ۱- ۱۳۸۸/۳/۵ در تعیین و وصول بهاء خدمات آماده سازی معابری که در اثر تفکیک اراضی و املاک اشخاص ایجاد می‌شود خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شوند."

و- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۰):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۲۰۹۶/ش - ۲۶/۱۰/۱۳۹۲ در خصوص تعرفه عوارض حذف پارکینگ مسکونی و تجاری، تفکیک اراضی و اعیان در کاربری‌های مختلف، خدمات آماده‌سازی، بندهای (الف و ب) در خصوص عوارض ارزش افزوده مصوب شورای اسلامی شهر نیشابور و بندهای ۲، ۳، ۴، ۷ و ۸ از مصوبه شماره ۲۰۶۸/ش - ۲۶/۱۰/۱۳۹۲ در خصوص عوارض تفکیک اعیان در کاربری‌های مسکونی و تجاری، کسری مساحت برای ساختمان‌های تک واحدی در کاربری‌های مسکونی و تجاری و عوارض

۱. "بند الف- کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری‌های مسکونی همان منطقه با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض به عوارض و بهای خدمات بهره‌برداری از واحدهای احداثی این کاربری‌ها و همچنین عوارض بر ارزش افزوده اراضی و املاک، ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری."

کسری سهم‌العرصه اعیان هنگام صدور پروانه احداث بنا، نحوه محاسبه تغییر بهره‌برداری املاک، نحوه محاسبه ورود به محدوده مصوب شورای اسلامی شهر نیشابور

"۸... با توجه به سیر تاریخی وضع و اخذ عوارض محلی طبق بند ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب سال ۱۳۶۲، عوارض محلی از جمله عوارض تغییر کاربری با پیشنهاد وزیر کشور تصویب و با توجه به بخشنامه شماره ۲۳۱۳۷/۳۴۱-۱۳۶۶/۰۲/۰۵ بعد از تأیید نماینده محترم ولی فقیه از مشمولین اخذ شده است و طبق رأی شماره ۵۸۷- ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری تجویز اخذ عوارض دیوانی از جمله تغییر کاربری بعد از ابقاء مستحقات در کمیسیون ماده ۱۰۰ به شرح مقرر در بخشنامه‌های شماره ۳/۲۴۱۵۰-۱۳۶۹/۱۰/۱۳ و ۱۴/۳/۱۰۷۴۰-۱۳۷۱/۰۶/۰۴ وزارت کشور، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نشده است. با توجه به بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها است و نظر به تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران موسوم به تجمیع عوارض مصوب سال ۱۳۸۱، وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش عوارض محلی که در این قانون مشخص نشده، تجویز شده است و در حاکمیت قانون اخیرالذکر قانونگذار در بند ۳ ماده ۲۲ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۴ در مقام تسریع در امر توسعه هتل‌ها و اقامتگاه‌ها و سایر تأسیسات گردشگری به تغییر کاربری توسط کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در بند ۴ ماده مذکور به وضع و پرداخت عوارض ناشی از تغییر کاربری با عبارت «عوارض ناشی از تغییر کاربری و فروش تراکم به اقساط پنج تا ده ساله از شروع بهره‌برداری توسط سرمایه‌گذاران به شهرداری مربوط پرداخت خواهد شد.» به صراحت بیان نظر نموده است و حسب تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، تجویز شده است و در حاکمیت همین قانون طبق بند (ه) قانون بودجه سال ۱۳۹۶ به تغییر کاربری در کمیسیون ماده ۵ مذکور و عوارض تغییر کاربری و سایر عوارض شهرداری در مقام ساماندهی و بهینه‌سازی بخشی از املاک و فضاهای آموزشی، ورزشی و تربیتی خود با عبارت «تغییر کاربری به پیشنهاد شورای آموزش و پرورش و تصویب کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران صورت می‌گیرد و از پرداخت کلیه عوارض شامل تغییر کاربری، نقل و انتقال املاک، گواهی بهره‌برداری، احداث، تخریب و بازسازی و سایر عوارض شهرداری معاف می‌باشند.» تصریحاً اشاره شده است، بنابراین وضع عوارض برای ارزش افزوده ناشی از تغییر کاربری املاک بعد از تصمیم کمیسیون ماده

۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در بند ۷ مصوبه شماره ۲۰۶۸/ش - ۱۳۹۲/۱۰/۲۶
شورای اسلامی شهر نیشابور مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات نیست و قابل ابطال تشخیص نشد."

موضوع ششم

اعتراض به جهت اخذ عوارض نصب تابلو

موضوع ششم: اعتراض به جهت اخذ عوارض نصب تابلو

۱. طرح بحث

بررسی عوارض مصوب شوراهای شهر به جهت نصب تابلو مستلزم فهم مأخذ تعلق عوارض می‌باشد. به عبارت بهتر، موضوع عوارض مصوب شوراهای شهر، منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر به شمار می‌آید. یکی از حوزه‌هایی که در آن شوراها به تصویب عوارض غیرقانونی مبادرت ورزیده‌اند، تابلوهای غیرتبلیغاتی منصوبه بر سر درب اماکن تجاری و اداری است. تابلوهای غیرتبلیغاتی تابلوهایی هستند که تنها معرف محل استقرار و ارائه خدمات بوده و بر سر در محل نصب می‌شوند و متضمن تبلیغ در زمینه خدمات نیستند. بنابراین با توجه به این که متضمن تبلیغات نیستند و شهرداری‌ها نیز در این خصوص خدمت خاصی ارائه نمی‌کنند، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در آراء متعدد از جمله آراء شماره ۵۵۱-۱۳۹۲/۰۸/۲۰، رأی شماره ۴۱۵-۱۳۹۵/۰۶/۱۶، ۲۷۷-۱۳۹۷/۰۲/۰۴ و وضع این نوع عوارض را مغایر با قوانین و مقررات تشخیص داده و مصوبات متضمن آن را ابطال کرده است. بالتبع اخذ عوارض بر تابلوهایی که برای تبلیغات کالاهای شرکت‌ها و واحدهای تولیدی و کارخانجات داخلی و خارجی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به لحاظ این که علاوه بر معرفی محل کسب موجب تبلیغ و کسب درآمد برای صاحب مغازه می‌شود، مجاز می‌باشد و رویه دیوان نیز مؤید این امر است. همچنین شوراهای شهر از این صلاحیت برخوردارند که نسبت به هر نوع ابزار تبلیغاتی که به نحوی از انحاء به منظور معرفی صنفی اختصاصی - کالا یا خدمات یا هر نوع انتقال پیام شخص در محدوده و حریم شهر توسط اشخاص حقیقی و حقوقی و در معرض دید عموم قرار داده می‌شود، وضع عوارض نمایند.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با

تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تامین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. همچنین مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده (۱۳۸۷)، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید، که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند.

تصریح قانون گذار به لزوم تناسب میان عوارض با تولیدات و درآمدهای اهالی شهر، حاکی از آن است که میان عوارض مصوب شوراهای شهر و منابع درآمدی شهروندان، نسبت وجود دارد، موضوعی که در ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران (۱۳۷۸) مورد توجه قرار گرفته است. مطابق ماده ۳ آیین‌نامه، عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. بنابراین موضوع عوارض مصوب شوراهای شهر منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر به شمار می‌آید. نکته اخیر در فهم امکان وضع عوارض جهت نصب انواع تابلو بسیار حائز اهمیت می‌باشد. به عبارت دیگر، هر یک از منابع درآمدی مستقر در شهر به مثابه یک مأخذ جهت وضع عوارض به شمار می‌آید. رأی شماره ۵۵۱ - ۱۳۹۲/۰۸/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مثال خوبی برای تبیین نکته بالا به شمار می‌آید:

"الف- با توجه به این که مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، شوراهای اسلامی می‌توانند متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به وضع عوارض مبادرت ورزند، بنابراین فراز ابتدایی و پایان بند ۱ ماده ۲۹ مصوبه شماره ۱۰۰/۷/۲۷۲۹ - ۱۳۸۷/۱۱/۰۳ شورای اسلامی شهر زاهدان موضوع تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۸۸ مبنی بر ممنوعیت وضع عوارض تابلوی منصوبه بر سر در مغازه‌ها که مبین محل کسب است و همچنین تجویز اخذ عوارض بر تابلوهایی که برای تبلیغات کالاهای شرکت‌ها و واحدهای تولیدی و کارخانجات داخلی و خارجی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به لحاظ این که علاوه بر معرفی محل کسب موجب تبلیغ و کسب درآمد برای مغازه دار می‌شود، مغایرتی با قانون ندارد و قابل ابطال نیست. لیکن فراز میانی ماده ۲۹ مصوبه که تابلوی معرف محل کسب بیش از سقف محل کسب را به اندازه مازاد بر سقف مستحق دریافت دانسته است، از این حیث که تابلو با اوصاف مذکور از جمله مصادیق ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تشخیص نمی‌شود تا وضع عوارض بر آن امکان‌پذیر باشد، مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود...

ج- با توجه به این که مقنن حکم صریحی در خصوص ممنوعیت استفاده از پشت بام وضع نکرده است، بند ۲ ماده ۲۹ تعرفه مورد شکایت که بدون اذن مقنن، نصب تابلوی شناسایی یا تبلیغاتی بر روی پشت بام را ممنوع اعلام کرده است و در موارد خاص با موافقت شهرداری و سایر مالکان ساختمان اخذ عوارض را تجویز کرده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر زاهدان تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری بند مذکور ابطال می‌شود...".

مطابق رأی اخیر:

الف- در مورد نصب تابلوهای تبلیغاتی بر سر در مغازه‌ها، اخذ عوارض بر تابلوهایی که برای تبلیغات کالاهای شرکت‌ها و واحدهای تولیدی و کارخانجات داخلی و خارجی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به لحاظ این که علاوه بر معرفی محل کسب موجب تبلیغ و کسب درآمد برای صاحب مغازه می‌شود، مجاز می‌باشد.

ب- از آنجایی که تابلوهای معرف محل به حصول درآمد برای شخص منتهی نمی‌شود، به دلیل فقدان مأخذ عوارض، وضع عوارض مغایر قانون است. (آراء متعددی در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در این خصوص صادر شده است برای نمونه، رأی شماره ۴۱۵-۱۶/۰۶/۱۳۹۵، ۲۷۷-۰۴/۰۲/۱۳۹۷)

ج- از آنجایی که در رابطه با تابلوی معرف محل کسب از اساس با فقدان منبع درآمدی به مثابه مأخذ عوارض مواجه هستیم، مصوبه‌ای که نصب تابلو معرف محل بیش از سقف محل کسب را به اندازه مازاد بر سقف مستحق دریافت عوارض دانسته است مغایر قانون تشخیص داده شده است. همچنین نگاه کنید به (رأی شماره ۱۰۵۳-۱۹/۱۰/۱۳۹۶) که مطابق آن شورای اسلامی شهر اگرچه صلاحیت داشته که برای نصب تابلو ضابطه و اندازه تعیین کند لیکن اخذ عوارض برای مازاد مساحت تابلو معرف محل، خارج از اختیارات شورای اسلامی شهر قلمداد شده است.

د- با توجه به این که مقنن حکم صریحی در خصوص ممنوعیت استفاده از پشت بام وضع نکرده است، مصوبه‌ای که بدون اذن مقنن، نصب تابلوی شناسایی یا تبلیغاتی بر روی پشت بام را ممنوع اعلام کرده است و در موارد خاص با موافقت شهرداری و سایر مالکان ساختمان اخذ عوارض را تجویز کرده است، خارج از صلاحیت شورای شهر و مغایر قانون است.

نکته ۲- پیرامون وضع عوارض جهت نصب تابلو، علاوه بر صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض بر هریک از منابع درآمدی شهر، بند ۹ و ۲۵ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحیه‌های بعدی حائز اهمیت است:

"ماده ۸۰- وظایف شورای اسلامی شهر به شرح زیر است:

بند ۹- تصویب آیین‌نامه‌های پیشنهادی شهرداری پس از رسیدگی به آنها با رعایت دستورالعمل‌های وزارت کشور

بند ۲۵- تصویب مقررات لازم به پیشنهاد شهرداری جهت نوشتن هر نوع مطلب و یا الصاق هر نوع نوشته و آگهی و تابلو بر روی دیوارهای شهر با رعایت مقررات موضوعه و انتشار آن برای اطلاع عموم."

مطابق مستندات قانونی فوق، (غیر از تابلوهای معرفی محل سر درب اماکن)، شورای شهر از این صلاحیت برخوردار است تا نسبت به هر نوع ابزار تبلیغاتی که به نحوی از انحاء به منظور معرفی صنفی اختصاصی - کالا یا خدمات یا هر نوع انتقال پیام شخص در محدوده و حریم شهر توسط اشخاص حقیقی و حقوقی با هر نوع فناوری اعم از فلز - پارچه - بئر - نئون - فلکسی - شیشه - دیجیتالی - و امثال آن و با هر روش اعم از نصب و استقرار بر سر درب - نما - بام - پایه مستقل داخل محوطه اماکن و یا متحرک نصب و در معرض دید عموم قرار داده می‌شود، وضع عوارض نماید. (نگاه کنید به دادنامه شماره ۱۴۷-۱۳۹۶/۰۷/۲۲ و همچنین دادنامه شماره ۱۰۳۸۸/۰۶/۰۹۷۰۹۹۷۰۹۷۰۳۰-۱۳۹۷/۱۱/۳۰ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد دیوان عدالت اداری)

۳. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۵۵۱-۱۳۹۲/۰۸/۲۰):

"الف- با توجه به این که مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، شوراهای اسلامی می‌توانند متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به وضع عوارض مبادرت ورزند، بنابراین فراز ابتدایی و پایان بند ۱ ماده ۲۹ مصوبه شماره ۱۰۰/۷/۲۷۲۹-۱۳۸۷/۱۱/۰۳ شورای اسلامی شهر زاهدان موضوع تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۸۸ مبنی بر ممنوعیت وضع عوارض تابلوی منصوبه بر سر در مغازه‌ها که مبین محل کسب است و همچنین تجویز اخذ عوارض بر تابلوهایی که برای تبلیغات کالاهای شرکت‌ها و واحدهای تولیدی و کارخانجات داخلی و خارجی مورد استفاده قرار می‌گیرد، به لحاظ این که علاوه بر معرفی محل کسب موجب تبلیغ و کسب درآمد برای مغازه دار می‌شود، مغایرتی با قانون ندارد و قابل ابطال نیست. لیکن فراز میانی ماده ۲۹ مصوبه که تابلوی معرف محل کسب بیش از سقف محل کسب را به اندازه مازاد بر سقف مستحق دریافت دانسته است، از این حیث که تابلو با اوصاف مذکور از جمله مصادیق ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تشخیص نمی‌شود تا وضع عوارض بر آن امکان‌پذیر باشد، مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود. ب- بندهای ۳، ۴، ۵، ۶ و ۷ از ماده ۲۹ مصوبه مورد شکایت در محدوده اختیارات شورای

اسلامی شهر زاهدان تشخیص می‌شود و چون مغایرتی با قانون ندارد، قابل ابطال نیست. ج- با توجه به این که مقنن حکم صریحی در خصوص ممنوعیت استفاده از پشت بام وضع نکرده است، بند ۲ ماده ۲۹ تعرفه مورد شکایت که بدون اذن مقنن، نصب تابلوی شناسایی یا تبلیغاتی بر روی پشت بام را ممنوع اعلام کرده است و در موارد خاص با موافقت شهرداری و سایر مالکان ساختمان اخذ عوارض را تجویز کرده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر زاهدان تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری بند مذکور ابطال می‌شود. د- با توجه به اینکه مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، برقراری هر گونه عوارض به درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات ممنوع است و بانک‌ها بابت درآمد خود مالیات می‌پردازند، بنابراین بند ۳۹ مصوبه مورد شکایت مبنی بر وضع عوارض از عابر بانک‌ها و جاهت قانونی ندارد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ب- (دادنامه شماره ۲۷۷-۱۳۹۷/۰۲/۰۴):

"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض برای تابلوهای معرف و سردرب در مصوبات شوراهای اسلامی شهرها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین اطلاق مصوبه شورای اسلامی شهر تهران در وضع عوارض برای کلیه تابلوها منصوب در سطح شهر تهران و شمول آن نسبت به تابلوهای معرف و سردرب به دلایل مندرج در رأی شماره ۴۱۵-۱۳۹۵/۶/۱۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۴۱۵-۱۳۹۵/۰۶/۱۶):

"مطابق بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱/۳/۱۳۷۵، تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای اسلامی شهر است. با توجه به این که تابلوهای منصوبه بر سردرب اماکن تجاری و اداری علی‌القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و الزاماً متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه‌کننده خدمتی نمی‌باشد تا به دریافت بهای آن محق باشد، بنابراین بندهای ۲، ۳ و ۱۲ ماده ۱۹ تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری قم برای اجرا در سال ۱۳۸۸ مصوب شورای اسلامی شهر قم در خصوص تعیین عوارض بر تابلوهای معرف کاربری مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر قم

تشخیص داده شد و مستند به بند ۱ ماده ۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود.

د- (دادنامه شماره ۵۷۷-۱۳۹۶/۰۶/۲۱):

"... ب- هر چند به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ و اصلاحات بعدی، تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها جزو وظایف شورای اسلامی شهر اعلام شده است، لیکن از آن جا که تابلوهای منصوب بر سر درب اماکن علی‌القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن موردنظر است و وسیله تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمت مربوط شناخته نمی‌شود و اصولاً شهرداری در این خصوص ارائه کننده خدمت خاصی نبوده تا استحقاق دریافت بهای آن را داشته باشد، بنابراین بندهای (۲-۲۹) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ و (بند الف ردیف ۲-۲۹) از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ و (بند ۲ ذیل تبصره ۲ ماده ۱-۲۹) از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ مصوب شورای اسلامی شهر ارومیه در قسمت اخذ عوارض از تابلوهای پزشکان، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۱۰۵۳-۱۳۹۶/۱۰/۱۹):

"با توجه به آراء قبلی هیأت عمومی از جمله رأی شماره ۳۶۲-۱۳۹۲/۰۵/۲۱، شورای اسلامی شهر حق وضع عوارض برای تابلوهای معرف محل را ندارند. البته این حق برای شورای اسلامی شهر وجود دارد که برای نصب تابلو ضابطه و اندازه تعیین کند و اخذ عوارض برای مازاد مساحت تابلو معرف، خارج از اختیارات شورای اسلامی شهر است، بنابراین تبصره‌های ۱ و ۲ بند ۷-۵ ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی نصب تابلو مصوبه شماره ۱۴۰/۹۳/ش - ۱۳۹۳/۰۲/۰۶ شورای اسلامی شهر اراک، خارج از اختیارات شورای اسلامی شهر تصویب شده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۴. آرای هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری

الف- (رأی شماره ۹۷۰۹۹۷۰۹۰۶۰۱۰۳۸۸-۱۳۹۷/۱۱/۳۰) هیأت تخصصی شوراهای اسلامی:

"طبق بند ۱۶ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن

سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرهاست و در تبصره یک ماده «۵۰» قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷، در وضع عوارض محلی جدید رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و همچنین طبق بند ۹ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحیه‌های بعدی تصویب آیین-نامه‌های پیشنهادی شهرداری پس از رسیدگی به آنها با رعایت دستورالعمل‌های وزارت کشور و همچنین تصویب مقررات لازم به پیشنهاد شهرداری جهت نوشتن هر نوع مطلب و یا الصاق هر نوع نوشته و آگهی و تابلو بر روی دیوارهای شهر با رعایت مقررات موضوعه و انتشار آن برای اطلاع عموم بر اساس بند ۲۵ ماده مذکور از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرهاست و طبق بند (ب) رأی شماره ۵۵۱-۱۳۹۲/۰۸/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض برای تابلوهای تبلیغاتی مغایر قانون و خارج از حدود اختیار تشخیص نگردیده است. بنابراین بند ۱ شماره جلسه ۱۶/۱۵۵۹ - ۱۳۹۴/۰۳/۱۶ مربوط به مصوبه شماره ۱۲۱۹۶/۳۳ مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۰۵ تحت عنوان ضوابط اجرایی نصب تابلوهای تبلیغاتی محیطی و صنفی (معرف کاربری) مصوب شورای اسلامی شهر آمل به استثناء تبصره ۱ و ۲ ماده ۷، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی نبوده و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آئین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف بیست روز از تاریخ صدور از سوی رئیس محترم دیوان عدالت اداری و یا ده نفر از قضات محترم دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است."

ب- (رأی شماره ۱۴۷-۱۳۹۶/۰۷/۲۲) هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد:

"الف - طبق بند ۹ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحیه‌های بعدی تصویب آیین‌نامه‌های پیشنهادی شهرداری پس از رسیدگی به آنها با رعایت دستورالعمل‌های وزارت کشور و همچنین تصویب مقررات لازم به پیشنهاد شهرداری جهت نوشتن هر نوع مطلب و یا الصاق هر نوع نوشته و آگهی و تابلو بر روی دیوارهای شهر با رعایت مقررات موضوعه و انتشار آن برای اطلاع عموم بر اساس بند ۲۵ ماده مذکور از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرهاست، بنابراین مصوبه شماره ۲۳۱ - ۱۳۸۵/۲/۱۷ مبنی بر صدور مجوز جهت نصب هر گونه تابلو بر سر درب واحدهای صنفی توسط شهرداری‌های مناطق تهران مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات نیست و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آئین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت صادر می‌شود. این رأی ظرف ۲۰ روز از تاریخ صدور از سوی رئیس محترم دیوان عدالت اداری و یا ۱۰ نفر از قضات محترم دیوان عدالت اداری قابل اعتراض است ..."

موضوع هفتم

اعتراض به دلیل اخذ عوارض افراز و تفکیک

موضوع هفتم: اعتراض به دلیل اخذ عوارض افراز و تفکیک

۱. طرح بحث

مطابق ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ عوارض محلی از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ قانون شوراهای شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند. بنابراین به ظاهر از یک سو می‌توان چنین استدلال کرد که شورای شهر به جهت ارائه خدمات از سوی شهرداری به منظور انجام عمل تفکیک و افراز از صلاحیت تصویب بهای نرخ خدمات برخوردار است. از سوی دیگر از آنجایی که شوراهای شهر از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می‌باشند، شوراهای شهر می‌توانند با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک به وضع عوارض افراز و تفکیک مبادرت نمایند. با این وجود وضع عوارض افراز و تفکیک از جمله عوارضی شناخته شده که مغایر قانون به حساب می‌آید چرا که طبق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری‌ها و ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت اسناد و املاک کشور اظهار نظر پیرامون نقشه‌های تفکیک اراضی به شرح ماده فوق‌الذکر از جمله وظایف شهرداری‌ها می‌باشد و وضع قاعده آمره از سوی شوراهای شهر، چه از حیث اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افراز به شهرداری به طور رایگان و چه از لحاظ وصول مبلغی معادل آن به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افراز، خارج از حدود صلاحیت شوراهای شهر می‌باشد. همچنین مطابق تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ مقرر شده است که «در اراضی با مساحت بیشتر از ۵۰۰ مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است شهرداری برای تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف ۲۵ درصد و برای تأمین اراضی مورد نیاز احداث شوارع و معابر شهر در اثر تفکیک و افراز این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک تا ۲۵ درصد از باقیمانده اراضی را دریافت می‌نماید. شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس دادگستری دریافت نماید.» نظر به حکم پیش‌گفته قانونگذار، مصوبات شوراهای شهر در جهت وضع عوارض تفکیک و

افراز، باید صرفاً در چهارچوب تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ وضع گردد. در همین راستا، مطابق آرا هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، حکم قانونی تبصره ۳ ماده ۱۰۱ قانون شهرداری ناظر بر اراضی با مساحت بیش از ۵۰۰ مترمربع است و اطلاق مصوبه شورای اسلامی مبنی بر دریافت عوارض ناشی از تفکیک در مواردی که شامل اراضی کمتر از ۵۰۰ مترمربع می‌شود، مغایر حکم فعلی مقنن است.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و نیز تغییر نوع و میزان آن و تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد. در همین خصوص، پیرامون وضع عوارض افراز و تفکیک لازم به ذکر است که:

از یک سو نظر به مادتين ۳۰ و ۳۱ قانون مدنی در باب اختیار اصل تسلیط و مالکیت مشروع اشخاص نسبت به اموال و آثار قانونی مترتب بر آن، از قرار آن که: "هر مالکی نسبت به مایملک خود حق همه گونه تصرف و انتفاع دارد مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد" و "هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی‌توان بیرون کرد مگر به حکم قانون" و از سوی دیگر از آنجایی که تأمین نیازمندی‌های شهرداری‌ها به استفاده از اراضی و املاک اشخاص به منظور ایجاد تأسیسات عمومی شهری به حکم قوانین مربوط از جمله لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب ۵۸ و قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ ممکن و مجاز اعلام شده است، سلب قسمتی از مالکیت افراد به عنوان مابه‌ازاء عوارض تفکیک فیزیکی املاک و مستحقات و تملک آن به طور رایگان، خلاف صریح حکم قانونگذار و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر است.

در مقابل بایستی خاطرنشان ساخت که مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. مطابق ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل

استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر ... باشد. از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ ماده ۸۰ قانون شوراهای شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند.

بنابراین به ظاهر از یک سو می‌توان چنین استدلال کرد که شورای شهر به جهت ارائه خدمات از سوی شهرداری به منظور انجام عمل تفکیک و افراز از صلاحیت تصویب بهای نرخ خدمات برخوردار است. از سوی دیگر، از آنجایی که شوراهای شهر از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می‌باشند، شوراهای شهر می‌توانند با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک به وضع عوارض افراز و تفکیک مبادرت نمایند.

با این وجود وضع عوارض افراز و تفکیک از جمله عوارضی شناخته شده که مغایر قانون به حساب می‌آید چرا که طبق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری و ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت اسناد و املاک کشور وظیفه تفکیک و افراز اراضی واقع در محدوده شهرها و حریم آنها با رعایت طرح‌های جامع، تفصیلی یا هادی و سایر ضوابط مربوط به شهرسازی و نقشه مورد تایید و تصویب شهرداری محل، به عهده ادارات ثبت اسناد و املاک کشور و مراجع ذیصلاح دادگستری محل وقوع ملک محول شده است و در صورت عدم اظهار نظر کتبی، شهرداری نسبت به نقشه تفکیک و افراز در مهلت قانونی مراجع مذکور نسبت به افراز و تفکیک ملک رأساً اقدام می‌نماید.

با عنایت به اینکه اظهار نظر پیرامون نقشه‌های تفکیک اراضی به شرح ماده فوق‌الذکر از جمله وظایف شهرداری می‌باشد، وضع قاعده آمره از سوی شوراهای شهر، چه از حیث اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افراز به شهرداری به طور رایگان و چه از لحاظ وصول مبلغی معادل آن به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افراز خارج از حدود صلاحیت شوراهای شهر می‌باشد.

مطابق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری، اداره ثبت اسناد و دادگاه‌ها مکلفند در موقع تقاضای تفکیک اراضی محدوده شهر و حریم آن عمل تفکیک را طبق نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تصویب شهرداری رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه می‌نماید و برای تصویب به شهرداری در قبال رسید تسلیم می‌کند باید حداکثر ظرف دو ماه از طرف شهرداری تکلیف قطعی آن معلوم و کتباً به مالک ابلاغ شود. در صورتی که در موعد مذکور، شهرداری تصمیم خود را به مالک اعلام ننماید مراجع مذکور در فوق مکلفند پس از استعلام از شهرداری طبق نقشه‌هایی که مالک ارائه می‌نماید، عمل تفکیک را انجام دهند. معابر و شوارع عمومی که در اثر تفکیک اراضی احداث می‌شود متعلق به شهرداری است و شهرداری در قبال آن به هیچ عنوان به صاحبان آن وجهی پرداخت نخواهد کرد.

ماده ۱۰۱ قانون شهرداری در سال ۱۳۹۰ به شرح ذیل اصلاح گردید:

"ماده ۱۰۱- ادارات ثبت اسناد و املاک و حسب مورد دادگاه‌ها موظفند در موقع دریافت تقاضای تفکیک یا افراز اراضی واقع در محدوده و حریم شهرها، از سوی مالکین، عمل تفکیک یا افراز را براساس نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تأیید شهرداری مربوط رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه نموده و جهت تصویب در قبال رسید، تسلیم شهرداری می‌نماید، باید پس از کسر سطوح معابر و قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی از کل زمین، از طرف شهرداری حداکثر ظرف سه ماه تأیید و کتباً به مالک ابلاغ شود.

بعد از انقضاء مهلت مقرر و عدم تعیین تکلیف از سوی شهرداری مالک می‌تواند خود تقاضای تفکیک یا افراز را به دادگاه تسلیم نماید. دادگاه با رعایت حداکثر نصاب‌های مقرر در خصوص معابر، شوارع و سرانه‌های عمومی با اخذ نظر کمیسیون ماده (۵)، به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم می‌نماید.

کمیسیون ماده (۵) حداکثر ظرف دو ماه باید به دادگاه مذکور پاسخ دهد. در صورت عدم ارسال پاسخ در مدت فوق، دادگاه با ملاحظه طرح جامع و تفصیلی در چهارچوب سایر ضوابط و مقررات، به موضوع رسیدگی و رأی مقتضی صادر می‌نماید."

همچنین مطابق ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت اسناد و املاک کشور، پس از تصویب نقشه جامع هر شهر برای تفکیک و افراز اراضی، اداره ثبت و دادگاه‌ها باید با رعایت نقشه مذکور و آیین‌نامه‌های مربوط به شهرسازی رأساً اقدام به تفکیک نمایند.

بنابراین اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افراز به شهرداری به طور رایگان به عنوان عوارض افراز و تفکیک یا به عنوان عوارض ارزش افزوده یا وصول مبلغی به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افراز مجاز مغایر اصل تسلیط و مالکیت مشروع و ماده ۱۰۱ قانون شهرداری و ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت و غیرقانونی است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۲۱۸ - مورخ ۱۳۸۷/۰۴/۰۹) / (دادنامه شماره ۳۸۱ - مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۰۷).

نکته ۲- مطابق تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ مقرر شده است که «در اراضی با مساحت بیشتر از ۵۰۰ مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است شهرداری برای تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف ۲۵ درصد و برای تأمین اراضی مورد نیاز احداث شوارع و معابر شهر در اثر تفکیک و افراز این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک تا ۲۵ درصد از باقیمانده اراضی را دریافت می‌نماید. شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس دادگستری دریافت نماید.»

نظر به حکم پیش گفته قانونگذار، مصوبات شوراهاى شهر در جهت وضع عوارض تفکیک و افراز، باید صرفاً در چهارچوب تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ وضع گردد. به عبارت بهتر، شهرداری وفق تبصره مذکور جهت تامین سرانه فضای عمومی و خدماتی باید تا ۲۵ درصد از مساحت کل پلاک در حال تفکیک یا افراز را کسر و از ۷۵٪ باقیمانده نیز تا ۲۵٪ را با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده بابت احداث شوارع و معابر عمومی شهر دریافت نماید که در مجموع قدرالسهم شهرداری از کل پلاک مفروض، ۴۳٫۷۵٪ از کل مساحت پلاک خواهد شد.

البته باید توجه داشت که حکم قانونی تبصره ۳ ماده ۱۰۱ قانون شهرداری ناظر بر اراضی با مساحت بیش از ۵۰۰ مترمربع است و اطلاق مصوبه شورای اسلامی مبنی بر دریافت عوارض ناشی از تفکیک در مواردی که شامل اراضی کمتر از ۵۰۰ مترمربع می شود، مغایر حکم فعلی مقنن است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۳۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۹) / (دادنامه شماره ۳۹ - مورخ ۱۳۹۲/۰۱/۲۶).

نکته ۳- مطابق بند الف ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴) مصوب ۱۳۸۹، از سال ۱۳۹۰ وضع عوارض بر ارزش افزوده ناشی از طرح‌های توسعه شهری توسط قانونگذار تجویز شده بود. مطابق بند الف ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجم توسعه، "شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها و سایر مراجع ذی‌ربط موظفند تا پایان سال اول برنامه از طریق تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری‌ها با اعمال سیاست‌های ذیل اقدام نمایند:

الف - کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری‌های مسکونی همان منطقه با توجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض به عوارض و بهای خدمات بهره‌برداری از واحدهای احداثی این کاربری‌ها و همچنین عوارض بر ارزش افزوده اراضی و املاک، ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری ...".

لازم به ذکر است که مطابق قانون تمدید قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران با اصلاح ماده (۲۳۵) این قانون (مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ مجلس شورای اسلامی)، "قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ حداکثر تا پایان سال ۱۳۹۵ هجری شمسی تمدید و با تصویب برنامه ششم توسعه و ابلاغ آن ملغی‌الاثراً شد. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۴۴۷ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴)

۳. قوانین و مقررات

• قانون اصلاح ماده (۱۰۱) قانون شهرداری مصوب ۱۳۹۰

"ماده واحده - ماده (۱۰۱) قانون شهرداری به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

ماده ۱۰۱- ادارات ثبت اسناد و املاک و حسب مورد دادگاه‌ها موظفند در موقع دریافت تقاضای تفکیک یا افراز اراضی واقع در محدوده و حریم شهرها، از سوی مالکین، عمل تفکیک یا افراز را براساس نقشه‌ای انجام دهند که قبلاً به تأیید شهرداری مربوط رسیده باشد. نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه نموده و جهت تصویب در قبال رسید، تسلیم شهرداری می‌نماید، باید پس از کسر سطوح معابر و قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی از کل زمین، از طرف شهرداری حداکثر ظرف سه ماه تأیید و کتباً به مالک ابلاغ شود.

بعد از انقضای مهلت مقرر و عدم تعیین تکلیف از سوی شهرداری مالک می‌تواند خود تقاضای تفکیک یا افراز را به دادگاه تسلیم نماید. دادگاه با رعایت حداکثر نصاب‌های مقرر در خصوص معابر، شوارع و سرانه‌های عمومی با اخذ نظر کمیسیون ماده (۵)، به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم می‌نماید.

کمیسیون ماده (۵) حداکثر ظرف دو ماه باید به دادگاه مذکور پاسخ دهد. در صورت عدم ارسال پاسخ در مدت فوق، دادگاه با ملاحظه طرح جامع و تفصیلی در چهارچوب سایر ضوابط و مقررات، به موضوع رسیدگی و رأی مقتضی صادر می‌نماید.

تبصره ۱- رعایت حد نصاب‌های تفکیک و ضوابط و مقررات آخرین طرح جامع و تفصیلی مصوب در محدوده شهرها و همچنین رعایت حد نصاب‌ها، ضوابط، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با قوانین از جمله قوانین ذیل، در تهیه و تأیید کلیه نقشه‌های تفکیکی موضوع این قانون توسط شهرداری‌ها الزامی است: - مواد (۱۴) و (۱۵) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶

- قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن به شرکت‌های تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی مصوب سال ۱۳۸۱

- قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب سال ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی آن

- قانون جلوگیری از خردشدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی - اقتصادی مصوب سال ۱۳۸۵

و اصلاحات بعدی آن

- ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات بعدی آن

تبصره ۲- در مورد اراضی دولتی، مطابق تبصره (۱) ماده (۱۱) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶ اقدام

خواهد شد.

تبصره ۳- در اراضی با مساحت بیشتر از پانصد مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است شهرداری برای تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف بیست و پنج درصد (۲۵٪) و برای تأمین اراضی موردنیاز احداث شوارع و معابر عمومی شهر در اثر تفکیک و افراز این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک، تا بیست و پنج درصد (۲۵٪) از باقیمانده اراضی را دریافت

می‌نماید. شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را براساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری دریافت نماید.

تبصره ۴- کلیه اراضی حاصل از تبصره (۳) و معابر و شوارع عمومی و اراضی خدماتی که در اثر تفکیک و افراز و صدور سند مالکیت ایجاد می‌شود، متعلق به شهرداری است و شهرداری در قبال آن هیچ وجهی به صاحب ملک پرداخت نخواهد کرد.

در مواردی که امکان تأمین انواع سرانه، شوارع و معابر از زمین مورد تفکیک و افراز میسر نباشد، شهرداری می‌تواند با تصویب شورای اسلامی شهر معادل قیمت آن را به نرخ کارشناسی دریافت نماید.

تبصره ۵- هرگونه تخلف از موضوع این قانون در تفکیک یا افراز اراضی، جرم تلقی شده و متخلفین، طبق قانون مجازات اسلامی و قانون تخلفات اداری تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت."

• **بند الف ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجساله توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴) - (۱۳۹۰) مصوب ۱۳۸۹**

" ماده ۱۷۴- شوراها و شهرداری‌ها و سایر مراجع ذی‌ربط موظفند تا پایان سال اول برنامه از طریق تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری‌ها با اعمال سیاست‌های ذیل اقدام نمایند:

الف - کاهش نرخ عوارض صدور پروانه ساختمانی در کاربری‌های تجاری، اداری، صنعتی متناسب با کاربری‌های مسکونی همان منطقه باتوجه به شرایط اقلیمی و موقعیت محلی و نیز تبدیل این عوارض به عوارض و بهای خدمات بهره‌برداری از واحدهای احداثی این کاربری‌ها و همچنین عوارض بر ارزش افزوده اراضی و املاک، ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری..."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۲۱۸ - مورخ ۱۳۸۷/۰۴/۰۹):

موضوع خواسته: ابطال مصوبات ۱۶۶۴/ش/الف - مورخ ۱۳۸۶/۵/۱۸ و ۱۲۸۶۸/ش/الف - مورخ ۱۳۸۶/۶/۱۲ و ۱۴۳۹۱/ش/الف - مورخ ۱۳۸۴/۸/۲۳ و بند (ب) ۱۳۵۱ - مورخ ۱۳۸۲/۶/۴ شورای اسلامی شهر شیراز

"طبق ماده ۱۰۱ قانون شهرداری و ماده ۱۵۴ اصلاحی قانون ثبت اسناد و املاک کشور وظیفه تفکیک و افراز اراضی واقع در محدوده شهرها و حریم آنها با رعایت طرح‌های جامع، تفصیلی یا هادی و سایر ضوابط مربوط به شهرسازی و نقشه مورد تایید و تصویب شهرداری محل، به عهده ادارات ثبت اسناد و املاک کشور و مراجع ذیصلاح دادگستری محل وقوع ملک محول شده است و در صورت عدم اظهار نظر کتبی شهرداری نسبت به نقشه تفکیک و افراز در مهلت قانونی مراجع مذکور نسبت به افراز و تفکیک ملک رأساً اقدام

می‌نماید. نظر به قسمت اول قانون موسوم به تجمیع عوارض مصوب ۱۳۸۱ مبنی بر حصر جواز اخذ هرگونه وجه از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالا و ارائه‌دهندگان خدمات از تاریخ ۱۳۸۲/۱/۱ براساس مقررات قانون مزبور و تجویز و برقراری عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ عوارض محلی به شرح تبصره یک ماده ۵ قانون فوق‌الذکر و اینکه حکم مقرر در بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ نیز مفید و وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر در زمینه تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها است، مصوبات شورای اسلامی شهر شیراز که مورد اعتراض شاکی قرار گرفته، چه از حیث اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افراز به شهرداری به طور رایگان و چه از لحاظ وصول مبلغی معادل آن به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افراز و همچنین دریافت وجوه مندرج در مصوبات معترض عنه به منظور صدور پروانه احداث بنای مجاز خلاف اصل تسلیط و اعتبار مالکیت مشروع و مغایر هدف و احکام مقنن در خصوص مورد است، بنابراین به استناد قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ مصوبات مورد اعتراض ابطال می‌گردند.

ب- (دادنامه شماره ۳۸۱ - مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۰۷):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۷۵۸۵/ش الف س - مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۳۰ شورای اسلامی شهر شیراز " نظر به این که مطابق ماده ۴ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰ اخذ هرگونه وجه، کالا و خدمات توسط دستگاه‌های اجرایی به تجویز قانونگذار منوط شده است و هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به موجب آراء متعددی از جمله آراء شماره ۲۱۸ - مورخ ۱۳۸۷/۴/۹ و ۴۹۲ - مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۴ و ۳۳۶ - مورخ ۱۳۹۰/۸/۹ و ۳۳۳ - مورخ ۱۳۹۰/۸/۹ اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افراز به شهرداری به طور رایگان و یا وصول مبلغی به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افراز را خلاف اصل تسلیط و اعتبار مالکیت مشروع و مغایر احکام مقنن دانسته است و شهرداری در خصوص موضوع (تفکیک و افراز)، ارائه دهنده خدمتی نیست تا مطابق ماده ۵ قانون مالیات بر ارزش افزوده امکان برقراری عوارض برای خدمت داشته باشد و حکم مقرر در ماده واحده قانون اصلاح ماده ۱۰۱ قانون شهرداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۲۸ و تبصره ۳ آن صرف نظر از این که مطابق ماده ۴ قانون مدنی عطف به ماسبق نمی‌شود، اساساً ناظر به اخذ زمین یا قیمت روز آن جهت تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی و تأمین اراضی مورد نیاز شوارع و معابر عمومی تا میزان ۲۵ درصد است. بنابراین مصوبه شماره ۷۵۸۵/ش الف س - مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۳۰ شورای اسلامی شهر شیراز خارج از حدود اختیارات شورای مذکور و مغایر قانون است و به استناد بند یک ماده ۱۹ و ماده ۲۰ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال آن از تاریخ تصویب صادر و اعلام می‌شود. بدیهی است

قانون اصلاح ماده ۱۰۱ قانون شهرداری مصوب ۱۳۹۰/۱/۲۸ با رعایت ماده ۲ قانون مدنی حاکمیت خود را دارا خواهد بود."

ج- (دادنامه شماره ۳۹ - مورخ ۱۳۹۲/۰۱/۲۶):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال بندهای ۱ و ۲ ماده ۱۸ مصوبه تعیین عوارض محلی سال ۱۳۸۹ شورای اسلامی شهر اردبیل

"نظر به این که برابر تبصره ۳ ماده ۱۰۱ اصلاحی قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰، شهرداری می‌تواند در اراضی با بیش از ۵۰۰ مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است مطابق با طرح جامع و تفصیلی و با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک تا ۲۵ درصد از باقی مانده اراضی را دریافت کند، بنابراین اطلاق مصوبه شورای اسلامی شهر اردبیل مبنی بر دریافت عوارض ناشی از تفکیک از این حیث که شامل اراضی کمتر از ۵۰۰ مترمربع می‌شود، مغایر حکم فعلی مقنن است و مستنداً به بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

د- (دادنامه شماره ۳۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۹):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند (۱) ماده ۱۷ تعرفه عوارض و بهای خدمات شهری در سال ۱۳۹۴ و بعد از آن مصوب شورای اسلامی شهر گرگان ابلاغی به شماره ۹۳/۷۰۳۹/۳-۱۱/۱۴-۱۳۹۳ به شهرداری گرگان

"مطابق تبصره ۳ ماده ۱۰۱ قانون شهرداری موضوع قانون اصلاح ماده ۱۰۱ قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۹۰ مقرر شده است: «در اراضی با مساحت بیشتر از پانصد مترمربع که دارای سند شش‌دانگ است شهرداری برای تأمین سرانه فضای عمومی و خدماتی تا سقف بیست و پنج درصد (۲۵٪) و برای تأمین اراضی موردنیاز احداث شوارع و معابر عمومی شهر در اثر تفکیک و افراز این اراضی مطابق با طرح جامع و تفصیلی با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده از عمل تفکیک برای مالک تا بیست و پنج درصد (۲۵٪) از باقیمانده اراضی را دریافت می‌نماید. شهرداری مجاز است با توافق مالک قدرالسهم مذکور را بر اساس قیمت روز زمین طبق نظر کارشناس رسمی دادگستری دریافت نماید.» نظر به این که حکم قانونی مذکور ناظر بر اراضی با مساحت بیش از ۵۰۰ مترمربع است ولی در بند ۱ ماده ۱۷ تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری گرگان برای سال ۱۳۹۴ مصوب شورای اسلامی شهر گرگان، جهت اراضی تا ۵۰۰ مترمربع عوارض تفکیک عرصه تعیین شده است، بنابراین مصوبه مورد اعتراض به جهت مغایرت با قانون صدرالذکر مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۱۴۴۷ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند اول پیوست شماره پنج سند اصلی طرح جامع شهر تهران در سال ۱۳۸۶ و ماده ۲ مصوبه تعیین ضوابط مالی و اصلاح نحوه دریافت عوارض سال ۱۳۸۸ شورای اسلامی شهر تهران

" نظر به اینکه مطابق بند ۳ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی مصوب سال ۱۳۵۳، طرح تفصیلی عبارت از طرحی است که براساس معیارها و ضوابط کلی طرح جمع شهر، نحوه استفاده از زمین‌های شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها تعیین می‌شود و براساس ماده ۵ اصلاحی قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۸۸، بررسی و تصویب طرح‌های تفصیلی شهر و تغییرات آنها در هر استان به کمیسیونی خاص محول شده است و از سویی وظایف شوراهای اسلامی شهرها در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی آن تعیین شده است و در این ماده قانونی تغییر کاربری اراضی در صلاحیت شورای اسلامی شهر پیش بینی نشده است به طریق اولی نمی‌تواند در این خصوص مبادرت به وضع قاعده و اخذ عوارض کند و با عنایت به اینکه به موجب ماده ۱۷۴ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۹، از سال ۱۳۹۰ وضع عوارض بر ارزش افزوده ناشی از طرح‌های توسعه شهری توسط قانونگذار تجویز شده است، بنابراین بند ۱ پیوست شماره ۵ سند اصلی طرح جامع شهر تهران در سال ۱۳۸۶ و ماده ۲ مصوبه تعیین ضوابط مالی و اصلاح نحوه دریافت عوارض از املاک شهری در اجرای طرح‌های تفصیلی جدید مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر تهران تشخیص شد و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

موضوع هشتم

اعتراض به دلیل اخذ عوارض ورود به
محدوده قانونی شهر

موضوع هشتم: اعتراض به دلیل اخذ عوارض ورود به محدوده قانونی شهر

۱. طرح بحث

مطابق ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ عوارض محلی از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. بنابراین به ظاهر می توان چنین استدلال کرد شوراهای شهر که از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می باشند می توانند با توجه به ارزش افزوده ایجاد شده ناشی از ورود ملک به محدوده قانونی شهر به وضع عوارض ورود به محدوده شهر مبادرت نمایند. با این وجود وضع عوارض مزبور از جمله عوارضی شناخته شده که مغایر قانون به حساب می آید چرا که تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک با تعیین شرایطی پیرامون اخذ رایگان املاک در قبال ورود به محدوده توسعه شهری به تعیین تکلیف پرداخته است. در تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح های دولتی و شهرداری ها مصوب ۱۳۶۷/۸/۲۹، تملک ۲۰ درصد رایگان املاک اشخاص را محدود به شرایطی نموده، از جمله: الف) ورود به محدوده شهر به تقاضای مالک باشد. ب) اخذ رایگان حداکثر بیست درصد، این ۲۰ درصد محدود به اراضی و به عبارتی عرصه است و شامل اعیانی نمی گردد. در همین راستا، به موجب آراء متعدد هیأت عمومی دیوان، وضع عوارض ورود به محدوده شهر بر مبنای طرح های مصوب شهری (بدون تقاضای مالک) نسبت به همه املاکی که به موجب طرح های مصوب شهری به محدوده جدید شهر وارد شده اند، خارج از حدود صلاحیت شوراها است. همچنین، وضع عوارض ورود به محدوده شهر مبنی بر دریافت بیش از بیست درصد اراضی به عنوان عوض در ازای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، مغایر قانون است.

۲. نکات کلیدی

به طور کلی تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می باشد. در همین رابطه، پیرامون وضع عوارض ورود به محدوده شهر لازم به ذکر است که:

نکته ۱- از یک سو نظر به مادتين ۳۰ و ۳۱ قانون مدنی در باب اختیار اصل تسلیط و مالکیت مشروع اشخاص نسبت به اموال و آثار قانونی مترتب بر آن، از قرار آن که: "هر مالکی نسبت به مایملک خود حق همه گونه تصرف و انتفاع دارد مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد" و "هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی توان بیرون کرد مگر به حکم قانون" و از سوی دیگر از آنجایی که تأمین نیازمندی های شهرداری ها به استفاده از اراضی و املاک اشخاص به منظور ایجاد تأسیسات عمومی شهری به حکم قوانین مربوط از جمله لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب ۵۸ و قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح های دولتی و شهرداری ها مصوب ۱۳۶۷ ممکن و مجاز اعلام شده است، سلب قسمتی از مالکیت افراد به عنوان ما به ازاء عوارض ورود به محدوده شهر و تملک آن به طور رایگان، خلاف صریح حکم قانونگذار و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر است.

در مقابل بایستی خاطر نشان ساخت که مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون شوراها، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می آید و شورای اسلامی شهر می تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. مطابق ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، "عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هر گونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر ... باشد". بنابراین از آنجایی که شوراهای شهر از صلاحیت وضع عوارض بر منابع درآمدی شهر برخوردار می باشند، امکان وضع عوارض ورود به محدوده شهر در گرو پاسخ به این پرسش است که آیا می توان به ارزش افزوده ناشی از ورود یک ملک به محدوده شهری به مثابه یک منبع درآمدی برای مالک نگریست تا شوراهای شهر از این صلاحیت برخوردار باشند به وضع عوارض ورود به محدوده شهر مبادرت نمایند؟

در این باره، به موجب آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض ورود به محدوده شهر، چه از حیث اختصاص قسمتی از ملک به شهرداری به طور رایگان و چه از لحاظ وصول مبلغی معادل آن، خارج از حدود صلاحیت شوراهای شهر می باشد.

نکته ۲- پیرامون عدم صلاحیت شوراهای شهر به منظور وضع عوارض ورود به محدوده شهر:

ابتدا آنکه مطابق نظر فقهای شورای نگهبان در بررسی «آیین نامه نحوه محاسبه عوارض ورود به محدوده و سهم خدمات عمومی و معابر در محدوده طرح جامع شاندریز» اصولاً اخذ رایگان قسمتی از زمین، از مصادیق عوارض نمی‌باشد. به عبارت بهتر، عنوان عوارض بر اخذ اراضی اشخاص به صورت مجانی صادق نمی‌باشد. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۴۴۴ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴).

اما از حیث مغایرت کلی وضع عوارض ورود به محدوده شهر با قانون لازم به ذکر است که تبصره ماده ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ شرایط و ملاحظات ناظر بر اخذ رایگان زمین در قبال ورود به محدوده شهر (استفاده از مزایای ورود به محدوده شهر) را برشمرده است. مطابق ماده مذکور، "در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان‌سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده‌سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند."

مطابق تبصره فوق، شهرداری‌ها در مقابل موافقت با تقاضای شهروندان برای الحاق به بافت شهری و در نتیجه استفاده آنها از مزایای ورود به محدوده شهر یا خدمات شهری ۲۰ درصد اراضی آن‌ها را به صورت رایگان دریافت می‌نمایند.

به عبارت دقیق‌تر، با تصویب توسعه شهر در مراجع مربوطه و تقاضای مالک برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر و موافقت مراجع مزبور، انجام سه تعهد بلاعوض از سوی مالک مقرر گردیده است که عبارتند از:

اولاً: انجام تعهدات عمران و آماده‌سازی زمین.

ثانیاً: واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و خدمات عمومی.

ثالثاً: واگذاری حداکثر ۲۰ درصد ملک به شهرداری به عنوان عوارض ورود به محدوده.

نکته ۳- لغو مصوبات شوراهای شهر مبنی بر اخذ عوارض ورود به محدوده توسعه شهری از دو جهت قابل

بررسی است:

الف- وضع عوارض ورود به محدوده شهر بر مبنای طرح‌های مصوب شهری (بدون تقاضای مالک) نسبت به همه املاکی که به موجب طرح‌های مصوب شهری به محدوده جدید شهر وارد شده‌اند، خارج از حدود صلاحیت شوراها است.

وضع عوارض نسبت به همه املاکی وارد محدوده جدید شهر شده‌اند (بدون تقاضای مالک)، بر مبنای استدلال خاص شهرداری‌ها از تبصره ماده ۴ قانون تعیین وضعیت املاک استوار است، مبنی بر آنکه به موجب تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها، تمامی املاکی که مطابق طرح‌های مصوب ابلاغی به شهرداری‌ها، وارد محدوده خدمات شهری می‌گردند و مالکان آن برای اولین بار از شهرداری تقاضای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر مانند دریافت پروانه ساختمانی را می‌نمایند، در مقابل، سه تعهد فوق‌الذکر را دارند. تفسیری که به موجب آرای ابطالی متعدد صادره از سوی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری صحیح نمی‌باشد. به عبارت دیگر وضع عوارض ورود به محدوده شهر بر مبنای طرح‌های مصوب شهری (بدون تقاضای مالک) نسبت به همه املاکی که به موجب طرح‌های مصوب شهری در محدوده جدید شهر وارد شده‌اند، خارج از حدود صلاحیت شوراها است.

به عنوان مثال، به موجب مصوبه شورای شهر ... مالکین املاکی که (اعم از عرصه و اعیانی مجاز) به محدوده شهر چه با تقاضای مالک یا با تقاضای شهرداری بنا به مقتضیات هر شهر وارد محدوده شهر می‌شوند علاوه بر رعایت مراحل قانونی ورود به محدوده شهر از مبادی ذی ربط در اجرای تبصره ۴ ماده واحده قانون وضعیت املاک باید تا ۲۰٪ کل ملک را به صورت رایگان به شهرداری واگذار نمایند. در چنین حالتی نکته حائز اهمیت آن است که تملک رایگان در تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت منوط به تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر است. بنابراین بدون وجود چنین تقاضایی و به صرف ورود اراضی اشخاص به محدوده شهر با مصوبات مراجع قانونی مجوز تملک رایگان نخواهد بود.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۳۴۶ - مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۳) / (دادنامه شماره ۱۵۳ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۳۰) / (دادنامه شماره ۱۹۵۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱) / (دادنامه شماره ۴۲۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۰۶) / (دادنامه شماره ۱۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲) / (دادنامه شماره ۵۴۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۷).

ب- نظر به این که در تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷/۸/۲۹، تملک ۲۰ درصد رایگان املاک اشخاص را محدود به شرایطی نموده، از جمله: الف) ورود به محدوده شهر به تقاضای مالک باشد. ب) اخذ رایگان حداکثر بیست درصد، این ۲۰ درصد محدود به اراضی و به عبارتی عرصه است و شامل اعیانی نمی‌گردد، به موجب آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض ورود به محدوده شهر و مصوبه شورای اسلامی مبنی بر دریافت

بیش از بیست درصد اراضی به عنوان عوض در ازای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، مغایر قانون قلمداد شده است.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲) / (دادنامه شماره ۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲) / (دادنامه شماره ۵۷۲ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴) (که در آن خلاف مقررات قانونی با جمع تبصره ماده ۴ و ماده ۱۰۱ قانون شهرداری، اخذ ۷۰ درصد ارزش روز ملک برای برخورداری از مزایای ورود به محدوده شهر تعیین شده است.) / (دادنامه شماره ۶۶۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۸) (مصوبه مورد شکایت به جای ۲۰٪ اراضی، به دریافت ۳۵٪ بهای اراضی به عنوان عوض ورود به محدوده شهر حکم کرده بود).

۳. قوانین و مقررات

• تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها

مصوب ۱۳۶۷/۸/۲۹

"تبصره ۴ - در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه‌بندی و تفکیک و ساختمان‌سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده‌سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند.

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف - (دادنامه شماره ۳۴۶ - مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۳):

موضوع خواسته: ابطال قسمت اول مصوبه - مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۰۳ شورای عالی شهرسازی

"نظر به اینکه بند یک مصوبه - مورخ ۱۳۶۹،۱۰،۳ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به شرح نظریه

- مورخ ۱۳۸۰،۴،۲۰ فقهای محترم شورای نگهبان خلاف شرع تشخیص داده شده است^۱، لذا به استناد قسمت

^۱ "مصوبه مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۰۳ شورای عالی شهرسازی و معماری که به طور مطلق و بدون اشتراط به تقاضای صاحبان زمین‌های فین برای استفاده از مزایای ورود محدوده توسعه و عمران شهر (مذکور در تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷،۸،۲۹ مجلس شورای اسلامی) دادن ۵۰٪ زمین‌های آنان را به صورت رایگان تصویب نموده است، خلاف شرع شناخته شد، زیرا تبصره

اول ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال این قسمت از مصوبه مذکور صادر می‌شود و به تبع آن بند ۳ از طرح تفصیلی فین کاشان نیز کان لم یکن اعلام می‌گردد."

ب- (دادنامه شماره ۱۵۳ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۳۰):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال بند (۲) ذیل ماده ۲۴ تعرفه عوارض محلی شهر تبریز
 "... ثانیاً: در تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷/۸/۲۹ مقرر شده است که: «در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه بندی و تفکیک و ساختمان سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح- های نوسازی و بهسازی شهری به طور رایگان دریافت نمایند.» نظر به این که اجرای حکم مذکور به شرایطی از جمله تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه عمران شهر موکول شده است و حداکثر تا ۲۰٪ اراضی به طور رایگان قابل دریافت است، بنابراین بند ۲ ماده ۲۴ تعرفه عوارض محلی شهرداری تبریز که مازاد بر حکم مقنن جواز اخذ رایگان زمین اشخاص را مقرر کرده است خلاف قانون است و به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و مواد ۲۰ و ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۱۹۵۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱):

موضوع خواسته: ابطال ماده ۴۳ عوارض ورود به داخل محدوده شهر از تعرفه مصوب عوارض محلی سال ۱۳۸۹ شورای اسلامی شهر اردبیل

"به موجب تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷ مقرر شده است «در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه بندی و تفکیک و ساختمان سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض

فوق الذکر تنها در برابر تقاضای صاحبان زمین، اجازه گرفتن مقداری از زمین آنان را داده است. بنابراین در مواردی که هر یک از صاحبان زمین‌های فین متقاضی استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه عمران شهر نباشد، گرفتن رایگان مقدار کمی هم از زمین او خلاف شرع است."

طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند.» نظر به این که ضوابط مقرر در تبصره ۴ ماده واحده مذکور در تصویب ماده ۴۳ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۸۹ شهرداری اردبیل مصوب شورای اسلامی شهر اردبیل رعایت نشده است، لذا ماده ۴۳ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۸۹ مصوب شورای اسلامی شهر اردبیل به جهت مغایرت با قانون پیش گفته مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

د- (دادنامه شماره ۱۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۲۴ تعرفه عوارض محلی شهر تبریز در سال ۱۳۸۸ مصوب شورای اسلامی شهر تبریز

" نظر به این که به موجب مقررات تبصره ۴ ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷، مراجع مربوط می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر حداکثر تا ۲۰ درصد از اراضی آنها را برای تأمین عوض واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری به طور رایگان دریافت نمایند، بنابراین ماده ۲۴ تعرفه عوارض محلی شهر تبریز در سال ۱۳۸۸ مصوب شورای اسلامی شهر تبریز در مواردی که بیش از ۲۰ درصد را تجویز کرده است مغایر قانون و از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر خارج است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ه- (دادنامه شماره ۴۲۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۰۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۲-۲۸ تعرفه عوارض محلی شهرداری شهر هشتگرد در سال ۱۳۹۵ مصوب شورای اسلامی شهر هشتگرد

" مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به این که در رأی شماره ۱۹۵۸-۱۳۹۳/۱۲/۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبه شورای اسلامی شهر اردبیل در خصوص عوارض ورود به داخل محدوده شهر نسبت به املاک و نیز بدون تقاضای صاحب ملک را به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر هشتگرد در تصویب بند ۲-۲۸ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۵ بدون رعایت مفاد رأی مذکور، سهم و عوارض شهرداری از ورود به محدوده شهر را وضع کرده است، بنابراین بند مذکور در قسمتی

که ناظر بر وضع عوارض بر املاک و نیز بدون تقاضای صاحبان اراضی برای ورود به محدوده شهر وضع شده است با استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۱۳ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود.

و- (دادنامه شماره ۱۴۴۴ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۲۵۵۴-۱۳۹۱/۱۱/۲۴ شورای اسلامی شهر شاندیز موضوع «آیین نامه نحوه محاسبه عوارض ورود به محدوده و سهم خدمات عمومی و معابر در محدوده طرح جامع شاندیز»

" نظر به اینکه قائم مقام دبیر شورای نگهبان به موجب نامه شماره ۱۶۷۶/۱۰۲/۹۵ - ۱۳۹۳/۰۵/۰۳ اعلام کرده است که: «موضوع مصوبه شماره ۲۵۵۴-۱۳۹۳/۱۱/۲۴ شورای اسلامی شهر شاندیز در جلسه - مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۲۳ فقهای معظم شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و نظر فقها به شرح ذیل اعلام می گردد: «با استظهار به اینکه عنوان عوارض بر اخذ اراضی اشخاص به صورت مجانی صادق نمی باشد بنابراین مصوبه مذکور خلاف موازین شرع شناخته شد.» بنابراین در اجرای حکم مقرر در تبصره ۲ ماده ۸۴ و ماده ۸۷ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ و تبعیت از نظر فقهای شورای نگهبان آیین نامه مورد اعتراض به لحاظ مغایرت با شرع مقدس اسلام مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ و تبصره ۲ ماده ۸۴ و ماده ۸۷ قانون پیش گفته از تاریخ تصویب ابطال می شود."

ز- (دادنامه شماره ۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال دستورالعمل های شماره ۲۱/۱۴۹۸۹۱-۲۱/۱۲/۱۸ و ۱۳۸۸/۱۲/۱۸ - ۲۱/۱۴۷۳۷۵-۱۳۸۹/۱۱/۲۱ شهرداری مشهد

"... ب- مطابق تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح های دولتی و شهرداری ها مصوب سال ۱۳۶۷ مقرر شده است که: «در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده های مجاز برای قطعه بندی و تفکیک و ساختمان سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح های نوسازی و بهسازی شهری، به طور رایگان دریافت نمایند.» نظر به اینکه شهرداری مشهد در بند «د» از ماده ۱ و تبصره های ۱ و ۲ از ماده ۱ از دستورالعمل شماره ۲۱/۱۴۹۸۹۱-۲۱/۱۲/۱۸ و بند «د» ماده ۱ و ماده ۳ دستورالعمل شماره ۲۱/۱۴۷۳۷۵-۱۳۸۹/۱۱/۲۱ اخذ بیش از ۲۰٪ از مساحت اراضی در قبال ورود به محدوده

شهر را مصوب کرده است، بنابراین به جهت مغایرت این مصوبات با حکم تبصره ۴ قانون فوق الذکر با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ حکم بر ابطال آنها نسبت به مازاد بر ۲۰٪ صادر و اعلام می‌شود.^۱

ح- (دادنامه شماره ۱۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۳۷ از تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر گرگان از تاریخ تصویب در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، مقرر شده است که «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه در آراء شماره ۱۵۳-۱۳۹۲/۲/۳ و ۳۴۶-۱۳۸۰/۱۰/۲۳ مصوبه شورای اسلامی تبریز مبنی بر تعیین عوارض سهم خدمات عمومی از اراضی و املاک واقع در محدوده شهر جهت استفاده از مزایای توسعه و عمران شهری به لحاظ مغایرت با قانون و مصوبه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و بند ۳ از طرح تفصیلی فین کاشان مبنی بر اخذ ۵۰٪ زمینهای فین برای استفاده از مزایای ورود محدوده توسعه و عمران شهر مذکور به لحاظ مغایرت با موازین شرعی ابطال شده است و شورای اسلامی شهر گرگان در تصویب ماده ۳۷ تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۴ با عنوان عوارض ورود به محدوده شهر عوارضی معادل P ۱۵ وضع کرده است، بنابراین ماده ۳۷ تعرفه عوارض یاد شده با رعایت نصاب ۲۰٪ مذکور تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷، به لحاظ مغایرت با آراء یاد شده هیأت عمومی با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳، ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ط- (دادنامه شماره ۵۴۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۷):

موضوع خواسته: درخواست ابطال قسمتی از ماده ۱۹ و ماده ۲۰ تعرفه عوارض محلی مصوب شورای اسلامی شهر گرگان برای سال ۱۳۹۵ از تاریخ تصویب در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲

"...ب: مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است که: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی

۱. حرف پی (P) عبارتست از ارزش عوارض قیمت منطقه‌ای.

الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه رأی شماره ۱۹۵۸-۱۱/۱۲/۱۳۹۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبه شورای اسلامی شهر اردبیل مبنی بر اخذ عوارض از املاک و اراضی بابت ورود به محدوده خدمات شهری به لحاظ مغایرت با قانون ابطال شده است و شورای اسلامی شهر گوان در تصویب ماده ۱۹ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۵ با عنوان عوارض ارزش افزوده ورود املاک به محدوده شهر اختصاص قسمتی از ملک یا دریافت عوارض را مقرر کرده است، بنابراین ماده مذکور از تعرفه عوارض یاد شده به لحاظ مغایرت با آراء هیأت عمومی با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۹۲، ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ی- (دادنامه شماره ۵۷۲ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ۱- مواد ۱ و ۲ و تبصره ۱ ماده ۲ عوارض تغییر کاربری ۲- عوارض ورود به محدوده از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر گلستان [شهرستان بهارستان از توابع استان تهران

"... ب- مطابق تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷ مقرر شده است «در مواردی که تهیه زمین عوض در داخل محدوده‌های مجاز برای قطعه بندی و تفکیک و ساختمان سازی میسر نباشد و احتیاج به توسعه محدوده مزبور طبق طرح‌های مصوب توسعه شهری مورد تأیید مراجع قانونی قرار بگیرد، مراجع مزبور می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی حداکثر تا ۲۰ درصد اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع این قانون و همچنین اراضی عوض طرح- های نوسازی و بهسازی شهری به طور رایگان دریافت نماید.» نظر به اینکه در مصوبه مورد شکایت، خلاف مقررات قانونی فوق‌الذکر اخذ ۷۰ درصد ارزش روز ملک برای برخورداری از مزایای ورود به محدوده شهر تعیین شده است، بنابراین قسمتی از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر گلستان مبنی بر تعیین عوارض ورود به محدوده، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ک- (دادنامه شماره ۶۶۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۱/۲۳۰۱/۴/۹۴/ش-۱۳۹۴/۲/۲۹ شورای اسلامی شهر مشهد

" مطابق تبصره ۴ قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷ مراجع قانونی می‌توانند در مقابل موافقت با تقاضای صاحبان اراضی برای استفاده از مزایای ورود به محدوده توسعه و عمران شهر، علاوه بر انجام تعهدات مربوط به عمران و آماده سازی زمین و واگذاری سطوح لازم برای تأسیسات و تجهیزات و خدمات عمومی، حداکثر تا ۲۰٪ از اراضی آنها را برای تأمین عوض اراضی واقع در طرح‌های موضوع قانون و همچنین اراضی عوض طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری به طور رایگان دریافت کنند. نظر به اینکه در مصوبه ۲۹/۲/۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر مشهد که طی شماره ۲۳۰۱/۹۴/۴/ش دریافت - ۱۳۹۴/۰۲/۲۹ ابلاغ شده به جای ۲۰٪ اراضی، ۳۵٪ بهای اراضی به عنوان عوض دریافت می‌شود، این حکم مغایر تبصره ۴ قانون فوق الذکر است و با لحاظ نظریه شماره ۱۶۸۹/۱۰۲/۹۵ - ۱۳۹۵/۰۵/۰۵ قائم مقام دبیر شورای نگهبان، چون مصوبه مورد اعتراض مغایر قانون تشخیص شد مغایر شرع نیز می‌باشد با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و تبصره ۲ ماده ۸۴ و مواد ۸۷ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ و تبعیت از نظر فقهای شورای نگهبان، حکم بر ابطال مصوبه از تاریخ تصویب آن صادر می‌شود."

موضوع نهم

اعتراض به جهت اخذ همزمان جریمه‌های
مندرج در آراء صادره کمیسیون‌های ماده
صد و عوارض تخلفات ساختمانی

موضوع نهم: اعتراض به جهت اخذ همزمان جریمه‌های مندرج در آراء صادره کمیسیون‌های ماده صد و عوارض تخلفات ساختمانی

۱. طرح بحث

اطلاق مالیات مضاعف بر جمع عوارض (ناظر بر تخلفات ساختمانی) و جریم ناشی از تخلفات ساختمانی، به جهت "یکی نبودن مبنای وضع عوارض و جریمه مورد نظر" و به همین ترتیب "یکی نبودن مستندات قانونی تعیین عوارض و جریمه"، "دوگانگی مراجع تعیین عوارض و جریمه" و "عدم وحدت مراجع حل اختلاف ناشی از وضع عوارض و تعیین جریمه" پذیرفته نیست. در نهایت آنکه ممنوعیت جمع دریافت جریمه و عوارض، موجبات تجری متخلفین و تشویق آنها به ارتکاب تخلف خواهد بود که در نهایت تضییع حقوق عموم را به دنبال خواهد داشت. اما در خصوص اخذ همزمان عوارض و جریمه‌های مندرج در آراء صادره از سوی کمیسیون‌های ماده صد قانون شهرداری، باید میان تخلف حذف یا کسر پارکینگ و سایر تخلفات مغایر مفاد پروانه تفکیک قائل شد.

ساختمان‌هایی که به دلیل احداث بنای مازاد بر تراکم و یا به علت تغییر نوع استفاده از بنا، پرونده آنها در کمیسیون ماده صد قانون شهرداری مطرح می‌گردد، از زمان صدور رأی قطعی مبنی بر ابقاء بنا و اخذ جریمه، ارزش افزوده‌ای در بنای مالک به نحو مشروع استقرار می‌یابد که می‌تواند مأخذ عوارض قرار گیرد. اما نکته مهم در وضع عوارض مذکور آن است که، پیش از تخلف ساختمانی، به منظور ساخت و ساز از سوی مالک "عوارض صدور پروانه" پرداخت می‌گردد و طبق تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری به دلیل تخلف از مفاد پروانه صادره، کمیسیون متخلف را به جریمه محکوم می‌نماید. در چنین حالتی، ارزش افزوده استقرار یافته در ملک مالک (پس از صدور رأی جریمه)، موجب می‌شود که مابه التفاوتی میان میزان عوارض (صدور پروانه ساختمانی) که بایستی پرداخت گردد و میزان عوارضی که پیش از ساخت و ساز پرداخت گردیده به وجود آید. بنابراین جواز وصول همزمان جریمه و عوارض بر اخذ ما به التفاوت اخیر ناظر است. به عبارت دیگر، رأی کمیسیون ماده صد مبنی بر ابقاء بنا و جریمه و در نهایت ارزش افزوده استقرار یافته در بنا موجب می‌گردد که میان میزان عوارض صدور پروانه ساختمانی که اخذ شده و میزان عوارضی که باید اخذ گردد تفاوت به وجود آید، نتیجتاً با جواز وضع عوارض علی‌رغم وجود جریمه کمیسیون ماده ۱۰۰، در واقع عوارض صدور پروانه ساختمانی به مقدار تخلفات از متخلف اخذ می‌شود. بنابراین وضع عوارض به دلیل تخلف از

مفاد پروانه، بدون توجه به عوارض صدور پروانه‌ای که از سوی مالک پرداخت گردیده، به دلیل مضاعف بودن مغایر قانون است. اما در مورد تخلف حذف یا کسر پارکینگ، صرف عدم تامین پارکینگ به مثابه یک تخلف و جریمه‌ای که به آن تعلق می‌گیرد، ارزش افزوده‌ای جهت وضع عوارض به دنبال ندارد، این در حالی است که در سایر تخلفاتی که به طرح موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ ختم می‌گردند از زمان صدور رأی کمیسیون به ابقاء بنا مورد نظر، ارزش افزوده‌ای در ملک مالک حاصل شده، ارزش افزوده‌ای که با پرداخت جریمه ناظر بر تخلف به نحوی مشروع استقرار یافته است.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. مطابق ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر ... باشد. از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ ماده ۸۰ قانون شوراها، شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند.

نکته ۲- از گذشته، اخذ همزمان عوارض و جریمه‌های مندرج در آراء صادره از سوی کمیسیون‌های ماده صد با رویه معمول شهرداری‌ها منطبق بوده است. در همین راستا می‌توان به بخشنامه شماره ۷۹۰۱۳۸۳۱ مورخ ۷۹/۷/۲۵ معاونت شهرداری و معماری شهرداری تهران مبنی بر تکلیف متخلفین ساختمانی به پرداخت عوارض شهرداری اعم از عوارض زیربنا، پذیره، اضافه تراکم، تغییر کاربری و... علاوه بر جریمه‌های موضوع آراء صادره از کمیسیون‌های ماده صد قانون شهرداری اشاره کرد. در قسمتی از بخشنامه یاد شده آمده بود: «... ساختمان‌هایی که به دلیل احداث بنای مازاد بر تراکم و یا به علت تغییر نوع استفاده از بنا در کمیسیون‌های ماده صد قانون شهرداری مطرح می‌گردند، در صورت صدور رأی قطعی مبنی بر ابقاء بنا، علاوه بر جریمه کمیسیون ماده صد، دریافت عوارض متعلقه (زیر بنا، پذیره، اضافه تراکم و تغییر کاربری حسب مورد) نسبت به بنای خلاف نیز الزامی است». لکن، شکایتی مبنی بر غیر قانونی بودن تصمیم معاونت شهرسازی و معماری

شهرداری تهران مندرج در بخشنامه صدرالذکر و تبعاً تقاضای ابطال آن، طی دادخواستی تقدیم هیأت عمومی دیوان عدالت اداری گردید. هیأت یاد شده نیز طی رأی شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸ مورخ ۸۰/۱۱/۱۴ به شرح زیر مبادرت به صدور رأی نمود:

«نظر به این که وضع قاعده آمره در باب اخذ هر گونه وجه از جمله عوارض شهرداری و جرایم تخلفات ساختمانی به قوه مقننه اختصاص دارد و قانونگذار در زمینه مرجع تعیین عوارض مذکور و کیفیت احتساب جرایم تخلفات ساختمانی و وصول آنها تعیین کرده است، بنابراین مفاد بخشنامه شماره ۱۳۸۳۱/۷۹۰/۸۰ مورخ ۱۳۷۹/۷/۲۵ که متضمن وضع قاعده آمره در خصوص وصول عوارض زیربنا، پذیره، اضافه تراکم و تغییر کاربری علاوه بر جرایم تخلفات ساختمانی می‌باشد، خارج از حدود اختیارات قانونی معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران تشخیص داده می‌شود و بخشنامه مزبور مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد».

بایستی توجه داشت که هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به دلیل خروج از صلاحیت نهاد واضع عوارض (معاونت شهرسازی و معماری)، مصوبه مربوط را ابطال کرده است و نتیجتاً پیرامون ماهیت عوارض مورد شکایت اظهارنظری نداشته است.

نکته ۳- در پاسخ به این پرسش که آیا وصول «عوارض» به همراه دریافت «جریمه» تعیین شده توسط کمیسیون ماده صد به نحو همزمان مغایر قانون می‌باشد یا خیر، لازم به ذکر است که بعد از ابطال بخشنامه شماره ۷۹۰/۱۳۸۳۱ مورخ ۷۹/۷/۲۵ معاونت شهرداری و معماری شهرداری تهران، تعدادی از آرای هیأت عمومی دیوان به شرح ذیل حکم به ممنوعیت دریافت همزمان عوارض و جریمه تعیین شده توسط کمیسیون ماده صد نمودند؛ با این توضیح که مطابق ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره‌های ذیل آن، عدم رعایت الزامات مقرر برای اخذ پروانه احداث بنا یا احداث بنای زاید بر مندرجات پروانه ساختمانی مستلزم رسیدگی به موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ و اتخاذ تصمیم آن کمیسیون بر ابقای بنا با اخذ جریمه یا قلع بنای مستحدثه با رعایت ضوابط مربوط است. نتیجتاً اخذ مبالغ دیگر علاوه بر میزان جریمه مقرر در رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ مغایر قانون است.

به عنوان نمونه نگاه کنید به:

اخذ مبالغی علاوه بر میزان جریمه مقرر در رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ تحت عنوان عوارض کسر فضای آزاد، غیرقانونی است، (دادنامه شماره ۱۵۲۹ - مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۴).

مصوبه شورای اسلامی شهر کرج در خصوص وضع عوارض تخلفات ساختمانی در قالب عوارض پذیره و اضافه تراکم خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع آن است، (دادنامه شماره ۲۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۱).

(در حال حاضر رأی اخیر به موجب دادنامه ۷۸۶ - ۱۳۹۶/۸/۹ با اعمال ماده ۹۱ نقض گردیده است که علت آن در ادامه تبیین می‌گردد.)

مصوبه شورای اسلامی شهر ملایر در خصوص وضع عوارض مزاد بر جرائم ماده صد، عدم اجرای نما و...، مغایر آراء قبلی هیأت عمومی دیوان است، (دادنامه شماره ۱۳۵۵ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷).

مصوبه شورای اسلامی شهر تبریز که در مورد زیربنای پروانه ساختمانی (عوارض مزاد بر تراکم)، ابقای اعیانی‌ها، تفکیک عرصه و افزاز ناشی از تغییر یا تثبیت کاربری و مشرفیت و ارزش اضافه شده وضع عوارض کرده است، مغایر قانون است. (دادنامه شماره ۱۳۵۶ الی ۱۳۵۹ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)

اخذ مبالغ دیگر علاوه بر میزان جریمه مقرر در رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ تحت عنوان عوارض ابقاء ساختمان، خلاف قانون است؛ (دادنامه شماره ۷۳۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۲).

نکته ۴- حکم به ممنوعیت وصول همزمان عوارض و جریمه‌های مندرج در کمیسیون ماده صد قانون شهرداری از جهات زیر قابل تأمل است:

الف- تفاوت در مبنای وضع عوارض و جریمه

مبنای وضع عوارض، اخذ وجهی از درآمد اشخاص برای تامین هزینه‌های اداره شهر است، بدون آنکه از مخاطب اخذ عوارض، عملی غیرمجاز سر بزند. اما مبنای تعلق جریمه، تخلف و عمل غیرمجازی است که از سوی فرد انجام می‌شود. بنابراین بایستی به تفاوت مبنای این دو دقت نمود. حال تفاوت این دو در خصوص موضوع بحث یعنی تخلفات ساختمانی بررسی می‌شود. زمانی که تخلف ساختمانی شخص در کمیسیون ماده ۱۰۰ مطرح می‌شود (به سبب تخلف و عمل غیرمجاز وی که در قالب ساخت بنا بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه صورت گرفته است)، جریمه به سبب تخلف وی از قوانین و مقررات موضوعه است. از سوی دیگر، به سبب تخلف ساختمانی و عمل غیرمجاز شخص متخلف همانند اضافه بنا در مساحت یا تراکم، قیمت ملک وی افزایش پیدا کرده است و از این طریق، درآمدی جدید عاید شخص شده است. این درآمد جدید (که هرچند به سبب تخلف حاصل شده است) مأخذ تعلق عوارض قرار می‌گیرد. بنابراین این تفکیک بسیار مهم است. نفس تخلف و ارزش افزوده حاصل از عمل متخلفانه؛ موضوع نخست سبب و عامل جریمه است و موضوع دوم نیز سبب و عامل عوارض.

ب- یکی نبودن مستندات قانونی تعیین عوارض و جریمه

عوارض بر مبنای بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون شوراها وضع می‌گردد، لکن، «جریمه» بر طبق تبصره‌های دو الی پنج ماده صد قانون شهرداری به عنوان ضمانت اجرای قانونی وقوع تخلفات ساختمانی است که در چارچوب حداقل و حداکثر مقرر در تبصره‌های یاد شده و براساس معیارهای مقرر در آنها توسط کمیسیون‌های ماده صد پیش‌بینی می‌گردد.

ج- دوگانگی مراجع تعیین عوارض و جریمه

مرجع تعیین عوارض حسب مورد و در مقاطع زمانی گوناگون متفاوت بوده و در قوانین متأخر این مسؤولیت با رعایت مقررات مربوطه به عهده شورای اسلامی شهر قرار داده شده است. اما، مرجع تعیین «جریمه» (که به عنوان ضمانت اجرای قانونی مقابله با تخلفات ساختمانی در نظر گرفته شده است) کمیسیون‌های پیش‌بینی شده در تبصره‌های ماده صد قانون شهرداری می‌باشند.

د- عدم وحدت مراجع حل اختلاف ناشی از وضع «عوارض» و تعیین «جریمه»

مرجع رفع هر گونه اختلاف بین مؤدی و شهرداری در مورد «عوارض»، کمیسیون موضوع ماده ۷۷ قانون شهرداری است در حالی که مرجع اعتراض به جریمه‌های تعیین شده توسط کمیسیون‌های ماده صد، کمیسیون‌های تجدید نظر ماده صد قانون شهرداری می‌باشند.

و- مطابق جهات الف، ب، ج، د اطلاق عوارض مضاعف به موضوع اخیر محل اشکال است. به عبارت دیگر اطلاق مالیات مضاعف بر جمع عوارض و جریم ناشی از تخلفات ساختمانی، به جهت "یکی نبودن مبنای وضع عوارض و جریمه" و به همین ترتیب "یکی نبودن مستندات قانونی تعیین عوارض و جریمه"، "دوگانگی مراجع تعیین عوارض و جریمه" و "عدم وحدت مراجع حل اختلاف ناشی از وضع «عوارض» و تعیین «جریمه»، پذیرفته نیست. در نهایت آن که ممنوعیت جمع دریافت جریمه و عوارض، موجبات تجری متخلفین و تشویق آنها به ارتکاب تخلف خواهد بود که در نهایت تضییع حقوق عموم را به دنبال خواهد داشت.

نکته ۵- مطابق جهات پیش گفته، برخی از آراء اخیر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در خصوص موضوع، بر وجود تفاوت ماهوی بین عناوین "عوارض" و "جریمه" و جواز وصول همزمان عوارض و جریمه‌های تخلفات ساختمانی کمیسیون ماده صد دلالت دارد،

به عنوان نمونه نگاه کنید به:

الف- دادنامه شماره ۵۸۷ - ۱۳۸۳/۱۱/۲۵:

"نظر به این که جرائم مندرج در تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در واقع و نفس الامر به منزله مجازات تخلفات ساختمانی مورد نظر مقنن بوده و انواع مختلف عوارض قانونی در حقیقت از نوع حقوق دیوانی ناشی

از اعمال مجاز محسوب می‌شود. بنابراین به لحاظ تفاوت و تمایز وجوه عناوین مذکور در یکدیگر مصوبه مورد اعتراض از جهت این که مفید لزوم استیفاء عوارض قانونی مربوط است مغایرتی با قانون ندارد."

ب- دادنامه شماره ۷۸۶ - ۱۳۹۶/۸/۹:

"چون در رأی شماره ۵۸۷ - ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی، اخذ عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مغایر قانون تشخیص نشده است ولی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در رأی شماره ۲۴۲ - ۱۳۹۵/۴/۱ با لحاظ رأی شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸ - ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ و در مقام اعمال ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری را مغایر قانون تشخیص داده است در نتیجه تعارض بین این آراء محرز است و از آنجا که هیأت عمومی در رأی شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸ - ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ بخشنامه معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران در وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری را صرفاً از این حیث که تصویب این مصوبه از حدود اختیارات معاون شهرداری خارج است، ابطال کرده و هیأت عمومی در ماهیت مصوبه تصمیمی اتخاذ نکرده بود در نتیجه در رأی شماره ۲۴۲ - ۱۳۹۵/۴/۱ که مصوبه جلسه ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرج در وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ در مقام اعمال ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری و به لحاظ مغایرت با رأی ۳۵۴ الی ۳۵۸ - ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ ابطال شده منطبق با قانون صادر نشده است چرا که مصوبه شورای اسلامی شهر کرج توسط مرجع صالح تصویب شده و هیأت عمومی پیشتر از این رأی در ماهیت عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری تصمیمی اتخاذ نکرده بود، بنا به مراتب چون ماهیت جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ و عوارض تصویب شده با یکدیگر متفاوت است، ضمن نقض رأی شماره ۲۴۲ - ۱۳۹۵/۴/۱ در اجرای ماده ۹۱ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مصوبه جلسه ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرج در وضع عوارض قانونی علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری قابل ابطال تشخیص نمی‌گردد."

بنابراین در رای فوق تصریح شده که رأی اولیه ممنوعیت وصول همزمان به دلیل خروج از صلاحیت نهاد وضع کننده عوارض ابطال شده نه به دلیل غیر قانونی بودن ماهیت عوارض، بنابراین رأی مذکور نمی‌تواند مستندی برای ممنوعیت وصول همزمان عوارض و جریمه باشد. به علاوه ماهیت جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ و عوارض تصویب شده با یکدیگر متفاوت است.

ج- دادنامه شماره ۱۱۷۵ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷:

عوارض اضافه بناهای احداثی بدون مجوز قانونی و بعد از ابقاء در کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ مغایرتی با قانون ندارد.

نکته ۶- (نتیجه گیری) پیرامون جواز وصول همزمان جریمه و عوارض در موضوع پیش رو:

ساختمان‌هایی که به دلیل احداث بنای مازاد بر تراکم و یا به علت تغییر نوع استفاده از بنا در کمیسیون‌های ماده صد قانون شهرداری مطرح می‌گردند، از زمان صدور رأی قطعی مبنی بر ابقاء بنا و اخذ جریمه، ارزش افزوده‌ای به نحو مشروع در بنا مالک استقرار می‌یابد که می‌تواند مآخذ عوارض قرار گیرد. اما نکته مهم در وضع عوارض مذکور آن است که، پیش از تخلف ساختمانی، به منظور ساخت و ساز از سوی مالک "عوارض صدور پروانه" پرداخت می‌گردد و طبق تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری به دلیل تخلف از مفاد پروانه صادره، کمیسیون متخلف را به جریمه محکوم می‌نماید. در چنین حالتی، ارزش افزوده استقرار یافته در ملک مالک (پس از صدور رأی جریمه)، موجب می‌شود که مابه التفاوتی میان میزان عوارض (صدور پروانه ساختمانی) که بایستی پرداخت گردد و میزان عوارضی که پیش از ساخت و ساز پرداخت گردیده به وجود آید. بنابراین جواز وصول همزمان جریمه و عوارض بر اخذ ما به التفاوت اخیر، ناظر است.

به عبارت دیگر، رأی کمیسیون ماده صد مبنی بر ابقاء بنا و جریمه و در نهایت ارزش افزوده استقرار یافته در بنا موجب می‌گردد که میان میزان عوارض صدور پروانه ساختمانی که اخذ شده و میزان عوارضی که باید اخذ گردد تفاوت به وجود آید، نتیجتاً با جواز وضع عوارض علی‌رغم وجود جریمه کمیسیون ماده ۱۰۰، در واقع عوارض صدور پروانه ساختمانی به مقدار تخلفات از متخلف اخذ می‌شود. بنابراین وضع عوارض به دلیل تخلف از مفاد پروانه، بدون توجه به عوارض صدور پروانه‌ای که از سوی مالک پرداخت گردیده، به دلیل مضاعف بودن مغایر قانون است.

در این رابطه نگاه کنید به (دادنامه شماره ۸۹۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۱۴):

" ضوابط و مقررات طرح‌های جامع و تفصیلی طبق مواد ۲ و ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و کمیسیون‌های ماده ۵ تهیه و تصویب می‌شود و از سوی دیگر طبق مقررات بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحات بعدی، عوارض صدور پروانه بعد از پیشنهاد شهرداری تهیه و تصویب می‌شود و طبق تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در صورت تخلف از مفاد پروانه صادره، کمیسیون متخلف را به جریمه محکوم می‌نماید و طبق رأی شماره ۵۸۷ - ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری عوارض دیوانی صدور پروانه ساختمانی به مقدار تخلفات از متخلف اخذ می‌شود. بنابراین عوارض دیگر تحت عنوان عوارض کسری نورگیر از جمله عوارض مضاعف بوده ..."

بنابراین نظر به اینکه برابر آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، جریمه و عوارض دو مقوله جداگانه بوده و اخذ جریمه به منظور تخلفی است که توسط اشخاص صورت می‌گیرد و میزان آن توسط کمیسیون ماده ۱۰۰ تعیین می‌شود و عوارض، حقوق قانونی شهرداری بوده که در صورت ابقاء بنا قابل وصول می‌باشد، پیرامون میزان عوارض مذکور لازم به ذکر است که، بعد از رأی کمیسیون به جریمه، صرفاً عوارضی معادل

یک برابر عوارض صدور پروانه ساخت احداث بنای مشابه، قابل دریافت می‌باشد. به عبارت بهتر میزان عوارضی که وضع می‌گردد نباید از میزان عوارض صدور پروانه ساختمانی که مالک برای صدور پروانه ساخت بنای مشابه موظف به پرداخت بوده (اما پرداخت نکرده)، تجاوز نماید.

در همین خصوص نگاه کنید به:

الف- (دادنامه شماره ۱۰۳۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲):

"...عوارض ابقای ساختمان در کاربری غیرمرتبط معادل یک و نیم برابر عوارض احداث بنا، از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر مصرح در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، خارج است"

ب- (دادنامه شماره - مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۲۱):

وضع عوارض (ناظر بر تخلف ساختمانی) به میزان بیش از عوارض صدور پروانه ساختمانی مغایر قانون و خارج از حدود صلاحیت شوراها تشخیص داده می‌شود.^۱

نکته ۷- «عوارض ارزش افزوده حاصل از استفاده اعیانات در کاربری غیر مرتبط» یا «عوارض مربوط به استفاده اعیانات در کاربری غیر مرتبط»، ناظر به مواردی است در آن مالک بدون تغییر کاربری ملک و با رأی ابقاء کمیسیون ماده صد، استفاده اعیانی غیر مرتبط و با ارزش تر از عرصه می‌نماید؛ لذا ارزش افزوده‌ای نیز که از رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ مبنی بر ابقاء اعیانی در عرصه با کاربری غیر مرتبط با ارزش متر برای مالکین ایجاد می‌شود نیز مشمول عوارض قرار می‌گیرد. نکته مهم آن است که با وضع عوارض بر ارزش افزوده ایجاد شده، عوارض صدور پروانه ساختمانی به مقدار تخلفات از متخلف اخذ می‌شود و دریافت عوارض تخلف ساختمانی نباید به عوارض مضاعف بیانجامد (با نادیده گرفتن عوارض پرداخت شده جهت صدور پروانه ساختمانی - جهت مطالعه بیشتر، مراجعه کنید به نکته ۶ این نوشتار)

نکته ۸- اما در مورد اخذ عوارض کسری یا حذف پارکینگ همچنان رویه پیشین مبنی بر ممنوعیت وضع عوارض پابرجا است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۰).

۱. همچنین، رای ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۳۱ مورخ ۱۳۹۷/۱/۲۱: "الف-...ب- طبق آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در خصوص وضع عوارض برای بناهای احداثی ابقاء شده در کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری، فقط عوارض صدور پروانه ساخت مثل سایر شهروندان علاوه بر جرایم مندرج در آراء کمیسیونها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نشده است، لکن علاوه بر آن مثل یک و نیم برابر یا دو برابر و چند برابر، از جمله عوارض مضاعف محسوب شده و فاقد وجهت قانونی و بر خلاف آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۷۸۶-۱۳۹۶/۸/۹ بوده و عوارض ابقاء از ماده ۱۴ تعرفه عوارض محلی شهرداری مرند در سالهای ۱۳۹۳، ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ مبنی بر بیش از عوارض قانونی (یک و نیم تا سه برابر) مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات بوده و با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود..."

با وجود توضیحات پیشین مبنای چنین ممنوعیتی هم واضح است. برخلاف سایر تخلفات که در ساخت و ساز مغایر مفاد پروانه صورت می‌گیرد، تخلف کسر یا حذف پارکینگ ارزش افزوده‌ای برای بنا به دنبال ندارد که علاوه بر جریمه ماخذ عوارض نیز قرار گیرد. به عبارت بهتر، صرف عدم تامین پارکینگ به مثابه یک تخلف و جریمه‌ای که به آن تعلق می‌گیرد، ارزش افزوده‌ای جهت وضع عوارض به دنبال ندارد، این در حالی است که در سایر تخلفاتی که به طرح موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ ختم می‌گردند از زمان صدور رأی کمیسیون به ابقاء بنا مورد نظر، ارزش افزوده‌ای در ملک مالک حاصل شده، ارزش افزوده‌ای که با پرداخت جریمه ناظر بر تخلف به نحو مشروع استقرار یافته است.

مطابق آراء هیات عمومی دیوان در خصوص عوارض حذف یا کسر پارکینگ، طبق ضوابط و مقررات طرح‌های جامع و تفصیلی، کلیه واحدهای مسکونی، اداری، تجاری و صنعتی باید پارکینگ داشته باشند و در این خصوص تبصره (۵) ماده (۱۰۰) قانون شهرداری مقرر کرده است: «در مورد عدم احداث پارکینگ و یا غیر قابل استفاده بودن آن و عدم امکان اصلاح آن کمیسیون می‌تواند با توجه به موقعیت محلی و نوع استفاده از فضای پارکینگ رأی به اخذ جریمه‌ای که حداقل یک برابر و حداکثر دو برابر ارزش معاملاتی ساختمان برای هر متر مربع فضای از بین رفته پارکینگ باشد صادر نماید (مساحت هر پارکینگ با احتساب گردش ۲۵ متر مربع می‌باشد) شهرداری مکلف به اخذ جریمه تعیین شده و صدور برگ پایان ساختمان می‌باشد.» علاوه بر این جریمه‌ها، معمولاً شوراها شهر عوارضی تحت عنوان، عوارض کسر پارکینگ در نظر می‌گیرند و این موجب اختلاف مودیان با شهرداری در خصوص این نوع عوارض شده است و دیوان در آراء مختلف هیأت عمومی مصوبات مربوط به اخذ عوارض کسر پارکینگ علاوه بر جریمه‌های تبصره (۵) ماده (۱۰۰) قانون شهرداری را خلاف قانون دانسته و آن‌ها را ابطال کرده است. به عبارت دیگر، از منظر این آراء در مواردی که بر خلاف مندرجات پروانه ساختمانی، مالک از تأمین پارکینگ خودداری کند به شرح تبصره ۵ ماده ۱۰۰ قانون شهرداری تعیین تکلیف شده و متخلف بر اساس رأی کمیسیون‌های مقرر در آن ماده به پرداخت جریمه محکوم می‌شود و دریافت عوارض در این خصوص علاوه بر جریمه تعیینی بر خلاف حکم قانون و مراد مقنن است. در این خصوص آراء متعددی در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری صادر شده است که در بخش مربوط به آراء هیأت عمومی به چند نمونه از آن‌ها اشاره می‌شود. (از جمله رأی‌هایی که در این خصوص در هیأت عمومی صادر شده‌اند عبارتند از آراء شماره ۱۴۷۷-۱۴۸۱-۱۳۸۶/۱۲/۱۲-۵۷۲-۱۳۸۷/۲/۱۱-۷۷۰-۱۳۹۱/۱۰/۱۸-۹۷-۱۰۰-۱۳۹۲/۲/۱۶-۱۱۶-۱۳۹۲/۲/۲۳-۸۶۹-۱۳۹۴/۷/۱۴-۷۹-۱۳۹۵/۲/۲۱-۱۲۱۵-۱۳۹۴/۱۲/۳-۵۲-۱۳۹۵/۲/۲۷-۹۷-۱۳۹۵/۲/۲۸-۳۲۱-۳۲۶-۱۳۹۵/۵/۱۲-۱۸۲-۱۳۹۶/۳/۲-۱۰۰۷-۱۳۹۶/۱۰/۵-۱۲۳۷-۱۳۹۶/۱۲/۸-۲۷-۲۹-۱۳۹۷/۱/۲۱-۵۸-۱۳۹۷/۵/۷-۱۳۳۳-۱۳۳۴-۱۳۹۷/۵/۲۳-۱۵۶۸-۱۳۹۷/۷/۱۰-۳۲۳-۱۳۹۷/۸/۱).

۳. قوانین و مقررات مربوط

• ماده ۱۰۰ قانون شهرداری (تبصره‌های ۱ الی ۵ ماده ۱۰۰) مصوب ۱۳۳۴/۰۴/۱۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی

"ماده ۱۰۰- مالکین اراضی و املاک واقع در محدوده شهر یا حریم آن باید قبل از هر اقدام عمرانی یا تفکیک اراضی و شروع ساختمان از شهرداری پروانه اخذ نمایند.

شهرداری می‌تواند از عملیات ساختمانی ساختمان‌های بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه به وسیله مأمورین خود اعم از آنکه ساختمان در زمین محصور یا غیرمحصور واقع باشد جلوگیری کند.

تبصره ۱- در موارد مذکور فوق که از لحاظ اصول شهرسازی یا فنی یا بهداشتی قلع تأسیسات و بناهای خلاف مشخصات مندرج در پروانه ضرورت داشته باشد یا بدون پروانه شهرداری ساختمان احداث یا شروع به احداث شده باشد به تقاضای شهرداری موضوع در کمیسیون‌هایی مرکب از نماینده وزارت کشور به انتخاب وزیر کشور و یکی از اعضای انجمن شهر، به انتخاب انجمن مطرح می‌شود. کمیسیون پس از وصول پرونده به ذینفع اعلام می‌کند که ظرف ده روز توضیحات خود را کتباً ارسال دارد پس از انقضای مدت مذکور کمیسیون مکلف است موضوع را با حضور نماینده شهرداری که بدون حق رأی برای ادای توضیح شرکت می‌کند ظرف مدت یکماه تصمیم مقتضی بر حسب مورد اتخاذ کند. در مواردی که شهرداری از ادامه ساختمان بدون پروانه یا مخالف مفاد پروانه جلوگیری می‌کند مکلف است حداکثر ظرف یک هفته از تاریخ جلوگیری موضوع را در کمیسیون مذکور مطرح کند در غیر این صورت کمیسیون به تقاضای ذینفع به موضوع رسیدگی خواهد کرد.

در صورتی که تصمیم کمیسیون بر قلع تمام یا قسمتی از بنا باشد مهلت مناسبی که نباید از دو ماه، تجاوز کند تعیین می‌کند.

شهرداری مکلف است تصمیم مزبور را به مالک ابلاغ کند. هرگاه مالک در مهلت مقرر اقدام به قلع بنا نکند شهرداری رأساً اقدام کرده و هزینه آن را طبق مقررات آیین‌نامه اجرای وصول عوارض از مالک دریافت خواهد کرد.

تبصره ۲- در مورد اضافه بنا زائد بر مساحت زیربنای مندرج در پروانه ساختمانی واقع در حوزه استفاده از اراضی مسکونی کمیسیون می‌تواند در صورت عدم ضرورت قلع اضافه بنا با توجه به موقعیت ملک از نظر مکانی (در بر خیابانهای اصلی یا خیابانهای فرعی و یا کوچ بن‌باز یا بن‌بست) رأی به اخذ جریمه‌ای که متناسب با نوع استفاده از فضای ایجاد شده و نوع ساختمان از نظر مصالح مصرفی باشد تعیین و شهرداری مکلف است بر اساس آن نسبت به وصول جریمه اقدام کند (جریمه نباید از حداقل یک دوم کم‌تر و از سه برابر ارزش

معاملاتی برای هر متر مربع بنای اضافه بیشتر باشد). در صورتی که ذینفع از پرداخت جریمه خودداری کرد، شهرداری مکلف است مجدداً پرونده را به همان کمیسیون ارجاع و تقاضای صدور رأی تخریب را بکند. کمیسیون در این مورد نسبت به صدور رأی تخریب اقدام خواهد نمود.

تبصره ۳- در مورد اضافه بنا زائد بر مساحت مندرج در پروانه ساختمانی واقع در حوزه استفاده از اراضی تجارتي و صنعتی و اداری کمیسیون می‌تواند در صورت عدم ضرورت قلع اضافه بنا با توجه به موقعیت ملک از نظر مکانی (در بر خیابانهای اصلی یا خیابانهای فرعی و یا کوچه بن‌باز یا بن‌بست) رأی به اخذ جریمه‌ای که متناسب با نوع استفاده از فضای ایجاد شده و نوع ساختمان از نظر مصالح مصرفی باشد تعیین و شهرداری مکلف است بر اساس آن نسبت به وصول جریمه اقدام کند (جریمه نباید از حداقل دو برابر کم‌تر و از چهار برابر ارزش معاملاتی ساختمان برای هر متر مربع بنای اضافی ایجاد شده بیش‌تر باشد). در صورتی که ذینفع از پرداخت جریمه خودداری کرد شهرداری مکلف است مجدداً پروانه را به همان کمیسیون ارجاع و تقاضای صدور رأی تخریب بکند.

کمیسیون در این مورد نسبت به صدور رأی تخریب اقدام خواهد کرد.

تبصره ۴- در مورد احداث بنای بدون پروانه در حوزه استفاده از اراضی مربوطه در صورتی که اصول فنی و بهداشتی و شهرسازی رعایت شده باشد کمیسیون می‌تواند با صدور رأی اخذ جریمه به ازاء هر متر مربع بنای بدون مجوز یک دهم ارزش معاملاتی ساختمان یا یک پنجم ارزش سرقفلی ساختمان در صورتی که ساختمان ارزش دریافت سرقفلی داشته باشد، هر کدام که مبلغ آن بیش‌تر است از ذینفع، بلامانع بودن صدور برگ پایان ساختمان را به شهرداری اعلام کند. اضافه بنا زائد بر تراکم مجاز بر اساس مفاد تبصره‌های ۲ و ۳ عمل خواهد شد.

تبصره ۵- در مورد عدم احداث پارکینگ و یا غیرقابل استفاده بودن آن و عدم امکان اصلاح آن کمیسیون می‌تواند با توجه به موقعیت محلی و نوع استفاده از فضای پارکینگ، رأی به اخذ جریمه‌ای که حداقل یک برابر و حداکثر دو برابر ارزش معاملاتی ساختمان برای هر متر مربع فضای از بین رفته پارکینگ باشد، صادر کند (مساحت هر پارکینگ با احتساب گردش ۲۵ متر مربع می‌باشد). شهرداری مکلف به اخذ جریمه تعیین شده و صدور برگ پایان ساختمان می‌باشد."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸ - مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۴):

موضوع خواسته: ابطال بخشنامه شماره ۱۳۸۳۱/۷۹۰،۸۰ مورخ ۱۳۷۹،۷،۲۵ معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران.

"نظر به اینکه وضع قاعده آمره درباب اخذ هرگونه وجه از جمله عوارض شهرداری و جرایم تخلفات ساختمانی به قوه مقننه اختصاص دارد و قانونگذار در زمینه مرجع تعیین عوارض مذکور و کیفیت احتساب جرایم تخلفات ساختمانی و وصول آنها تعیین تکلیف کرده است، بنابراین مفاد بخشنامه شماره ۱۳۸۳۱/۷۹۰،۸۰ مورخ ۱۳۷۹،۷،۲۵ که متضمن وضع قاعده آمره در خصوص وصول عوارض زیربنا، پذیره، اضافه تراکم و تغییر کاربری علاوه بر جرایم تخلفات ساختمانی می‌باشد، خارج از حدود اختیارات قانونی معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران تشخیص داده می‌شود و بخشنامه مزبور مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

ب- (دادنامه شماره ۱۵۲۹ - مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۴):

موضوع خواسته: ابطال ردیف دوم بند ب ماده ۸ تعرفه عوارض بهای خدمات کسری فضای آزاد مصوب شورای اسلامی شهر اردبیل در سال ۱۳۹۱

"مطابق ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره های ذیل آن، عدم رعایت الزامات مقرر برای اخذ پروانه احداث بنا یا احداث بنا زاید بر مندرجات پروانه ساختمانی مستلزم رسیدگی به موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ و اتخاذ تصمیم آن کمیسیون بر ابقای بنا با اخذ جریمه یا قلع بنای مستحدثه با رعایت ضوابط مربوط است. نظر به اینکه اخذ مبالغ دیگر علاوه بر میزان جریمه مقرر در رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ تحت عنوان عوارض کسر فضای آزاد، خلاف قانون است، بنابراین بند ۲ قسمت (ب) ماده ۸ تعرفه عوارض محلی شهرداری اردبیل مصوب شورای اسلامی شهر اردبیل مشتمل بر شقوق الف، ب و ج که به موجب آن عوارض کسری فضای آزاد تعیین شده است بنا به جهات یاد شده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۲۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه بیست و ششمین جلسه - مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرج در سال ۱۳۹۴ در خصوص عوارض تخلفات ساختمانی در قالب عوارض پذیره و اضافه تراکم در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی

است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید.» نظر به این که در رأی ۳۵۴ الی ۳۵۸-۱۴/۱۱/۱۳۸۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری بخشنامه شماره ۱۳۸۳۱/۸۰-۷۹۰/۲۵-۱۳۷۹/۰۷/۲۵ معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران در خصوص عوارض زیربنا، پذیره، اضافه تراکم و تغییر کاربری علاوه بر جرایم تخلفات ساختمانی به لحاظ خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر کرج در تصویب مصوبه بیست و ششمین جلسه - مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ بدون رعایت مفاد رأی مذکور، عوارض تخلفات ساختمانی را وضع کرده است، بنابراین قسمت مربوط به وضع عوارض تخلفات ساختمانی با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۱۳ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود."

د- (دادنامه شماره ۱۳۵۵ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مواد ۶، ۷، ۸، ۹ و بندهای (۹-۱) الی (۹-۱۵) و مواد ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۳، ۲۸، ۳۶، ۳۷ و ۵۰ و تبصره‌های آن مندرج در دفترچه عوارض سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر ملایر از تاریخ تصویب در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری

"با توجه به حکم مقرر در ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ که مقرر داشته است: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید.» بنابراین بندهای مورد اعتراض از تعرفه عوارض سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر ملایر که مغایر آراء هیأت عمومی تصویب شده. مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود."

ه- (دادنامه شماره ۱۳۵۶ الی ۱۳۵۹ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شوراها و شوراهای اسلامی شهرهای ملایر و تبریز در خصوص تعرفه عوارض محلی در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، مقرر شده است که: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی

است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید. نظر به اینکه در آراء شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸ - ۱۱/۱/۱۳۸۰، ۲۱۸ - ۱۳۸۷/۴/۹، ۷۷۰ - ۱۳۹۱/۱۱/۲ و ۳۵۰ - ۱۳۹۴/۳/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای مختلف در خصوص عوارض زیربنا، پذیره، اضافه تراکم، تغییر کاربری علاوه بر جرایم تخلفات ساختمانی، اختصاص قسمتی از املاک متقاضیان تفکیک و افزاز به شهرداری به طور رایگان و یا وصول مبلغی معادل آن به عنوان هزینه خدمات تفکیک و افزاز، عوارض حذف یا کسری پارکینگ و عوارض تغییر کاربری به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر ملایر در تصویب ماده ۶ تعرفه عوارض محلی سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ در مورد زیربنای ساختمان های مسکونی مازاد بر پروانه یا بدون پروانه که در کمیسیون ماده ۱۰۰ منجر به صدور رأی بر ابقاء بنا می گردد و شورای اسلامی شهر تبریز در تصویب قسمت اخیر شق ۶ بند الف - ماده ۱۰، ماده ۱۷، شق ۱-۴ بند ۱ و بند ۳ ماده ۱۸ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ و مواد ۱۸، ۲۰، بند ۳ ماده ۲۳ و ماده ۲۶ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۵ در مورد زیربنای پروانه ساختمانی (عوارض مازاد بر تراکم)، ابقای اعیانی ها، تفکیک عرصه و افزاز ناشی از تغییر یا تثبیت کاربری و مشرفیت و ارزش اضافه شده وضع عوارض کرده است، بنابراین موارد اخیرالذکر از مصوبات یاد شده شوراهای اسلامی ملایر و تبریز به لحاظ مغایرت با مفاد آراء هیأت عمومی با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۹۲ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

و- (دادنامه شماره ۷۳۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۱۴ «دستورالعمل تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ شهرداری های استان آذربایجان شرقی» در خصوص عوارض ابقای ساختمان

"مطابق ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره های ذیل آن، عدم رعایت الزامات مقرر برای اخذ پروانه احداث بنا یا احداث بنای زاید بر مندرجات پروانه ساختمانی مستلزم رسیدگی به موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ و اتخاذ تصمیم آن کمیسیون بر ابقای بنا با اخذ جریمه یا قلع بنای مستحدثه با رعایت ضوابط مربوط است. نظر به اینکه اخذ مبالغ دیگر علاوه بر میزان جریمه مقرر در رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ تحت عنوان عوارض ابقاء ساختمان، خلاف قانون است، بنابراین بند الف ماده ۱۴ دستورالعمل تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۳ شهرداری های استان آذربایجان شرقی، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

ز- (دادنامه شماره ۷۸۶ - مورخ ۱۳۹۶/۸/۹):

"چون در رأی شماره ۵۸۷- ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی، اخذ عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مغایر قانون تشخیص نشده است ولی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در رأی شماره ۲۴۲- ۱۳۹۵/۴/۱ با لحاظ رأی شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸- ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ و در مقام اعمال ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری را مغایر قانون تشخیص داده است در نتیجه تعارض بین این آراء محرز است و از آنجا که هیأت عمومی در رأی شماره ۳۵۴ الی ۳۵۸- ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ بخشنامه معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران در وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری را صرفاً از این حیث که تصویب این مصوبه از حدود اختیارات معاون شهرداری خارج است، ابطال کرده و هیأت عمومی در ماهیت مصوبه تصمیمی اتخاذ نکرده بود در نتیجه در رأی شماره ۲۴۲- ۱۳۹۵/۴/۱ که مصوبه جلسه ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرج در وضع عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ در مقام اعمال ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری و به لحاظ مغایرت با رأی ۳۵۴ الی ۳۵۸- ۱۳۸۰/۱۱/۱۴ ابطال شده منطبق با قانون صادر نشده است چرا که مصوبه شورای اسلامی شهر کرج توسط مرجع صالح تصویب شده و هیأت عمومی پیشتر از این رأی در ماهیت عوارض علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری تصمیمی اتخاذ نکرده بود، بنا به مراتب چون ماهیت جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ و عوارض تصویب شده با یکدیگر متفاوت است، ضمن نقض رأی شماره ۲۴۲- ۱۳۹۵/۴/۱ در اجرای ماده ۹۱ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مصوبه جلسه ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرج در وضع عوارض قانونی علاوه بر جرایم کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری قابل ابطال تشخیص نمی‌گردد."

ح- (دادنامه شماره ۸۹۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۱۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ردیف ۲ و ۴ تعرفه شماره ۳ شهرداری زاینده رود مصوب شورای اسلامی شهر زاینده رود در سال ۱۳۹۲ و تعرفه شماره (۸-۱) عوارض پذیره تاسیسات شهری مصوب شورای اسلامی شهر زاینده رود در سال ۱۳۹۵

"ضوابط و مقررات طرح‌های جامع و تفصیلی طبق مواد ۲ و ۵ قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و کمیسیون‌های ماده ۵ تهیه و تصویب می‌شود و از سوی دیگر طبق مقررات بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحات بعدی، عوارض صدور پروانه بعد از پیشنهاد شهرداری تهیه و تصویب می‌شود و طبق تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در صورت تخلف از مفاد پروانه صادره، کمیسیون متخلف را به جریمه محکوم می‌نماید و طبق رأی شماره ۵۸۷- ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی دیوان

عدالت اداری عوارض دیوانی صدور پروانه ساختمانی به مقدار تخلفات از متخلف اخذ می‌شود. بنابراین عوارض دیگر تحت عنوان عوارض کسری نورگیر از جمله عوارض مضاعف بوده و ماده ۹ مصوبه مورد شکایت مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی تصویب شده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود. با اعمال ماده ۱۳ قانون اخیرالذکر و تسری اثر ابطال مصوبه به زمان تصویب موافقت نشد."

ط- (دادنامه شماره ۱۱۷۵ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷):

موضوع خواسته: ابطال تبصره‌های ۳ و ۴ مواد ۳ و ۵ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۵ شورای اسلامی شهر رامیان "هر چند طبق مقررات قانونی و آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره‌های ۵۸۷-۱۳۸۳/۱۱/۲۵ و ۷۸۶-۱۳۹۶/۸/۹ عوارض اضافه بناهای احدائی بدون مجوز قانونی و بعد از ابقاء در کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ تجویز شده است، لیکن افزایش آن به دو یا سه و نیم برابر بدون مجوز قانونی و خارج از حدود اختیارات قانونی بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ی- (دادنامه شماره ۱۰۳۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند الف و ب ماده ۱۳ عوارض ابقای ساختمان، ماده ۳ عوارض مازاد بر تراکم، ماده ۴ عوارض تغییر کاربری، ماده ۲ عوارض نقل و انتقال، ماده ۱/۱۰: الف عوارض پذیره از مصوبه شماره ۲۱/۱/۶۷۹۹۶-۱۳۹۰/۱۱/۹ مصوب شورای اسلامی شهر مشکین دشت و درخواست اعمال ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲

"با عنایت به آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله آراء شماره ۲۴۳ - ۱۳۹۵/۴/۱ و ۲۲۱ - ۱۳۹۶/۳/۱۶ مواد ۲ و ۴ از تعرفه مورد اعتراض مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود. تصویب بند ب ماده ۱۳ عوارض ابقای ساختمان در کاربری غیرمرتبط معادل یک و نیم برابر عوارض احداث بنا، از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر مصرح در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، خارج است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

ک- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۰):

موضوع شکایت و خواسته: ابطال مصوبه شماره ۲۰۹۶/ش - ۲۶/۱۰/۱۳۹۲ در خصوص تعرفه عوارض حذف پارکینگ مسکونی و تجاری، تفکیک اراضی و اعیان در کاربری‌های مختلف، خدمات آماده‌سازی، بندهای (الف و ب) در خصوص عوارض ارزش افزوده مصوب شورای اسلامی شهر نیشابور و بندهای ۲، ۳، ۴، ۷ و ۸ از مصوبه شماره ۲۰۶۸/ش - ۲۶/۱۰/۱۳۹۲ در خصوص عوارض تفکیک اعیان در کاربری‌های مسکونی و تجاری، کسری مساحت برای ساختمان‌های تک واحدی در کاربری‌های مسکونی و تجاری و عوارض کسری سهم‌العرصه اعیان هنگام صدور پروانه احداث بنا، نحوه محاسبه تغییر بهره‌برداری املاک، نحوه محاسبه ورود به محدوده مصوب شورای اسلامی شهر نیشابور.

"الف- با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض برای کسری یا حذف یا عدم تامین پارکینگ در مصوبات شوراهای اسلامی شهرها، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین تعرفه عوارض حذف پارکینگ مسکونی و تجاری از مصوبه ۲۰۹۶/ش - ۲۶/۱۰/۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر نیشابور به دلایل مندرج در رأی شماره ۹۷ الی ۱۰۰-۱۶/۲/۱۳۹۲ و رأی شماره ۵۷۳-۱۴/۶/۱۳۹۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی است ...".

ل- (دادنامه شماره ۵۸۷ - مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۲۱):

"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض به میزان بیش از عوارض صدور پروانه‌های ساختمانی مثل یک برابر بیشتر در مصوبات شوراهای اسلامی شهرها، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبه شورای اسلامی شهر آزاد شهر مبنی بر وضع عوارض به میزان دو برابر (که یک برابر آن بیشتر از عوارض وضع شده برای پروانه‌های ساختمانی است) در تبصره‌های ۱، ۷، ۴ از تعرفه عوارض شهرداری در سال ۱۳۹۴ مصوب شورای اسلامی شهر آزاد شهر به دلایل مندرج در رأی شماره ۱۰۳۰-۱۲/۱۰/۱۳۹۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌گردد."

م- (دادنامه شماره ۸۶۹ - مورخ ۱۳۹۴/۷/۱۴):

"نظر به این که در ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است، چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است و با عنایت به این که به موجب آراء شماره ۷۷۰-۱۸/۱۰/۱۳۹۱ و ۹۷ الی ۱۰۰-۱۶/۲/۱۳۹۲ و ۱۱۶-۲۳/۲/۱۳۹۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شورای اسلامی در وضع عوارض کسری یا

حذف پارکینگ ابطال شده است، بنابراین با لحاظ وجود آراء پیش گفته هیأت عمومی و با عنایت به این که قانونگذار در خصوص عدم رعایت تامین یا کسری پارکینگ به شرح تبصره ۵ ماده ۱۰۰ قانون شهرداری اصلاحی سال ۱۳۵۸ تعیین تکلیف کرده است، در نتیجه بند ۱۰ مصوبه شورای اسلامی شهر یزد برای اجرا در سال ۱۳۹۳ مبنی بر تجویز عوارض حذف و یا کسر پارکینگ برخلاف قانون و آراء یاد شده هیأت عمومی صادر شده است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۹۳۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود.

ن- (دادنامه شماره ۷۷۰- مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۸):

"با توجه به این که قانونگذار در خصوص عدم رعایت پارکینگ یا کسری آن به شرح تبصره ۵ ماده ۱۰۰ قانون شهرداری اصلاحی سال ۱۳۵۸، تعیین تکلیف کرده است و در بند (و) رأی شماره ۱۴۸۱ و ۱۴۸۰، ۱۴۷۹، ۱۴۷۸، ۱۴۷۷ مورخ ۱۳۸۶/۲/۱۲، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در مورد مشابه با لحاظ حکم قانونی مذکور مصوبه مربوط مبنی بر اخذ عوارض به لحاظ کسری پارکینگ یا عدم تأمین آن را ابطال کرده است، بنابراین با لحاظ قانون فوق الذکر و تبعیت از استدلال مصرح در رأی یاد شده، آن قست از مصوبه مورخ ۱۳۸۸/۱۱/۴ شورای اسلامی شهر بوشهر موضوع وضع عوارض و تعرفه های منابع درآمدی شهرداری بوشهر در سال ۱۳۸۹ در تجویز اخذ عوارض بابت حذف یا کسر پارکینگ خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می شود."

س- (دادنامه شماره ۱۲۳۷- مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۸):

"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، وضع عوارض برای حذف و کسری پارکینگ در مصوبات شورای اسلامی شهرها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبات سال های ۱۳۹۰، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ شورای اسلامی برازجان مبنی بر وضع عوارض برای کسری و حذف پارکینگ به دلایل مندرج در آراء مذکور از جمله رأی شماره ۷۷۰-۱۳۹۱/۱۰/۱۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تشخیص شد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۵. آرای هیأت های تخصصی دیوان عدالت اداری

دادنامه شماره ۴۰۵- ۱۳۹۴/۱۲/۲۶ هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد

"طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهر محسوب شده و در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد با رعایت مقررات مربوطه تجویز شده است و نظر به اینکه جرایم مندرج در تبصره‌های ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در واقع و نفس الامر به منزله مجازات تخلفات ساختمانی مورد نظر مقنن بوده و انواع گوناگون عوارض قانونی در حقیقت از نوع حقوق دیوانی ناشی از اعمال مجازات محسوب می‌شود و رأی شماره ۵۸۷ - ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز مؤید آن می‌باشد و مصوبه مورد اعتراض مفید لزوم استیفا عوارض قانونی مربوط است و مغایرتی با قانون ندارد و به استناد مواد ۱۲ و ۸۴ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری رأی به رد شکایت شاکی صادر می‌شود."

۶. نظریات مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه

نظریه شماره ۴۸۲۷/۷ مورخ ۱۳۷۰/۷/۱:

موضوع نظریه: عوارض مقرر برای احداث ساختمان غیر از عوارض و جریمه‌های مربوط به تخلفات ساختمانی است.

«سوال - شخصی مبادرت به احداث ساختمانی کرده و بدون پروانه واحد تجاری احداث نموده است پرونده در کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری مطرح و منتهی به محکومیت متخلف به پرداخت عوارض و جریمه شده است. معذک شهرداری علاوه بر جریمه مقرر در رأی کمیسیون برای احداث بنا نیز مطالبه عوارض می‌نماید، سوال این است که آیا شهرداری مجاز به دریافت هر نوع عوارض و جریمه هست یا خیر؟

پاسخ: عوارض مقرر برای احداث ساختمان به ازای هر متر مربع، جدا از حق وصول عوارض و جریمه‌های مربوط به تخلف ساختمانی طبق رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری است و مرجع رسیدگی به اختلاف بین مالک و شهرداری نیز فرق می‌کند. زیرا مرجع رسیدگی به اختلاف بین مالک و شهرداری در مورد عوارض احداث ساختمان کمیسیون ماده ۷۷ و در مورد تخلفات ساختمانی کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون مذکور است.»

موضوع دهم

اعتراض به دلیل وضع عوارض بر امور و
فعالیت‌های تشکیلات ملی یا امور
و فعالیت‌های خارج از محدوده شهر

موضوع دهم: اعتراض به دلیل وضع عوارض بر امور و فعالیت‌های تشکیلات ملی یا امور و فعالیت‌های خارج از محدوده شهر

۱. طرح بحث

مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون شوراها، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تامین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید، احکام اخیر و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ مبنی بر این که، شوراهای اسلامی شهر و بخش برای وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام دارند، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. بررسی آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری پیرامون ضوابط حاکم بر وضع عوارض مذکور حاکی از آن است که حالت های عدم رعایت "محلی بودن" عوارض مقرر از سوی شوراهای شهر و در نتیجه ابطال عوارض مصوب عبارت است از:

۱- وضع عوارض بر امور و فعالیت‌های خارج از محدوده قانونی یک شهر خاص

۲- وضع عوارض بر امور و فعالیت‌های تشکیلات کشوری یا ملی

در همین رابطه، وضع عوارض بر استقرار و فعالیت بانک‌های دولتی و خصوصی و مؤسسات قرض الحسنه، مراکز پست بانک، دفاتر بیمه و وضع هرگونه عوارض بر نصب تابلو بانک‌ها و عوارض نصب عابر بانک‌ها و همچنین وضع عوارض سالانه از ادارات و نهادهای دولتی به موجب آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ابطال گردیده است، اگرچه رویه دیوان پیرامون ممنوعیت وضع عوارض بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری از اواخر سال ۹۶ تغییر کرده است، بر این مبنا که هر یک از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مستقر در محدوده یک شهر خاص حسب تبصره ۱ ماده ۳ قانون تجارت، از مصادیق واحدهای تجاری به شمار می‌روند که وضع عوارض بر آنها (از جمله وضع عوارض کسب و پیشه) در صلاحیت شوراهای شهر قرار دارد.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۸۰ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و نیز تغییر نوع و میزان آن و تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد.

مطابق ماده ۱ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ (موسوم به قانون تجمیع عوارض)، از ابتدای سال ۱۳۸۲ برقراری و دریافت هرگونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه‌دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون صورت می‌پذیرد. برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده (۴) این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است،... توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد. در سایر موارد، شوراهای اسلامی در اجرای قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات بعدی آن و در چارچوب ضوابط، اهداف و سیاست‌های اقتصادی دولت که از طریق وزارت کشور به آنها ابلاغ می‌شود مجاز به برقراری عوارض محلی از جمله عوارض کسب و پیشه می‌باشند. (ماده ۵) همچنین مطابق تبصره یک ماده ۵ قانون فوق‌الذکر، "وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی، می‌بایستی حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام عمومی گردد."

لازم به ذکر است که قانون مذکور تا آغاز حاکمیت قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ اعتبار داشته است، مطابق ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون، تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است،... توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد.

مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم‌الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند.

حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ مبنی بر این که، شوراهای اسلامی شهر و بخش برای وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده

باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام دارند، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و صلاحیت تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی را ندارند. در همین راستا وضع عوارض بر استقرار و فعالیت بانک‌های دولتی و خصوصی و مؤسسات قرض الحسنه، مراکز پست بانک، دفاتر بیمه و همچنین وضع هرگونه عوارض بر نصب تابلو بانک‌ها و عوارض نصب عابر بانک‌ها در آراء متعدد هیأت عمومی به جهت ذیل ابطال گردیده است:

نظر به این که حوزه فعالیت آن‌ها محدود به محل خاص و معینی نبوده و قلمرو فعالیت آنها کشوری می‌باشد و شعب بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می‌باشند، وضع عوارض فوق توسط شوراهای اسلامی، مغایر قانون است.

به عبارت دیگر، شعب شرکت‌ها و تشکیلات دولتی و خصوصی اگرچه در یک محدوده شهری خاص مستقر باشند و صرفاً در همان محدوده فعالیت داشته باشند، به دلیل فقدان شخصیت حقوقی شعب، از اساس "شخص" محلی محسوب نمی‌گردند تا بر منابع درآمدی آنها وضع عوارض صورت گیرد. بنابراین شعب بخشی از همان تشکیلات غیر محلی به شمار می‌آیند.

برای نمونه نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۲ - مورخ ۱۳۸۹/۰۱/۱۶) / (دادنامه شماره ۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶) / (دادنامه شماره ۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶) / (دادنامه شماره ۲۲۱ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶) / (دادنامه شماره ۱۱۱ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۲۳) / (دادنامه شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵ - مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۰۸) / (دادنامه شماره ۵۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۱/۲۴) / (دادنامه شماره ۲۷۵ الی ۲۹۳ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸) / (دادنامه شماره ۸۵۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۲۵) / (دادنامه شماره ۹۲۳ الی ۹۳۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۸) / (دادنامه شماره ۵۳ و ۵۴ - مورخ ۱۳۹۵/۰۲/۰۷) / (دادنامه شماره ۲۸ و ۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۱۵).

رویه هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم امکان وضع عوارض بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به جهت قلمرو ملی فعالیت نهادهای مذکور و فقدان شخصیت حقوقی شعب این واحدها خالی از اشکال نیست. چرا که مأخذ وضع عوارض منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر می‌باشد و هر یک از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مستقر در محدوده یک شهر خاص حسب تبصره ۱ ماده ۳ قانون تجارت، از مصادیق واحدهای تجاری به شمار می‌روند که وضع عوارض بر آن (از جمله وضع عوارض کسب و پیشه) در صلاحیت شوراهای شهر قرار دارد. در همین راستا رویه دیوان پیرامون ممنوعیت وضع عوارض بر بانک‌ها و

۱. "ماده ۳- معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجارتي محسوب می‌شود.

۱ - کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانک‌ها ..."

مؤسسات اعتباری از اواخر سال ۹۶ با دادنامه شماره ۱۲۴۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸ به شرح زیر تغییر کرده است:

"طبق بند ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب ۱۳۶۲، عوارض محلی شهرداری از کلیه مشمولین قانون نظام صنفی (صاحبان حرفه و پیشه و مشاغل) و مشمولین قوانین خاص مثل بانکها، مطب پزشکان، وکلا و غیره با پیشنهاد وزیر کشور تصویب و اخذ این گونه عوارض طبق بخشنامه شماره ۲۳۱۳۷/۳۴۱ - ۱۳۶۶/۰۲/۰۵ وزارت کشور پس از تأیید نماینده ولی فقیه در حاکمیت قانون اجراء شده است و طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می شود و نیز به موجب بند ۲۶ ماده مذکور تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آییننامه-های مالی و معاملاتی شهرداریها با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف و مسئولیت های شورای اسلامی شهرها است و با توجه به تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱، وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش هر یک از عوارض محلی که در این قانون مشخص نشده تجویز شده است و هر چند قوانین و مقررات عمومی حاکم بر بانکها سراسری و ملی بوده لیکن حسب تبصره ۲۱ ماده ۳ قانون تجارت، محل فعالیت بانکها از مصادیق واحدهای تجاری است و به همین جهات هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در آراء صادره از جمله رأی شماره ۱۱۳ - ۱۳۸۷/۰۲/۲۹ وضع عوارض کسب و پیشه (عوارض محلی) از بانکهای دولتی، خصوصی و صندوقهای قرض الحسنه و مؤسسات مالی و اعتباری را مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نداده است. از سوی دیگر هر چند در بند ۱۱ ماده ۱۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، خدمات بانکی و اعتباری بانکها، مؤسسات و تعاونیهای اعتباری و صندوقهای قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون از پرداخت مالیات معاف شده اند لیکن طبق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مذکور، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند، بنابراین تعرفه عوارض محلی سالهای

۱. "بند ۱- مادامی که درآمدهای پیش بینی شده کافی نباشد، شورای شهر می تواند با تنفیذ ولی امر برای تأمین هزینه های شهرداری عوارضی متناسب با امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده تعیین نماید."

۲. "ماده ۳- معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجارتی محسوب می شود.

۱ - کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانکها ..."

۳. "ماده ۱۲- عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آنها حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می باشد:

بند ۱۱- خدمات بانکی و اعتباری بانکها، مؤسسات و تعاونیهای اعتباری و صندوقهای قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون"

۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر یزد در خصوص وضع عوارض سالیانه برای بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نشد.

به عنوان یک نمونه دیگر، دادنامه شماره ۳۵۵ مورخ ۱۳۹۷/۰۳/۰۱ با استدلال مشابه که محل فعالیت بانک‌ها از مصادیق واحدهای تجاری است، و عوارض کسب و پیشه، عوارض و بهای خدمات افتتاح سالیانه بانک، عوارض نصب و سالیانه عابربانک‌ها مغایر قانون تشخیص داده نشد.

نکته ۲- در مورد وضع عوارض از سوی شوراهای محلی بر فعالیت شرکت‌های مخابراتی نیز لازم به ذکر است که، گذشته از آنکه نصب دکل‌ها و آنتن‌های مخابراتی بخشی از فرآیند عرضه خدمات محسوب شده و وضع عوارض بر آن مطابق ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، اخذ مالیات به شمار می‌آید، از آنجایی که ارائه خدمات توسط شرکت‌های مخابراتی محدود به قلمرو جغرافیایی یک شهر خاص نیست و قلمرو فعالیت شرکت‌های مذکور ملی و کشوری محسوب می‌شود وضع عوارض از سوی شوراهای محلی بر فعالیت شرکت‌های مخابراتی در محدوده قانونی شهر از جمله عوارض حق تشعشع در قبال دکل‌های مخابراتی و برق و نصب دکل‌ها و آنتن‌های مخابراتی مغایر قانون است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۲۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸) / (دادنامه شماره ۴۷۳ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۱۳).

نکته ۳- وضع عوارض سالانه از ادارات و نهادهای دولتی یا وضع عوارض از فعالیت شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به بنیادها و نهادهای مستقر در محدوده شهر تحت عنوان عوارض مشاغل، به جهت کشوری بودن حوزه فعالیت مشمولان عوارض، مغایر قانون است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴) / (دادنامه شماره ۱۵۳۰ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴).
نکته شماره ۴- اخذ "عوارض حق الثبت اسناد رسمی تنظیمی در دفاتر اسناد رسمی" (اخذ درصدی از حق الثبت اسناد رسمی به عنوان عوارض)، به جهت آنکه موضوع عوارض مذکور یک فعالیت ملی محسوب شده و حق الثبت مذکور به خزانه دولت واریز می‌گردد، مغایر قانون می‌باشد. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۹).

نکته ۵- وضع عوارض محلی بر آگهی‌های تبلیغاتی مربوط به امور تجاری، بازرگانی و یا انتفاعی روزنامه‌هایی که توزیع آن‌ها محدود به محدوده قانونی یک شهر خاص نیست، مغایر قانون می‌باشد. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۸۰۸ و ۸۰۹ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰)

نکته ۶- قانونگذار در مقام تأمین بخشی از هزینه‌های مربوط به انجام وظایف مقرر در ماده ۵۵ قانون شهرداری از جمله ارائه خدمات عمومی در قلمرو جغرافیایی شهر وضع و وصول عوارض را با رعایت شرایط قانونی تجویز کرده است، از آنجایی که شهرداری تکلیفی در ارائه خدمات عمومی در خارج از محدوده

قانونی شهر از جمله حوزه شهری ندارد باید میان "محدوده قانونی شهر" و "حوزه شهری" قائل به تفکیک شد. مطابق تبصره ۴ ماده ۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری، "حوزه شهری به کلیه نقاطی اطلاق می شود که در داخل و خارج محدوده قانونی شهر قرار داشته و از حدود ثبتی و عرفی واحدی تبعیت کنند"، بنابراین وضع عوارض بر قراردادهای منعقد شده "در حوزه شهری" که خارج از محدوده قانونی شهر را نیز در برمی گیرد، مغایر قانون است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۳۶۵ - مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۰۵).

نکته ۷- پس از تصویب قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها مصوب ۱۳۸۴/۱۰/۱۴، "محدوده و حریم شهر" دامنه نفوذ لزوم عوارض مصوب شوراهای شهر به نظر می رسد. مطابق قانون مزبور،

"ماده ۱- محدوده شهر عبارت است از حد کالبدی موجود شهر و توسعه آتی در دوره طرح جامع و تا تهیه طرح مذکور در طرح هادی شهر که ضوابط و مقررات شهر سازی در آن لازم الاجرا می باشد. شهرداری-ها علاوه بر اجرای طرح های عمرانی از جمله احداث و توسعه معابر و تأمین خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی در چارچوب وظایف قانونی خود کنترل و نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات و سایر اقدامات مربوط به توسعه و عمران در داخل محدوده شهر را نیز به عهده دارند."

"ماده ۲- حریم شهر عبارت است از قسمتی از اراضی بلافصل پیرامون محدوده شهر که نظارت و کنترل شهرداری در آن ضرورت دارد و از مرز تقسیمات کشوری شهرستان و بخش مربوط تجاوز ننماید.

به منظور حفظ اراضی لازم و مناسب برای توسعه موزون شهرها با رعایت اولویت حفظ اراضی کشاورزی، باغات و جنگلها، هرگونه استفاده برای احداث ساختمان و تأسیسات در داخل حریم شهر تنها در چارچوب ضوابط و مقررات مصوب طرح های جامع و هادی امکانپذیر خواهد بود.

نظارت بر احداث هرگونه ساختمان و تأسیسات که به موجب طرح ها و ضوابط مصوب در داخل حریم شهر مجاز شناخته شده و حفاظت از حریم به استثنای شهرک های صنعتی (که در هر حال از محدوده قانونی و حریم شهرها و قانون شهرداری ها مستثنی می باشند) به عهده شهرداری مربوط می باشد، هرگونه ساخت و ساز غیر مجاز در این حریم تخلف محسوب و با متخلفین طبق مقررات رفتار خواهد شد."

در همین راستا، مطابق تبصره ۵ ماده ۳ قانون مذکور "در هر محدوده و یا حریمی که شهرداری عوارض ساختمانی و غیره را دریافت می نماید موظف به ارائه کلیه خدمات شهری می باشد."

۳. قوانین و مقررات

• تبصره ۴ ماده ۴ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲

"تبصره ۴ - حوزه شهری به کلیه نقاطی اطلاق می‌شود که در داخل و خارج محدوده قانونی شهر قرار داشته و از حدود ثبتی و عرفی واحدی تبعیت کنند."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۸۰۸ و ۸۰۹ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شورای اسلامی شهر مشهد در خصوص دریافت عوارض از هزینه پذیرش

آگهی

"به صراحت تبصره یک ماده ۵ قانون موسوم به تجمیع عوارض مصوب ۱۳۸۱ وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت مقررات مربوط به عهده شورای اسلامی شهر محول شده است. نظر به اینکه قلمرو جغرافیایی توزیع روزنامه خراسان و روزنامه قدس و در نتیجه آگاهی از مطالب و مندرجات آنها از جمله تبلیغات تجاری و امکان استفاده از کالاها و خدمات عنوان شده در دو روزنامه فوق‌الذکر محدود به حوزه جغرافیایی شهر مشهد نیست تا مورد از مصادیق عوارض محلی محسوب شود، بنابراین مصوبات مورد اعتراض در خصوص وضع عوارض از آگهی‌های تبلیغاتی مربوط به امور تجاری، بازرگانی و یا انتفاعی مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر مشهد تشخیص داده می‌شود و به استناد قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی و ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ ابطال می‌گردد."

ب- (دادنامه شماره ۳۴۴ - مورخ ۱۳۸۸/۰۴/۲۱):

"حکم مقرر در تبصره یک ماده ۵ قانون موسوم به تجمیع عوارض مصوب ۱۳۸۱ مصرح در حصر صلاحیت و اختیارات شورای اسلامی شهر در وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط و ضوابط قانونی مربوط است. نظر به اینکه در تعیین عوارض کسب و مشاغل درباره بانک‌ها و شعب آنها توسط شورای اسلامی شهرستان قائم شهر رعایت قوانین و مقررات مربوط از جمله ضوابط مندرج در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ نشده است، اساساً با عنایت به فعالیت بانک‌ها و شعب مختلف آنها در امور بانکی در نقاط مختلف کشور و محلی نبودن حوزه فعالیت آنها، وضع عوارض کسب و مشاغل در مورد بانک‌ها و شعب آنها به شرح بندهای ۱۶۹ و ۱۷۰ مصوبه جلسه شماره ۱۸۹۰ - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۴ مغایر حکم صریح قانونگذار و خارج از حدود صلاحیت شورای اسلامی شهرستان قائم شهر است. بنابراین به استناد قسمت دوم

اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری بندهای فوق الذکر از مصوبه مذکور ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۲ - مورخ ۱۳۸۹/۰۱/۱۶):

موضوع خواسته: ابطال مصوبات شورای اسلامی یزد در سال‌های ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶ و ۸۷ دائر بر وضع عوارض سالیانه کسب و پیشه و مشاغل برای بانک‌ها.

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شورای اسلامی شهرها می‌باشد و به موجب بند (ب) از ماده یک آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱، عوارض محلی، عوارضی است که به استناد تبصره یک ماده ۵ قانون اخیرالذکر و با رعایت مقررات مندرج در آن توسط شوراهای اسلامی شهر وضع می‌شود. نظر به اینکه حوزه فعالیت بانک‌ها و شعب آنها در نقاط مختلف کشور بوده و محلی تلقی نمی‌شود؛ لذا وضع عوارض و بهاء خدمات برای بانک‌ها توسط شورای اسلامی شهر یزد در سال‌های ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ مغایر قانون تشخیص و به استناد اصل ۱۷۰ قانون اساسی و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

د- (دادنامه شماره ۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبه شماره ۱۳۸ - مورخ ۸۸/۳/۱۸ شورای شهر دزفول

"اگر چه قانونگذار در ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ و اصلاحات و الحاقات بعدی، شوراهای اسلامی شهر را مجاز دانسته است که به وضع عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین‌نامه مصوب هیأت وزیران اقدام کنند، لیکن با توجه به حکم مقرر در تبصره یک ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مبنی بر این که «شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام دارند»، مصوبه شماره ۱۳۸- ۱۳۸۸/۳/۱۸ شورای اسلامی شهر دزفول در حدی که دلالت بر تعیین عوارض کسب و پیشه از فعالیت بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض‌الحسنه و مراکز پست بانک و مراکزی که فعالیت کشوری و غیرمحلی دارند، خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر دزفول است و با استناد به بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال آن صادر و اعلام می‌شود. بدیهی است مطابق حکم مقرر

در ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵/۳/۱ اخذ عوارض به عنوان بهای خدمات شهری منع قانونی ندارد."

ه- (دادنامه شماره ۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبه شماره ۲/۶۷۴۱ - مورخ ۸۳/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر مشهد
" ... ب: حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ مبنی بر این که، شوراهای اسلامی شهر و بخش برای وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام دارند، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و صلاحیت تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی را ندارند. با توجه به مراتب مصوبه شورای اسلامی شهر مشهد در حدی که ناظر بر تعیین عوارض کسب و پیشه برای بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه و تعاونی‌های اعتباری و مراکزی که حوزه فعالیت کشوری و غیرمحلی دارند، خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر مشهد و مغایر قانون است و با اجازه حاصل از ماده ۵۳ الحاقی به آیین دادرسی دیوان عدالت اداری ضمن نقض رأی شماره ۱۱۳ - ۱۳۸۷/۲/۲۹ هیأت عمومی، با استناد به بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم بر ابطال مصوبه شماره ۶۷۴۱ - ۱۳۸۳/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر مشهد به جهت مذکور صادر و اعلام می‌شود."

و- (دادنامه شماره ۲۲۱ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبه شماره ۷ - مورخ ۸۳/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر اهواز
" حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، مبنی بر این که شوراهای اسلامی شهر و بخش برای وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد، تصویب و اعلام دارند، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و صلاحیت تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی را ندارند. با توجه به مراتب مصوبه شورای اسلامی شهر اهواز در حدی که ناظر بر تعیین عوارض کسب و پیشه برای بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه که حوزه فعالیت کشوری و غیر محلی دارند، خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر اهواز و مغایر قانون است و به استناد به بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال مصوبه مورد شکایت به جهت مذکور صادر و اعلام می‌شود."

ز- (دادنامه شماره ۷۲۴ الی ۷۵۹ - مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۱):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبات برخی از شوراهای اسلامی شهرهای کشور

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. با عنایت به مقررات فوق الذکر و این که حوزه فعالیت بانک‌ها غیر محلی و کشوری است، مصوبات شوراهای اسلامی شهرها به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

اعمال ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری در خصوص رای شماره ۷۲۴ الی ۷۵۹ مورخ ۱۱/۱۰/۱۳۹۱ هیأت عمومی و تسری ابطال مصوبه باطل شده به زمان تصویب:

"نظر به اینکه در رأی شماره ۷۲۴ الی ۷۵۹-۱۳۹۱/۱۰/۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مصوبه شماره ۱۴۷۳۱/ش/۵-۱۳۸۴/۱۰/۵ شورای اسلامی شهر شیراز ابطال شده است، هیأت عمومی با لحاظ درخواست بانک ملی ایران به شرح بند ۳ گردش کار این رأی و در اجرای ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ و فراز دوم ماده ۳۵ آیین نامه اداره جلسات هیأت عمومی و هیأت‌های تخصصی و به منظور جلوگیری از تضییع حقوق اشخاص، رأی به تسری ابطال مصوبه باطل شده از تاریخ تصویب آن صادر و اعلام می‌کند."

ح- (دادنامه شماره ۱۱۱ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۲۳):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبه‌های شماره ۳۱۰-۱۳۸۷/۱۱/۸ و ۴۶۹-۱۳۹۰/۱۱/۱۱ شورای اسلامی شهر قزوین

"... ب- حکم مقرر در تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷، مبنی بر این که شوراهای اسلامی شهر و بخش برای وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام دارند، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و صلاحیت تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی را ندارند. با توجه به مراتب مصوبه شماره ۴۶۹-۱۳۹۰/۱۱/۱۱ شورای اسلامی شهر قزوین در حدی که ناظر بر تعیین عوارض کسب و پیشه برای بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض‌الحسنه که حوزه فعالیت کشوری و غیر محلی دارند، خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر قزوین و مغایر قانون است، به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری حکم به ابطال آن صادر و اعلام می‌شود."

ط- (دادنامه شماره ۲۵۴ الی ۲۶۰ - مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۱۷):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال مصوبات تعدادی از شوراهای اسلامی شهرهای کشور در خصوص وضع عوارض کسب و پیشه برای فعالیت بانک‌ها

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران اصلاحی مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و مجاز به تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی نمی‌باشد. با توجه به مراتب فوق-الذکر مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای مندرج در گردش کار در قسمت تعیین و وضع عوارض کسب و پیشه برای بانک‌ها، مؤسسات مالی و صندوق‌های قرض‌الحسنه که حوزه فعالیت کشوری و غیر محلی دارند، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۹ و ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد."

ی- (دادنامه شماره ۳۶۲ - مورخ ۱۳۹۲/۰۵/۲۱):

موضوع خواسته: تقاضای ابطال تعرفه‌های ۲۱ و ۴۱ مصوبه شماره ۸۹/۳۵۵۹/ش - ۱۳۸۹/۱۱/۹ شورای اسلامی شهر اراک

"الف- مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند، در نتیجه وضع عوارض کسب و پیشه در مورد بانک‌ها که حوزه فعالیت آنها محلی نیست خارج از حدود صلاحیت شوراهای اسلامی شهر و مغایر قانون است. بنابراین تعرفه شماره ۲۱ از مصوبه مورد شکایت با عنوان عوارض سالانه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری قرض‌الحسنه که با توجه به توضیحات بند مذکور عوارض کسب و پیشه تلقی می‌شود خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر اراک است و به استناد بند ۲ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌گردد..."

ک- (دادنامه شماره ۴۷۳ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۲۲):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۱۹۳۹-۱۳۸۷/۱۰/۱۱ شورای اسلامی شهرستان نیشابور و ابطال رأی شماره ۱۵۲-۱۳۹۰/۱۱/۱۵ کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری‌ها واقع در شهرستان نیشابور

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح، برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها احصاء شده است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و به تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی مجاز نیستند. با توجه به مراتب فوق‌الذکر مصوبه مورد شکایت در خصوص تعیین و اخذ عوارض کسب و پیشه از بانکها که حوزه فعالیت کشوری و غیر محلی دارند، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود. رسیدگی به خواسته موردی شاکی به شعبه دیوان عدالت اداری ارجاع می‌شود."

ل- (دادنامه شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵ - مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۰۸):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه تعدادی از شهرها مبنی بر دریافت عوارض
"نظر به این که:

اولاً: ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و نیز تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد.

همچنین به موجب تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ که تا آغاز حاکمیت قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ اعتبار داشته، شوراهای اسلامی حق وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی را داشته‌اند.

۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم‌الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند.

۳- مطابق ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ « برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده ۴ این قانون، تکلیف مالیات و عوارض

آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات سود سهام شرکتها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد.» و در ماده ۱۰ آن قانون، کلیه قوانین و مقررات خاص و عام مغایر را لغو کرده است.

۴- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است.

به موجب ماده ۵۲ همان قانون « از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه‌های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر، مربوط به دریافت هر گونه مالیات غیرمستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات، لغو گردیده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیرمستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه‌دهندگان خدمات، ممنوع می‌باشد.»

ثانیاً: شعب بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیرمحلّی می‌باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ و ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلّی جدید، حسب شرایط زمانی با رعایت ممنوعیت‌های مذکور در ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ و مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد. همان گونه که در آرای شماره ۲۲۰ - ۱۳۹۱/۴/۲۶، ۱۳۹۱/۱۰/۱۱-۷۲۷ و ۱۳۹۱/۲/۲۳-۱۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز به غیرمحلّی بودن آنها تأکید شده است.

بنابراین مصوبات شوراهای اسلامی شهر به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مراجع وضع‌کننده تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ به موجب این حکم از تاریخ تصویب مصوبات مورد شکایت ابطال می‌شوند."

م- (دادنامه شماره ۵۸ - مورخ ۱۳۹۴/۰۱/۲۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مواد ۵۵ و ۵۶ مصوبه سی و سومین جلسه شورای اسلامی شهر کرمانشاه

"نظر به این که به موجب آراء شماره ۳۴۴-۱۳۸۸/۴/۳۰، شماره ۲-۱۳۸۹/۱/۱۶، شماره ۲۱۹ و ۲۲۰-۱۳۹۱/۴/۲۶، ۷۲۴ الی ۷۵۹-۱۳۹۱/۱۰/۱۱ و ۲۵۴ الی ۲۶۰-۱۳۹۲/۴/۱۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مصوبات شورای اسلامی شهرهای کشور در خصوص اخذ عوارض از بانکها به علت این که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و این که حوزه فعالیت بانکها غیر محلی است ابطال شده است و مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ در صورت ابطال مصوبات رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است و با عنایت به این که مصوبه تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر کرمانشاه در بندهای ۵۵ و ۵۶ خلاف آراء پیش گفته هیأت عمومی دیوان عدالت اداری صادر شده است، مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون مذکور ابطال می شود."

ن- (دادنامه شماره ۵۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۱/۲۴):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۳۶۲۷۲-۱۳۹۲/۹/۱۳ شورای اسلامی شهر شیراز

"با توجه به این که در رأی شماره ۷۲۴ الی ۷۵۹ - مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و در ردیف ۱۶ جدول گردش کار رأی موصوف، مصوبه شماره ۱۴۷۳۱/ش-۱۳۸۴/۱۰/۵ شورای اسلامی شهر شیراز در خصوص اخذ بهای خدمات از بانکها و صندوقهای قرض الحسنه و سایر مؤسسات مالی اعتباری و دفاتر بیمه ابطال شده است و مصوبه شماره ۳۶۲۷۲-۱۳۹۲/۹/۱۲ شورای اسلامی شهر شیراز بعد از رأی مذکور هیأت عمومی دیوان عدالت اداری تصویب شده و در آن در خصوص تعیین بهای خدمات از بانکها، صندوقهای قرض الحسنه و سایر مؤسسات مالی و اعتباری و دفاتر خدمات بیمه ای احکامی مقرر شده است و این مصوبه مغایر صریح مفاد حکم مقرر در ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ صادر شده است، بنابراین مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون پیش گفته مصوبه شماره ۳۶۲۷۲-۱۳۹۲/۹/۱۲ شورای اسلامی شهر شیراز ابطال می شود."

س- (دادنامه شماره ۲۷۵ الی ۲۹۳ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه های عوارض سال ۹۳ در قسمت تعیین و اخذ عوارض بهای سالیانه بانکها- حق افتتاح- بهای خدمات نصب عابر بانک و بهای خدمات سالیانه عابر بانک مصوب شوراهای اسلامی شهر همدان، شهر دماق، شهر بهار، شهر رزن، شهر فامنین، شهر اسدآباد، شهر ملایر، شهر قروه درجزین، شهر نهاوند و شهر مریانج و مصوبه - مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر تهران

"با توجه به استدلال های مصرح در دادنامه های شماره ۲۲۰-۱۳۹۱/۴/۲۶، ۷۲۴ الی ۷۵۹-۱۳۹۱/۱۰/۱۱، ۵۵۱-۱۳۹۲/۸/۲۰ و ۳۶۲-۱۳۹۲/۵/۲۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر این که: شوراهای اسلامی

شهر به موجب ماده ۵۰ و تبصره ذیل آن از قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و همچنین ممنوعیت وضع عوارض به درآمدهای مآخذ محاسبه مالیات توسط شوراهای اسلامی و این که حوزه فعالیت بانک‌ها محلی نبوده و کشوری می باشد و نیز پرداخت مالیات توسط بانک‌ها بابت درآمد خود، اخذ عوارض از بانک‌ها غیر قانونی و خارج از حدود اختیارات است، بنابراین با استناد به ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری و با عنایت به آراء سابق الصدور هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در موارد مشابه، تعرفه عوارض برای سال ۱۳۹۳ مصوب شوراهای اسلامی شهرها به شرح مندرج در گردش کار و ماده واحده مجوز اخذ عوارض استقرار شعب بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در شهر تهران مصوب چهل و دومین جلسه - مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر تهران در خصوص اخذ عوارض استقرار بانک، عوارض و بهای سالیانه، عوارض بهای خدمات افتتاح و فعالیت سالیانه، عوارض و بهای خدمات شروع به کار و عوارض نصب و سالیانه عابر بانک خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی طرف شکایت تشخیص داده می شود و مستنداً به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شوند."

ع- (دادنامه شماره ۸۱۶ الی ۸۳۶ - مورخ ۱۳۹۴/۰۶/۳۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات تعدادی از شوراهای اسلامی شهرهای کشور در خصوص وضع عوارض

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح، برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر صرفاً برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. با عنایت به مقررات فوق الذکر و این که حوزه فعالیت بانک‌ها غیر محلی و کشوری است، مصوبات شوراهای اسلامی شهرها به شرح مندرج در گردش کار، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی تشخیص و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

ف- (دادنامه شماره ۸۵۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۲۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند «ز» تبصره ۱ و تبصره ۲ مصوبه شماره ۱۶۰/۱۸۴۴/۲۴۷۵۰

۱۳۹۲/۱۱/۱۹ شورای اسلامی شهر تهران

"با عنایت به حدود اختیارات شورای اسلامی شهر در زمینه وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ آن به شرح مقرر در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ و همچنین تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها موضوع بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و این که تابلوهای منصوبه بر سر درب اماکن تجاری و اداری علی‌القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و الزاماً متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نیست تا محق به دریافت بهای آن باشد، بنابراین بند ۱ تبصره ۲ و تبصره ۲ مصوبه شماره ۱۸۴۴/۲۴۷۵۰-۱۶۰/۱۹-۱۱/۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر لزوم اخذ عوارض بابت تابلوهای منصوبه بر سر درب شرکت‌های دولتی، شعب بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مازاد بر ۳ مترمربع مغایر هدف و حکم مقنن و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر تهران تشخیص داده می‌شود و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ص- (دادنامه شماره ۸۷۹- مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۲۵ مصوبه شورای اسلامی شهر کبودرآهنگ در خصوص وضع عوارض نصب و سالیانه عابر بانک‌ها

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است، چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. نظر به این که به موجب رأی شماره ۵۵۱- ۱۳۹۲/۸/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مصوبه شورای اسلامی شهر که ناظر بر تعیین عوارض بر عابر بانک‌ها بوده، ابطال شده است و شورای اسلامی شهر کبودرآهنگ برخلاف حکم مقرر در ماده ۹۲ قانون صدرالذکر و مفاد رأی پیش گفته هیأت عمومی، در بند ۲۵ تعرفه عوارض شهرداری کبودرآهنگ در سال ۱۳۹۳، عوارض نصب و سالیانه عابر بانک‌ها را تصویب کرده است، بنابراین این بند از مصوبه به علت مغایرت با قانون و رأی هیأت عمومی، مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ق- (دادنامه شماره ۸۸۱- مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۱):

موضوع خواسته: ۱- بندهای ۱ الی ۶ از ماده ۱۹ مصوبات شماره ۱۸۳۹-۱۱/۱۰/۱۳۸۹ و ۲۰۸۲- ۱۳۸۸/۱۰/۲۸ شورای اسلامی شهر کرمان ۲- بندهای ۱ الی ۶ از ماده ۱۸ مصوبات شماره ۲۳۷۹-۲۳/۱۱/۱۳۸۶ و ۲۱۴۱-۲۴/۱۰/۱۳۷۷ شورای اسلامی شهر کرمان

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری، لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها اعلام شده است و به موجب تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی جدید صلاحیت دارند. با عنایت به این که حوزه فعالیت بانک‌ها غیر محلی و کشوری است، مصوبات مورد شکایت در خصوص تعیین بهای خدمات شهری برای بانک‌های دولتی به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ر- (دادنامه شماره ۸۸۲ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه عوارض کسب و پیشه مشاغل از بانک‌ها برای سالهای ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ مصوب شورای اسلامی شهر کرج

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها احصاء شده است و به موجب تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی جدید صلاحیت دارند. نظر به این که حوزه فعالیت بانک‌ها محلی نبوده و کشوری است، بنابراین بند ۴-۱۰ ذیل قسمت ۴ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۲ و بند ۷ تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۱ شهرداری کرج مصوب شورای اسلامی شهر کرج در تعیین عوارض سالیانه کسب و پیشه واحدهای صنفی برای مؤسسات مالی و اعتباری و کلیه بانک‌ها به میزان مقرر در بندهای مذکور، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ش- (دادنامه شماره ۹۲۳ الی ۹۳۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۸):

موضوع خواسته: ابطال تعرفه‌های عوارض محلی سال ۱۳۹۳ مصوب شوراهای اسلامی شهرهای داراب - ارومیه - گرگان - ملایر - فیروزان - لالچین - قهاوند - سامن - تویسرکان - صالح آباد - مریانج در خصوص بهاء خدمات افتتاح و فعالیت سالیانه بانک‌ها (کسب و پیشه) و عوارض نصب و سالیانه عابر بانک و بهای خدمات و محل فعالیت و استقرار بانک‌ها

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است، چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. نظر به این که به موجب آراء شماره ۳۴۴-۱۳۸۸/۴/۲۱، ۲-۱۳۸۹/۱/۱۶، ۲۲۰-۱۳۹۱/۴/۲۶، ۷۲۴ الی ۷۵۹-۱۳۹۱/۱۰/۱۱، ۱۱۱-۱۳۹۲/۲/۲۳ و ۵۵۱-۱۳۹۲/۸/۲۰ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شورای اسلامی شهرهای مختلف که ناظر بر تعیین بهای خدمات افتتاح و فعالیت سالیانه بانکها (کسب و پیشه)، عوارض نصب و سالیانه عابر بانک و عوارض بهای خدمات و محل فعالیت و استقرار بانکها بوده، ابطال شده است و شورای اسلامی شهرهای داراب، ارومیه، گرگان، ملایر، فیروزان، لالچین، قهاوند، سامن، تویسرکان، صالح آباد، مریانج برخلاف حکم مقرر در ماده ۹۲ قانون یاد شده و مفاد آراء پیش گفته هیأت عمومی، تعرفه های عوارض محلی به شرح مندرج در گردش کار را تصویب کرده اند، بنابراین موارد شکایت به علت مغایرت با قانون و آراء هیأت عمومی مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

ت- (دادنامه شماره ۱۰۴۳ الی ۱۰۵۷ - مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ شهرداریها در خصوص ۱- عوارض و بهای خدمات افتتاح و فعالیت سالیانه بانکها ۲- عوارض نصب و سالیانه عابر بانکها ۳- عوارض تابلوی بانکها

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ این قانون و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید.» نظر به این که شوراها و شوراهای اسلامی شهرهای استان همدان به شرح مندرج در گردش کار در تصویب تعرفه عوارض محلی شهرها در قسمت الف- تعیین عوارض بهای خدمات افتتاح و سالیانه بانکها مفاد دادنامه های شماره ۳۳۴-۱۳۸۸/۴/۲۱، ۲-۱۳۸۹/۱/۱۶، ۷۹۹-۱۳۹۱/۱۰/۱۱، ۲۶۲-۱۳۹۲/۵/۲۱، ۱۱۱-۱۳۹۲/۲/۲۳ و ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵-۱۳۹۳/۱۰/۸ ب- تعیین عوارض نصب و سالیانه عابر بانکها مفاد دادنامه های ۵۵۱-۱۳۹۲/۸/۲۰، ۱۰۱۸-۱۳۹۳/۶/۱۷ و ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵-۱۳۹۳/۱۰/۸ ج- تعیین عوارض تابلوهای بانکها مفاد دادنامه های شماره ۴۰۷ و ۴۰۶-۱۳۸۷/۶/۳، ۲۴۱-۱۳۹۰/۶/۷، ۳۶۲-۱۳۹۲/۵/۲۱ و ۵۵۱-۱۳۹۲/۸/۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری را رعایت نکرده اند، بنابراین مصوبات مورد شکایت، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مراجع وضع آنها تشخیص داده می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شوند."

ث- (دادنامه شماره ۱۲۰۲ - مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه‌های شماره ۶۵۴۰/ش الف د- ۱۳۷۹/۵/۱۰ و شماره ۱۴۷۳۱/ش

الف د- ۱۳۸۴/۱۰/۵ شورای اسلامی شهر شیراز

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی مقرر شده است، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف شورای اسلامی شهرها است. حکم مقرر در تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ نیز دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط و ضوابط مربوط صلاحیت دارند. نظر به این که حوزه فعالیت بانک‌ها و شعب مختلف آنها در نقاط مختلف کشور بوده و محلی تلقی نمی‌شوند، بنابراین مصوبات مورد شکایت مبنی بر تعیین عوارض به مآخذ ۱٪ درآمد قطعی شده و بهای خدمات بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر شیراز تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

خ- (دادنامه شماره ۱۲۰۳ - مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۳۲۵-۱۳۸۵/۱۱/۱۵ شورای اسلامی شهر کرمانشاه

"مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی مقرر شده است که تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف شورای اسلامی شهرها است. حکم مقرر در تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ و تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ نیز دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط و ضوابط مربوط صلاحیت دارند. نظر به این که حوزه فعالیت بانک‌ها و شعب مختلف آن در نقاط مختلف کشور بوده و محلی تلقی نمی‌شوند، بنابراین تبصره ماده ۱۹ تعرفه عوارض شهرداری کرمانشاه در سال ۱۳۸۶ مصوب

شورای اسلامی شهر کرمانشاه مبنی بر تعیین حق افتتاحیه صندوق‌های قرض الحسنه و مؤسسات اعتباری و بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر کرمانشاه تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ذ- (دادنامه شماره ۱۲۳۱ - مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۰۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۲۶ از تعرفه عوارض شهرداری مصوب سال ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر خوی

"به موجب ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مقرر شده است که «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی، الزامی است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ این قانون و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به این که شورای اسلامی شهر خوی بعد از آراء شماره ۱۳۸۸/۴/۲۱-۳۴۴، ۲-۱۳۸۹/۱/۱۶، ۷۵۹-۱۳۹۰/۱۰/۱۱، ۲۶۰-۱۳۹۲/۴/۱۰ و ۴۷۳-۱۳۹۲/۷/۲۲ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری طی ماده ۲۶ از تعرفه عوارض محلی شهرداری خوی در سال ۱۳۹۳، عوارض افتتاح برای بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، صندوق‌های قرض الحسنه به میزان مقرر در ماده مذکور تعیین و تصویب کرده است، ماده یاد شده از تعرفه معترض‌عنه مغایر آراء یاد شده هیأت عمومی می‌باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ض- (دادنامه شماره ۱۲۶۹ - مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۸۸/۳۹۸۳/ش-۱۳۸۸/۱۱/۱۰ شورای اسلامی شهر اراک

"نظر به این که شوراهای اسلامی شهر به موجب ماده ۵۰ و تبصره ذیل آن از قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و وضع عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات توسط شوراهای اسلامی ممنوع اعلام شده است و نظر به این که حوزه فعالیت بانک‌ها محلی نبوده و کشوری می‌باشد در نتیجه تعرفه‌های شماره ۲۰ و ۳۹ از تعرفه عوارض شهرداری اراک در سال ۱۳۸۹ مصوب شورای اسلامی شهر اراک در تعیین عوارض سالیانه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و قرض الحسنه و عوارض تابلو از مؤسسات مذکور، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شوراهای اسلامی طرف شکایت تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ظ- (دادنامه شماره ۵۳ و ۵۴ - مورخ ۱۳۹۵/۰۲/۰۷):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر اجازه اخذ عوارض محلی از بانک‌ها

" مطابق بند ۱۶ از ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی مقرر شده تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود از جمله وظایف شورای اسلامی شهرها است. حکم مقرر در تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱ و تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ نیز دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط و ضوابط مربوط صلاحیت دارند. نظر به این که حوزه فعالیت بانک‌ها و شعب مختلف آنها در نقاط مختلف کشور بوده و محلی تلقی نمی‌شوند، بنابراین عمومیت مصوبات شماره ۱۶۷۲۵-۴۶۰-۱۶۰ - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ و ۲۱۱۵۴-۷۰۱-۱۶۰ - مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۱ شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر تعیین عوارض تابلو و کسب و پیشه بانک‌ها، همچنین بند ۲ مصوبه شماره ۲۱۰۳۱-۶۰۹-۱۶۰ - مورخ ۱۳۸۳/۱۱/۱۱ شورای مذکور مبنی بر تعیین عوارض پایه شعب بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر تهران تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

غ- (دادنامه شماره ۱۶۹ الی ۱۸۷ - مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای کشور در خصوص برقراری عوارض بر بانک‌ها

" به موجب بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود و همچنین تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای شهر اعلام شده است و مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد

تصویب و اعلام عمومی نمایند بنا به مراتب مذکور اختیارات مندرج در بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران صرفاً در وضع عوارض محلی جدید قابل اعمال است. نظر به این که حوزه فعالیت بانکها محدود به محل خاص و معینی نبوده و قلمرو فعالیت آنها کشوری می‌باشد، بنابراین مصوبات شوراهای اسلامی طرف شکایت به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع آنها تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شوند. مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای بوشهر و بجنورد به شرح مذکور در ردیف‌های ۲ و ۸ جدول گردش کار بنا به درخواست شاکی مبنی بر ابطال از تاریخ صدور موضوع ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری و پذیرش آن از سوی اکثریت اعضاء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

پ- (دادنامه شماره ۲۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شورای اسلامی شهر کرد در خصوص اخذ عوارض بر تأسیسات مخابراتی و ارتباطی مصوب سال ۱۳۹۱

"به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸، مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و در ماده ۳۸ قانون یاد شده، نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، برقراری هرگونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است. نظر به این که دکله‌ها و آنتن‌های مخابراتی جزئی از فرآیند عرضه خدمات مخابراتی است و در نهایت خدمت ارائه شده مشمول نرخ عوارض مصرح در ماده ۳۸ قانون فوق الذکر خواهد بود و ارائه خدمت توسط شرکت‌های مخابراتی و بانک‌ها محدود به قلمرو جغرافیایی شهر نیست، بنابراین مصوبه شورای اسلامی شهر کرد در خصوص تعیین عوارض بر تأسیسات مخابراتی و ارتباطی مصوب سال ۱۳۹۱، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ژ- (دادنامه شماره ۲۴۵ - مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۳-۱۰ بخش اول فصل چهارم تعرفه عوارض و بهای خدمات سال ۱۳۹۴ مصوب شورای اسلامی شهر کرج

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید.» نظر به این که در رأی شماره ۲۷۵ الی ۲۹۳-۱۳۹۴/۳/۱۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری تعرفه عوارض سال ۱۳۹۳ شوراهای اسلامی شهرهای مختلف در خصوص اخذ عوارض استقرار شعب بانک‌ها، عوارض و بهای سالیانه، عوارض بهای خدمات افتتاح و فعالیت سالیانه، عوارض و بهای خدمات شروع به کار و عوارض نصب و سالیانه عابر بانک به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر کرج در تصویب بند ۳-۱۰ بخش اول فصل چهارم با عنوان عوارض کسب و پیشه بدون رعایت مفاد رأی مذکور اقدام کرده است، بنابراین بند ۳-۱۰ با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۱۳ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود."

گ- (دادنامه شماره ۳۲۷ الی ۳۳۱ - مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۲):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای شیراز، آران و بیدگل، ابهر، تبریز و کرمان

"به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مقرر شده است که «برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است همچنین برقراری عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات سود سهام شرکتها سود اوراق مشارکت سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می باشد.» مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون یاد شده نیز شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجراء در سال بعد تصویب و اعلام عمومی نمایند. نظر به این که شوراهای اسلامی شهر به موجب مقررات یاد شده برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و از وضع عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع میباشند و نیز پرداخت مالیات توسط بانکها بابت درآمد خود اخذ عوارض از بانک‌ها غیرقانونی و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهرهای طرف شکایت است بنابراین تعرفه‌های عوارض مورد

شکایت شاکیان به شرح مندرج در گردشکار در تعیین عوارض از بانکها مؤسسات مالی اعتباری و دفاتر بیمه به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال میشود و تعرفه عوارض محلی سالهای ۱۳۹۱، ۱۳۹۰ و ۱۳۸۹ مصوب شورای اسلامی شهر ابهر در قسمت تعیین عوارض افتتاح بانکها با استناد به ماده ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری از تاریخ تصویب ابطال می شود."

چ- (دادنامه شماره ۴۷۳ - مورخ ۱۳/۰۷/۱۳۹۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده ۷۲ و تبصره ذیل آن از تعرفه عوارض و سایر درآمدهای شهرداری سمنان برای اجرا در سال ۱۳۹۵ مصوب شورای اسلامی شهر سمنان

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است که: «چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هر گاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می نماید.» نظر به این که در رأی شماره ۱۷۹۶ الی ۱۸۰۵ و ۱۸۰۸-۱۳۹۳/۱۰/۲۹ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات تعدادی از شوراهای اسلامی شهرهای مختلف در خصوص تعیین و وضع عوارض بر دکلهای و آنتنهای مخابراتی به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده اند و شورای اسلامی شهر سمنان در تصویب ماده ۷۲ از تعرفه عوارض و سایر درآمدهای شهرداری سمنان در سال ۱۳۹۵ بدون رعایت مفاد رأی مذکور، عوارض حق تشعشع در قبال دکلهای مخابراتی و برق وضع کرده است، بنابراین ماده ۷۲ تعرفه مذکور در قسمت وضع عوارض حق تشعشع با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۱. (دادنامه شماره ۶۸۰ - مورخ ۱۶/۰۹/۱۳۹۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۱۰۸۸-۱۳/۱۱/۱۳۹۰ شورای اسلامی شهر زرین شهر

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون یاد شده تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداریها از جمله وظایف شورای اسلامی شهر تعیین شده است. نظر به اینکه به موجب تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض ملی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد صلاحیت

وضع عوارض دارند، بنابراین شوراهای اسلامی شهر در تصویب عوارض ملی صلاحیت ندارند و با عنایت به اینکه حوزه فعالیت بانک‌ها غیر محلی و کشوری می‌باشد در نتیجه اطلاق مصوبه شورای اسلامی شهر در قسمت‌های تعیین عوارض بهره برداری و افتتاحیه، عوارض فعالیت و عوارض نصب تابلو بانک‌ها خلاف قانون است و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۲. (دادنامه شماره ۶۸۱ - مورخ ۱۳۹۵/۰۹/۱۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۲۲ - ۱۳۸۹/۱۱/۱۱ شورای اسلامی شهر هندیجان

"اگر چه مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر تعیین شده است اما حکم مقرر در تبصره [۱] ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مبنی بر صلاحیت شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در قانون اخیرالذکر مشخص نشده باشد، دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و مجاز به تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی نیستند و با توجه به اینکه حوزه فعالیت بانک‌ها غیر محلی و کشوری است، بنابراین مصوبه شماره ۲۲ شورای شهر هندیجان در قسمتهای مورد شکایت از باب شمول به بانکها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب می‌باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۳. (دادنامه شماره ۷۰۸ الی ۷۱۵ - مورخ ۱۳۹۵/۰۹/۱۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال گروه ۱۴ بند ۳۶ دفترچه تعرفه عوارض شورای اسلامی شهر قدس در سال ۱۳۹۴

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است که «چنانچه مصوبه ای در هیأت عمومی ابطال شود، رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط، مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند، رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت، بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه در آراء شماره ۳۴۴-۱۳۸۸/۴/۲۱، ۲-۱۳۸۹/۴/۱۶ و ۲۱۹-۱۳۹۱/۴/۲۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات تعدادی از شوراهای اسلامی شهرهای مختلف در خصوص تعیین و وضع عوارض بر بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه به لحاظ

مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شوراهای اسلامی شهرهای محمدشهر، شهر قدس، شهر جدید هشتگرد، صفادشت، تربت حیدریه، خرم آباد، قزوین و اهواز به شرح مصوبات مندرج در گردش کار، بدون رعایت مفاد آراء مذکور به وضع عوارض بر بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری و صندوقهای قرض الحسنه مبادرت کرده‌اند، بنابراین مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای یاد شده در قسمت مورد اعتراض با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شوند."

۴. (دادنامه شماره ۱۲۲۹ - مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۹):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه عوارض شورای اسلامی شهر سامن در سال ۱۳۹۴ در اجرای مقررات ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری

"مطابق ماده ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ مقرر شده است: «چنانچه مصوبه‌ای در هیأت عمومی ابطال شود رعایت مفاد رأی هیأت عمومی در مصوبات بعدی الزامی است. هرگاه مراجع مربوط مصوبه جدیدی مغایر رأی هیأت عمومی تصویب کنند رئیس دیوان موضوع را خارج از نوبت بدون رعایت مفاد ماده ۸۳ قانون مذکور و فقط با دعوت نماینده مرجع تصویب کننده در هیأت عمومی مطرح می‌نماید.» نظر به اینکه در آرای شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵ - ۱۳۹۳/۱۰/۸ و ۲۴۱ - ۱۳۹۰/۶/۷ الی ۷۲۴ الی ۷۵۹ - ۱۳۹۱/۱۰/۱۳۹۱۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری مصوبات شورای اسلامی شهرهای مختلف در خصوص عوارض و بهای خدمات افتتاح و سالیانه بانکهای دولتی و خصوصی مؤسسات مالی و اعتباری نصب عابر بانک و همچنین عوارض نصب تابلو از ادارات نهادها مؤسسات دولتی و بانکها به لحاظ مغایرت با قانون و خروج از حدود اختیارات ابطال شده است و شورای اسلامی شهر سامن در تصویب تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری سامن در سال ۱۳۹۴ در قسمت‌های تعیین عوارض و بهای خدمات افتتاح و سالیانه و عوارض نصب و سالیانه عابر بانکهای دولتی و خصوصی و مؤسسات مالی و اعتباری و صندوقهای قرض الحسنه و نصب و سالیانه عابر بانکها و نصب تابلو بدون رعایت مفاد آرای مذکور به وضع عوارض مبادرت کرده است، بنابراین مصوبه در قسمتهای مورد اعتراض با استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۹۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۵. (دادنامه شماره ۲۷ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۱۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مواد ۱۸، ۴۴ و ۶۱ مصوبه شماره ۱۰۸۰۹/۳/۷ - ۱۳۸۸/۱۱/۱۴ شورای

اسلامی شهر برازجان

"الف- با عنایت به حدود اختیارات شورای اسلامی شهر در زمینه وضع عوارض و تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن به شرح مقرر در بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و همچنین وضع هر یک از عوارض محلی جدید با شرایط مذکور در تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ و اینکه تابلوهای منصوبه بر سردرب اماکن تجاری و اداری علی القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و الزاماً متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نیست تا ذیحق به دریافت بهای آن باشد، بنابراین بندهای ۲ و ۵ ماده ۱۸ مصوبه مورد شکایت، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب می باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.

ب- نظر به اینکه تعیین مجازات و جریمه اختصاص به حکم صریح قانونگذار دارد و در ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ و اصلاحات بعدی اختیاری در خصوص وضع جریمه به شوراهای اسلامی داده نشده است بنابراین بند ۴ ماده ۱۸۸ مصوبه مورد شکایت که در آن اجازه دریافت جریمه داده شده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر برازجان تشخیص داده شد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.

ج- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و نیز تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی می باشد و به موجب تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، شوراهای اسلامی شهر و بخش، مجاز به وضع هر یک از عوارض محلی جدید با رعایت شرایط مذکور در این تبصره می باشند و بر اساس ماده ۵۲۲ قانون اخیرالذکر، از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر، مربوط به دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو شده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع است. نظر به اینکه شعب بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری که در سراسر کشور مستقر می باشند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع

عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلی جدید حسب شرایط زمانی با رعایت ممنوعیتهای مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد، بنابراین ماده ۴۴۴ مصوبه مورد اعتراض، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص داده شد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

د- نظر به اینکه وضع قاعده آمره مبنی بر تعیین جریمه تاخیر تادیه در پرداخت عوارض اختصاص به مقنن دارد و از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر با توجه به وظایف و مسئولیت‌های آن شورا به شرح ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ و سایر قوانین مربوط خارج است، بنابراین ماده ۶۱ مصوبه معترض‌عنه، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر برازجان می‌باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۶. (دادنامه شماره ۲۸ و ۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۱۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۱ دویست و چهل و یکمین جلسه - مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۴ شورای اسلامی شهر دزفول در تعیین عوارض بهای خدمات شهری برای بانک‌ها

" نظر به اینکه شوراهای اسلامی شهر به موجب ماده ۵۰ و تبصره ذیل آن از قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و همچنین از برقراری عوارض به درآمدهای ماخذ محاسبه مالیات ممنوع می‌باشند و با عنایت به اینکه حوزه فعالیت بانک‌ها که در سراسر کشور مستقر می‌باشند، محلی نبوده و ملی تلقی می‌شود و شخصیت حقوقی واحدی دارند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر مقید به وضع عوارض محلی جدید، حسب شرایط زمانی با رعایت ممنوعیت‌های مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون یاد شده می‌باشد، بنابراین بند ۱ دویست و چهل و یکمین جلسه - مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۴ شورای اسلامی شهر دزفول در تعیین عوارض بهای خدمات شهری برای بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۷. (دادنامه شماره ۱۹۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲):

موضوع خواسته: درخواست ۱- ابطال ردیف ۷۳ مندرج در تعرفه عوارض سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۶ در خصوص عوارض تابلوهای بانک‌ها ۲- ابطال ردیف ۷۵ مندرج در تعرفه عوارض سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ

۱۳۸۶/۱۱/۶ در خصوص عوارض تابلوهای بانک‌ها ۳- ابطال ردیف ۷۸ مندرج در تعرفه عوارض سال ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۶ در خصوص عوارض درآمد بانکها ۴- ابطال ردیف ۵۱ مندرج در فرم پیشنهاد عوارض سال ۱۳۸۹ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۱۲ در خصوص عوارض تابلوهای بانکها ۵- ابطال ردیف ۵۱ مندرج در فرم پیشنهاد عوارض سال ۱۳۹۰ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۱۱ در خصوص عوارض تابلوهای بانک‌ها ۶- ابطال ردیف ۵۱ مندرج در فرم پیشنهاد عوارض سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۶ در خصوص عوارض تابلوهای بانک‌ها ۷- ابطال ردیف ۵۱ مندرج در فرم پیشنهاد عوارض سال ۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر بافق موضوع صورتجلسه - مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۵ در خصوص عوارض تابلوهای بانک‌ها

"نظر به اینکه مطابق بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه‌های مالی و معاملاتی شهرداری‌ها، از جمله وظایف شورای اسلامی شهر است و تابلوهای منصوبه بر سر درب اماکن تجاری و اداری علی القاعده مبین معرفی محل و استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و الزاماً متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نیست تا ذی حق به دریافت بهاء آن باشد، همچنین حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ دلالت بر این معنی دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و در تعیین و تصویب عوارض کشوری و ملی صلاحیت شایستگی ندارند و هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به موجب آراء متعددی مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای کشور در خصوص دریافت عوارض و بهای خدمات بابت نصب تابلو معرف محل و عوارض سالیانه و عوارض بر درآمد بانکها را به لحاظ مغایرت با قانون و خارج از حدود اختیارات ابطال کرده است، بنابراین مصوبات مورد شکایت به شرح مندرج در گردش کار خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر بافق می باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۸. (دادنامه شماره ۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۹):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه عوارض حق الثبت اسناد رسمی و تنظیمی در دفاتر اسناد رسمی به مأخذ هشت درصد (۸٪) مصوب شورای اسلامی شهر اراک مورد عمل برای سال‌های ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۳ شامل: ۱- تعرفه شماره (۳۱) تعرفه عوارض شهرداری اراک مورد عمل برای سال ۱۳۸۹؛ ۲- تعرفه شماره

(۲۶) تعرفه عوارض شهرداری اراک مورد عمل برای سال ۱۳۹۰؛ ۳- تعرفه شماره (۲) فصل ۴ تعرفه عوارض شهرداری اراک مورد عمل برای سال‌های ۱۳۹۱ لغایت ۱۳۹۳

" نظر به اینکه مصوبات مورد اعتراض تحت عنوان حق الثبت اسناد رسمی تنظیمی در دفاتر اسناد رسمی مستند به بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ وضع شده و این مواد قانونی ناظر بر وضع عوارض محلی است و موضوع عوارض در مصوبات مورد اعتراض که ۸٪ از حق الثبت اسناد رسمی به عنوان عوارض وصول محلی نیست بلکه حق الثبت به خزانه دولت واریز می‌شود، بنابراین شورای اسلامی شهر اراک در تصویب مصوبات مورد اعتراض که ناظر بر فعالیت‌های ملی است حق وضع عوارض ندارد و مصوب یاد شده به شرح مندرج در گردش کار مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود. با اعمال ماده ۱۳ قانون پیش گفته و تسری ابطال مصوبه به زمان تصویب آن موافقت نشد."

۹. (دادنامه شماره ۳۲۳ - مورخ ۱۳/۰۴/۱۳۹۶):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۹۲/۴/۶۸۷-۱۳/۱۱/۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر صدر

"الف- نظر به اینکه وضع عوارض توسط شوراهای اسلامی برای آنتن‌ها و دکل‌های مخابراتی در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۲۱۰-۱۳۹۵/۳/۱۸ با این استدلال که « به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در ایران همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸، مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و در ماده ۳۸ قانون یاد شده نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول قانون تعیین شده است و مطابق ماده ۵۰ قانون مذکور، برقراری هرگونه عوارض برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع است و در ماده ۵۲ این قانون نیز برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و وارد کنندگان و ارائه دهندگان خدمات ممنوع شده است و دکل‌ها و آنتن‌های مخابراتی جزئی از فرآیند عرضه خدمات مخابراتی است و در نهایت این خدمت مشمول نرخ عوارض مصرح در ماده ۳۸ قانون فوق الذکر می‌باشد.» ابطال شده است، بنابراین مصوبه شماره ۹۲/۴/۶۸۷-۱۳/۱۱/۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر صدر در تعیین عوارض نصب دکل و تجهیزات مخابراتی خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

ب- هر چند مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون یاد شده تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای اسلامی شهر است، لیکن به جهت اینکه تابلوهای منصوبه بر سر در اماکن تجاری و اداری که مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نیست تا به دریافت عوارض یا بهای خدمات محق باشد، بنابراین مصوبه ۹۲/۲/۶۸۷-۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر صدرا در قسمت وضع عوارض و اخذ بهاء خدمات از بانک‌های دولتی و خصوصی و صندوق‌های قرض الحسنه، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود.

ج- نظر به اینکه در ماده ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات در این قانون که تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است و برقراری عوارض به درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، ممنوع شده است و مطابق ماده ۵۲ قانون مذکور دریافت هرگونه عوارض از واردکنندگان کالا، تولیدکنندگان کالا و ارائه دهندگان خدمات نیز ممنوع می‌باشد، لذا وضع عوارض حق النظاره مهندسان از تعرفه عوارض مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر صدرا از این حیث که از مصادیق ارائه خدمات و مأخذ محاسبه مالیات است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

د- نظر به اینکه قانونگذار به شرح تبصره ۵ ماده ۱۰۰ قانون شهرداری در خصوص عدم رعایت پارکینگ و یا کسری آن تعیین تکلیف کرده است و متخلف بر اساس رأی کمیسیونهای مقرر در آن ماده به پرداخت جریمه محکوم می‌شود و هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز بیش از این به موجب آراء متعدد مصوبات شوراهای اسلامی شهرهای مختلف در زمینه وضع عوارض حذف یا کسر پارکینگ را ابطال کرده است بنابراین مصوبه شماره ۹۲/۲/۶۸۷-۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر صدرا در تعیین عوارض حذف یا کسری پارکینگ خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.

ه- نظر به اینکه مطابق ماده ۱۰۰ قانون شهرداری و تبصره‌های ذیل آن، عدم رعایت الزامات مقرر برای اخذ پروانه احداث بنا یا احداث بنا زاید بر مندرجات پروانه ساختمانی مستلزم رسیدگی به موضوع در کمیسیون ماده ۱۰۰ و اتخاذ تصمیم آن کمیسیون بر ابقای بنا یا اخذ جریمه یا قلع بنای مستحدثه با رعایت ضوابط مربوط است، بنابراین اخذ عوارض کسری فضای باز از تعرفه عوارض مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای

اسلامی شهر صدرا خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب می باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.

و- مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی شهر برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. با عنایت به مقررات فوق الذکر و اینکه حوزه فعالیت بانکها غیر محلی و کشوری است، اخذ بهاء خدمات از بانکهای دولتی و خصوصی و صندوقهای قرض الحسنه و سایر مؤسسات مالی و اعتباری و دفاتر بیمه از تعرفه عوارض مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۱۳ شورای اسلامی شهر صدرا خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص داده می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.

۱۰. (دادنامه شماره ۴۱۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست ۱- ابطال بندهای ۱۶۷ و ۱۶۸ تعرفه عوارض اصناف مربوط به سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۸۹ ۲- ابطال کد عوارض ۰۰۰۲۲ و ۰۰۰۲۳ تعرفه عوارض مربوط به سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر صالح آباد از توابع استان همدان

"اولاً: ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر است.

۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند.

۳- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و به موجب ماده ۵۲ همان قانون مقرر شده است: «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه‌های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هر

گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هر گونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولید کنندگان و وارد کنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد.»

ثانیاً: شعب بانک‌ها که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بود و ملی تلقی شده و غیر محلی می‌باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، مقید به وضع عوارض محلی جدید با رعایت ممنوعیت‌های مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد و در آرا متعدد هیأت عمومی به غیر محلی بودن آنها تأکید شده است، بنابراین بند ۱۶۷ تعرفه عوارض اصناف سال ۱۳۸۷، بندهای ۱۶۷ و ۱۶۸ تعرفه عوارض اصناف سال ۱۳۸۹ و کد عوارض ۰۰۰۲۲ و ۰۰۰۲۳ از تعرفه عوارض سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۳ در حد تعیین عوارض سالیانه بانکها، عوارض سالیانه خودپرداز بانک‌ها و عوارض حق افتتاح بانک‌ها و عوارض و بهای خدمات افتتاح سالیانه بانک‌ها و عوارض نصب و سالیانه عابر بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر صالح آباد تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۱۱. (دادنامه شماره ۴۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند الف مصوبه شماره ۲۸/۱۱۰/۴۱۶۱-۲۸/۱۱/۸-۱۳۸۵/۱۱/۸ و ۲۸/۹۲/۲۹۹۹-

۱۳۹۲/۱۱/۲ شورای اسلامی شهر اصفهان

"اولاً: ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد. ۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند. ۳- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و به موجب ماده ۵۲ همان قانون مقرر شده است «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای

وارداتی و اصلاحیه های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می باشد.»

ثانیاً: شعب بانکها که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلی جدید با رعایت ممنوعیت های مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می باشد و در آراء متعدد هیأت عمومی به غیر محلی بودن آنها تأکید شده است، بنابراین بند الف مصوبه شماره ۱۳۸۵/۱۱/۸ - ۲۸/۱۱۰/۴۱۶۱ و مصوبه شماره ۱۳۹۲/۱۱/۲ - ۲۸/۹۲/۲۹۹۹ در قسمتی که برای بانکها عوارض و بهای خدمات تعیین شده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر اصفهان تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود."

۱۲. (دادنامه شماره ۴۱۲ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ماده (۶-۲۱) تعرفه عوارض و بهای خدمات شهرداری ارومیه در سالهای ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی شهر ارومیه

"اولاً: ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان های وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می باشد. ۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند. ۳- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و به موجب ماده ۵۲ همان قانون مقرر شده است «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هرگونه

مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد.»

ثانیاً: شعب بانک‌ها که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می‌باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلی جدید با رعایت ممنوعیتهای مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد و در آراء متعدد هیأت عمومی به غیر محلی بودن آنها تاکید شده است، بنابراین ماده ۶-۲۱ تعرفه عوارض و بهاء خدمات شهرداری ارومیه در سالهای ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مصوب شورای اسلامی ارومیه در خصوص عوارض محل فعالیت و بهاء خدمات بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و عوارض استقرار بر محل بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود. "

۱۳. (دادنامه شماره ۴۱۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شماره ۹۴/۴۷۰۳/ص - ۱۳۹۴/۹/۱۷ شورای اسلامی شهر شیراز

"به موجب بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن بادر نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود و همچنین تصویب نرخ خدمات ارائه شده، توسط شهرداری و سازمان‌ها وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی شهرداری‌ها از جمله وظایف شورای شهر اعلام شده است و مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام عمومی نمایند. بنا به مراتب مذکور، اختیارات مندرج در بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران صرفاً در وضع عوارض محلی جدید قابل اعمال است. نظر به اینکه حوزه فعالیت بانکها محدود به محل خاص و معینی نبوده و قلمرو فعالیت آنها کشوری می‌باشد، بنابراین مصوبه شماره ۹۴/۴۷۰۳/ص - ۱۳۹۴/۹/۱۷ شورای اسلامی شهر شیراز در خصوص هزینه سالیانه خدمات از کلیه اماکن مورد استفاده فعالان اقتصادی به استثنای مشمولین قانون نظام صنفی از حیث تسری و شمول مصوبه مذکور به بانکهای کشور، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع

تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۱۴. (دادنامه شماره ۴۱۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۳):

موضوع خواسته: درخواست الف- ابطال کدهای ۲۲ و ۲۳ تعرفه عوارض سال ۱۳۸۶ ب- کد عوارض ۳۳۸ از تعرفه عوارض سال ۱۳۸۷ ج- کد ۲ تعرفه عوارض سالهای ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ د- کدهای ۲۴ و ۲۵ تعرفه عوارض سالهای ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر کبودرآهنگ

"اولاً: ۱- مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد. ۲- مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند. ۳- به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و به موجب ماده ۵۲ همان قانون مقرر شده است «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد.»

ثانیاً: شعب بانک‌ها که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می‌باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلی جدید با رعایت ممنوعیت‌های مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد و در آراء متعدد هیأت عمومی به غیر محلی بودن آنها تاکید شده است، بنابراین کدهای ۲۲ و ۲۳ تعرفه عوارض سال ۱۳۸۶، کد عوارض ۳۳۸ از تعرفه عوارض سال ۱۳۸۷ و کد ۲۵ تعرفه عوارض سالهای ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ و کدهای ۲۴ و ۲۵ تعرفه عوارض سالهای ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴

شورای اسلامی شهر کبودرآهنگ در خصوص عوارض و بهای خدمات افتتاح سالیانه بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۱۵. (دادنامه شماره ۵۸۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بندهای ۶۶ الی ۷۳ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر راور
"اولاً: مطابق بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن و نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر می‌باشد.

ثانیاً: مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده که از ابتدای سال ۱۳۸۸ لازم الاجرا شده شوراهای اسلامی شهر موظفند جهت وضع عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده حداکثر تا ۱۵ بهمن هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند.

ثالثاً: به موجب ماده ۱ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، عرضه کالا و ارائه خدمات در آن و همچنین واردات و صادرات آنها از تاریخ لازم الاجرا شدن قانون از ابتدای سال ۱۳۸۸ مشمول مقررات این قانون قرار گرفته است و به موجب ماده ۵۲ همان قانون مقرر شده است «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی و اصلاحیه‌های بعدی آن و سایر قوانین و مقررات خاص و عام مغایر مربوط به دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض بر واردات و تولید کالاها و ارائه خدمات لغو گردیده و برقراری و دریافت هرگونه مالیات غیر مستقیم و عوارض دیگر از تولیدکنندگان و واردکنندگان کالاها و ارائه دهندگان خدمات ممنوع می‌باشد.»

رابعاً: شعب بانک‌ها که در سراسر کشور مستقرند دارای شخصیت حقوقی واحدی بوده و ملی تلقی شده و غیر محلی می‌باشند و اختیارات شوراهای اسلامی شهر در وضع عوارض موضوع بندهای ۱۶ و ۲۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ اصلاحی قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مقید به وضع عوارض محلی جدید با رعایت ممنوعیتهای مذکور در مواد ۵۰ و ۵۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد و در آراء متعدد هیأت عمومی به غیر محلی بودن آنها تاکید شده است، بنابراین بندهای ۶۶ الی ۷۳ تعرفه عوارض سال ۱۳۹۱ شورای اسلامی شهر راور [کرمان] در خصوص بهاء خدمات شهری بانک‌های دولتی و

خصوصی خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.

۱۶. (دادنامه شماره ۶۱۰ و ۶۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تبصره ۱ بند ۱ و تبصره ۲ بند ۵ مصوبه شماره ۲۵۷۰-۱۳۸۳/۳/۲۵ شورای اسلامی شهر اهواز

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷، دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. نظر به اینکه حوزه فعالیت بانکها محلی نیست و از طرفی تابلوهای بانکها نیز الزاماً متضمن تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط نیست و اصولاً شهرداری در خصوص مورد ارائه کننده خدمتی نمی باشد، بنابراین تبصره ۱ بند ۱ و تبصره ۲ بند ۵ مصوبه شماره ۲۵۷۰-۲۵/۳/۱۳۸۳ شورای اسلامی شهر اهواز، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۱۳ و ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود."

۱۷. (دادنامه شماره ۶۱۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بندهای ۷۴ الی ۷۶ از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر کرمان

"مطابق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهرها است و حکم مقرر در تبصره ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، دلالت بر آن دارد که شوراهای اسلامی برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند. نظر به اینکه حوزه فعالیت بانکها محلی نیست، بنابراین تعیین هزینه مدیریت پسماند و خدمات به موجب بندهای ۷۵ و ۷۶ از تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر کرمان، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای یاد شده می باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۱۸. (دادنامه شماره ۶۸۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ردیف ۳۹ از فصل دوم «تعرفه عوارض و بهای خدمات و سایر درآمدهای موضوع ماده ۳۰ آیین نامه مالی شهرداری بندرعباس» مصوب شورای اسلامی شهر بندرعباس

" به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مقرر شده است که «برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکتها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می‌باشد. مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون یاد شده نیز شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند. نظر به اینکه شوراهای اسلامی شهر به موجب مقررات یاد شده برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و از وضع عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع می‌باشند و نیز پرداخت مالیات توسط بانکها بابت درآمد خود، اخذ عوارض از بانک‌ها غیرقانونی و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر بندرعباس است، بنابراین ردیف ۳۹ از تعرفه عوارض و بهای خدمات و سایر درآمدهای موضوع ماده ۳۰ آیین نامه مالی شهرداری بندرعباس در تعیین عوارض از بانک‌ها، مؤسسات مالی اعتباری و دفاتر بیمه به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۱۹. (دادنامه شماره ۶۸۷ - مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۲۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال تعرفه عوارض محلی سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ شورای اسلامی شهر لالچین همدان

" الف - حکم مقرر در تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱، مصرح در حصر صلاحیت و اختیارات شورای اسلامی شهر در وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط و ضوابط قانونی مربوط است. نظر به اینکه فعالیت بانک‌ها و شعب مختلف آنها در امور بانکی در نقاط مختلف کشور صورت گرفته و حوزه فعالیت آنها محلی نمی‌باشد، بنابراین تعرفه عوارض سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۸۶ و ۱۳۸۴ در خصوص عوارض سالیانه و عوارض افتتاح بانک‌ها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ب - به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مقرر شده است که «برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و تولیدی و همچنین ارائه خدمات که در این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است، همچنین برقراری عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکتها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز، توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع می باشد. مطابق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون یاد شده نیز شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد تصویب و اعلام نمایند. نظر به اینکه شوراهای اسلامی شهر به موجب مقررات یاد شده برای تصویب عوارض محلی صلاحیت دارند و از وضع عوارض بر درآمدهای مأخذ محاسبه مالیات ممنوع می باشند و نیز پرداخت مالیات توسط بانکها بابت درآمد خود، اخذ عوارض از بانکها، غیرقانونی و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر لالچین است، بنابراین تعرفه عوارض محلی سالهای ۱۳۹۲، ۱۳۹۱، ۱۳۸۹ و ۱۳۸۸ شورای شهر یاد شده در تعیین عوارض سالیانه و افتتاح بانکها، مؤسسات اعتباری و صندوقهای قرض الحسنه دولتی و خصوصی، افتتاح و بهره برداری عابر بانک، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع تصویب تشخیص می شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود.»

۲۰. (دادنامه شماره ۷۶۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۹):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ۱- تبصره (۱) از بند ۱ و بند ۵ مصوبه شماره ۷ از یکصد و یازدهمین جلسه شورای اسلامی شهر اهواز - مورخ ۱۳۸۳/۶/۲۴ (اصلاحیه مصوبه اخذ عوارض از طریق تابلوهای تجاری، اداری و پلاکاردهای تبلیغاتی) به شماره ۳۲۲۹/ش-۱۳۸۳/۷/۶

۲- بندهای ۱-۲، ۱-۳، ۲-۳، ۱-۴ و ۲-۴ مصوبه شماره ۷ از هشتاد و هشتمین جلسه دور سوم شورای اسلامی شهر اهواز به شماره ۴۳۷۴-۱۳/۱۱/۱۳۸۷

۳- بند (۱) و تبصره (۱) بند ۵ مصوبه شماره ۸ از هشتاد و هشتمین جلسه دور سوم شورای اسلامی شهر اهواز به شماره ۴۳۷۴-۱۳/۱۱/۱۳۸۷

۴- مصوبه شماره ۲ از چهل و ششمین جلسه دور دوم شورای اسلامی شهر اهواز - مورخ ۱۳۸۷/۷/۲۳

"هر چند به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری ها جزو وظایف شورای اسلامی شهر اعلام شده است، لیکن از آن جا که تابلوهای منصوب بر سر درب اماکن تجاری و اداری علی القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت امکان

مذکور است و وسیله تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط شناخته نمی شود و اصولاً شهرداری در این خصوص ارائه کننده خدمت خاصی نبوده تا استحقاق دریافت بهای آن را داشته باشد، بنابراین تبصره ۱ بند ۵ مصوبه شماره ۸ از هشتاد و هشتمین جلسه شورای اسلامی شهر اهواز در خصوص افزایش عوارض به ازای افزایش مساحت تابلو به شماره ۴۳۷۴-۱۳/۱۱/۱۳۸۷ و تبصره ۱ مصوبه شماره ۷ از یکصد و یازدهمین جلسه شورای اسلامی شهر اهواز به شماره ۳۲۲۹/ش - ۱۳۸۳/۷/۶ شورای مذکور در خصوص معاف نبودن بانکها و مؤسسات مالی وابسته به نهادها از عوارض نصب تابلو معرفی، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع مصوبه تشخیص داده شد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می شود.

۲۱. (دادنامه شماره ۹۲۳ الی ۹۲۷ و ۱۰۵۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۱):

موضوع خواسته: درخواست ابطال ۱- مواد ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷ و تبصره ۲ و ۳ از ماده ۴ و تمام جدول (۱) و تمام جدول (۲) به استثناء بند ۵ آن از مصوبه شماره ۱۱۶۷۴/۱۹۰۷/۱۶۰-۱۳۹۳/۵/۴ و ۲- تبصره ۲ از بند «ح» مصوبه شماره ۱۶۰/۱۸۴۴/۲۴۷۵۰-۱۳۹۲/۱۱/۱۱

"هر چند به موجب بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، با اصلاحات بعدی تصویب، نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری‌ها جزء وظایف شورای اسلامی شهر اعلام شده است لیکن از آنجا که تابلوهای منصوب بر سر درب اماکن تجاری و اداری علی القاعده مبین معرفی محل استقرار و فعالیت اماکن مذکور است و وسیله تبلیغاتی در زمینه ارائه خدمات مربوط شناخته نمی شود و اصولاً شهرداری در این خصوص ارائه کننده خدمت خاصی نبوده تا استحقاق دریافت بهای آن را داشته باشد، بنابراین اطلاق مواد ۲ و ۵ جدول شماره ۱ و جدول شماره ۲ به استثناء بند ۵ آن که تبلیغاتی محسوب می شود از مصوبه شماره ۱۹۰۷/۱۶۰-۱۳۹۳/۵/۴ و تبصره ۲ بند ح مصوبه ۱۶۰/۱۸۴۴/۲۴۷۵۰/۱۱/۱۹ شورای اسلامی شهر کرج در حدی که متضمن اخذ عوارض از تابلوهای معرف محل می باشد خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تصویب است و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

۲۲. (دادنامه شماره ۹۵۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه شورای اسلامی شهر نهاوند مبنی بر وضع عوارض افتتاح، کسب و پیشه برای بانکها و عابر بانکها مربوط به سال‌های ۱۳۸۷ لغایت ۱۳۹۰ و سال ۱۳۹۲

"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض کسب و پیشه و محلی برای بانک‌ها و افتتاح بانک و عابر بانک و غیره در مصوبات شوراهای اسلامی شهرها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده اند، بنابراین مصوبه شورای اسلامی شهر نهاوند در سالهای ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ مبنی بر وضع عوارض افتتاح، کسب و پیشه برای بانک‌ها و عابر بانک‌ها و سال ۱۳۹۲ در قسمت عوارض و بهای خدمات افتتاح سالیانه بانک‌های دولتی و خصوصی، مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه به دلایل مندرج در رأی شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵ - ۱۳۹۳/۱۰/۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی تصویب شده و با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۲۳. (دادنامه شماره ۱۰۰۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۵):

موضوع خواسته: درخواست ابطال بند ۲ از قسمت «الف» فصل هفدهم عوارض مصوب سال ۱۳۹۵ شهرداری شهرکرد با عنوان عوارض افتتاحیه

"هر چند در بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی و تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده وضع عوارض جزء وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهرها بوده است، لکن عوارض افتتاح علاوه بر سایر عوارض قانونی است مثل عوارض احداث بنا، پذیره و غیره و در آراء مربوط به بانک‌ها نیز عوارض افتتاح بر بانک‌ها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبه مورد شکایت، مبنی بر وضع عوارض افتتاح، مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات بوده و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۲۴. (دادنامه شماره ۱۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۵ (موضوع بند ۱۳ پیشنهاد شماره ۲۷۹۴۳/۹۳۱ - ۱۳۹۳/۱۱/۷ شهرداری شهر تربت حیدریه) شورای اسلامی تربت حیدریه

"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری تعیین عوارض بر شرکت‌های دولتی و وابسته به نهادها و بنیادها توسط شوراهای اسلامی شهرها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و مصوبات مربوطه ابطال شده اند، بنابراین بند ۱۳ مصوبه - مورخ ۵/۱۱/۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر تربت حیدریه مبنی بر وضع عوارض سالانه از ادارات و نهادهای دولتی به دلایل مندرج در آراء سابق الصدور هیأت عمومی دیوان عدالت اداری از جمله رأی شماره ۱۵۳۰ - ۱۳۹۳/۹/۲۴ خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات

تشخیص می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

۲۵. (دادنامه شماره ۱۵۳۰ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۱۶۰/۱۰۱۸/۱۹۵۵۲ - ۱۳۸۶/۱۱/۲۱ شورای اسلامی شهر تهران

"به موجب ماده یک قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱، برقراری هر گونه وجوه از جمله مالیات و عوارض اعم از ملی و محلی از تولیدکنندگان کالاها، ارائه دهندگان خدمات و همچنین کالاهای وارداتی صرفاً به موجب این قانون مجاز است و مطابق ماده ۵ قانون مذکور، برقراری هر گونه عوارض و سایر وجوه برای انواع کالاهای وارداتی و کالاهای تولیدی و همچنین آن دسته از خدمات که در ماده ۴ این قانون تکلیف مالیات و عوارض آنها معین شده است همچنین برقراری عوارض بر درآمدها و مأخذ محاسبه مالیات، سود سهام شرکت‌ها، سود اوراق مشارکت، سود سپرده گذاری و سایر عملیات مالی اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی مجاز توسط شوراها و اسلامی و سایر مراجع ممنوع اعلام شده است و در تبصره ۱ ماده ۵ قانون مزبور، وضع عوارض محلی جدید یا افزایش نرخ هر یک از عوارض محلی با رعایت شرایط مذکور در تبصره یاد شده در صلاحیت شورای اسلامی است. نظر به مقررات قانونی یاد شده که تا زمان لازم الاجرا شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، معتبر و مجرا بوده است و توجهاً به این که حوزه فعالیت مشمولان مصوبه مورد شکایت به صورت کشوری است و مالیات و عوارض آنها در قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ و قانون مالیات بر ارزش افزوده مشخص شده است و تلقی شرکت‌های دولتی و شرکت‌های وابسته به بنیادها و نهادها به عنوان واحد صنفی صحیح نیست، لذا وضع عوارض محلی مطابق مصوبه معترض به خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر تهران تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری ابطال می‌شود."

۲۶. (دادنامه شماره ۱۲۴۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸):

موضوع خواسته: ابطال مصوبات شورای اسلامی شهر یزد در خصوص عوارض سالیانه شرکت‌های بیمه و

بانکها و مؤسسات اعتباری در سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳

"طبق بند ۱۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب ۱۳۶۲، عوارض محلی شهرداری از کلیه مضمولین قانون نظام صنفی (صاحبان حرفه و پیشه و مشاغل) و مضمولین قوانین خاص مثل بانک‌ها، مطب پزشکان، وکلا و غیره با پیشنهاد وزیر کشور تصویب و اخذ این گونه عوارض طبق بخشنامه شماره ۱۳۶۶/۰۲/۰۵ - ۲۳۱۳۷/۳۴۱ وزارت کشور پس از تأیید نماینده ولی فقیه در حاکمیت قانون اجراء شده است و طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می شود و نیز به موجب بند ۲۶ ماده مذکور تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه های مالی و معاملاتی شهرداری ها با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها است و با توجه به تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱، وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش هر یک از عوارض محلی که در این قانون مشخص نشده تجویز شده است و هر چند قوانین و مقررات عمومی حاکم بر بانک‌ها سراسری و ملی بوده لیکن حسب تبصره ۲۱ ماده ۳ قانون تجارت، محل فعالیت بانک‌ها از مصادیق واحدهای تجاری است و به همین جهات هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در آراء صادره از جمله رأی شماره ۱۱۳ - ۱۳۸۷/۰۲/۲۹ وضع عوارض و پیشه (عوارض محلی) از بانک‌های دولتی، خصوصی و صندوق‌های قرض الحسنه و مؤسسات مالی و اعتباری را مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نداده است. از سوی دیگر هر چند در بند ۳۱۱ ماده ۱۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، خدمات بانکی و اعتباری بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون از پرداخت مالیات معاف شده‌اند لیکن طبق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مذکور، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند، بنابراین تعرفه عوارض محلی سالهای ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳ شورای اسلامی شهر یزد در خصوص وضع عوارض سالیانه برای بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نشد."

۱. "بند ۱- مادامی که درآمدهای پیش‌بینی شده کافی نباشد، شورای شهر می‌تواند با تنفیذ ولی امر برای تأمین هزینه‌های شهرداری عوارضی متناسب با امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده تعیین نماید."

۲. "ماده ۳- معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجارتی محسوب می‌شود.

۱- کلیه معاملات بین تاجر و کسبه و صرافان و بانکها ..."

۳. "ماده ۱۲- عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آنها حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می‌باشد:

بند ۱۱- خدمات بانکی و اعتباری بانکها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون"

۲۷. (دادنامه شماره ۳۵۵- مورخ ۱۳۹۷/۳/۱):

موضوع شکایت و خواسته: ابطال مصوبات شورای اسلامی شهر دماق در استان همدان در خصوص وضع عوارض ۱٪ در آمد مشمول مالیات، وضع عوارض بهای خدمات عمومی و عمرانی، عوارض افتتاح بانک‌های دولتی، عوارض سالیانه بانک‌ها، عوارض صدور پروانه کسب و پیشه (حق افتتاح) مربوط به سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۸

"الف- نظر به اینکه در خصوص تقاضای ابطال مصوبات سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۴ شورای اسلامی شهر دماق مبنی بر تعیین عوارض بهای خدمات و کسب و پیشه بانک‌ها، هیأت عمومی دیوان عدالت اداری قبلاً به موجب دادنامه‌های شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵-۱۳۹۳/۱۰/۰۸ و ۲۷۵ الی ۲۹۳-۱۳۹۴/۰۳/۱۸ و ۱۰۴۳ الی ۱۰۵۷-۱۳۹۴/۰۹/۰۳ عوارض مذکور را ابطال کرده است، بنابراین موجبی جهت رسیدگی مجدد به این قسمت‌ها از شکایت شاکی وجود ندارد و موضوع مشمول مدلول دادنامه‌های یاد شده است.

ب- طبق بند ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی مصوب ۱۳۶۲، عوارض محلی شهرداری از کلیه مشمولین قانون نظام صنفی (صاحبان حرفه و پیشه و مشاغل) و مشمولین قوانین خاص مثل بانک‌ها، مطب پزشکیان، و کلا و غیره با پیشنهاد وزیر کشور تصویب و اخذ این گونه عوارض طبق بخشنامه شماره ۵/۲/۱۳۶۶-۳۴۱/۲۳۱۳۷ وزارت کشور پس از تایید نماینده ولی فقیه در حاکمیت قانون اجراء شده است و طبق بند ۱۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود و نیز به موجب بند ۲۶ ماده مذکور تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه‌های مالی و معاملاتی شهرداری‌ها با رعایت مقررات مربوط از جمله وظایف و مسئولیت‌های شورای اسلامی شهرها است و با توجه به تبصره ۱ ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱، وضع عوارض محلی جدید و یا افزایش هر یک از عوارض محلی که در این قانون مشخص نشده تجویز شده است و هر چند قوانین و مقررات عمومی حاکم بر بانک‌ها سراسری و ملی بوده لیکن حسب تبصره ۱ ماده ۳ قانون تجارت، محل فعالیت بانک‌ها از مصادیق واحدهای تجاری است و به همین جهات هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در آراء صادره از جمله رأی شماره ۱۱۳-۱۳۸۷/۰۲/۲۹ وضع عوارض کسب و پیشه (عوارض محلی) از بانک‌های دولتی، خصوصی و صندوق‌های قرض الحسنه و مؤسسات مالی و اعتباری را مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص نداده است. از سوی دیگر هر چند در بند ۱۱ ماده ۱۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده، خدمات بانکی و اعتباری بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون از پرداخت مالیات

معاف شده اند لیکن طبق تبصره ۱ ماده ۵۰ قانون مذکور، شوراهای اسلامی شهر و بخش جهت وضع هر یک از عوارض محلی جدید که تکلیف آنها در این قانون مشخص نشده باشد، موظفند موارد را حداکثر تا پانزدهم بهمن ماه هر سال برای اجرا در سال بعد، تصویب و اعلام عمومی نمایند. همچنین طبق رأی شماره ۱۰۳۳-۱۳۹۶/۱۰/۱۲ هیأت عمومی این گونه مصوبات مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهرها تشخیص نگردیده و ابطال نشده‌اند، بنابراین مصوبات مورد شکایت در قسمت‌های بهای خدمات عمومی و عمرانی، عوارض کسب و پیشه، عوارض و بهای خدمات افتتاح سالیانه بانک، عوارض نصب و سالیانه عابر بانک‌ها مغایر قانون و خارج از حدود اختیار نبوده و قابل ابطال نیست.

ج- نظر به اینکه مطابق ماده ۵ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب سال ۱۳۸۱ برقراری هرگونه عوارض و سایر وجوه به درآمدهای اخذ محاسبه مالیات توسط شوراهای اسلامی و سایر مراجع ممنوع اعلام شده بود و ممنوعیت مذکور به موجب ماده ۵۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷ مجدداً مورد حکم قانونگذار قرار گرفته است، بنابراین تعرفه عوارض محلی سال ۱۳۸۵ شورای اسلامی شهر دماق در بخش تعیین عوارض یک درصد از درآمد مشمول مالیات هر یک از شعب بانک‌ها خلاف قانون و خارج از حدود اختیار شورای اسلامی شهر دماق تشخیص داده می‌شود و با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

موضوع یازدهم

اعتراض به اخذ عوارض برای زمین‌های
افتاده و فاقد حصار و بناهای مخروبه
و نیمه تمام

موضوع یازدهم: اعتراض به اخذ عوارض برای زمین‌های افتاده و فاقد حصار و بناهای مخروبه و نیمه تمام

۱. طرح بحث

مطابق ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ عوارض محلی از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ ماده ۸۰ قانون شوراها، شوراهای شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند. در همین راستا، وضع عوارض برای زمین‌های افتاده و فاقد حصار و بناهای مخروبه و نیمه تمام مطابق آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری خارج از صلاحیت شوراهای شهر شناخته شده است، توجه به جهات ابطال اراضی مذکور در بررسی مصوبات آتی شوراهای شهر پیرامون موضوع راهگشا خواهد بود، جهات مورد نظر عبارتند از: اراضی مذکور از مصادیق منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر برای وضع عوارض به حساب نمی‌آیند، شهرداری‌ها خدمتی خاص در قبال اراضی مذکور ارائه نمی‌کنند، وظیفه شهرداری‌ها در قبال اراضی مذکور در ماده ۱۱۰ قانون شهرداری مورد تصریح قرار گرفته است و در نهایت آنکه اراضی مذکور مشمول عوارض سالیانه موضوع ماده ۲ قانون نوسازی و عمران شهری قرار می‌گیرند.

۲. نکات کلیدی

نکته ۱- مطابق بند ۱۶ ماده ۸۰ و ماده ۸۵ قانون شوراها مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود، از وظایف شورای اسلامی شهر به شمار می‌آید و شورای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های خدماتی و عمرانی مورد نیاز شهر طبق آیین نامه مصوب هیأت وزیران اقدام نماید. در همین راستا هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۷/۷ بنا به پیشنهاد وزارت کشور و به استناد مواد مذکور قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران - مصوب ۱۳۷۵ - و همچنین برای تعیین

سیاست‌های عمومی دولت آئین نامه اجرائی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک را تصویب نمود.

نکته ۲- در پاسخ به این پرسش که آیا شورای شهر از صلاحیت وضع عوارض برای زمین‌های افتاده و فاقد حصار یا بناهای مخروبه و نیمه تمام در محدوده شهر برخوردار می‌باشد یا خیر، لازم به ذکر است که: مطابق ماده ۸۵ قانون شوراهای اسلامی شهر می‌تواند نسبت به عوارض متناسب با تولیدات و درآمدهای اهالی ... اقدام نماید. تصریح قانون گذار به لزوم تناسب میان عوارض با تولیدات و درآمدهای اهالی شهر، حاکی از آن است که میان عوارض مصوب شوراهای شهر و منابع درآمدی شهروندان نسبت وجود دارد، موضوعی که در ماده ۳ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران (۱۳۷۸) مورد توجه قرار گرفته است. مطابق ماده ۳ آیین نامه، عوارض مذکور از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هرگونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر... باشد. بنابراین موضوع عوارض مصوب شوراهای شهر منابع درآمدی مستقر در محدوده قانونی شهر به شمار می‌آید. از این رو، واضح است که وضع عوارض بر زمین‌های افتاده و فاقد حصار یا بناهای مخروبه و نیمه تمام در محدوده شهر مغایر صلاحیت شوراهای شهر در وضع عوارض محلی می‌باشد.

نکته ۳- برخی از شهرداری‌ها در راستای اخذ عوارض برای زمین‌های افتاده و فاقد حصار یا بناهای مخروبه و نیمه تمام به ماده ۱۱۰ قانون شهرداری (الحاقی مصوب ۱۳۴۵/۱۱/۲۷) استناد نموده‌اند؛ مطابق این ماده "نسبت به زمین یا بناهای مخروبه و غیر مناسب با وضع محل و یا نیمه تمام واقع در محدوده شهر که در خیابان یا کوچه و یا میدان قرار گرفته و منافی با پاکی و پاکیزگی و زیبایی شهر یا موازین شهرسازی باشد شهرداری با تصویب انجمن شهر می‌تواند به مالک اخطار کند متنها ظرف دو ماه به ایجاد نرده یا دیوار و یا مرمت آن که منطبق با نقشه انجمن شهر باشد اقدام کند اگر مالک مسامحه و یا امتناع کرد شهرداری می‌تواند بمنظور تأمین نظر و اجرای طرح مصوب انجمن در زمینه زیبایی و پاکیزگی و شهرسازی هر گونه اقدامی را که لازم بداند معمول و هزینه آن را به اضافه صدی ده از مالک یا متولی و یا متصدی موقوفه دریافت نماید..." به عبارت دیگر، به ظاهر یکی از مبانی وضع عوارض در خصوص اراضی غیر محصور و رها شده شهری، ماده ۱۱۰ قانون شهرداری است. مطابق ادعای شهرداری‌ها، "هر چند به موجب این قانون شهرداری می‌تواند پس از اخطارهای قانونی نسبت به دیوارکشی اراضی اقدام و هزینه‌ها را برابر قانون از مالک دریافت نماید اما این ماده به تنهایی پاسخگوی معضل اراضی رها شده شهری نبوده و صرف نظر از آنکه شهرداری بدو باید از بودجه عمرانی خود هزینه و سپس نسبت به وصول آن اقدام نماید، این امر با عنایت به گستردگی اراضی و بعضاً عدم شناسایی مالکین، به لحاظ اجرایی ممکن نبوده و وصول هزینه‌ها مقدور نیست". استدلال اخیر در

جهت وضع عوارض با قاعده تسلیط در تعارض است. بر مبنای اصول مسلم فقهی و حقوقی از جمله « اصل تسلیط » که برگرفته از قاعده مشهور فقهی « الناس مسلطون علی اموالهم » و مستفاد از حدیث نبوی است و این امر به نحو شایسته ای نیز در ماده ۳۰ قانون مدنی متجلی گردیده است، پذیرش سلطه مالک بر اموال خود و احترام به مالکیت فردی به عنوان یک اصل و قاعده مسلم فقهی و حقوقی مورد اتفاق نظر فقهاء و حقوقدانان است. اهمیت این امر تا به آنجا است که گفته اند: « حرمة ماله کحرمة دمه و لا یحل مال امری الا بطیب نفسه » اصل تسلیط که در ماده ۳۰ قانون مدنی متجلی شده است، مقرر می‌دارد، " هر مالکی نسبت به مایملک خود حق همه گونه تصرف و انتفاع دارد مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد. " این در حالی است که از یک سو ماده ۱۱۰ قانون شهرداری تکلیف مالکین اراضی یا بناهای مخروبه و ... را فقط پرداخت هزینه‌های انجام شده توسط شهرداری در خصوص دیوارکشی همان ملک تعیین نموده و از سوی دیگر مطابق مطابق آنچه در نکته های پیشین بیان شد، شورای شهر نیز فاقد صلاحیت برای وضع چنین عوارضی است. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۳۰۹ و ۱۳۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۰)

نکته ۴- از سوی دیگر مطابق بند ۲۶ قانون شوراها، شوراها شهر از صلاحیت تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن با رعایت آیین‌نامه مالی و معاملات شهرداری‌ها برخوردار می‌باشند. نظر به این که تعیین نرخ خدمات منوط به انجام خدمت از سوی شهرداری است (منظور خدمت خاص و معین است)، شهرداری‌ها خدمت خاصی به اراضی مورد بحث ارائه نمی‌کنند تا مجاز به وضع و دریافت عوارض (از طریق تصویب نرخ خدمات ارائه شده) باشند. نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۸۵۰ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۳)

نکته ۵- مطابق ماده ۲ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷، شهرداری‌ها هر ساله مبلغی تحت عنوان «عوارض خاص سالانه» از مالکان اراضی و ساختمان‌ها و مستحدثات واقع در محدوده قانونی شهر دریافت می‌نمایند. لذا اخذ هر گونه وجه دیگر به هر بهانه چه تحت عنوان «عوارض اراضی غیر محصور و رها شده» و یا عناوین دیگر، در واقع به معنای دریافت عوارض مضاعف نسبت به ملک واحد است. ماده مذکور مقرر می‌دارد:

" در شهر تهران از تاریخ اول فروردین ماه ۱۳۴۸ و در سایر شهرها از تاریخی که وزارت کشور تعیین و اعلام کند بر کلیه اراضی و ساختمان‌ها و مستحدثات واقع در محدوده قانونی شهر عوارض خاص سالانه به مآخذ پنج در هزار بهای آنها که طبق مقررات این قانون تعیین خواهد شد برقرار می‌شود. شهرداری‌ها مکلفند بر اساس مقررات این قانون عوارض مذکور را وصول کرده و منحصرأً به مصرف نوسازی و عمران شهری برسانند، مصرف وجوه حاصل از اجرای این قانون در غیر موارد مصرح در این قانون در حکم تصرف غیر قانونی در اموال دولت خواهد بود. "

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۱۳۰۹ و ۱۳۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۰)

نکته ۶- در برخی از آرا هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در راستای ابطال عوارض برای اراضی افتاده و فاقد حصار یا بناهای مخروبه و نیمه تمام مغایرت عوارض مذکور با تبصره ماده ۱۵ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸ هیأت وزیران مورد استناد قرار گرفته است. به عبارت دیگر، به صراحت ماده ۱۵ آیین نامه هیأت وزیران نحوه و میزان و نیز افزایش عوارض وصولی می بایست مطابق مندرجات ماده ۱۵ آیین نامه و تبصره ذیل آن باشد. تبصره ذیل ماده ۱۵ آیین نامه مقرر می دارد، مجموع عوارض وصولی در هر محل با رعایت ماده ۳ این آیین نامه نباید در مورد دارایی و ثروت بیش از حداکثر نیم درصد ارزش معاملاتی آن با احتساب میزان عوارض قابل وصول موجود باشد. بنابراین عوارض مذکور از حیث تجاوز از میزان مقرر (به شرح تبصره ماده ۱۵) مورد ایراد قرار گرفته و ابطال گردیده اند. رأی اخیر از منظر رسمیت شناختن صلاحیت شوراهای شهر در وضع اصل عوارض مذکور محل اشکال است.

نگاه کنید به: (دادنامه شماره ۵۵۶ - مورخ ۱۳۸۷/۰۸/۱۹) / (دادنامه شماره ۹۵۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۸).

۳. قوانین و مقررات

• ماده ۱۱۰ قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵/۱۱/۲۷:

"ماده ۱۱۰ - نسبت به زمین یا بناهای مخروبه و غیر مناسب با وضع محل و یا نیمه تمام واقع در محدوده شهر که در خیابان یا کوچه و یا میدان قرار گرفته و منافعی با پاکی و پاکیزگی و زیبایی شهر یا موازین شهرسازی باشد شهرداری با تصویب انجمن شهر می تواند بمالک اخطار کند منتها ظرف دو ماه به ایجاد نرده یا دیوار و یا مرمت آن که منطبق با نقشه انجمن شهر باشد اقدام کند اگر مالک مسامحه و یا امتناع کرد شهرداری می تواند بمنظور تأمین نظر و اجرای طرح مصوب انجمن در زمینه زیبایی و پاکیزگی و شهرسازی هر گونه اقدامی را که لازم بداند معمول و هزینه آن را به اضافه صدی ده از مالک یا متولی و یا متصدی موقوفه دریافت نماید در این مورد صورت حساب شهرداری بدو بمالک ابلاغ می شود در صورتی که مالک ظرف پانزده روز از تاریخ ابلاغ صورت حساب شهرداری اعتراض نکرد صورت حساب قطعی تلقی می شود و هرگاه مالک ظرف مهلت مقرر اعتراض کرد موضوع به کمیسیون مذکور در ماده ۷۷ ارجاع خواهد شد.

صورت حساب هائی که مورد اعتراض واقع نشده و همچنین آراء کمیسیون رفع اختلاف مذکور در ماده ۷۷ در حکم سند قطعی و لازم الاجراء بوده و اجراء ثبت مکلف است بر طبق مقررات اجرای اسناد رسمی لازم الاجرا نسبت به وصول طلب شهرداری اجرائیه صادر و به مورد اجراء بگذارد."

• ماده ۲ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷/۰۹/۰۷:

"ماده ۲ - در شهر تهران از تاریخ اول فروردین ماه ۱۳۴۸ و در سایر شهرها از تاریخی که وزارت کشور تعیین و اعلام کند بر کلیه اراضی و ساختمان‌ها و مستحقات واقع در محدوده قانونی شهر عوارض خاص سالانه به مأخذ پنج در هزار بهای آنها که طبق مقررات این قانون تعیین خواهد شد برقرار می‌شود. شهرداری‌ها مکلفند بر اساس مقررات این قانون عوارض مذکور را وصول کرده و منحصراً به مصرف نوسازی و عمران شهری برسانند، مصرف و جوه حاصل از اجرای این قانون در غیر موارد مصرح در این قانون در حکم تصرف غیر قانونی در اموال دولت خواهد بود."

• مواد ۳ و ۱۵ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۸

"ماده ۳. عوارض موضوع این آیین نامه از اماکن، واحدهای صنفی، تولیدی، خدماتی، صنعتی و هر گونه منبع درآمدی دیگری قابل وصول است که محل استقرار آن، در مورد شهرها، محدوده قانونی شهر، موضوع تبصره (۱) ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - و در مورد بخش و روستا، محدوده موضوع مواد (۶ و ۱۳) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری - مصوب ۱۳۶۲ - که به تصویب هیأت وزیران رسیده یا برسد و در مورد شهرک‌ها محدوده ای که به تصویب کمیسیون موضوع ماده (۱۳) آیین نامه مربوط به استفاده از اراضی و احداث بنا و تأسیسات در خارج از محدوده قانونی و حریم شهرها - مصوب ۱۳۵۵ - رسیده است، باشد.

ماده ۱۵. نسبت عوارض شهر، روستا و شهرک با درآمدها، عرضه کالاها و خدمات و سایر موضوعها حداکثر بر اساس نرخ است که سالانه توسط وزارت کشور پیشنهاد شده است و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. مادام که این نسبت در هر سال به تصویب نرسیده است، نسبت تعیین شده در سال قبل معجز خواهد بود. برای تعیین حداکثر (سقف) نسبت عوارض به درآمدها و عواید محلی باید استاندارد هزینه‌های عمرانی، اداری و خدماتی شهرداری‌ها توسط وزارت کشور با هماهنگی کمیته موضوع تبصره ماده (۱۱) این آیین نامه تنظیم و به هیأت وزیران ارایه گردد. در تنظیم استانداردها باید سهم هزینه‌هایی که به موجب تصمیمات مراجع ملی یا فرامحلی در طرح‌های عمرانی و یا خدماتی و یا اجرای طرح‌های جامع و هادی در شهرها، شهرک‌ها و روستاها ایجاد می‌شود، به طور جداگانه مشخص گردد.

تبصره. در سال جاری و مادام که استانداردها و نسبت های موضوع این ماده تعیین نشده اند، مجموع عوارض وصولی در هر محل با رعایت ماده (۳) این آیین نامه نباید در مورد درآمدها بیش از حداکثر دو درصد (۲٪) درآمد سالیانه، در مورد فروش کالاها یا خدمات بیش از حداکثر دو درصد (۲٪) قیمت عمده فروشی و در مورد دارایی و ثروت بیش از حداکثر نیم درصد ارزش معاملاتی آن با احتساب میزان عوارض قابل وصول موجود باشد."

۴. آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

الف- (دادنامه شماره ۵۵۶ - مورخ ۱۳۸۷/۰۸/۱۹):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه چهل و پنجمین جلسه - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران
 "به صراحت بند ۱۶ ماده ۷۱ و ماده ۷۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران مصوب ۱۳۷۵ اختیار شوراهای اسلامی شهر و روستا در وضع و برقراری عوارض مقید و مشروط به رعایت سیاست های کلی دولت و ضوابط و شرایط مندرج در مادتين ۱۴ و ۱۵ آیین نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک مصوب ۱۳۷۸ هیأت وزیران به ویژه عدم تجاوز میزان عوارض از حداکثر مقرر در تبصره ماده ۱۵ آیین نامه مزبور به میزان نیم درصد ارزش معاملاتی دارایی و ثروت اشخاص است. نظر به مراتب فوق الذکر و اعتبار اصل تسلیط و عدم جواز مطالبه عوارض به ادعای عدم اعمال حقوق مالکانه در اراضی اشخاص، مصوبه چهل و پنجمین جلسه - مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۲ شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر تعیین عوارض سالیانه اراضی و املاک بلا استفاده و خالی و متروکه به ماخذ ۲۰ درصد قیمت منطقه ای موضوع دفترچه بهاء معاملات املاک خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات آن شورا در وضع عوارض تشخیص داده می شود و مصوبه معترض عنه مستنداً به قسمت دوم اصل ۱۷۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ماده یک و بند یک ماده ۱۹ و ماده ۴۳ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می گردد."

ب- (دادنامه شماره ۱۸۵۰ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۳):

موضوع خواسته: ابطال مصوبه شماره ۲/۶۱۰۲/ش - ۱۳۸۴/۱۲/۲۰ شورای اسلامی شهر مشهد
 "هر چند مطابق بند ۲۶ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب سال ۱۳۷۵، از جمله وظایف شوراهای اسلامی شهر، تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمان های وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملاتی شهرداری ها است، اما نظر به این که تعیین نرخ خدمات منوط به انجام خدمت از سوی شهرداری است و در بند ۲ مصوبه شماره ۲/۶۱۰۲/ش -

۱۳۸۴/۱۲/۲۰ شورای اسلامی شهر مشهد، شهرداری خدمتی به اراضی محصور ارائه نمی‌کند تا مجاز به وضع و دریافت عوارض باشد، بنابراین بند ۲ مصوبه مذکور خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات مرجع وضع تشخیص داده می‌شود و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود."

ج- (دادنامه شماره ۱۳۰۹ و ۱۳۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۰):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبات شماره‌های ۱۳۱۰۲/۲/ش - ۱۳۸۴/۱۲/۲۰، ۳/۹۱/۱۷۸۲/ش - ۱۳۹۱/۴/۲۵، ۳/۹۱/۲۰۲۳/ش - ۱۳۹۱/۷/۱۸ و ۳/۹۲/۵۸۱/ش - ۱۳۹۲/۲/۱۷ شورای اسلامی شهر مشهد

"با توجه به استدلال‌های مندرج در آراء شماره ۵۵۶ - ۱۳۸۷/۸/۱۹ و ۱۸۵۰ - ۱۳۹۳/۱۱/۱۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری و اینکه قانونگذار در ماده ۱۱۰ قانون شهرداریها مصوب سال ۱۳۳۴ وظیفه و تکلیف شهرداری در خصوص اراضی غیرمحصور و رها شده را مشخص کرده است و در مورد اینگونه اراضی طبق ماده ۱۲ قانون نوسازی و عمران شهری عوارض نوسازی پرداخت می‌شود بنابراین مصوبات مورد شکایت در خصوص تعیین و اخذ عوارض از اراضی محصور و غیرمحصور رها شده خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات شورای اسلامی شهر مشهد می‌باشد و به استناد بند ۱ ماده ۱۲ و مواد ۸۸ و ۱۳ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ از تاریخ تصویب ابطال می‌شود."

د- (دادنامه شماره ۹۵۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۲۸):

موضوع خواسته: درخواست ابطال مصوبه جلسه - مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۱۴ شورای اسلامی شهر جدید گلبهار
"با توجه به اینکه در آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری وضع عوارض برای اراضی و املاک بلااستفاده خالی و متروکه و عدم احداث ساختمان در مدت یک سال در اراضی محصور در مصوبات شوراهای اسلامی شهرها مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات تشخیص و ابطال شده است، بنابراین مصوبه شورای اسلامی شهر گلبهار مبنی بر وضع عوارض برای زمین‌های افتاده و فاقد حصار و بناهای مخروبه و نیمه تمام به دلایل مندرج در آراء شماره ۵۵۶ - ۱۳۸۷/۰۸/۱۹ و ۱۸۵۰ - ۱۳۹۳/۱۱/۱۳ هیأت عمومی دیوان عدالت

۱. ماده ۲ - در شهر تهران از تاریخ اول فروردین ماه ۱۳۴۸ و در سایر شهرها از تاریخی که وزارت کشور تعیین و اعلام کند بر کلیه اراضی و ساختمان‌ها و مستحدثات واقع در محدوده قانونی شهر عوارض خاص سالانه به مأخذ پنج در هزار بهای آنها که طبق مقررات این قانون تعیین خواهد شد برقراری می‌شود. شهرداری‌ها مکلفند بر اساس مقررات این قانون عوارض مذکور را وصول کرده و منحصرأبه مصرف نوسازی و عمران شهری برسانند، مصرف وجوه حاصل از اجرای این قانون در غیر موارد مصرح در این قانون در حکم تصرف غیر قانونی در اموال دولت خواهد بود."

اداری مغایر قانون و خارج از حدود اختیارات قانونی تصویب شده و با استناد به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می شود."

- قوانین و مقررات
- آیین‌نامه اجرایی "اصلاح قانون حفظ و گسترش فضای سبز شهرها مصوب سال ۱۳۵۹ شورای انقلاب" مصوب ۱۳۸۸
- آیین‌نامه اجرایی نحوه وضع و وصول عوارض توسط شوراهای اسلامی شهر، بخش و شهرک موضوع قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۸۷
- آیین‌نامه مالی شهرداری‌ها مصوب ۱۳۴۶
- قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران مصوب ۱۳۵۶
- قانون اصلاح ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۸۸
- قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولید کنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی مصوب ۱۳۸۱
- قانون الحاق یک تبصره به ماده ۵۳ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری مصوب ۱۳۶۴
- قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰) مصوب ۱۳۸۹
- قانون تشکیلات شوراهای اسلامی در سال ۱۳۶۱
- قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۹۲
- قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی
- قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲
- قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷
- قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و تعیین وظایف آن مصوب ۱۳۵۳
- قانون حمل و نقل و عبور کالاهای خارجی از قلمرو جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴
- قانون سازمان برق ایران مصوب سال ۱۳۴۶
- قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی
- قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷
- قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی

- قانون محل مطب پزشکان (ماده واحده) مصوب ۱۳۶۶
- قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳
- قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷
- قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳

آراء ابطالی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

- (دادنامه شماره ۶۶۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۷)
- (دادنامه شماره ۶۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۸)
- (دادنامه شماره ۱۵۰۱ الی ۱۵۲۷ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴)
- (دادنامه شماره ۲۹۴ الی ۳۰۷ و ۳۳۴ و ۳۳۶ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸)
- (دادنامه شماره ۸۷۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۱۴)
- (دادنامه شماره ۸۳۲ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۷)
- (دادنامه شماره ۲۵۲ - مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۲۱)
- (دادنامه شماره ۱۷۹۶ الی ۱۸۰۵، ۱۸۰۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۹)
- (دادنامه شماره ۵۵۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۸/۰۸)
- (دادنامه شماره ۵۶۴ الی ۵۶۹ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۳)
- (دادنامه شماره ۱۲۳۸ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۱۰۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲)
- (دادنامه شماره ۱۱۵۴ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۰)
- (دادنامه شماره ۶۰۴ - مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۶)
- (دادنامه شماره ۵۷۵ و ۵۷۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)
- (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)
- (دادنامه شماره ۱۳۵۳ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)
- (دادنامه شماره ۸۱۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۳)
- (دادنامه شماره ۵۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۹)
- (دادنامه شماره ۱۸۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۲)
- (دادنامه شماره ۱۱۷۶ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)
- (دادنامه شماره ۱۱۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)
- (دادنامه شماره ۲۰۰ - مورخ ۱۳۸۵/۰۴/۰۴)

- (دادنامه شماره ۱۲۳۸ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۱۰۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲)
- (دادنامه شماره ۱۱۵۴ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۰)
- (دادنامه شماره ۶۰۴ - مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۶)
- (دادنامه شماره ۵۷۵ و ۵۷۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)
- (دادنامه شماره ۵۷۷ - مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۲۵)
- (دادنامه شماره ۱۳۵۳ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)
- (دادنامه شماره ۸۱۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۳)
- (دادنامه شماره ۵۱ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۲۹)
- (دادنامه شماره ۱۸۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۲)
- (دادنامه شماره ۱۱۷۶ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)
- (دادنامه شماره ۱۱۷۷ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)
- (دادنامه شماره ۲۰۰ - مورخ ۱۳۸۵/۰۴/۰۴)
- (دادنامه شماره ۵۵۱ - ۲۰/۰۸/۱۳۹۲)
- (دادنامه شماره ۴۱۵ - ۱۶/۰۶/۱۳۹۵)
- (دادنامه شماره ۱۳۹۷ - ۰۴/۰۲/۲۷)
- (رأی شماره ۱۰۵۳ - ۱۹/۱۰/۱۳۹۶)
- (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴)
- (دادنامه شماره ۹۲/۲۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۳)
- (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)
- (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ - مورخ ۲۰/۹/۱۳۹۷)
- (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴)
- (دادنامه شماره ۹۲/۲۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۳)
- (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)
- (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ - مورخ ۲۰/۹/۱۳۹۷)

- (دادنامه شماره ۱۰۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۵)
- (دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴)
- (دادنامه شماره ۳۶۱ - مورخ ۱۳۸۲/۰۹/۰۹)
- (دادنامه شماره ۱۹۶۲ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱)
- (دادنامه شماره ۴۳۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰)
- (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴)
- (دادنامه شماره ۹۲/۲۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۳)
- (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)
- (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ - مورخ ۲۰/۹/۱۳۹۷)
- (دادنامه شماره ۱۰۱۱ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۵)
- (دادنامه شماره ۱۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴)
- (دادنامه شماره ۳۶۱ - مورخ ۱۳۸۲/۰۹/۰۹)
- (دادنامه شماره ۱۹۶۲ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱)
- (دادنامه شماره ۴۳۶ - مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۱۰)
- (دادنامه شماره ۵۶۳ - مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۰۸)
- (دادنامه شماره ۴ - مورخ ۱۳۹۱/۰۱/۱۴)
- (دادنامه شماره ۹۲/۲۱۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۱۳)
- (دادنامه شماره ۵۶۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)
- (دادنامه شماره ۴۵۴ - مورخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ - مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۰)
- (دادنامه شماره ۲۱۸ - مورخ ۱۳۸۷/۰۴/۰۹)
- (دادنامه شماره ۳۸۱ - مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۰۷)
- (دادنامه شماره ۳۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۹)
- (دادنامه شماره ۳۹ - مورخ ۱۳۹۲/۰۱/۲۶)
- (دادنامه شماره ۱۴۴۷ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴)
- (دادنامه شماره ۱۴۴۴ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴)
- (دادنامه شماره ۳۴۶ - مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۳)

- (دادنامه شماره ۱۵۳ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۳۰)
- (دادنامه شماره ۱۹۵۸ - مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۱)
- (دادنامه شماره ۴۲۶ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۰۶)
- (دادنامه شماره ۱۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲)
- (دادنامه شماره ۵۴۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۷)
- (دادنامه شماره ۱۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲)
- (دادنامه شماره ۸۳ - مورخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۲)
- (دادنامه شماره ۵۷۲ - مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴)
- (دادنامه شماره ۶۶۵ - مورخ ۱۳۹۶/۰۷/۱۸)
- (دادنامه شماره ۱۵۲۹ - مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۴)
- (دادنامه شماره ۲۴۲ - مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۱)
- (دادنامه شماره ۱۳۵۵ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)
- (دادنامه شماره ۱۳۵۶ الی ۱۳۵۹ - مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷)
- (دادنامه شماره ۷۳۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۲)
- (دادنامه شماره ۵۸۷ - ۱۳۸۳/۱۱/۲۵)
- (دادنامه شماره ۷۸۶ - ۱۳۹۶/۸/۹)
- (دادنامه شماره ۱۱۷۵ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۷)
- (دادنامه شماره ۸۹۰ - مورخ ۱۳۹۶/۰۹/۱۴)
- (دادنامه شماره ۱۰۳۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۲)
- (دادنامه شماره - مورخ ۱۳۹۸/۰۳/۲۱)
- (دادنامه شماره ۳۸۲ - مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۷)
- (دادنامه شماره ۱۸۴۷ - مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۲۰)
- (دادنامه شماره ۲ - مورخ ۱۳۸۹/۰۱/۱۶)
- (دادنامه شماره ۲۱۹ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶)
- (دادنامه شماره ۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶)
- (دادنامه شماره ۲۲۱ - مورخ ۱۳۹۱/۰۴/۲۶)
- (دادنامه شماره ۱۱۱ - مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۲۳)
- (دادنامه شماره ۱۶۸۱ الی ۱۷۳۵ - مورخ ۱۳۹۳/۱۰/۰۸)
- (دادنامه شماره ۵۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۱/۲۴)

- (دادنامه شماره ۲۷۵ الی ۲۹۳ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۱۸)
- (دادنامه شماره ۸۵۰ - مورخ ۱۳۹۴/۰۳/۲۵)
- (دادنامه شماره ۹۲۳ الی ۹۳۹ - مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۸)
- (دادنامه شماره ۵۳ و ۵۴ - مورخ ۱۳۹۵/۰۲/۰۷)
- (دادنامه شماره ۲۸ و ۲۹ - مورخ ۱۳۹۶/۰۱/۱۵)
- (دادنامه شماره ۱۲۴۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۰۸)
- (دادنامه دادنامه شماره ۳۵۵ مورخ ۱۳۹۷/۰۳/۱)
- (دادنامه شماره ۲۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸)
- (دادنامه شماره ۴۷۳ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۱۳)
- (دادنامه شماره ۱۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴)
- (دادنامه شماره ۱۵۳۰ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴)
- (دادنامه شماره ۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۹)
- (دادنامه شماره ۸۰۸ و ۸۰۹ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰)
- (دادنامه شماره ۳۶۵ - مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۰۵)
- (دادنامه شماره ۳۵۵ مورخ ۱۳۹۷/۰۳/۱)
- (دادنامه شماره ۲۱۰ - مورخ ۱۳۹۵/۰۳/۱۸)
- (دادنامه شماره ۴۷۳ - مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۱۳)
- (دادنامه شماره ۱۲۲۰ - مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴)
- (دادنامه شماره ۱۵۳۰ - مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۲۴)
- (دادنامه شماره ۲۰۴ - مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۹)
- (دادنامه شماره ۸۰۸ و ۸۰۹ - مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰)
- (دادنامه شماره ۳۶۵ - مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۰۵)

آرای هیأت تخصصی هیأت تخصصی عمران، شهرسازی و اسناد

- (دادنامه شماره ۱۴۷-۱۳۹۶/۰۷/۲۲)
- (دادنامه شماره ۱۰۳۸۸-۹۷۰۹۹۷۰۹۰۶۰۱۰۳۸۸-۱۳۹۷/۱۱/۳۰)
- (دادنامه شماره ۱۱۵-۱۳۹۶/۰۶/۲۹)
- (رأی شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۳۰)
- (دادنامه شماره ۸۳-۱۳۹۵/۵/۳۰)
- (دادنامه شماره ۴۰۵-۱۳۹۴/۱۲/۲۶)

